

СТРУКТУРА И ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

(СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА КРИТЕРИУМИТЕ ЗА ДОПУШТЕНОСТ)

Д-р Јелена Ристик

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

**СТРУКТУРА И ФУНКЦИОНИРАЊЕ НА
ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА
(со посебен осврт на критериумите за допуштеност)**

Д-р Јелена Ристик

Издавач
Фондација "Фридрих Еберт" канцеларија Скопје
www.fes-skopje.org

Спроведе
Институти за политички и правни истражувања

Автор
Јелена Ристик

Лектура
Инга Савик Косинова

Тираж
200

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека «Св. Климент Охридски», Скопје

341.231.14(4)(094.2)(035)
341.645.5(44)(035)
341.645.5.073.55(44)(035)

РИСТИК, Јелена

Структура и функционирање на Европскиот суд за човекови права :
(со посебен осврт на критериумите за допуштеност) / Јелена Ристик. - Скопје :
Фондација «Фридрих Еберт», Канцеларија во Македонија, 2018. -
230 стр. : илустр. ; 25 см

Фусноти кон текстот. - Библиографија: стр. 206-229

ISBN 978-9989-109-88-1

а) Европски суд за човекови права (Стразбур) - Прирачници б) Европска конвенција
за човекови права - Прирачници в) Жалба - Критериуми за допуштеност - Европски
суд за човекови права - Прирачници COBISS.MK-ID 108595722

СОДРЖИНА

ПРЕГЛЕД НА СКРАТЕНИЦИ	5
ПРЕДГОВОР	7
ВОВЕД	9
I. ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	13
1. Историја	15
2. Структура и заштитени права	17
3. Толкување и примена	22
3.1. Принципи на суверенитетност	24
3.2. Принципи на владеење на правото	25
3.3. Принципи на демократија	27
3.4. Доктрина на четвртина инстанца	30
3.5. Доктрина на маргина на уважување	31
3.6. Принципи на ефективна заштита	34
3.7. Принципи на пропорционалност	36
3.8. Телеолошки пристап	37
3.9. Принципи на еволутивно толкување	38
3.10. Принципи на автономно толкување	40
3.11. Позитивни обврски	41
3.12. Принципи на намера	45
3.13. Текстуален пристап	45
3.14. Поширање на европски национални стандарди	46
3.15. Повикување на меѓународни стандарди	47
3.16. Осусветво на доктрина на прецедент	48
3.17. Ограничување на права	48
3.18. Забрана за злоупотреба на права	49
3.19. Ирелевантност на државните ресурси	50
3.20. Прашања кои Судот ги разгледува по соопштена иницијатива	51
3.21. Неможност да се разгледуваат случаи in abstracto	52
3.22. Доказни правила	52
3.23. Откажување од права заштитени со Конвенцијата	52
3.24. Ефективно осмислување на правото на жалба пред Судот	53
3.25. Должности за обезбедување на сите потребни услови	54
3.26. Холстички пристап	55

II. ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	57
1. Формирање	59
2. Организација	60
3. Сосџав	66
4. Наглежностџ	68
5. Посџајка	71
5.1. Индивидуални жалби	71
5.2. Меџуржавни случаи	85
6. Извршување на џресудиџе	87
7. Реформи	99
III. КРИТЕРИУМИ ЗА ДОПУШТЕНОСТ	105
1. Катџегории на жалџители	107
2. Сџајус на жрџџва	113
3. Процесни основи за недоџушџеностџ	128
3.1. Неисџрџување на домашниџе џравни средсџџва	129
3.2. Неџочџџување на рокоџ од шесџџ месеци	143
3.3. Анонимна жалба	155
3.4. Сушџински исџа жалба	157
3.5. Злоџџџреба на џравџџо на жалба	158
4. Основи за недоџушџеностџ кои се однесуваатџ на наглежностџа на Суџоџџ	163
4.1. Несџџџвосџџ <i>ratione personae</i>	164
4.2. Несџџџвосџџ <i>ratione loci</i>	170
4.3. Несџџџвосџџ <i>ratione temporis</i>	173
4.4. Несџџџвосџџ <i>ratione materiae</i>	179
5. Основи за недоџушџеностџ кои се однесуваатџ на основаностџа	181
5.1. Очиџледна неоснованостџ	181
5.2. Неџџџџџџење на значџџелна шџџџџџа	193
НЕКОЛКУ ЗАВРШНИ НАПОМЕНИ	202
КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА	205
КОРИСТЕНИ СЛУЧАИ ОД СУДСКАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА	211

ПРЕГЛЕД НА СКРАТЕНИЦИ

ВИЕНСКА КОНВЕНЦИЈА – Виенска конвенција за договорно право

ЕВРОПСКА КОМИСИЈА/КОМИСИЈАТА – Европска комисија за човекови права

ЕКЧП/КОНВЕНЦИЈАТА – Европска конвенција за човекови права

ЕСЧП/СУДОТ – Европски суд за човекови права

ЕУ – Европска унија

СЕ – Совет на Европа

ПРЕДГОВОР

Полноправното членството на Македонија во Европската унија е еден од приоритетните стратегиски интереси на земјата. Овој национален приоритет претставува еден од главните двигатели за одредување на насоките и за спроведување на реформите во Македонија. 13 години по добивањето на статусот на земја-кандидат за членство во ЕУ, Македонија направи исчекор во евроинтеграциските процеси и доби препорака од Комисијата за почеток на преговорите за членство. При тоа престои период во кој Македонија треба целосно да ги исполни сите критериуми за пристапување кон ЕУ. Од особено значење во овој процес е исполнувањето на политичките критериуми како дел од така наречените Копенхашки критериуми кои подразбираат стабилност на институциите, загарантирана демократија, владеење на правото и заштита на човековите права и правата на малцинствата.

Во извештаите на Европската комисија за напредокот на Македонија во изминатите години се апелираше на конзистентност во судската пракса што се очекува да допринесе кон подобрување на предвидливоста и правната сигурност како суштински дел од принципот на владеење на правото. Конкретно во делот на заштита на човековите права, статистиките во изминатите години покажуваат дека годишно помалку од 5% од поднесените предмети во Европскиот суд за човекови права завршиле со пресуда, што укажува на сериозни недостатоци во познавањето на критериумите за допуштено од страна на поднесувачите на предметите.

Со цел да се адресираат наведените проблеми, Фондацијата “Фридрих Еберт” се одлучи да даде свој придонес со издавањето на актуелна и консолидирана публикација за функционирањето на Европскиот суд за човекови права со особен осврт на критериумите за допуштено. Дополнителна причина за издавање на оваа публика-

ција претставува и фактот што во Македонија постои потребата од стручна литература која ги содржи сите важни и актуелни податоци за целокупното функционирање на Европскиот суд за човекови права. Литературата која им е на располагање на студентите содржи застарени податоци и не ги опфаќа измените во конвенцијата за човекови права и во самиот систем во изминатите неколку години.

Воедно, во прилог на оваа публикација ќе биде изготвена и анализа со најчестите грешки кои ги прават поднесувачите на предметите до Европскиот суд на човекови права, со цел да се укаже на истите и да се избегне нивното повторување во понатамошната пракса.

Искрено се надеваме дека оваа публикација, која има за цел систематизирано и објективно да го прикаже функционирањето на судот за човекови права, процедурата на поднесување и критериумите за допуштеност на предметите, ќе најде на интерес и ќе биде од особена корист за пошироката публика, пред сè за адвокатите и сите останати правни професии, за оние кои се занимаваат и работат на темата за заштита на човековите права, но истовремено и за студентите на правните и политичките студии и студиите по меѓународни односи, од причина што тие се следните генерации на адвокати, судии, обвинители и останати учесници во правниот систем во Македонија.

Нита Старова
координаторка на проектот
Фондација “Фридрих Еберт”
канцеларија Скопје

Европската конвенција за човекови права, како меѓународен договор кој е ратификуван од страна на Собранието на Република Македонија и станал дел од правниот систем на Република Македонија согласно монистичката доктрина, е директно применлива и има директен ефект. Директната применливост на меѓународните договори пред националните судови и предноста на меѓународните договори во случај на конфликт со одредби на законите е предвидена со член 118 од Уставот на Република Македонија, според кој „меѓународните договори кои се ратификувани во согласност со Уставот, се дел од внатрешниот поредок и не може да се менуваат со закон.“

Европскиот суд за човекови права е воспоставен со Европската конвенција за човекови права како механизам за судска контрола, кој е одговорен да обезбеди почитување на обврските преземени од страна на Високите договорни страни на Европската конвенција за човекови права и нејзините протоколи. Системот за заштита на основните права и слободи утврдени со Конвенцијата се заснова врз принципот на супсидијарност. Тоа значи дека задачата да се обезбеди примена на Конвенцијата првенствено им припаѓа на државите-членки на Конвенцијата, додека Судот треба да интервенира само кога државите не успеале да ги исполнат своите обврски.

Европскиот суд за човекови права има централна улога во европскиот систем за заштита на основните права и слободи. Во оваа смисла, тој има важна улога во заштитата на основните слободи и права на граѓаните на Република Македонија, при што Европската конвенција за човекови права стана неопходен инструмент за заштита на човековите права во Република Македонија. Имено, имајќи предвид дека Република Македонија е членка на Конвенцијата, секое лице во нејзина надлежност кое смета дека нејзините, или неговите човекови слободи и права гарантирани со Конвенцијата се повредени, има можност да поднесе индивидуална жалба до Европскиот суд за човекови права. Според тоа, правото да се поднесе индивидуална жалба до Судот, со право се смета за најкарактеристичен белег и најголемо достигнување на Европскиот суд за човекови права.

Судот со години е преплавен од индивидуални жалби за заштита на основните слободи и права на граѓаните на државите-членки на Конвенцијата, вклучувајќи и жалби поднесени од граѓаните на Република Македонија. Оваа ситуација е резултат на разни причини. Покрај тоа, големо мнозинство од овие жалби се отфрлаат заради неуспехот да ги задоволат критериумите за допуштеност предвидени со Европската конвенција за човекови права, без да бидат разгледани во однос на основаноста.

Република Македонија не е исклучок во оваа смисла. Според последната анализа на статистиката на Европскиот суд за човекови права за 2017 година, Судот постапил по 296 жалби во однос на Република Македонија, од кои 286 биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи на Судот. Судот мериторно одлучил со пресуда само во однос на 10 жалби.

Статистиката не е многу подобра ниту во однос на претходните години. Така, во 2016 година Судот постапил по 337 жалби во однос на Република Македонија, од кои 321 биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи на Судот. Притоа, Судот донел пресуда само во однос на 16 жалби. Во 2015 година, Судот разгледал 340 жалби во однос на Република Македонија, од кои 328 биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи на Судот. Тој донел пресуда само во однос на 12 жалби.

Претходно наведените податоци во однос на Република Македонија покажуваат дека помалку од 5% од вкупниот број на жалби поднесени до Европскиот суд за човекови права завршуваат со пресуда. Имено, во 2017 година, 96,62% од жалбите кои Судот ги разгледувал биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи, додека процентот на жалби во однос на кои Судот мериторно одлучил со пресуда, е само 3,38%. Ситуацијата е слична и во однос на 2016 и 2015 година. Така, во 2016 година, 95,25% од жалбите по кои постапил Судот биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи, додека само 4,75% од тие жалби завршиле со пресуда. Во 2015 година, процентот на жалби кои биле прогласени за недопуштени или симнати од листата на случаи, изнесува 96,47%, а процентот на жалби во однос на кои е донесена пресуда, изнесува само 3,53%.

Оваа ситуација има повеќе негативни ефекти. Прво, Судот е спречен да постапува во разумни временски рокови во однос на оние случаи кои бараат проверка на основаноста, поради фактот што треба да одговори на секоја жалба. Второ, жалбите на стотици жалители

неминовно се отфрлаат, често пати по неколкугодишно чекање. И конечно, сето ова носи потенцијал негативно да се одрази врз заштитата на човековите права во Република Македонија, имајќи предвид дека пресудите на Судот се коректор на проблемите во однос на почитувањето на стандардите за заштита на човековите права.

Во секој случај, анализата на статистиката на Европскиот суд за човекови права јасно покажува дека недостасува доволно знаење во однос на правилното применување на критериумите за допуштеност и судската практика на Европскиот суд за човекови права, воопшто.

Имајќи го предвид овој заклучок, како и фактот дека долги години во Република Македонија постои недостаток на: сеопфатна, консолидирана и ажурирана литература за целокупното функционирање на Европскиот суд за човекови права достапна на македонски јазик, неминовно се наметна потребата за изготвување на една ваква публикација, која ги вклучува промените што се случија во последните неколку години во однос на системот на Конвенцијата. Имено, со цел да се разберат и правилно да се применат критериумите за допуштеност, потребно е да се има и добро познавање за целокупното функционирање на Европскиот суд за човекови права, особено во поглед на неговата надлежност и постапката пред Судот, како и во однос на: опфатот, толкувањето и примената на Европската конвенција за човекови права.

Се надевам дека оваа публикација ќе им биде од корист, пред сè, на адвокатите, со оглед на тоа што, вообичаено, тие се оние кои ги советуваат потенцијалните жалители за изгледите за успех на жалбата и во нивно име ја поднесуваат жалбата до Судот. Исто така, оваа публикација е наменета и за: судиите, обвинителите и останатите правни професии, како и за сите оние кои на било каков начин се вклучени во активности за заштита на човековите слободи и права или, едноставно, се само љубопитни (со право) да научат нешто повеќе за заштитата на своите основни слободи и права пред Судот во Стразбур. И секако, веројатно и најважно, оваа публикација е наменета и за студентите по право. Имено, обезбедувањето на идните: адвокати, судии, обвинители и останатите заштитници на слободите и правата на граѓаните со доволно знаење и сеопфатни информации за Конвенцијата и постапката пред Судот, е најдобрата инвестиција во однос на обезбедување на почитувањето на човековите права и владеење на правото во Република Македонија.

На крајот, би сакала да ја изразам својата благодарност на претставниците на Фондацијата „Фридрих Еберт“, Скопје, кои ја препознаа

огромната важност и потреба од една ваква публикација и ја презедоа одговорната задача да ја поддржат, испечатат и промовираат во јавноста, како и на Институтот за правни и политички истражувања, кој ја иницираше идејата.

Скопје, октомври 2018 година

Од авторот

I.

ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Конвенцијата за заштита на човекови права и основни слободи, или попозната како Европска конвенција за човекови права („ЕКЧП“ или „Конвенцијата“), е прв меѓународен договор со кој државите-потписнички се обврзуваат дека ќе им обезбедат одредени права на лицата кои се наоѓаат во рамки на нивната надлежност. Во оваа смисла, на лицата коишто сметаат дека државата ги повредила нивните права заштитени со Конвенцијата и коишто ги исцрпиле домашните правни лекови, Конвенцијата им гарантира можност да се обратат до Европскиот суд за човекови права („ЕСЧП“ или „Судот“), како судска инстанца воспоставена со Конвенцијата, и да бараат заштита на нивните права. Истовремено, Конвенцијата дава можност до Судот да бидат поднесени жалби и од страна на држави-потписнички на ЕКЧП против други држави-потписнички, заради повреда на одредби на Конвенцијата.

1. Историјат

Европската конвенција за човекови права е усвоена на 4 ноември 1950 година, во Рим, а стапила во сила на 3 септември 1953 година. Конвенцијата е креација на Советот на Европа („СЕ“), меѓународна организација со седиште во Стразбур, основана во 1949 година, веднаш по Втората светска војна, со цел зајакнување на: културниот, социјалниот и политичкиот живот во Европа и унапредување на: човековите права, демократијата и владеењето на правото.

ЕКЧП е создадена, пред сè, како реакција на ужасните последици коишто ги оставила Втората светска војна. Причините за донесување на ЕКЧП се должеле, главно, на потребата да се обезбеди заштита на одредени основни права и слободи, како и да се придонесе кон воспоставувањето на стабилни демократии ширум Европа, коишто ќе се раководат од принципот на владеење на правото. Овие поставени цели се најизразени преку можноста до ЕСЧП да се поднесуваат индивидуални жалби за заштита на индивидуални права, како и можноста да се поднесуваат меѓудржавни жалби.¹

Сè до Втората светска војна, заштитата на човековите права се сметало дека претставува однос меѓу државите и лицата коишто се под нивна надлежност, односно дека концептот на суверенитет не дозволува мешање од страна на државите или меѓународната заедница во начинот на кој определена држава овозможува заштита на човековите права. Во одредени случаи кога, сепак, доаѓало до такво мешање, истото било во форма на дипломатска заштита на сопствените државјани, коишто се наоѓале под надлежност на друга држава.²

Но, свирепите злосторства коишто се случиле во првата половина на 20 век во Европа, особено ужасите на Холокаустот за време на Втората светска војна, јасно покажале дека оваа форма на заштита на човековите права не е соодветна, ниту, пак, е доволна. Уште повеќе,

---

1 Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 1.

2 Wildhaber, Luzius, *Sovereignty and International Law, in The Structure and Process of International Law: Essays in Legal Philosophy Doctrine and Theory* (R. St. J. Macdonald & Douglas M. Johnston Eds.), 1983, p. 425, 438; Wildhaber, Luzius, *The European Court of Human Rights: The Past, The Present, The Future*, American University International Law Review, Volume 22, Issue 4, 2007, p. 521-522.

станало јасно дека основен услов за мирен соживот на народите е воспоставување на владеење на правото, како и дека државите коишто не овозможуваат заштита на човековите права претставуваат закана не само за нивните граѓани, туку и за соседните држави.³

По завршување на Втората светска војна, во Европа бил воспоставен нов поредок. Во 1948 година, во Хаг, бил организиран голем Конгрес од страна на разни групи коишто се залагале за европско единство. На Конгресот учествувале 750 делегати од 26 европски земји, а Канада и САД имале улога на набљудувачи. Главна тема на дискусија на овој, таканаречен „Конгрес на Европа“, биле разни концепти и идеи, коишто би можеле да придонесат за идна соработка меѓу европските народи. На Конгресот биле усвоени и неколку резолуции, меѓу кои и резолуција за формирање на комисија којашто ќе биде овластена да изготви документ во кој ќе бидат опфатени основните права кои треба да бидат признаени и заштитени од страна на сите европски земји.⁴

Конгресот на Европа, исто така, играл клучна улога и во создавањето на Советот на Европа. Така, по одржувањето на Конгресот на Европа, неколку европски земји ги здружиле своите сили и во 1949 година го формирале Советот на Европа, како регионална меѓувладина организација. Согласно Статутот на СЕ, оваа меѓународна организација е формирана за „да се постигне поголемо единство меѓу неговите членови, со цел да се сочуваат и остварат идеалите и принципите кои се нивно заедничко наследство, како и да се олесни нивниот економски и социјален напредок“. Исто така, Статутот на СЕ предвидува и услови за стекнување на членство во истиот. Имено, согласно Статутот, членки на СЕ може да станат само држави коишто го почитуваат принципот на владеење на правото и коишто обезбедуваат заштита на основните права и слободи на сите граѓани во рамки на нивната надлежност.⁵

Реализацијата на идејата за создавање на повелба на човекови права, којашто била дискутирана за време на Конгресот на Европа, ја презело тогашното Консултативно собрание на СЕ, орган на СЕ кој подоцна е преименуван во Парламентарно собрание. Консултативното собрание формирало комисија, на којашто ѝ бил доделен мандат да

---

³ *Ibid.*

⁴ Council of Europe and Council of the European Union, *Congress of Europe: The Hague, 7-11 May 1948*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 1999.

⁵ *Ibid.*

изготви документ за заштита на човековите права и основни слободи, кој ќе важи за сите држави-членки на СЕ. При изготвување на документот, како појдовна основа била земена предвид Универзалната декларација за човекови права (1948). Откако документот изготвен од комисијата бил разгледан од страна на повеќе комитети во рамки на СЕ, истиот бил поднесен на разгледување и усвојување на Комитетот на министри, како извршен орган на СЕ. Комитетот на министри го усвоил текстот во август 1950 година. Тој усвоен текст претставувал основа за Европската конвенција за човекови права.⁶

Европската конвенција за човекови права била потпишана на 4 ноември 1950 година, од страна на 12 држави-членки на Советот на Европа. Таа обезбедила каталог на основни човекови слободи и права, при што претежно се работи за граѓански и политички права. Исто така, таа воспоставила три институции коишто се одговорни за нивното спроведување, и тоа: Европска комисија за човекови права, Европски суд за човекови права и Комитет на министри. Имено, со усвојувањето на Конвенцијата се направени првите конкретни чекори кон колективно спроведување на одредени права заштитени со Универзалната декларација за човекови права. Иако првично Конвенцијата била склучена само меѓу 12 западноевропски земји, денес таа се протега на над 800 милиони луѓе, во 47 европски земји.⁷

2. Структура и заштитени права

Европската конвенција за човекови права се состои од **три дела**. Во рамки на **првиот дел** е поместен каталогот на основните слободи и права, за кои државите-потписнички се обврзале дека ќе обезбедат заштита. Заштитените права се однесуваат на:

---

⁶ *Ibid.*

⁷ Boyle, Kevin, *The European Experience: The European Convention on Human Rights*, Victoria University of Wellington Law Review, Vol.40, 2009, p. 167; Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol.102, 2010, p. 537; Marochini, Masha, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 1/2014, 2014, p. 63-64.

- (а) Физичкиот интегритет и достоинство на секој човек (право на живот, член 2; забрана за мачење, член 3; забрана за ропство, член 4; право на слобода и безбедност, член 5);
- (б) Законита и правична судска постапка (право на правично судење, член 6; забрана за ретроактивно кривично законодавство, член 7; право на ефективен правен лек, член 13);
- (в) Заштита на личниот живот (право на почитување на приватниот и семејниот живот, член 8; слобода на мисла, совест и вера, член 9; право на брак, член 12; забрана за дискриминација, член 14);
- (г) Заштита на комуникацијата и учеството во општеството (слобода на изразување, член 10; слобода на собирање и здружување, член 11).

Дополнителни права се заштитени преку разни протоколи кон Конвенцијата, коишто биле подоцна додадени како резултат на консензусот постигнат меѓу државите-договорни страни, во однос на заштитата на одредени права. На овој начин е овозможена заштита на следните права:

- (а) Право на сопственост, право на образование, право на слободни избори (Протокол 1);
- (б) Забрана за затворање поради долг, слобода на движење, право на државјанинот да не биде протеран и на влез во државата, забрана за колективно протерување на странци (Протокол 4);
- (в) Аболиција на смртната казна (Протокол 6);
- (г) Процедурална заштита во однос на протерување на странци, право на жалба во кривична постапка, право на компензација за грешки на правдата, *ne bis in idem*, еднаквост меѓу сопружниците (Протокол 7);
- (д) Генерална забрана за дискриминација (Протокол 12);
- (ѓ) Аболиција на смртната казна во сите околности (Протокол 13).

Овие протоколи се задолжителни за државите кои ги ратификувале. Останатите протоколи содржат одредби кои го менуваат контролниот механизам на Конвенцијата.

Имено, ЕКЧП континуирано се дополнува по пат на протоколи, со цел да се усоврши системот на заштита на правата на човекот предвиден со неа. Од октомври 2013 година за потпишување се отворени вкупно 16 протоколи кон Конвенцијата. Од нив, само Протокол 15 сè уште не е стапен во сила, додека последен стапи во сила Протокол 16, и тоа неодамна, на 1 август 2018 година, откако го достигна прагот на потребниот број ратификации од страна на државите-членки.

Протоколите може да се поделат во две групи, и тоа: протоколи коишто додаваат дополнителни права кон оние кои веќе се заштитени со Конвенцијата и протоколи кои го менуваат контролниот механизам, односно машинеријата на Конвенцијата. Претходно споменатите протоколи: 1, 4, 6, 7, 12 и 13 припаѓаат на првата група, додека во втората група припаѓаат протоколите: 11, 14, 15 и 16 (протоколите: 2, 3, 5, 8, 9 и 10 се заменети со Протокол 11).

Дел од овие протоколи се опционални, за кои, за да стапат во сила, не е потребна едногласна ратификација од сите држави-членки на Конвенцијата. Имено, нивното прифаќање е опционално за договорните страни на Конвенцијата и, за да стапат во сила, потребно е да бидат ратификувани само од определен број на држави-членки. Притоа, тие стапуваат во сила само меѓу државите кои истите ги ратификувале, откако ќе се постигне одреден праг, односно откако одреден број на држави ќе ги ратификуваат. Такви се првиот вид протоколи, со кои се додаваат дополнителни права кон оние кои веќе се заштитени со Конвенцијата. Поретко, опционални протоколи може да бидат и протоколите од втората група, со кои се менува контролниот механизам на Конвенцијата. Таков е Протоколот 16, кој неодамна стапи во сила. Сепак, за овој вид протоколи, пред да стапат во сила, вообичаено е потребна едногласна ратификација од сите држави-членки на Конвенцијата.

Опционалните протоколи не предизвикуваат ефект кој ќе значи воведување нови одредби во самиот текст на Конвенцијата. Во овој случај текстот на Конвенцијата останува непроменет, додека одредбите на опционалниот протокол функционираат како дополнителни членови на Конвенцијата само меѓу договорните страни кои решиле да го ратификуваат протоколот. Притоа, неговата примена е условена од сите други релевантни одредби од Конвенцијата. Вообичаено, ефект на воведување нови одредби во самиот текст на Конвенцијата имаат протоколите со кои се менува нејзиниот контролен механизам и за кои е потребна ратификација од сите држави-членки за да стапат во сила. Такви се протоколите: 11, 14 и 15.

Прифаќањето на протоколите варира од држава, до држава. Сепак, од државите кои се договорни страни на Конвенцијата се очекува да станат договорни страни на, колку што е можно, повеќе протоколи.

Особено значење има Протокол 11, којшто припаѓа на протоколите кои го менуваат контролниот механизам на Конвенцијата и за кои е потребна едногласна ратификација за да стапат во сила. Имено,

протоколите: 2, 3, 5, 8, 9 и 10 подоцна се заменети со Протокол 11, којшто направи значајна измена во контролниот механизам на Конвенцијата. Протокол 11 го измени дотогашниот непостојан и двостепен контролен механизам, составен од Европската комисија за човекови права и Европскиот суд за човекови права, со тоа што ја укина Европската комисија за човекови права („Европска комисија“ или „Комисијата“) и воспостави нов постојан Суд.⁸

Постои уште еден протокол, којшто значајно го менува контролниот механизам на ЕКЧП. Се работи за Протокол 14 кон Конвенцијата, чија цел, исто како и на Протокол 11, е да ја подобри ефикасноста на работењето на Судот.⁹

Ефектот на Протокол 11 и Протокол 14 ќе бидат подетално објаснети во рамки на следното поглавје (II. Европски суд за човекови права), каде што се објаснува формирањето на Судот и начинот на неговото функционирање. Покрај Протоколите 11 и 14, во рамки на истото поглавје ќе бидат објаснети и Протоколите 15 и 16, кои, исто така, го засегаат функционирањето на ЕСЧП.

Вториот дел од ЕКЧП го регулира начинот на функционирањето на ЕСЧП. Така, меѓу другото, во рамки на вториот дел се опфатени одредби во однос на надлежноста на Судот, изборот на судии и правилата на постапката пред Судот. Правилата во однос на постапката пред Судот содржани во Конвенцијата се надополнети со Деловникот на Судот, којшто го усвојува самиот Суд.

Третиот дел на Конвенцијата содржи разни одредби во однос на нејзината применливост, како на пример, одредби во однос на изразување резерва во врска со некоја одредба на Конвенцијата или во однос на условите за истапување од Конвенцијата.

Некои од правата опфатени со ЕКЧП се гарантирани апсолутно. Тоа значи дека тие права не може да бидат ограничени, ниту дерогирани во ниту една околност. Во оваа смисла, член 15 од Конвенцијата предвидува дека: не е дозволена дерогација на правото на живот

---

⁸ Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol.102, 2010, p. 543-546; Madsen, Mikael R., *From Cold War Instrument to Supreme European Court: The European Court of Human Rights at the Crossroads of International and National Law and Politics*, Law & Social Inquiry, Volume 32, Issue 1, 2007, p. 155.

⁹ Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol.102, 2010, p. 546-551; Miller, Vaughne, *The European Convention on Human Rights and the Court of Human Rights: Issues and Reforms*, House of Commons Library, Standard Note: SN/IA5939, 2011, p. 8-10.

(член 2); забраната за мачење (член 3); забраната за ропство и принудна работа (член 4); забраната за ретроактивна примена на кривичниот закон (член 7).¹⁰

Постојат и права коишто можат да бидат дерогирани, но само во случај доколку се исполнети одредени услови, предвидени во член 15 од Конвенцијата. Така, до дерогација на некои права може да дојде во случај на војна или некоја друга општа опасност, која го загрозува животот на нацијата.¹¹

Понатаму, некои одредби од Конвенцијата предвидуваат дека одредени права може да бидат ограничени во одредени околности, најчесто поради заштита на јавниот интерес или заштита на правата на други, и во таа насока воспоставуваат определени услови. Такви се, на пример: правото на почитување на приватниот и семејниот живот (член 8); слободата на мисла, совест и вера (член 9); слободата на изразување (член 10); слободата на собирање и здружување (член 11), кои може да бидат ограничени само доколку ограничувањата се предвидени со закон, служат на легитимна цел којашто е определена во конкретниот член и се неопходни во едно демократско општество.¹²

Исто така, се случува правата загарантирани со определен член на Конвенцијата да се во конфликт со други права заштитени со Конвенцијата. На пример, до таков конфликт често доаѓа меѓу правото на приватност, од член 8 и слободата на изразување, од член 10. Во таков случај, конфликтните интереси мора да бидат земени предвид и мора да биде воспоставен правичен баланс меѓу тие права. Според ова, произлегува дека правата загарантирани со Конвенцијата може да имаат и инхерентни ограничувања.¹³

Правата коишто се загарантирани со Конвенцијата претставуваат минимален стандард. Имено, државите-потписнички на Конвенцијата не смеат да дозволат да не обезбедат минимално ниво на заштита на човековите права, во согласност со нивото коешто го наложува ЕКЧП. Но, од друга страна, државите се слободни да обезбедат и повисоко ниво на заштита од нивото кое го наложува Конвенцијата како

---

¹⁰ Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 617-660.

¹¹ *Ibid.*

¹² *Ibid.*

¹³ Flauss, Jean-François, *The European Court of Human Rights and the Freedom of Expression*, Indiana Law Journal, Volume 84, Issue 3, 2009, p. 847-848.

минимален стандард. Во таа смисла, согласно член 53 од Конвенцијата, во случај кога нивото на заштита на човековите права, коешто го овозможува држава-членка на Конвенцијата, е повисоко од нивото на заштита предвидено со ЕКЧП, Конвенцијата не смее да се толкува како ограничување на било кои од правата вградени во домашната правна рамка на државата-членка.¹⁴

3. Толкување и примена

ЕКЧП не содржи насоки и правила во однос на начинот на толкување на нејзините одредби од страна на ЕСЧП. Сепак, имајќи предвид дека ЕКЧП претставува мултилатерален меѓународен договор, иста треба да се толкува според правилата на меѓународното право за толкување на договорите. Во оваа смисла, Конвенцијата треба да се толкува во согласност со Виенската конвенција за договорно право („Виенска конвенција“) од 1969 година, како дел од обичајното меѓународно право.¹⁵ Имено, иако одлуките на ЕСЧП во голема мера зависат од определени карактеристики на ЕКЧП, сепак „пристапот на Судот кон толкувањето се заснова врз Виенската конвенција“.¹⁶

Основното правило и главната насока во однос на толкувањето на Конвенцијата се содржани, пред сè, во член 31 од Виенската конвенција. Според оваа одредба, меѓународните договори треба да бидат толкувани во добра вера, во согласност со вообичаеното значење кое им се придава на термините содржани во договорите во нивниот контекст и во светлина на нивната севкупна цел и смисла.

¹⁴ Liisberg, Jonas Bering, *Does the EU Charter of Fundamental Rights Threaten the Supremacy of Community Law? Article 53 of the Charter: a fountain of law or just an inkblot?*, The Jean Monnet Program, Jean Monnet Working Paper 4/01, 2001, p. 28; Lorenz, Nina-Louisa Arold, Groussot, Xavier, Petursson, Gunar Thor, *The European Human Rights Culture - A Paradox of Human Rights Protection in Europe?* Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2013, p. 210-212.

¹⁵ Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик* [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 5; Marochini, Masha, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 1/2014, 2014, p. 66.

¹⁶ Merrills, J.G., *The Development of International Law by the European Court of Human Rights*, Manchester University Press, 1990, p. 69.

За повеќето права заштитени во рамките на ЕКЧП е карактеристично тоа дека се дефинирани на начин кој дозволува нивно широко толкување. Недоволната одреденост на јазикот којшто се употребува при дефинирање на правата, резултира во „недостаток на прецизно значење или одреден опсег на примена“.¹⁷ Покрај правилата предвидени со Виенската конвенција, ЕСЧП развил и други бројни принципи на толкување на одредбите на ЕКЧП.¹⁸

Примената на ЕКЧП вклучува посебна перспектива, којашто се разликува од националното право. Имено, постои збир на меѓусебно испреплетени принципи, коишто произлегуваат од контекстот на меѓународното право и човековите права, карактеристичен за Конвенцијата. Притоа, целта на ЕСЧП е да воспостави определени минимални меѓународни стандарди.¹⁹ Имено, Судот нема за цел „да го идентификува најсоодветниот начин за заштита на човековите права, признавајќи ги различностите во државите-договорни страни“, туку истиот „го идентификува, најмногу, минимумот кој одреден правен систем треба да го постигне“.²⁰

Некои од принципите, како што се принципот на владеење на правото и принципот на пропорционалност, претставуваат основни принципи за примена на материјалното право на Конвенцијата, додека некои се однесуваат на начинот на толкување на нејзините одредби. Имено, принципите кои се изложени подолу се применуваат на разни членови од Конвенцијата кои гарантираат материјални права, како и во разни контексти.²¹

---

17 Marochini, Masha, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 1/2014, 2014, p. 67.

18 Greer, Steven, *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*, Human rights files No. 17, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2000, p. 15-21; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик* [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 5-18; Marochini, Masha, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 1/2014, 2014, p. 67-82.

19 *Belgian Linguistic Case* (No. 2) (dec.), Series A, No. 6, 23.7.68.

20 Reid, Karen, *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*, Fourth Edition, Sweet & Maxwell, London, 2011, p. 57.

21 Leach, Philip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Fourth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2017, p. 186.

3.1. Принципи на супсидијарности

Системот за заштита на човековите права, воспоставен со ЕКЧП, има намена да биде супсидијарен во однос на националните системи за заштита на човековите права.²² Ова значи дека улогата на Судот, во најголем дел, се состои од вршење на надзор и преглед, односно дека Судот не претставува конечна судска инстанца за жалба или „четврта инстанца“.²³

Принципот на супсидијарност е содржан во неколку одредби на ЕКЧП. Имено, одредени одредби од Конвенцијата укажуваат дека ЕСЧП, пред сè, претставува надзорен орган и дека неговата улога е супсидијарна во однос на националните системи за заштита на човековите права.²⁴

Така, член 1 од Конвенцијата, според кој „високите договорни страни им ги признаваат на сите лица под нивна надлежност правата и слободите утврдени во делот I на оваа Конвенција“, јасно укажува дека примарната одговорност за обезбедување на правата и слободите загарантирани со Конвенцијата ја имаат националните власти, додека член 13 од Конвенцијата ја предвидува нивната обврска да обезбедат ефективни правни лекови. Една од најјасните илустрации за тоа како овој принцип влијае врз националната дискреција, се однесува на дискрецијата доделена на домашните судови при утврдување на фактичката состојба и толкување на правото.²⁵

Принципот на супсидијарност се рефлектира и во член 35 од Конвенцијата, согласно кој жалителите, пред да поднесат жалба до Судот, треба да ги исцрпат домашните правни средства. Сепак, принципот на супсидијарност е најјасно изразен во член 19 од Конвенцијата, согласно кој ЕСЧП треба да обезбеди почитување на обврските кои за државите-членки произлегуваат од Конвенцијата.²⁶

Протокол 15 кон Конвенцијата, кој сè уште не стапил во сила, предвидува вметнување на принципот на супсидијарност во рамки на

---

22 *Ibid.*

23 Greer, Steven, *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*, Human rights files No. 17, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2000, p. 19-20.

24 Reid, *supra* note 20, p. 57.

25 Greer, *supra* note 23, p. 19-20.

26 *Ibid.*

преамбулата на Конвенцијата (заедно со доктрината на маргина на уважување).

3.2. Принципи на владеење на правото

Принципот на владеење на правото, денес, претставува „доминантен организационен модел на модерното уставно право и меѓународните организации (вклучувајќи ги Обединетите нации и Советот на Европа) за регулирање на вршењето на јавни овластувања“. Овој принцип треба да обезбеди дека извршувањето на сите јавни овластувања е во рамки на условите предвидени со закон, во согласност со демократските вредности и основните права, при што сето ова се контролира од страна на независен и непристрасен суд.²⁷

Општиот принцип на владеење на правото во себе содржи збир на принципи и стандарди коишто произлегуваат од него, при што нивната точна содржина може да варира на национално ниво, во зависност од уставниот систем на државите. Сепак, судската практика на ЕСЧП, како и разни документи на СЕ, обезбедуваат неисцрпна листа на овие принципи и со тоа го дефинираат суштинското значење на принципот на владеење на правото, како основна вредност на СЕ.²⁸

Меѓу принципите и стандардите кои произлегуваат од принципот на владеење на правото се вбројуваат следните: законитост, која подразбира: транспарентен, одговорен, демократски и плуралистички процес на донесување закони; правна сигурност; забрана на арбитражност од страна на извршната власт; независни и непристрасни судови; ефективен судски преглед, кој вклучува почитување на основните права; еднаквост пред законот.²⁹

ЕСЧП потврдил дека овие принципи не претставуваат само формални или процедурални услови. Имено, тие претставуваат основно средство за да се обезбеди почитување на демократијата и човековите права, како и усогласеност со нив. Од оваа причина, може да се каже дека принципот на владеење на правото претставува „уставен принцип со формални и материјални компоненти“.³⁰

---

²⁷ European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council A new EU Framework to Strengthen the Rule of Law*, European Commission, Brussels, 2014, p. 3-4.

²⁸ *Ibid.*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ *Ibid.*

Од сето ова произлегува дека постои суштинска поврзаност меѓу почитувањето на принципот на владеење на правото и почитувањето на демократијата и основните права. Ова значи дека не може да постои почитување на владеење на правото без почитување на демократијата и основните права, и обратно. Основните права може да бидат ефективни само доколку истите може да се подложат на судски преглед, додека демократијата е заштитена ако судството може да обезбеди: слобода на изразување, слобода на здружување и почитување на правилата кои го регулираат политичкиот и изборниот процес.

Принципот на владеење на правото, познат уште како и принцип на законитост, заедно со демократијата и човековите права, претставува еден од трите основни столбови на СЕ и истиот е предвиден во рамките на преамбулата на ЕКЧП.³¹ Согласно овој принцип, дејствијата кои се преземаат од страна на државите-членки треба да бидат предмет на: ефективни, формални и правни ограничувања насочени против арбитарна извршна или административна власт.³²

Во рамки на својата судска практика, ЕСЧП развил сложени тестови за оцена на степенот на владеење на правото, коишто се усвоени и од страна на други меѓународни тела за заштита на човековите права. Така, со цел да се задоволат условите предвидени со овие тестови, „сите ограничувања на основните права треба да бидат засновани врз: јасни, прецизни, пристапни и предвидливи правни правила; мора да бидат ‚неопходни‘ и ‚пропорционални‘ во однос на релевантната легитимна цел (во рамки на одредена маргина на уважување); мора да постои ‚ефективен [по можност судски] лек‘ против наводните повреди на овие услови“.³³

Важноста на овој принцип на разни начини е изразена во текстот на ЕКЧП. На пример, член 2(1) од Конвенцијата предвидува дека „правото на живот на секој човек е заштитено со закон“, додека правото на слобода и безбедност на секој човек, содржано во член 5 од

---

31 European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council A new EU Framework to Strengthen the Rule of Law*, European Commission, Brussels, 2014, p. 1; Greer, Steven, *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*, Human rights files No. 17, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2000, p. 16.

32 Greer, *supra* note 23, p. 16.

33 Council of Europe, *The Rule of Law on the Internet and in the Wider Digital World*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2014b, p. 8.

Конвенцијата, е предмет на серија ограничени легитимни исклучоци, под услов истите да се „во согласност со постапка предвидена со закон“.

Имајќи го предвид претходното, задачата да се утврди значењето на терминот „закон“ претставува една од централните задачи на Судот. Во серија случаи во врска со членовите 8 - 11 од Конвенцијата, Судот идентификувал четири прашања кои обезбедуваат таков тест.³⁴ Имено, се работи за следните прашања: дали домашниот правен систем го санкционира прекршувањето на правото; дали релевантната правна одредба е пристапна за граѓаните; дали правната одредба е доволно прецизна за да им овозможи на граѓаните да ги предвидат последиците кои може да ги има некое дејство; дали законот предвидува соодветни заштитни механизми за да се спречи арбитражното мешање во поглед на односните материјални права. Ефектот на сето ова е „да се ограничи дискрецијата на националните извршни и административни тела во корист на дискрецијата на националните судови“.³⁵

3.3. Принципи на демократија

Принципот на демократија, исто така, претставува основна вредност на СЕ. Но, овој принцип изразува тенденција на правец којшто е спротивен од правецот на принципот на владеење на правото. Согласно преамбулата на ЕКЧП, државите-членки сметаат дека човековите права и основните слободи најдобро се штитат во „ефективна политичка демократија“. Сепак, парадоксално, демократските интереси и заштитата на човековите права може да бидат во конфликт. Некои теоретичари сметаат дека индивидуалното право е интерес кој, согласно неговата природа, мора да има предност во однос на други интереси кои произлегуваат од колективниот интерес. Други теоретичари сметаат дека иако терминот „право“ означува особено важен интерес, кој е вреден за силна институционална заштита, сепак тоа само по себе не претставува оправдување за да му се даде приоритет во однос на демократските вредности.³⁶

---

³⁴ *Huving v France*, No. 11105/84, Series A, No. 176-B, 24.4.90.; *Kruslin v France*, No. 11801/85, Series A, No. 176-B, 24.4.90; *Malone v UK*, No. 8691/79, Series A, No. 82, 2.8.84.; *Sunday Times v UK (No.1)*, Series A, No. 30, 26.4.79.

³⁵ Greer, *supra* note 23, p. 16.

³⁶ Greer, *supra* note 23, p. 17.

Иако во рамки на раната јуриспруденција на ЕСЧП концептот на демократија бил дефиниран како „остар контраст на тоталитаризмот“, сепак подоцна концептот бил суптилно дефиниран како контраст на „отсуство на соодветни заштитни механизми насочени против арбитражното извршување на власта“.³⁷ Понатаму концептот бил уште повеќе рафиниран, при што во рамки на истиот биле вклучени и концептот на поделба на власта, како и принципот на одговорност. Според ЕСЧП, „демократијата е единствен политички модел којшто е предвиден со Конвенцијата и, според тоа, единствениот којшто е компатибилен со неа“.³⁸

Принципот на демократија и принципот на владеење на правото имаат суштинско значење во контекст на ЕКЧП. Сепак, може да се каже дека овие принципи имаат различен фокус. Имено, од една страна, суштински вредности на принципот на демократија се „плуралитет на идеи, слобода на говор, толеранција, слободоумност и политичка застапеност преку избори“.³⁹ Од друга страна, концептот на принципот на владеење на правото означува, пред сè, законитост и постоење на судска заштита. Во оваа смисла, принципот на владеење на правото наложува „националното право да има доволен квалитет, националните власти да не се однесуваат арбитражно и да постојат одржливи судски институции кои ќе обезбедат заштита на човековите права“.⁴⁰

Иако суштинската содржина на принципите на демократија и владеење на правото е концептуално различна, сепак овие принципи се тесно поврзани. Така, принципот на владеење на правото наложува да не се прават арбитражни разлики меѓу индивидуите, додека принципот на демократија наложува постоење на процес преку кој ќе се определи кои разлики се релевантни.

Во рамки на судската практика на ЕСЧП, принципот на демократија е определен како поширок концепт, од причина што демократијата е дефинирана како единствен политички модел којшто е компатибилен со ЕКЧП. Заради тоа, истовремено, истиот претставува причина за ограничување на правата коишто ги гарантира Конвенцијата, како

---

37 Greer, *supra* note 23, p. 18.

38 *United Communist Party of Turkey and others v Turkey*, No. 19392/92, 30.1.98.

39 Lautnebach, Geranne, *The Concept of the Rule of Law and the European Court of Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2013, p. 208.

40 *Ibid.*

и причина за заштита на правата предвидени со Конвенцијата. Притоа, низ сите членови на Конвенцијата се проткајува балансот што треба да постои меѓу заштитата на индивидуалните права и демократската аспирација за јавниот интерес. Имајќи го предвид претходното, принципот на владеење на правото може да се дефинира како „една од централните вредности на демократијата во контекст на Конвенцијата“.⁴¹

ЕКЧП може целосно да се разбере само доколку на неа се гледа како на средство за зачувување на демократијата, како основна вредност. Имено, суштината на заштитата на човековите права во согласност со Конвенцијата се наоѓа во принципите на демократија и владеење на правото. Притоа, „демократија без владеење на правото не е демократија“, ниту, пак, „владеење на правото без демократија е владеење на правото“.⁴²

И ЕСЧП и Европската комисија направиле обид да ги идентификуваат оние права заштитени со Конвенцијата, коишто се најважни за едно демократско општество, особено во однос на одлучувањето во случаи во врска со член 8(2) - 11(2), кои вклучуваат тест за „демократска неопходност“. Така, слободата на изразување е постојано потенцирана како особено витална.⁴³ Во овој контекст се вклучени и други права, и тоа: право на непречено собирање;⁴⁴ слобода на формирање и пристапување кон професионални здруженија;⁴⁵ слобода од индоктринација од страна на државата во образованието;⁴⁶ право на правично судење;⁴⁷ право на лична слобода и безбедност;⁴⁸ слобода од арбитрарен притвор;⁴⁹ слобода на политичко здружување.⁵⁰

---

41 *Ibid.*

42 Costa, Jean-Paul, *The European Court of Human Rights and Its Recent Case Law*, Texas International Law Journal, Vol.38, 2003, p. 458.

43 *Lingens v Austria*, No. 9815/82, Series A, No. 103, 8.7.86.

44 *Baczkowski and Others v. Poland*, No. 1543/06, 3 May, 2007.

45 *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, Nos.6878/75 & 7238/75, Series A, No. 43, 23.6.81.

46 *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, Nos. 5095/71, 5920/72 & 5926/72, Series A, No. 23, 7.12.76.

47 *Delcourt v. Belgium*, Series A, No. 11, 17.1.70.

48 *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, Series A, No. 12, 18.6.71.

49 *Winterwerp v. the Netherlands*, Series A, No. 33, 24.10.79.

50 *United Communist Party of Turkey and others v. Turkey*, No. 19392/92, 30.1.98.

Судот и Комисијата, исто така, утврдиле дека „битните карактеристики“ на едно демократско општество вклучуваат „плурализам, толеранција и слободоумие“.⁵¹ Понатаму, во овој контекст, тие утврдиле дека „демократијата не значи дека мислењето на мнозинството мора секогаш да надвлее“, како и дека мора да биде постигнат баланс, со што ќе се обезбеди правичен и соодветен третман на малцинствата и одбегнување на злоупотреба на доминантната позиција.⁵²

3.4. Доктрина на четвртa инстанца

Доктрината на четврта инстанца му овозможува на Судот да се воздржи од прекумерно мешање во одлуките донесени од страна на домашните судови.⁵³ Оваа доктрина, всушност, е аспект на принципот на супсидијарност и може да се каже дека истата претставува *lex specialis* во однос на општиот принцип на супсидијарност.⁵⁴

Согласно принципот на супсидијарност, улогата на ЕСЧП е супсидијарна и истата претежно се состои во вршење на преглед. Ова значи дека Судот не претставува конечна судска инстанца за жалба или „четврта инстанца“.⁵⁵ Имено, Судот не претставува апелационен суд во однос на домашните судови и нема надлежност да интервенира врз основа на тоа дека домашниот суд донел „погрешна“ одлука. Утврдувањето на фактичката состојба и толкувањето на правото е препуштено на дискрецијата на домашните судови, додека улогата на ЕСЧП се состои во обезбедување на усогласеност со одредбите на ЕКЧП од страна на државите-членки.⁵⁶

Во оваа смисла, ЕСЧП повеќе пати истакнал дека неговата улога не се состои во справување со грешки кои, наводно, се направени од страна на домашните судови при утврдување на фактите или толкување на правото, освен доколку е можно да се работи за повреда на права и слободи заштитени со Конвенцијата. Исто така, Судот

---

51 *Handyside v. the United Kingdom*, Series A, No. 24, 7.12.76.

52 *Young, James and Webster v. the United Kingdom*, Nos. 7601/76 & 7807/77, Series A, No. 44, 26.06.81.

53 Marochini, *supra* note 17, p. 74.

54 Christoffersen, Jonas, *Fair Balance: A Study of Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden/Boston, 2009, p. 239.

55 Greer, *supra* note 23, p. 19.

56 Reid, *supra* note 20, p. 58.

нагласил дека, во секој случај, националните власти, особено судовите, се оние кои имаат одговорност да ги разрешат проблемите во однос на толкувањето на националното законодавство.⁵⁷

ЕСЧП нема повторно да одлучува дали некоја одлука донесена од страна на домашните судови е правилна, туку ќе го оценува начинот на донесување на одлуката и нејзината имплементација. Притоа, Судот истакнал дека донесените одлуки и мерки треба да бидат поткрепени со релевантни и доволни причини. Истовремено, тие треба да содржат објективно и разумно образложение. На овој начин се потврдува дека одлуките се во согласност со предвидените цели, како и дека истите не се арбитрарни или резултат на злоупотреба на власт.

3.5. Доктрина на маргина на уважување⁵⁸

ЕКЧП ги обврзува државите-членки да обезбедат заштита на одредени права, но не содржи одредби во однос на начинот на кој државите треба да ги реализираат овие обврски, односно начинот на кој државите треба да ги применат одредбите на Конвенцијата. Доктрината на маргина на уважување на ЕСЧП се користи за да им овозможи одредена дискреција на државите-членки на Конвенцијата при примена на нејзините одредби. На тој начин се обезбедува минимално ниво на заштита на човековите права во сите држави-договорни страни на Конвенцијата, а истовремено, се овозможува и одреден простор за диференцијација во однос на особеностите на секоја јурисдикција.⁵⁹

Оваа доктрина е развиена со цел на државите да им се овозможи одреден простор за маневар при исполнување на нивните обврски кои произлегуваат од Конвенцијата, како и да се утврди границата меѓу прашањата кои заслужуваат секоја држава да ги реши на локално ниво и прашањата кои засегаат толку суштински интереси што во однос на нивното решавање мора да важат исти стандарди за сите држави, без оглед на специфичностите во нивните традиции и култури. ЕКЧП не содржи одредби во однос на доктрината на маргина на

---

57 *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, ECHR 1999-I; *Perez v. France*, No. 47287/99, 12.2.04.

58 *Margin of appreciation* (анг.).

59 *Frantziou, Eleni, The Margin of Appreciation Doctrine in the European Human Rights Law*, UCL Policy Briefing - October 2014 (Dr. Uta Staiger and Sarah Chaytor Eds.), 2014, p. 1.

уважување, туку истата е развиена од страна на Судот за да се нагласи неговата супсидијарна улога.⁶⁰

Доктрината на маргина на уважување треба да се разбере во контекст на принципот на супсидијарност. Во спротивно, оваа доктрина може да биде погрешно сфатена како некој дубиозен инструмент кој се применува во определени области на Конвенцијата, особено онаму каде што се применува тестот за правичен баланс, во ситуација кога истата, всушност, претставува аспект на принципот на супсидијарност. Имено, слично како и во случајот со доктрината на четврта инстанца, оваа доктрина, всушност, е аспект на принципот на супсидијарност, а односот меѓу доктрината на маргина на уважување и општиот принцип на супсидијарност може да се дефинира како однос меѓу *lex specialis* и *lex generalis*.⁶¹

Оваа доктрина претставува аналитичка алатка, којашто се користи од страна на ЕСЧП при оценување на одредбите содржани во Конвенцијата и нејзините протоколи, во случај кога истите налагаат да се изврши баланс со други права или со определени аспекти на јавниот интерес. Притоа, определувањето на балансот во голема мера е пренесено на националните судови, со што, всушност, Судот ја признава важноста на нивната улога, како прва достапна инстанца која овозможува заштита на човековите права. Истовремено, со тоа се признава и нивната стручност во поглед на прашања кои се однесуваат на националното право.⁶²

Сепак, сето ова не значи дека маргината на уважување дозволува произволност при примена на одредбите на Конвенцијата. Оваа доктрина, всушност, обезбедува развој на човековите права заштитени со Конвенцијата во еден плуралистички модел, имајќи го предвид националниот контекст, при што мора да биде запазен минималниот стандард на ефективна заштита на правата, воспоставен од страна на Конвенцијата.

Оваа доктрина не се користи во однос на сите права заштитени со Конвенцијата. Така, Судот не ја користи истата при оценка на апсолутните права загарантирани со ЕКЧП, односно правата загарантирани со членовите 2 - 4 (право на живот; забрана за мачење и забрана за ропство и принудна работа) и со член 7 (*nullum crimen sine lege*), со

---

60 Marochini, *supra* note 17, p. 69-70.

61 Christoffersen, *supra* note 54, p. 237-238.

62 Frantziou, *supra* note 59, p. 1-2.

оглед на тоа што карактерот на овие права бара повисок степен на надзор од страна на Судот и во однос на нивната заштита не смее да се дозволи никакво ограничување. Доктрината најчесто се користи во однос на, таканаречените, квалификувани права заштитени со Конвенцијата, со оглед на тоа што во однос на овие права е дозволен одреден степен на ограничување, во согласност со определени услови. Тоа, најчесто, се правата заштитени со членовите 8 - 11 (право на приватност; слобода на мисла, совест и вера; слобода на изразување и слобода на собирање и здружување). Имено, од јазикот употребен во рамки на овие одредби може да се заклучи дека е дозволен одреден степен на супсидијарност, односно да бидат земени предвид националните стандарди. Примената на доктрината на маргина на уважување, исто така, е видлива и при оцена на член 14 (забрана за дискриминација во однос на правата заштитени со Конвенцијата), како и при оцена на член 1 на Протокол 1 (право на сопственост).⁶³

Во пресудата донесена во случајот *Handyside v. United Kingdom*,⁶⁴ за првпат било дадено образложение во однос на доктрината на маргина на уважување. Во пресудата Судот истакнал дека оцената на компатибилноста на националните мерки со одредбите на Конвенцијата најпрво ја вршат националните судови, по што Судот врши преглед на оцената извршена од страна на националните судови, доколку е тоа потребно. Понатаму, Судот потврдил дека националните власти се во подобра позиција од меѓународниот судија за да извршат оцена на содржината на ограничувањата, врз основа на контекстуалните фактори, на пример, јавниот морал, како и оцена на степенот на неопходноста од воспоставување на одредени ограничувања.

Обемот на маргината на уважување се определува врз основа на неколку критериуми. Еден од критериумите за одредување на обемот на маргината на уважување е да се земе предвид разновидноста на националните решенија. Маргината на уважување е поширока во случај кога не постои заеднички европски стандард во однос на конкретното прашање, отколку во ситуација кога постои единствено европско законодавство. Друг критериум претставува квалитетот и карактерот на гаранциите. Така, во контекст на овој критериум, маргината на уважување се дозволува во однос на основните гаранции, како и во однос на повеќето судски гаранции. При утврдување на обемот на маргината на уважување се обрнува внимание и на постоењето на

---

⁶³ *Ibid.*

⁶⁴ *Handyside v. the United Kingdom*, Series A, No. 24, 7.12.76.

конфликтни права, заштитени со ЕКЧП. Во случај кога постојат такви конфликтни права, треба да се има предвид дека воспоставениот баланс ќе има влијание врз повеќе групи на засегнати лица.⁶⁵

Исто така, како критериум за утврдување на обемот на маргината на уважување треба да биде земен предвид и квалитетот на националните власти кои ја донеле конкретната одлука. Имајќи го предвид овој критериум, веројатно е дека Судот ќе го прифати степенот на применетата маргина на уважување, доколку одлуките биле донесени од страна на независни трибунали. Важен критериум претставува и квалитетот на постапката, а особено квалитетот на даденото образложение. Во смисла на овој критериум, постои висок степен на веројатност дека Судот ќе прифати определени национални решенија, доколку постои детално образложение и доколку е испочитувано правото да се биде сослушан во постапката.⁶⁶

По стапувањето во сила на Протокол 15 кон Конвенцијата, покрај принципот на супсидијарност, и оваа доктрина ќе биде вметната во содржината на преамбулата на Конвенцијата.

3.6. Принципи на ефективна заштита

Принципот на ефективна заштита, кој во рамки на текстот на Конвенцијата е повеќе инхерентен отколку експлицитен, утврдува дека, од причина што функцијата на ЕКЧП да биде обезбедена ефективна заштита на човековите права е поважна од спроведување на заемни обврски меѓу државите, нејзините одредби не треба да бидат толкувани рестриktivно во насока на одбрана и почитување на националниот суверенитет. ЕСЧП го изразил овој принцип и на други начини. Имено, Судот констатирал дека ограничувањата на правата не треба да ја загрозат нивната суштина, како и дека Конвенцијата не треба да биде толкувана на начин кој доведува до неразумни или апсурдни последици. Иако принципот на ефективна заштита конституира потенцијално значајно ограничување во однос на дискрецијата на државите, сепак истиот не ги исклучува процедуралните и техничките разлики меѓу државите во деталната имплементација на обврските кои ги наложува Конвенцијата, како на пример, во рамки на нивните судски,

---

65 Grabenwarter, Christoph, *The European Convention on Human Rights: Inherent Constitutional Tendencies and the Role of the European Court of Human Rights, in Constitutional Crisis in the European Constitutional Area, Theory, Law and Politics in Hungary and Romania* (Armin von Bogdandy, Pal Sonnevend Eds.), 2014, p. 111-112.

66 *Ibid.*

образовни и изборни системи, под услов да биде запазен принципот на пропорционалност, за кој ќе стане збор во продолжение на ова поглавје.⁶⁷

Суштината на принципот на ефективна заштита се состои во тоа што не е доволно државите, едноставно, да забранат однесување коешто е во спротивност со ЕКЧП, туку тие треба да преземаат и позитивни обврски во насока на заштита на правата гарантирани со Конвенцијата. Основната идеја на овој пристап се состои во наметнување на позитивни обврски на државите-членки на Конвенцијата. Овој пристап најчесто се користи од страна на ЕСЧП во случаи кога одлучува дали определена одредба е применлива, или дали постои повреда на одредба која е јасно применлива.⁶⁸

Принципот на ефективна заштита за првпат бил употребен во пресудата донесена во врска со случајот *Golder v. United Kingdom*.⁶⁹ Користењето на овој принцип било контроверзно, од причина што Судот, на некој начин, создал ново право според Конвенцијата. Имено, се поставило прашање дали правото на пристап до суд е гарантирано со член 6 од Конвенцијата (право на правично судење), имајќи предвид дека текстот на член 6 обезбедува заштита само на права на индивидуи кои веќе водат постапка пред Судот.

Во овој случај, сепак, Судот одлучил да ја игнорира намерата на авторите и го констатирал следното: „Имајќи ги предвид сите претходни размислувања заедно, следи дека правото на пристап претставува елемент кој е инхерентен на правото наведено во член 6, став 1. Ова не претставува екстензивно толкување кое наметнува нови обврски на договорните страни, истото е базирано врз самата смисла на првата реченица на член 6, став 1, прочитана во нејзиниот контекст и имајќи ги предвид целта и смислата на Конвенцијата ... и општите принципи на правото“.

Принципот на ефективна заштита, според кој е потребно да се обезбеди ефективна заштита на сите права загарантирани со ЕКЧП, е многу важен за толкувањето на Конвенцијата од страна на ЕСЧП и остварувањето на нејзината „цел и смисла“. Така, во случајот *Artico v. Italy*,⁷⁰ Судот истакнал дека „намената на Конвенцијата е да гарантира

67 Greer, *supra* note 23, p. 15.

68 Marochini, *supra* note 17, p. 80.

69 *Golder v. United Kingdom*, Series A, No. 18, 21.2.75.

70 *Artico v. Italy*, Series A, No. 37, 13.5.80.

права кои не се теоретски или илузорни, туку права кои се практични и ефективни". Во овој случај, Судот констатирал повреда на правото на правна помош, предвидено со член 6(3)(в), од причина што адвокатот кој бил определен од страна на државата се покажал како целосно неефективен.

3.7. Принципи на пропорционалност

Принципот на пропорционалност претставува еден вид на „*alter ego* на принципот на ефективна заштита". Неговото влијание значајно се проткајува низ практиката на Судот, во случаи кога треба да се утврдат „врските меѓу разни: концепти, норми, интереси и права вградени во Конвенцијата". Овој принцип воопшто не се споменува во текстот на Конвенцијата. Сепак, „тешко е да се одрече дека истиот претставува целосно легитимна судска творба".⁷¹

Овој принцип е постојано предмет на разгледување при толкувањето на ЕКЧП. Така, во случајот *Soering v. United Kingdom*,⁷² ЕСЧП истакнал дека „инхерентно на целината на Конвенцијата е потрагата по правичен баланс меѓу барањата на општиот интерес на заедницата и барањата за заштита на индивидуалните основни права". Притоа, воспоставувањето на правичен баланс секогаш претпоставува пристап кој е заснован, *inter alia*, на разгледување на принципот на пропорционалност. Најголем дел од дебатите за дефинирање на неговото значење се направени во контекст на ограничувањата на правата заштитени со членовите 8(2) - 11(2) од Конвенцијата.

При утврдувањето на пропорционалност меѓу одредено право и одредено наметнато ограничување во однос на тоа право, треба да бидат земени предвид: влијанието што тоа ограничување го има врз правото; основата за ограничувањето; влијанието што го има врз жалителот и целокупниот контекст. Постојат два фактора особено значајни во однос на основите за наметнатото ограничување. Станува збор за „важноста на локалното знаење и тежината објективно да се измерат конкурентните политички цели".⁷³ Сепак, секогаш не е јасно која од страните го има товарот на докажување во однос на прашањето дали определено наметнато ограничување е пропорционално.

---

71 Greer, *supra* note 23, p. 20.

72 *Soering v. United Kingdom*, No. 14038/88, Series A, No. 161, 7.7.89.

73 Greer, *supra* note 23, p. 20.

ЕСЧП и Европската комисија за човекови права користеле разни фрази, со цел да се нагласи идејата дека правата заштитени со Конвенцијата треба да имаат приоритет, при што државата треба да го има товарот на докажување во насока на оправдување на наметнатото ограничување.⁷⁴ Така, на пример, основите за наметнатото ограничување: мора да бидат „релевантни и доволни“;⁷⁵ неопходноста за ограничувањето мора да биде „убедливо воспоставена“;⁷⁶ исклучоците треба да бидат тесно поставени⁷⁷ и треба да постои „неопходна општествена потреба“ за наметнување на ограничувањето.⁷⁸ Иако сето ова резултира со ограничување на обемот на националната дискреција, сепак, конкретните факти на определен случај, како и околностите коишто преовладуваат во дадената држава во тоа време, во пракса може да придонесат кон проширување на истиот.⁷⁹ Исто така, постојат и одлуки кои се однесуваат на потребата од баланс меѓу правата и исклучоците.⁸⁰

3.8. Телеолошки ѝрисијѝ

Имајќи го предвид член 31 на Виенската конвенција за договорно право, при толкувањето на ЕКЧП значителна важност му се придава на телеолошкиот пристап. Соред овој пристап, Конвенцијата се толкува на начин кој треба да ја открие нејзината „цел и смисла“.⁸¹ Во општа смисла, целта на Конвенцијата се состои во „заштита на индивидуалните човекови права“⁸² и зачувување и унапредување на „идеалите и вредностите на едно демократско општество“.⁸³ И двете констатации имаат потпора во преамбулата на Конвенцијата.

74 *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, No. 13585/88, 26.11.91.

75 *Ibid.*

76 *Autonic AG v. Switzerland*, No. 12726/87, Series A, No. 178, 22.90.

77 *Klass and Others v. Germany*, Series A, No. 28, 6.9.78.

78 *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, No. 13585/88, 26.11.91.

79 *Lingens v. Austria*, No. 9815/82, Series A, No. 103, 8.7.86.

80 *Klass and Others v. Germany*, Series A, No. 28, 6.9.78.; *Gaskin v. the United Kingdom*, No. 10454/83, Series A, No. 160, 7.7.89.

81 Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 5.

82 *Soering v. United Kingdom*, No. 14038/88, Series A, No. 161, 7.7.89.; *Belgian Linguistic Case(No. 2) (dec.)*, Series A, No. 6, 23.7.68.

83 *Kjeldsen, Busk Madsen and Petersen v. Denmark*, Nos. 5095/71, 5920/72 & 5926/72, Series A, No. 23, 7.12.76.

Значењето на телеолошкиот пристап е силно изразено во случајот *Soering v. United Kingdom*,⁸⁴ каде што правото на пристап до суд било протолкувано како гаранција за правично судење, чија заштита е предвидена со член 6 од Конвенцијата. Судот го извршил толкувањето, главно, преку упатување на „целта и смислата“ на Конвенцијата, што произлегува од нејзината преамбула. Притоа, Судот упатил и на принципот на владеење на правото, како една од основните вредности на СЕ, покрај човековите права и демократијата, кој може да се најде и во преамбулата на Конвенцијата. При изготвувањето и пишувањето на Конвенцијата, државите решиле да ги „преземат првите чекори за колективно спроведување во сила на одредени права од Универзалната декларација“, со цел да го унапредат владеењето на правото. Во оваа смисла, според Судот, постоењето на можноста за изнесување на правните спорови пред суд претставува претпоставка за почитување на принципот на владеење на правото.

3.9. Принципи на еволутивно толкување

Принципот на еволутивно толкување, познат и како принцип на динамично толкување или доктрина на жив инструмент, „го изразува принципот според кој Конвенцијата треба да биде толкувана во светлината на сегашните услови“ и дека истата еволуира низ толкувањето на Судот”.⁸⁵ Од телеолошкиот пристап, кој става акцент на „целта и смислата“ на ЕКЧП, произлегува дека Конвенцијата подлежи на еволутивно толкување.

Терминот „жив инструмент“ за првпат бил употребен од страна на ЕСЧП во пресудата донесена во врска со случајот *Tyrer v. United Kingdom*.⁸⁶ Прашањето за коешто се одлучувало во овој случај било дали физичкото казнување на малолетник претставувало понижувачко постапување според член 3 од Конвенцијата. При одлучувањето за ова прашање, Судот истакнал дека „Конвенцијата е жив инструмент... кој мора да се толкува во светлината на сегашните услови“. Во согласност со тоа, при одлучувањето во конкретниот случај, Судот морал да биде „под влијание на случувањата и општоприфатените стандарди во казнената политика на државите-членки на Советот на Европа“.

⁸⁴ *Soering v. United Kingdom*, No. 14038/88, Series A, No. 161, 7.7.89.

⁸⁵ Wildhaber, Luzius, *The European Court of Human Rights in Action*, Ritsumeikan Law Review, Vol.21, Issue No. 83, 2004, p. 84.

⁸⁶ *Tyrer v. United Kingdom*, No. 5856/72, Series A, No. 26, 25.4.78.

Она што било решавачко при донесување на одлуката во случајот *Tyrer v. United Kingdom* биле стандардите кои доминирале во европското општество во тој момент, а не оние кои биле прифатени во време на донесувањето на Конвенцијата. Од оваа причина, во смисла на намерите на авторите на Конвенцијата, се земаат предвид нивните општи намери, а не нивните конкретни намери кои ги имале во 1950 година, при донесување на Конвенцијата.

Сепак, треба да се има предвид дека Конвенцијата не може да се толкува во контекст на „сегашните услови“, со цел да се воведо ново право, кое не било планирано во времето на изготвување и донесување на Конвенцијата. Така, правото на брак, предвидено со член 12 од Конвенцијата, не може да се толкува во смисла на тоа дека истото го вклучува и правото на развод, иако може да се каже дека правото на развод е општопризнато право во Европа.⁸⁷ Имајќи го предвид претходното, потребно е да се прави дистинкција меѓу судското толкување, кое е дозволено, и судската легислатива, која не е дозволена. Имено, „Судот настојува да ги нагласи растечките, а не ненадејните промени“.⁸⁸

Уште една важна одлука во која е употребен принципот на еволутивно толкување е пресудата донесена во случајот *Marckx v. Belgium*.⁸⁹ Во овој случај, ЕСЧП требало да одлучи дали тоа што белгиското законодавство правело разлика меѓу законските и незаконските деца претставува повреда на член 8 од Конвенцијата. И покрај тоа што било констатирано дека во Европа не постои консензус околу тоа прашање, Судот го изјавил следното: „И двете релевантни конвенции (Бриселската конвенција од 12 септември 1962 година и Европската конвенција од 15 октомври 1975 година, за правниот статус на децата родени надвор од брак) се во сила и не постои причина моменталниот мал број на држави-договорни страни да придонесе кон одбивање да се признае еднаквост меѓу ‚законски‘ и ‚незаконски‘ деца во однос на прашањето кое се разгледува. Всушност, постоењето на овие два договора означува дека постои јасна мерка за заеднички јазик во оваа област меѓу модерните општества“. Во овој случај, Судот ги предвидел европските трендови пред истите навистина да се појават, притоа повикувајќи се само на постоењето на двете конвенции.

---

⁸⁷*Johnston and Others v. Ireland*, No. 9697/82, Series A, No. 112, 18.12.86.

⁸⁸Харис, Дејвид Ј., О’Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 7.

⁸⁹*Marckx v. Belgium*, No. 6833/74, Series A, No. 31, 13.6.79.

Принципот на еволутивно толкување, денес е широко прифатен и истиот се користи не само при толкувањето на одредбите на ЕКЧП од страна на ЕСЧП, туку и при толкувањето на одредби содржани во разни меѓународни инструменти за човекови права.⁹⁰ Може да се каже, сепак, дека Судот сè уште се воздржува од употребата на овој принцип во определени сензитивни случаи. Така, во случајот *A, B and C v. Ireland*,⁹¹ во кој се расправало за правото на абортус, Судот констатирал постоење на консензус меѓу значително мнозинство на државите-членки на СЕ во однос на дозволеноста на абортусот врз поширока основа, отколку што тоа било дозволено во рамки на ирското право. Ирска е единствената држава во која абортусот е дозволен само во случај кога постои опасност за животот на мајката. Сепак, во овој случај Судот не сметал дека консензусот во однос на дозволеноста на абортусот значи стеснување на маргината на уважување на државата, при што не го употребил принципот на еволутивно толкување и дозволил државата да располага со широка маргина на уважување.

3.10. Принципи на автономно толкување

Принципот на автономно толкување претставува „специфичен принцип на толкување, кој е тесно поврзан со толкување на Конвенцијата во согласност со нејзината цел и смисла“.⁹² Овој принцип значи дека ЕСЧП, во определени околности, ќе даде автономно значење на некој термин во рамки на ЕКЧП, без оглед на значењето што тој термин го има на национално ниво. Целта на овој принцип е да овозможи заштита на индивидуалните права од повреди извршени од страна на држави-членки, како примарна цел на Конвенцијата, со тоа што нема да се дозволи одредени одредби на Конвенцијата да бидат подредени на толкувањето на некој термин или принцип во домашното право на државите-членки.⁹³

Значи, принципот на автономно толкување подразбира дека некои од клучните термини во рамки на Конвенцијата треба да бидат авторитативно дефинирани од страна на Судот, без оглед на тоа како истите може да бидат разбрани од страна на државите-членки. Овој принцип содржи потенцијал за ограничување на дискрецијата на

⁹⁰ Marochini, *supra* note 17, p. 77.

⁹¹ *A, B and C v. Ireland* [GC], No. 25579/05, ECHR 2010.

⁹² Marochini, Masha, *supra* note 17, p. 75.

⁹³ *Ibid.*

тужената договорна страна. Сепак, истиот, истовремено, и самиот е ограничен од принципот на сличност, кој се манифестира во четири различни форми во рамки на Конвенцијата.

Прво, согласно „принципот на единство“, кој е сместен во преамбулата на Конвенцијата, „целта на Советот на Европа е постигнување на поголемо единство меѓу неговите членови“, при што еден од методите за постигнување на оваа цел е „одржување и натамошна реализација на човековите права и основни слободи“. Второ, „принципот на заедничко разбирање“ значи дека еден од начините за обезбедување на основните слободи е преку „заедничко разбирање и почитување“ на човековите права. Трето, „принципот на заедничко наследство“ потврдува дека Конвенцијата произлегува од „заедничкото наследство на политички традиции, идеали, слобода и владеење на правото“ на европските земји. Четврто, „принципот на еволутивно толкување“ му овозможува на Судот да ги напушти застарените концепции на првичното разбирање на термините и да усвои значајни и трајни промени во рамки на јавното мислење во Европа.⁹⁴

Сите овие манифестации на принципот на сличност, дури и во случај да се комбинирани, сепак не може да претставуваат основа за ригидна униформност. Имено, сè уште постои неопределен простор за националните разлики при толкување на обврските кои произлегуваат од Конвенцијата.

3.11. Позитивни обврски

Примарната цел на инструментите за заштита на човековите права е да предвидуваат и утврдуваат права. Сепак, реализацијата на заштитата на правата предвидени во рамки на инструментите за човекови права, освен од гарантните механизми, зависи и од обврските на државите-членки. Со оглед на важноста на обврските на државите, во насока на ефектуирање на предвидените човекови права, меѓународните контролни тела обрнуваат големо внимание во однос на идентификување на обврските и дефинирање на нивниот опсег. Имајќи ги предвид принципите кои важат во сферата на човековите права, ваквото внимание е уште понагласено во рамки на оваа сфера. Согласно принципот на ефективност, обврските треба да се толкуваат на начин на кој најдобро би се заштитило едно лице. Исто така, во контекст на обврските, овој принцип наложува конвенциите да се

---

⁹⁴Greer, *supra* note 23, p. 18-19.

толкуваат во согласност со општествениот развој, од што произлегува и прогресивниот карактер на судската практика во оваа област.⁹⁵

Контролните тела користат разни начини за да ги дефинираат обврските на државите. Според еден од најексплоатираниите начини во оваа смисла, секое право содржи три вида на обврски: обврска за почитување; обврска за заштита и обврска за имплементирање. Согласно обврската за почитување, државата и нејзините органи треба да се воздржуваат самите тие да не извршат некаква повреда на правото. Обврската за заштита, на државата ѝ наложува да ги штити носителите на права од дејства на трети лица кои би можеле да го повредат нивното право и да ги казни извршителите на повреда. Согласно обврската за имплементирање, државата е должна да презема разни позитивни мерки во насока на целосна реализација и ефективност на правото. Сепак, овој пристап најчесто се користи во однос на економските, социјалните и културните права, додека ЕКЧП претежно содржи граѓански и политички права.⁹⁶

Имајќи го предвид видот на права коишто се заштитени со ЕКЧП, ЕСЧП развил еден поедноставен пристап. Имено, ЕСЧП ги дели обврските на државите на две групи, и тоа: негативни обврски и позитивни обврски. Сепак, овој пристап не е толку многу различен од претходно споменатиот. Може да се каже дека обврските за почитување се негативни обврски, додека обврските за заштита и имплементирање се позитивни обврски. Уште повеќе, врз основа на овој пристап, ЕСЧП обезбедува поширока заштита на правата и слободите загарантирани со Конвенцијата.⁹⁷

Согласно член 1 од ЕКЧП, државите се должни, во рамки на нивната надлежност, на сите лица да им ги обезбедат правата и слободите предвидени со Конвенцијата и нејзините протоколи. ЕСЧП го толкува член 1 од Конвенцијата на начин што воспоставил дека истиот наметнува како негативни, така и позитивни обврски за државите-членки

95Akandji-Kombe, Jean-Francois, *Positive Obligations under the European Convention on Human Rights, A Guide to the Implementation of the European Convention on Human Rights*, Council of Europe, 2007, p. 5-6.

96 *Ibid.*

97Akandji-Kombe, Jean-Francois, *Positive Obligations under the European Convention on Human Rights, A Guide to the Implementation of the European Convention on Human Rights*, Council of Europe, 2007, p. 6; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 18.

на ЕКЧП. Негативни обврски се оние кои на државата ѝ наложуваат да се воздржи од мешање во однос на остварувањето на загарантираните човекови права, односно да ги почитува истите. Со оглед на тоа што негативните обврски се најчесто карактеристични за граѓанските и политичките права, како вид на права кои во најголем дел се предмет на заштита на ЕКЧП и нејзините протоколи, најголемиот број на обврски кои државите ги имаат во рамки на Конвенцијата се токму од негативен карактер. Позитивни обврски се оние кои на државата ѝ наложуваат да преземе одредени дејства во насока на обезбедување на човековите права. Овој вид обврски најчесто се карактеристични за: економските, социјалните и културните права, но истите може да бидат наложени и во однос на граѓанските и политичките права.⁹⁸

Негативните обврски секогаш се сметале за инхерентни на ЕКЧП, но тоа не е случај и со позитивните обврски. Така, одредени позитивни обврски се експлицитно предвидени во самиот текст на ЕКЧП, како што е, на пример, обврската за заштита на правото на живот, предвидена со член 2(1) или обврската да се обезбеди независен и непристрасен суд, правна помош и преведувачи во врска со правото на правично судење, кое се гарантира со член 6. Меѓутоа, определени позитивни обврски произлегуваат од толкувањето на Конвенцијата од страна на ЕСЧП и истите се присутни во рамки на судската практика на Судот. Самиот концепт на позитивни обврски се појавил и бил дефиниран во доцните 1960-ти години, во рамки на случајот *Belgian Linguistics*.⁹⁹ Од донесувањето на пресудата во случајот *Belgian Linguistics* во 1968 година, ЕСЧП постојано ја проширувал категоријата на позитивните обврски со додавање на нови елементи, така што денес секоја одредба од ЕКЧП има и позитивен и негативен аспект во контекст на обврските што ги предвидува.

Концептот на позитивни обврски му овозможил на Судот да ги зајакне и во одредени случаи да ги прошири материјалните обврски кои произлегуваат од текстот на ЕКЧП и да ги поврзе истите со процесни обврски кои се независни од оние предвидени во членовите 6 и 13, како и дополнителни во однос на обврските предвидени во рамки на овие членови од ЕКЧП. Целта на позитивните обврски е

---

98 Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 18.

99 *Belgian Linguistic Case (No. 2) (dec.)*, Series A, No. 6, 23.7.68.

на индивидуите да им се овозможи ефективно уживање на правата предвидени со Конвенцијата и нејзините протоколи.¹⁰⁰

Значи, позитивните обврски произлегуваат од обврската на државата да ги заштитува лицата во рамки на нејзината надлежност. При тоа, државата ја извршува оваа должност, главно, преку обезбедување гаранции во однос на почитувањето на ЕКЧП во рамки на релациите меѓу приватни лица, односно заштита на поединци од повреди на нивните права од други приватни лица. Од сето ова произлегува дека воспоставениот концепт на позитивните обврски го поддржува трендот кон проширување на обемот на Конвенцијата во насока на нејзина примена на приватните односи меѓу поединци. Тоа се нарекува „хоризонтален ефект“ или хоризонтална примена на правото.

Сепак, фактот што одредено приватно лице извршило повреда на право заштитено со Конвенцијата не мора да значи дека постои и одговорност на државата за извршената повреда. За да постои одговорност на државата потребно е однесувањето на одредена индивидуа да произлегува од однесувањето на државата или истото да биде толерирано од страна на државата. Во таа смисла, основа за одговорност на државата може да постои само во случај кога истата не обезбедила правни или материјални услови за да ја спречи повредата на определено право од страна на поединци, односно не обезбедила услови извршителот на повредата да биде казнет.

Според ЕСЧП, постојат два вида на позитивни обврски, и тоа: материјални обврски и процесни обврски. Оваа поделба е експлицитно наведена во пресудата во врска со случајот *Öneryildiz v. Turkey*,¹⁰¹ донесена од страна на Судот во 2004 година. Разликата меѓу овие два вида на позитивни обврски се состои во суштината на дејството што треба да биде преземено од страна на државата. Материјалните обврски наложуваат преземање на основни мерки кои се потребни за целосно уживање на правата. Основна мерка би претставувало, на пример, донесувањето на соодветни правила за регулирање на интервенцијата од страна на полицијата, опремувањето на затворите, и слично. Процесни обврски се оние кои наложуваат воспоставување на домашни постапки кои обезбедуваат подобра заштита на индивидуите, главно

---

100 Akandji-Kombe, *supra* note 95, p. 6.

101 *Öneryildiz v. Turkey*, No. 48939/99, 30.11.04.

во смисла на постоење на соодветни правни лекови во случај на повреда на загарантираните права.¹⁰²

Иако ЕСЧП смета дека целта на позитивните обврски е да ги „превенираат“ или „коригираат“ повредите на правата загарантирани со Конвенцијата,¹⁰³ оваа поделба, која за свој основен критериум ја зема целта на конкретната обврска, не може до крај да ја објасни разликата меѓу материјалните и процесните обврски. Материјалните обврски секогаш немаат превентивна цел, додека процесните обврски не се ограничени само на корективните мерки.

3.12. Принципи на намера

Принципот на намера претставува принцип на толкување, кој става акцент на намерите на странките во време на изготвување на Конвенцијата. Во оваа смисла, ЕСЧП ги користи *travaux préparatoires* во определени случаи, но само како дополнителен принцип, во согласност со член 32 од Виенската конвенција.¹⁰⁴ Имено, *travaux préparatoires* се користат за да се потврди значењето на изразите во Конвенцијата кога била донесена, во согласност со член 31 од Виенската конвенција или кога примената на правилото содржано во член 31 од Виенската конвенција го прави нивното значење „двосмислено и нејасно“ или „води до резултат кој очигледно е апсурден или неразумен“, како што е предвидено со член 32 од Виенската конвенција.¹⁰⁵

ЕСЧП во практиката ретко го користи овој принцип. Оваа ситуација делумно се должи на фактот што *travaux préparatoires* ретко може да бидат од помош, а делумно на тоа што при толкувањето акцентот се става на „динамичното и генерално телеолошко толкување на Конвенцијата, кое... се потпира на актуелните европски стандарди, наместо на конкретните намери на државите-составувачи на Конвенцијата“.¹⁰⁶

3.13. Текстуален пристап

Толкувањето на ЕКЧП, според текстуалниот пристап, подразбира значењето на определена одредба да се толкува во согласност со

---

102 Akandji-Kombe, *supra* note 95, p. 16.

103 *Assandizé v. Georgia*, No. 71403/01, 8.4.04.

104 Marochini, Masha, *supra* note 17, p. 68.

105 Харис, Дејвид Ј., О’Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 16.

106 *Ibid.*

значењето кое го имала во времето кога била изготвена или усвоена, како и во согласност со вообичаеното значење на употребените термини.¹⁰⁷ Иако при толкувањето на ЕКЧП доминира телеолошкиот пристап, сепак ЕСЧП повремено нагласува дека слободата во потпирањето на „целта и смислата“ на Конвенцијата има одредени ограничувања кои произлегуваат од јасното значење на текстот.

Овој пристап, исто како и принципот на намера, ретко со користи во практиката на ЕСЧП, од приближно истите причини. Така, во случајот *Pretto v. Italy*,¹⁰⁸ и покрај јасната терминологија на текстот на Конвенцијата, Судот констатирал дека неквалификуваното барање содржано во член 6(1), според кое пресудите треба да се изрекуваат јавно, не се однесува на касационите судови. Судот истакнал дека намерата на државите кои работеле на изготвување на Конвенцијата била да се обезбеди почитување на долготрајната традиција на поголем број држави-членки на СЕ. Од оваа причина, Судот сметал дека не е обврзан да го усвои буквалното толкување на текстот и употребил пофлексибилен пристап, за кој верувал дека не е неконзистентен со „целта и смислата“ на член 6 од Конвенцијата.

3.14. Потпирање на европски национални стандарди

При толкувањето на ЕКЧП, Судот е под одредено влијание на правото на европските држави. Ова влијание особено доаѓа до израз кога треба да се одлучи колку ригорозно треба да се толкува некоја обврска која произлегува од Конвенцијата, како и во некои други околности. Притоа, секој постоечки европски консензус во однос на определено прашање има значајно влијание на развојот на јуриспруденцијата на ЕСЧП. Така, на пример, укажувањата на Судот за големата важност на слободата на говорот и печатот во едно демократско општество произлегуваат од општото силно уверување дека овие вредности го јакнат европското општество.

Иако потпирањето на стандардите на националното право при толкувањето на еден меѓународен договор изгледа парадоксално, сепак постои убедливо оправдување за истото во насока на тоа дека меѓу стандардите на ЕКЧП и европското право и практика, од кои за нив често се црпи инспирација, неизбежно постои тесна врска. Исто така, во прилог на оправдувањето е и фактот што доколку при толкување

---

¹⁰⁷ Marochini, *supra* note 17, p. 68.

¹⁰⁸ *Pretto v. Italy*, No. 7984/77, 8.12.83.

на Конвенцијата значително се отстапува од европската практика, тоа би довело до поткопување на довербата која државите ја имаат во системот на Конвенцијата и загрозување на неговиот успех или неговото прифаќање од страна на државите. Може да се каже дека потпирањето на Судот врз определен европски консензус е прифатливо, од причина што е извесно дека тоа е во согласност со признаените стандарди за заштита на човековите права. Но, тоа не значи дека една практика е секогаш прифатлива од аспект на човековите права само затоа што сите ја следат.¹⁰⁹

Доколку не постои европски консензус во врска со определено прашање за кое се одлучува, Судот при одлучувањето настојува да го рефлектира националното право преку користење на пристапот на најмал заеднички именител или да ги прилагоди разните варијации на државна практика преку користење на доктрината на маргина на уважување. Притоа, правото или практиката на одредена држава може да бидат толерирани и да избегнат осуда, доколку се работи за практика која се следи во определен број на европски држави или доколку се работи за практика која многу варира.¹¹⁰

3.15. Повикување на меѓународни стандарди

При толкувањето на ЕКЧП, Судот сè почесто се повикува и на други извори на меѓународни стандарди за човекови права. При толкувањето на Конвенцијата во своите пресуди, тој се повикува и на други договори за заштита на човековите права, како и други релевантни инструменти.

Во оваа смисла, Судот користи разни инструменти за човекови права усвоени од страна на СЕ,¹¹¹ како и од страна на други меѓународни институции.¹¹² Исто така, користи и одлуки донесени од страна на тела кои ги применуваат овие меѓународни инструменти. Притоа, Судот може да упати на определен меѓународен договор, без оглед на

---

109 Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Supra* note 1, стр. 8-9.

110 *Ibid.*

111 *Sorensen and Rasmunssen v. Denmark*, Nos. 52562/99 & 52620/99, 11.1.06.; *Dickson v. United Kingdom*, No. 44362/04, 4.12.07.

112 *Al Adsani v. United Kingdom*, No. 35763/97, 21.11.01; *Jersild v. Denmark*, No. 15890/8, Series A, No. 298, 23.9.94; *Eskelinen and Others v. Finland*, No. 43803/98, 8 August 2006.

тоа дали тужената држава е потписничка на тој договор.¹¹³ Оваа практика на Судот е значајна, поради тоа што на овој начин се обезбедува униформност во области каде што е тоа возможно и соодветно.

3.16. Ојсусѝво на докѝрина на ѝрецендѝ

Во рамки на системот на Конвенцијата не постои формална доктрина на прецедент. Судот не смета дека е обврзан со неговите претходни пресуди, но сепак тврди дека е во интерес на правната сигурност, предвидливоста и еднаквоста пред законот да не отстапува, без добра причина, од прецедентите утврдени во претходните случаи.¹¹⁴

3.17. Оѓраничување на ѝрава

ЕСЧП многу пати нагласил дека поставувањето на правичен баланс меѓу општиот интерес на заедницата и интересите на индивидуата е инхерентно за целината на Конвенцијата.¹¹⁵

Целта да биде постигнат таков баланс е јасно видлива во членовите 8-11 од Конвенцијата, кои во нивниот втор став вклучуваат околности под кои правата кои ги гарантираат може да бидат ограничени. Балансот на правата се рефлектира во целокупната Конвенција, како на пример, во контекст на околностите предвидени во член 2 во однос на тоа кога може да биде дозволено лишувањето од живот, или правото на властите да спроведуваат закони преку кои се контролира користењето на сопственоста „во согласност со општиот интерес“, или некое лице да биде лишено од својот имот кога е тоа во „јавен интерес“, согласно член 1 од Протокол 1 кон Конвенцијата.¹¹⁶

Исто така, постојат и специфични одредби во Конвенцијата кои се однесуваат на ограничувањата. Такви одредби се содржани во членот 16, кој се однесува на ограничувања на политичката активност на странци и членот 18, кој се однесува на ограничување на употребата на рестрикции на правата.

---

113 *Marckx v. Belgium*, No. 6833/74, Series A, No. 31, 13.6.79.

114 *Beard v. the United Kingdom*, No. 24882/94, § 81, 28.1.01.; *Scoppola v. Italy (No. 2)*, No. 10249/03, §104, 17.9.09.

115 *James v. the United Kingdom*, Nos. 8793/79, Series A, No. 98, 21.2.86.

116 Leach, Philip, *supra* note 21, p. 193.

3.18. Забрана за злоупотреба на права

Според член 17 од Конвенцијата, „ниту една одредба од Конвенцијата не може да се толкува на начин според кој, на некоја држава, група или поединец им е дадено право да преземаат активности или постапки со кои се загрозува некое право или слобода, признати со оваа Конвенција, или да ги ограничуваат овие права и слободи во мерка поголема од онаа предвидена со Конвенцијата“. Целта на овој член е да оневозможи групи или поединци од Конвенцијата да изведат право да направат нешто што има за цел уништување на било кое од правата и слободите загарантирани со Конвенцијата.¹¹⁷ Притоа, член 17 се применува само до степен строго пропорционален на сериозноста и времетраењето на заканата.¹¹⁸

Имајќи го предвид претходно наведеното, поединците и групите не треба да ги користат нивните права загарантирани со Конвенцијата за да ја поткопаат демократијата или демократските институции. Во оваа смисла, Судот објаснил дека целта на член 17 е да превенира експлоатирање на Конвенцијата од страна на поединци или групи „со тоталитаристички цели“ и нагласил дека е применлив исклучително во „екстремни случаи“.¹¹⁹

Во случајот *Retimag AG v. Germany*,¹²⁰ на пример, Европската комисија се повикала на член 17 при отфрлање на жалбата поднесена од страна на Комунистичката партија во Германија (во врска со нејзиното укинување), со оглед на тоа што нејзината цел да се воспостави комунистичко општество преку диктаторство на пролетаријатот не била споива со Конвенцијата. На сличен начин Судот го применил член 17 во случајот *Hizb Ut-Tahrir and others v. Germany*,¹²¹ кога ја прогласил за недопуштена жалбата во врска со забраната на организацијата на жалителот. Со оглед на тоа што Федералниот управен суд на Германија утврдил дека *Hizb Ut-Tahrir* го одрекува правото на постоење на државата Израел и повикува на нејзино насилно уништување, како и на прогон и убивање на нејзините жители, истата не може да се повикува на заштитата од член 11 на Конвенцијата, односно не може да се

117 *Lawless v. Ireland*, Series A, No. 3, 1.7.61.

118 *DeBecker v. Belgium*, No. 214/56, Series B, No. 4, §279, 27.3.62.

119 *Paksas v. Lithuania*, No. 34932/04, §87, 6.1.11.

120 *Retimag AG v. Germany*, No. 712/60, 1962.

121 *Hizb Ut-Tahrir and others v. Germany* (dec.), No. 31098/08, 12.6.12.

повикува на слободата на собирање и здружување загарантирана со овој член на Конвенцијата.

Понатаму, во случајот *Glimmerveen and Hagenbeek v. Netherlands*,¹²² жалителите се жалеле поради тоа што биле осудени за поседување летоци кои поттикнуваат расна дискриминација и биле спречени да учествуваат на локалните избори. Тие тврделе дека е сторена повреда на член 10 (слобода на изразување) и член 3 од Протокол 1 кон Конвенцијата (право на слободни избори). Сепак, Комисијата утврдила дека таквото однесување претставува дејство во смисла на член 17 од Конвенцијата, коешто е спротивно на словото и духот на Конвенцијата. На сличен начин, во случајот *Kuhnen v. Germany*,¹²³ кој се однесувал на новинар кој бил осуден заради тоа што објавувал памфлети во кои се изразуvalo залагање за враќање на националниот социјализам и расната дискриминација, Комисијата утврдила дека членот 10 не може да се повика во смисла која е спротивна на член 17.

3.19. Ирелевантност на државните ресурси

Недостатокот на ресурси или социоекономските проблеми не претставуваат основа за оправдување на неуспехот на државата да ги почитува своите обврски согласно Конвенцијата. Така, државата не може да го наведе недостатокот на средства како оправдување за непочитување на пресуда.¹²⁴

Во случајот *Poltoratskiy v. Ukraine*,¹²⁵ каде што била утврдена повреда на член 3 од Конвенцијата заради условите во кои жалителот бил држен во затвор пред извршување на смртната казна, Судот го навел следново: „Судот, исто така, имал предвид, кога ги разгледувал материјалните услови во кои жалителот бил држен и активностите што му биле понудени, дека Украина се соочувала со сериозни социоекономски проблеми во текот на нејзината системска транзиција и дека пред летото 1998 година затворските власти се бореле со тешки економски услови и, истовремено, биле зафатени со имплементација на новите национални закони и соодветни регулативи. Судот, сепак, забележува дека недостигот на ресурси во принцип не може да ги оправда условите во затворите, кои се толку сиромашни што го достигнуваат

122 *Glimmerveen and Hagenbeek v. Netherlands*, 1979.

123 *Kuhnen v. Germany*, No. 12194/86, 12.5.88.

124 *Prodan v. Moldova*, No. 49806/99, 18.5.04.

125 *Poltoratskiy v. Ukraine*, No. 38812/97, 24.4.03.

прагот на третман спротивно на членот 3 од Конвенцијата. Покрај тоа, економските проблеми со кои се соочува Украина не може во никој случај да ги објаснат или оправдаат посебните услови за држење во притвор, за коишто утврдил... дека се неприфатливи во овој случај”.¹²⁶

Понатаму, во случајот *Burdov v. Russia*,¹²⁷ кој се однесувал на одложувања на исплатата за доделување надомест (во однос на изложеноста на жалителот на радиоактивни емисии), Судот утврдил дека финансиските тешкотии со кои се соочувала државата не може да го оправдаат неисполнувањето на обврската која ја наложува пресудата за исплата на соодветен надомест. Сепак, во случајот *Broniowski v. Poland*,¹²⁸ кој се однесувал на неуспехот на Полска да му обезбеди надомест на жалителот за имот напуштен по Втората светска војна, Судот утврдил дека големиот број на потенцијални баратели (80.000) и вкупната вредност на нивните побарувања биле фактори кои морале да бидат земени предвид при процената дали властите постигнале правичен баланс меѓу правата на барателите и пошироките права на заедницата.

3.20. Прашања штио Судот ги разгледува ѿо сојсѿвена иницијатива

Судот не е обврзан со прекршувањата на Конвенцијата на кои се повикуваат странките. Имајќи предвид дека Судот ја определува карактеризацијата што ќе им се даде на фактите на случајот во контекст на правото, може да ги разгледа и примени членовите од Конвенцијата кои жалителот не ги покренал, со примена на принципот *jura novit curia*.¹²⁹ Во оваа смисла, Судот има целосна надлежност во рамките на одреден случај, како што е определено со одлуката за допуштеност, и може да се справи со било кое прашање на факти или права кои произлегуваат од истиот. Судот, исто така, не е ограничен на разгледување на случаи врз основа на материјалите доставени до него, туку може, доколку е неопходно, да процени случај во светло на материјали добиени *proprio motu*.¹³⁰

¹²⁶ Leach, Philip, *supra* note 21, p. 199.

¹²⁷ *Burdov v. Russia*, No. 59498/00, 7.5.02.

¹²⁸ *Broniowski v. Poland*, No. 31443/96, 22.6.04.

¹²⁹ *Guerra and others v. Italy*, No. 14967/89, §44, 19.2.98.

¹³⁰ *Cruz Varas v. Sweden*, No. 15576/89, §25, 20.3.91.

3.21. Неможносќ да се разгледуваат случаи *in abstracto*

Жалбите коишто се теоретски или *in abstracto* нема да бидат прифатени од страна на Судот. Имено, примарната улога на Судот не се состои во тоа да процени дали законодавството или политиките, генерално, ја прекршуваат Конвенцијата,¹³¹ туку да процени во конкретни случаи дали примената на таквите закони или политики ја прекршуваат Конвенцијата. Притоа, Судот, сепак, ќе го земе предвид „општиот контекст“ од кој произлегува жалбата.¹³²

3.22. Доказни правила

ЕСЧП не е обврзан со строги доказни правила и може да се потпре на сите облици на докази.¹³³ Стандардот на докажување кој го применува Судот е „докажување надвор од секако разумно сомневање“. Сепак, овој стандард не се толкува како истиот степен на веројатност во домашните кривични постапки. Последното се должи на фактот што улогата на Судот е да одлучува за одговорноста на државата според меѓународното право, а не да утврдува индивидуална кривична одговорност. Исто така, Судот утврдил дека доказот може да произлегува од истовременото постоење на доволно силни, јасни и конзистентни заклучоци или слични непобитни фактички претпоставки.¹³⁴

Исто така, Судот утврдил дека ќе овозможи одреден степен на флексибилност. Имено, според Судот, не постојат процедурални бариери во однос на допуштеноста на доказите или однапред утврдените формули за нивно оценување. Судот ги усвојува заклучоците кои, според него, се поткрепени од слободната оценка на сите докази, вклучувајќи ги и таквите заклучоци што можат да произлезат од фактите и поднесоците на странките.¹³⁵

3.23. Ојкажување од права заштитени со Конвенцијата

ЕСЧП прифатил дека жалителите може да се откажат од своите права загарантирани со Конвенцијата, при што истовремено нагласил

---

131 *McCann v. the United Kingdom*, No. 18984/91, §153, 27.9.95.

132 *Young, James and Webster v. the United Kingdom*, Nos. 7601/76 & 7807/77, §53, 26.06.81.

133 *Lawless v. the United Kingdom*, Series A, No. 3, §209, 1.7.61.

134 *Ireland v. the United Kingdom*, Series A, No. 25, §161, 18.1.78.

135 *Nachova and others v. Bulgaria*, Nos. 43577/98 & 43579/98, §147, 6.7.05.

дека секое откажување мора да биде „направено на недвосмислен начин и не смее да биде спротивно на важен јавен интерес“.¹³⁶

Во оваа смисла, на пример, во случајот *Nagula v. Estonia*,¹³⁷ жалбата на жалител од Русија, во врска одбивањето на жалителот да ја продолжи дозволата за престој, при што жалителот се повикал на член 8 од Конвенцијата, била прогласена за недопуштена, бидејќи веќе било утврдено дека жалителот доброволно се преселил во Русија, со намера да остане таму постојано. Како поранешен член на советските вооружени сили, неговото преселување било договорено под покровителство на договорот меѓу Естонија и Русија за повлекување на војниците. Според тоа, Судот утврдил дека откажувањето на жалителот не нарушило важен јавен интерес.

3.24. Ефективно остварување на правото на жалба пред Судот

Според член 34 од Конвенцијата, „Судот прима жалби што му ги доставуваат: физички лица, невладини организации или група поединци кои се сметаат за жртва на повреда на правата признаени во Конвенцијата, или во нејзините протоколи, што ја извршила една од Високите договорни страни. Високите договорни страни се обврзуваат со никаква мерка да не го спречуваат ефективното вршење на ова право.“ Оваа одредба од Конвенцијата, освен што утврдува кој има активна легитимација да поднесува жалби пред Судот, а кој има пасивна легитимација да биде тужен пред Судот, утврдува и обврска за државите-членки на Конвенцијата да не го попречуваат ефективното остварување на правото да се поднесе жалба до ЕСЧП. Често пати Судот истакнувал дека од суштинско значење за ефективното функционирање на системот на индивидуална жалба е жалителите, или потенцијалните жалители, да можат слободно да комуницираат со Судот.¹³⁸

Во случај кога државата го спречува ефективното право на жалба, Судот може да најде повреда на членот 34. Според тоа, ако во која било фаза од процесирање на жалбата постојат докази дека е ограничено ефективното право на жалба на жалителот, тогаш Судот веднаш треба да биде информиран, при што ќе се поднесат релевантни

¹³⁶ *Hakansson and Stureson v. Sweden*, No. 11855/85, §66, 12.2.90.

¹³⁷ *Nagula v. Estonia* (dec.), No. 39203/02, 25.10.05.

¹³⁸ Leach, Philip, *supra* note 21, p. 203.

докази, вклучувајќи и изјави. Застапникот на жалителот може да побара утврдување повреда на членот 34, при што се работи за процедурално, а не материјално право, заради што не се појавуваат прашања за допуштеност,¹³⁹ и може да побара од Судот да го разгледа прашањето со тужената влада.

Правото на жалба може да биде попречено на повеќе начини, вклучувајќи следење на комуникациите (пошта, телефон, електронска пошта, итн.) како на жалителот, така и на застапникот на жалителот,¹⁴⁰ или заплашување на жалителот, семејството на жалителот или потенцијалните сведоци.¹⁴¹ Притоа, не постои услов жалителот да треба да докаже било каква штета, предизвикана од повреда на член 34.¹⁴²

Исто така, постојат позитивни обврски кои се својствени за член 34 од Конвенцијата, како што е обврската за обезбедување на жалителите со копии од документи потребни за испитување на нивните жалби.¹⁴³ Така, во случајот *Vasiliu Ivashchenko v. Ukraine*,¹⁴⁴ била утврдена повреда на оваа одредба, заради тоа што властите не успеале да му обезбедат на жалителот-затвореник копија од неговиот предмет. Уште повеќе, имајќи ги предвид доказите за системски проблем во Украина, Судот се повикал на членот 46 од Конвенцијата при давањето насоки на Владата да преземе законски и административни мерки за да обезбеди дека притворениците имаат ефективен пристап до потребните документи, со цел да ги поткрепат нивните жалби пред ЕСЧП.

3.25. Должности за обезбедување на ситие и потребни услови

Член 38 од Конвенцијата наложува дополнителна обврска за државите да „ги обезбедат сите неопходни средства“ во врска со испитувањето на определен случај од страна на Судот и утврдување на фактите. Оваа одредба првенствено се повикува во случај на неисполнување на обврската на државите да ги обезбедат документите

139 *Savitskiyy v. Ukraine*, No. 38773/05, §154, 26.7.12.

140 *Foxley v. the United Kingdom*, No. 33274/96, 20.6.00. ; *Poleshchuk v. Russia*, No.60776/00, 7.10.04.

141 *Novinskiy v. Russia*, No. 11982/02, 10.2.09.

142 *Annagi Hajibeyli v. Azerbaijan*, No. 2204/11, §77, 22.10.15.

143 *Naydyon v. Ukraine*, No.16474/03, 14.10.10. ; *Savitskiyy v. Ukraine*, No. 38773/05, §154, 26.7.12.

144 *Vasiliu Ivashchenko v. Ukraine*, No. 760/03, 26.7.12.

кои се релевантни за случајот. Исто така, прекршувањата на член 38 можат да бидат предизвикани и од неуспехот на тужената држава да обезбеди соодветни одговори на прашањата на Судот.¹⁴⁵ Притоа, Судот истакнал дека државите не смеат да се кријат зад недостатоците во нивните домашни закони за да го оправдаат неисполнувањето на овие обврски, туку дека се должни да ги воспостават потребните постапки за да обезбедат непречено комуницирање и размена на документи со Судот.¹⁴⁶

3.26. Холистички *ӯрисѡај*

Холистичкиот пристап на ЕСЧП при толкувањето на ЕКЧП подразбира конзистентност на толкувањето на Конвенцијата во целина. Имено, во случајот *Stec v. United Kingdom*,¹⁴⁷ Судот нагласил дека „Конвенцијата мора да се чита како целина и да се толкува на начин кој ја унапредува внатрешната конзистентност и хармонија меѓу нејзините различни одредби“. Во оваа смисла, Судот во овој случај одлучил дека правото на сопственост, предвидено во член 1 на Протокол 1 кон Конвенцијата, се протега како на добивки засновани врз плаќање на придонес, така и на добивки без плаќање на придонес. Имено, оваа одлука се должела на тоа што Судот сметал дека и двата вида на добивки се заштитени со правото на правично судење, предвидено со член 6 од Конвенцијата.

---

¹⁴⁵ *Nizomkhon Dzhurayev v. Russia*, No. 31890/11, 3.10.13.

¹⁴⁶ *Nolan and K. v. Russia*, No. 2512/04, §56, 12.2.09.

¹⁴⁷ *Stec v. United Kingdom* [GC], Nos. 65731/01 and 65900/01, ECHR 2006-VI.

II.

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

Европскиот суд за човекови права е меѓународен суд воспоставен во рамки на Советот на Европа. Негова најзначајна карактеристика е надлежноста да разгледува жалби поднесени од страна на поединци, во врска со наводни повреди на правата заштитени со Европската конвенција за човекови права и нејзините протоколи, предизвикани од страна на држави коишто се членки на Конвенцијата.¹⁴⁸ Тој е прв меѓународен трибунал воспоставен за да решава спорови меѓу поединци и држави.¹⁴⁹ Формирањето на суд, чија основна задача се состои во тоа да ги штити поединците од повреди на човековите права, претставува иновативна карактеристика за една меѓународна конвенција за човекови права, поради тоа што му дава на поединецот активна улога на меѓународната сцена. Имено, традиционално, само државите и меѓународните организации се сметаат за актери на меѓународната сцена, односно во меѓународното право.¹⁵⁰ Освен жалби поднесени од страна на поединци против држави-членки на ЕКЧП, Судот може да разгледува и жалби поднесени од страна на држави-членки на ЕКЧП против други држави-членки на ЕКЧП.

---

148 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 1, 17; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/ Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 819.

149 Costa, Jean-Paul, *supra* note 42, p. 455.

150 Фрчкоски, Љубомир Д., Тупурковски, Васил и Ортаковски, Владимир, *Меѓународно јавно право*, Табернакул, Скопје, 1995, стр. 51; Sardaro, Pietro, *The Right of Individual Petition to the European Court, in Protocol 14 and the Reform of the European Court of Human Rights* (Paul Lemmens and Wouter Vandenhoele Eds.), Intersentia, Antwerpen - Oxford, 2005, p. 47.

1. Формирање

Европскиот суд за човекови права, како меѓународен суд во рамки на Советот на Европа, е воспоставен на 21 јануари 1959 година, од страна на тогашните 15 држави-членки на СЕ. Истовремено, од страна на тогашното Консултативно собрание на СЕ биле избрани и неговите први членови.¹⁵¹ Основа за воспоставување на Судот од тогашните држави-членки на СЕ претставува член 19 од ЕКЧП, според кој „со цел да се обезбеди почитување на обврските кои за Високите договорни страни произлегуваат од оваа Конвенција и нејзините протоколи, ќе се основа Европски суд за човекови права...“.

Како што беше претходно објаснето, ЕКЧП, со која е воспоставен Судот, претставува прв меѓународен инструмент со кој суверени држави се согласиле да бидат правно обврзани, на секој во рамките на нивната надлежност да му обезбедат цел спектар на човекови права и основни слободи, во рамките на кој, исто така, се согласиле да воспостават супранационален контролен систем заради обезбедување на нивните обврски.¹⁵² Во случај на повреда на правата заштитени со ЕКЧП, постапки пред Судот против државите-потписнички на Конвенцијата, во врска со наводната повреда, може да бидат покренати од страна на други држави-потписнички на Конвенцијата, како и од страна на поединци, коишто сметаат дека нивните права загарантирани со Конвенцијата се повредени од страна на држава-потписничка на ЕКЧП.¹⁵³

Зголемениот пристап на нови држави кон ЕКЧП по падот на Берлинскиот ѕид во 1989 година, како резултат, пред сè, на распадат на Советскиот сојуз, предизвикал еноормно зголемување на бројот на жалби поднесени до ЕСЧП, со што сериозно била нарушена ефикасноста на Судот. Тоа било главната причина за усвојување на Протоколот 11 кон Конвенцијата. Овој Протокол, кој стапи во сила во 1998 година, бил дизајниран со цел да се справи со заостанатите нерешени

151 Jackson, Donald W., *The United Kingdom Confronts the European Convention on Human Rights*, University Press of Florida, Gainesville/Tallahassee/Tampa/Boca Raton/Pensacola/Orlando/Miami/Jacksonville, 1997, p. 1.

152 Фрчкоски, Љубомир Д., *Меѓународно право за љраваа на човекои*, Трето издание, Магор, Скопје, 2012, стр. 181.

153 Council of Europe, *Practical Impact of the Council of Europe Monitoring Mechanisms in Improving Respect for Human Rights and the Rule of Law in Member States*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2014a, p. 8.

предмети, на начин што воспоставил постојан Суд и ја поедноставил и скратил постапката пред Судот. Но, бројот на предмети и натаму продолжил да расте, со што се наложила потреба од натамошни реформи. Такви реформи биле спроведени со Протоколот 14, кој стапи во сила во 2010 година. Негова главна цел е да се зголеми ефикасноста на Судот, на начин што ќе се внесат измени во контролниот механизам на Конвенцијата, коишто ќе му овозможат на Судот повеќе да се фокусира на случаи кои вклучуваат важни прашања во однос на заштита на човековите права.¹⁵⁴

Во 2013 година, за потпис се отворени уште два протокола, чија основна цел, исто така, е да се подобри функционирањето на Судот и да се зголеми неговата ефикасност. Се работи за Протоколот 15 и Протоколот 16 кон Конвенцијата. Протоколот 16 стапи во сила неодамна, на 1 август 2018 година, додека Протоколот 15 сè уште не стапил во сила.

Имено, СЕ постојано прави напори да го реструктурира европскиот режим за заштита на човековите права и да ја редизајнира ЕКЧП, со цел да овозможи поголема ефективност и ефикасност на ЕСЧП, пред сè, во насока на заштита на правата на индивидуата. Оваа активност на СЕ, насочена кон подобрување на работата на Судот, е многу важна, особено ако се има предвид дека „Европскиот суд за човекови права е крунскиот скапоцен камен на најнапредниот меѓународен систем за заштита на човековите права во светот“.¹⁵⁵

2. Организација

ЕСЧП првично бил организиран како непостојан и двостепен контролен механизам на ЕКЧП. Имено, пред стапувањето во сила на Протоколот 11, на 1 ноември 1998 година, машинеријата, односно контролниот механизам, согласно Конвенцијата, го сочинувале: Европската комисија за човекови права (основана во 1954 година), Европскиот суд за човекови права (основан во 1959 година) и Комитетот на министри

¹⁵⁴ Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010, p. 543-546; McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol. 40, 2005, p. 12-13.

¹⁵⁵ Helfer, Laurence, *Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime*, The European Journal of International Law, Vol. 19, No. 1, 2008, p. 125.

на СЕ, а индивидуите немале директен пристап до Судот. Така, тие најпрво морале да поднесат жалба до Европската комисија за човекови права, која ја утврдувала допуштеноста на предметот. Доколку Комисијата утврдила дека предметот е допуштен, а не е постигнато пријателско решение за спорот, истата изготвувала извештај во кој ги утврдувала фактите на случајот и во кој давала свое мислење за основаноста на случајот. Извештајот изготвен од страна на Комисијата понатаму се доставувал до Комитетот на министри на СЕ.¹⁵⁶

Исто така, при ратификација на Конвенцијата, државите имале право да не ја прифатат специјалната клаузула која овозможувала индивидуален пристап до Европската комисија за човекови права и со тоа ја ограничувале можноста за судска заштита на поединците. Во случај кога тужената држава ја имала прифатено задолжителната надлежност на Судот, Комисијата и/или засегнатата држава имале право, во рок од три месеци од доставување на извештајот до Комитетот на министри, да го поднесат случајот на решавање до Судот, заради донесување на конечна и обврзувачка пресуда. Поединците не биле овластени директно да поднесат случај до Судот. Комитетот на министри вршел надзор над извршувањето на пресудите, но бил овластен и да одлучува мериторно во однос на случаите кои Комисијата не ги поднела до Судот во рок од три месеци.¹⁵⁷

Протоколот 11 вовел многу значајна промена во контролниот механизам на Конвенцијата, со тоа што го изменил дотогашниот непостојан и двостепен контролен механизам составен од Европската комисија за човекови права, Европскиот суд за човекови права и Комитетот на министри. Така, Протоколот 11 ја укинал Комисијата, го проширил Судот, со тоа што му доделил функции и надлежности кои претходно ѝ припаѓале на Комисијата и им дал можност на поединците да поднесат жалба директно до Судот. Уште повеќе, со ратификација на Протоколот 11, сите држави кои се договорни страни на Конвенцијата ја прифатиле надлежноста на Судот да одлучува во постапки поведени против нив, од страна на поединци. Овој Протокол, исто така, ги укинал и судските функции на Комитетот на министри на СЕ.¹⁵⁸

---

156 European Court of Human Rights, *Annual Report 2005 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2006, p. 8.

157 *Ibid.*

158 European Court of Human Rights, *Annual Report 2005 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2006, p. 9; Фрчкоски, Љубомир Д., *Меѓународно право за људските права на човекови*, Трето издание, Магор, Скопје, 2012, стр. 194-195.

Протоколот 11 ја изменил структурата на Судот на начин што воспоставил нов постојан Суд, со седиште во Стразбур, којшто го заменил целокупниот дотогашен контролен механизам на Конвенцијата. Така, за разлика од поранешниот Суд и Комисијата, кои одржувале ограничен број на расправи во текот на годината, новиот постојан Суд заседава постојано и со полно работно време. Со ваквата револуционерна измена, всушност, се подобрува пристапот на поединците кон заштитата на нивните права загарантирани со ЕКЧП и се забрзува самата судска постапка, а сето тоа целокупно води до поголема ефикасност на Судот во тој поглед. Стариот Суд престанал да функционира на 31 октомври 1998 година, додека со Протоколот 11 било утврдено Комисијата да продолжи со својата работа уште една календарска година, односно до 31 октомври 1999 година, во поглед на случаите чијашто допуштеност била утврдена пред стапувањето во сила на Протоколот. За време на тој период од една година, биле преземени сите неопходни организациони и процедурални мерки, вклучувајќи го и донесувањето на нов Деловник на ЕСЧП.¹⁵⁹

Имено, Деловникот на ЕСЧП првично стапи во сила на 1 ноември 1998 година, односно истовремено со стапувањето во сила на Протоколот 11. Оттогаш, Деловникот на Судот е изменет во повеќе наврати.¹⁶⁰ Освен правилата со кои се уредува организацијата и постапката пред Судот, Деловникот вклучува и седум Практични упатства, издадени според правилото 32 од Деловникот, и тоа: барања за привремени мерки; поведување постапка; писмени поднесоци; барања за правичен надомест; обезбедени електронски поднесоци доставени од страна на владите; барања за анонимност и електронски поднесоци доставени од страна на жалителите. Практичните упатства ги издава претседателот на Судот, со цел да даде појаснување за аспектите на постапката на Судот. Притоа, усогласеноста со правните упатства на Судот не треба да се изедначува со почитувањето на критериумите за допуштеност.¹⁶¹

Согласно новиот систем воспоставен со Протоколот 11, сите жалби за повреда на индивидуалните права се упатуваат директно до Судот, при што Комитетот на министри не е повеќе надлежен да одлучува

---

159 *Ibid.*

160 Во времето на пишување на оваа публикација, последното издание на Деловникот на Судот е со важност од 1 август 2018 г.; види: https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf

161 *Yuksel v. Turkey*(dec.), No. 49756/09, 1.10.13.

мериторно во случаите, согласно дотогашната практика. Сепак, Комитетот на министри ја задржал неговата важна улога за контрола над извршувањето на пресудите, која, главно, се состои во проверување дали државите-членки ги измениле нивните законодавства или практики кои предизвикуваат повреда на правата и слободите, како и проверување дали е исплатен правичниот надомест досуден со пресудата на Судот, од страна на тужената држава во корист на поединецот-тужител. Со сите овие промени, всушност, се зајакнува судскиот карактер на целокупниот заштитен систем. Новиот Суд има поедноставен и побрз едностепен процес, бидејќи неговите комитети, составени од тројца судии, ја замениле поранешната Комисија во испитувањето на допуштеноста на жалбата, додека основаноста на случаите се испитува од страна на судските совети или Големiot совет на Судот.¹⁶²

Освен Протоколот 11, значајно влијание во насока на измена на контролниот механизам на ЕКЧП има и Протоколот 14 кон Конвенцијата, кој стапи во сила на 1 јуни 2010 година. Целта на Протоколот 14, исто како и на Протоколот 11, е да ја подобри ефикасноста на работењето на Судот, односно да се намали огромниот број на нерешени предмети, чиј број од година, во година сè повеќе се зголемува.¹⁶³

Согласно измените внесени со Протоколот 14, сега постојат вкупно **четири судски формации**, кои ги разгледуваат жалбите поднесени до Судот и кои донесуваат определени одлуки во врска со нив. Во оваа смисла, член 26(1) од Конвенцијата предвидува дека Судот ќе заседава во следниве формации: судија-поединец, комитет, судски совет и Голем судски совет.

Со цел да се зголеми капацитетот за филтрирање на предмети на Судот, Протокол 14 ја вовел формацијата составена од еден судија во рамките на Судот, односно формацијата **судија-поединец**,¹⁶⁴ кој има надлежност да ги прогласува жалбите за недопуштени или да ги симне од листата на предмети на Судот, „кога таква одлука може да

---

162 Фрчкоски, *supra* note 152, стр. 196.

163 Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010, p. 546-548.

164 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 18; Lemmens, Paul, *Single-Judge Formations, Committees, Chambers and Grand Chamber, in Protocol 14 and the Reform of the European Court of Human Rights* (Paul Lemmens and Wouter Vandenhole Eds.), Intersentia, Antwerpen - Oxford, 2005, p. 31-35.

се донесе без натамошно испитување”, во согласност со член 27(1) од ЕКЧП. Овие зборови значат дека тој судија може да носи такви одлуки само во предмети коишто се недвосмислено јасни, односно во коишто недопуштеноста на жалбата е очигледна уште на почетокот. Одлуката на судијата е конечна.¹⁶⁵ Доколку судијата не ја прогласи жалбата за недопуштена или не ја симне од листата на предмети, истата се препраќа на комитет или судски совет на натамошно разгледување.¹⁶⁶

Комитетот, кој е составен од тројца судии, може да донесе едногласна одлука и да ја прогласи жалбата за недопуштена, доколку таквата одлука може да се донесе без дополнително разгледување,¹⁶⁷ или да донесе едногласна одлука во врска со допуштеноста и основаноста, во однос на случаи за кои постои добро утврдена судска практика на Судот.¹⁶⁸ И одлуките на комитетите се конечни.¹⁶⁹ Пред стапувањето во сила на Протоколот 14, тричлениот комитет имал надлежност да носи одлуки само во однос на допуштеноста на случајот, а не и во однос на основаноста. Надлежност за носење на одлуки во однос на основаноста на случајот имале само судските совети и Големиот судски совет.¹⁷⁰

Судскиот совет е составен од седум судии и одлучува со мнозинство во однос на допуштеноста и основаноста. Притоа, одлуката за допуштеноста може да се донесе посебно.¹⁷¹ За разлика од судијата-поединец и тричлениот комитет, кои може да разгледуваат само жалби поднесени од страна на поединци, судскиот совет може да разгледува и жалби доставени од страна на држава-членка на Конвенцијата против друга држава-членка на Конвенцијата.¹⁷²

---

165 Член 27(2) од Европската конвенција за човекови права.

166 Член 27(3) од Европската конвенција за човекови права.

167 Член 28(1)(а) од Европската конвенција за човекови права.

168 Член 28(1)(б) од Европската конвенција за човекови права.

169 Член 28(2) од Европската конвенција за човекови права.

170 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 18-19; Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010, p. 548-549; McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol. 40, 2005, p. 61-63.

171 Член 29 од Европската конвенција за човекови права.

172 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 18-19; Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010, p. 548-549; McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol. 40, 2005, p. 61-63.

Големиот судски совет, кој се состои од седумнаесет судии, разгледува случаи во исклучителни ситуации, и тоа кога определен судски совет му ја пренел надлежноста за конкретен случај или кога е прифатено барање за разгледување на случај од страна на Големиот судски совет. И Големиот судски совет разгледува жалби поднесени како од страна на поединци, така и од страна на држави-членки на ЕКЧП.¹⁷³

Со работата на Судот раководи претседател. Пленарниот суд го избира претседателот на Судот и двајца потпретседатели, за период од три години, како и претседатели на секциите, за период од две години, под услов таквите периоди да не го надминуваат времетраењето на нивниот мандат како судии.¹⁷⁴ Исто така, секоја секција ќе избере потпретседател за период од две години, под услов тој период да не го надминува времетраењето на неговиот мандат како судија.¹⁷⁵

Според Деловникот на Судот, секциите се формираат од страна на Пленарниот суд, а Судот може да има најмалку четири секции.¹⁷⁶ Секциите претставуваат административни ентитети, од кои се конституираат судските совети.¹⁷⁷ Секој судија мора да е член на одредена секција,¹⁷⁸ а секоја секција има свој претседател, потпретседател и одреден број на други судии. На предлог на претседателот на Судот, Пленарниот суд може да формира дополнителна секција.¹⁷⁹ Во моментот постојат пет секции во рамки на Судот. Секоја од овие пет секции има свои правни дивизии за процесирање на предмети, во рамките на кои работат правници кои ги подготвуваат предметите. Правниците добиваат поддршка од административниот и техничкиот персонал на Секретаријатот.

---

173 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 18-19; Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010, p. 548-549; McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol. 40, 2005, p. 61-63.

174 Правило 8(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

175 Правило 8(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

176 Правило 25(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

177 Правило 26(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

178 Правило 25(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

179 Правило 25(5) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

ЕСЧП има свој **Секретаријат** (Регистар), кој претставува стручна и административна служба на Судот, чија цел е да обезбедува правна и административна поддршка при извршување на судската функција од страна на Судот. Секретаријатот се состои од секретарот (регистраторот) на Судот, кој раководи со неговата работа, заменици-секретари (заменици-регистратори) на Судот, секретари (регистратори) на секциите, заменици-секретари (заменици-регистратори) на секциите, несудски известители и јурисконсалт, кој претставува правен советник чија улога е да обезбеди конзистентност на судската практика и потребни мислења и информации на Судот, како и правници, административен и технички персонал и преведувачи. Главна задача на Секретаријатот е да ги процесира и подготвува за судење жалбите кои се поднесени до Судот од страна на поединци. Во оваа смисла, стручната служба на Судот ги администрира предметите, ја подготвува преписката во врска со предметите и изготвува нацрт-одлуки наменети за разгледување од страна на судијата-известител или судијата-поединец.¹⁸⁰

3. Состав

Судот е составен од онолку судии, колку што има држави-членки на Советот на Европа.^{181 182} Судиите треба да уживаат највисок морален углед и да ги исполнуваат условите неопходни за вршење на највисоките судски функции или да бидат признати правни стручњаци, со призната компетентност.¹⁸³ Судиите ја извршуваат својата судска функција во лично својство,¹⁸⁴ односно тие не ја претставуваат државата чии се државјани. Во текот на нивниот мандат судиите не можат да вршат никаква активност што е неспоива со: барањата за

---

180 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 19-20; Leach, Philip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Fourth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2017, p. 29.

181 Член 20 од Европската конвенција за човекови права.

182 Во времето на пишување на оваа публикација, Судот е составен од 47 судии.

183 Член 21(1) од Европската конвенција за човекови права.

184 Член 21(2) од Европската конвенција за човекови права.

независност, непристрасност или барањата за работа со полно работно време.¹⁸⁵

Судиите ги избира Парламентарното собрание на СЕ, одделно за секоја држава-членка, од листата на тројца кандидати именувани од засегнатата држава-членка.¹⁸⁶ Нивниот мандат изнесува девет години, согласно измените внесени со Протоколот 14, со цел да се засили нивната независност и непристрасност. Тие не може да бидат повторно избрани,¹⁸⁷ а мандатот им завршува со наполнети 70 години возраст. Согласно претходниот систем, судиите се избирани за време од шест години, со право на реизбор, додека мандатот на половина од вкупниот број на судии избрани при првиот избор ќе заврши после три години. Исто така, порано било предвидено судиите, чиј мандат ќе заврши после третата година, да бидат извлечени со ждрепка од страна на Генералниот секретар на СЕ, веднаш по нивниот избор.¹⁸⁸

Протоколот 14, исто така, го ревидира и системот за назначување на *ad hoc* судии во судски совет или во Големиот судски совет, во случај кога судијата, којшто е избран во однос на засегнатата држава и овластен да учествува како *ex officio* член на судскиот совет или Големиот судски совет, не е во можност да учествува во работата или таков судија воопшто не постои. Согласно претходниот систем, засегнатата држава може да одбере *ad hoc* судија откако постапката ќе биде започната. Овој начин на избор на *ad hoc* судија бил многу критикуван, особено од страна на Парламентарното собрание на СЕ, заради тоа што не е во согласност со основните стандарди за судска независност и непристрасност. Во врска со ова, новата одредба предвидува претседателот на Судот да го избере *ad hoc* судијата и тоа од листа којашто е претходно поднесена од страна на засегнатата држава.¹⁸⁹

---

185 Член 21(3) од Европската конвенција за човекови права.

186 Член 22 од Европската конвенција за човекови права.

187 Член 23(1) од Европската конвенција за човекови права.

188 European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012, p. 15; McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol. 40, 2005, p. 15-16.

189 Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Parliamentary Assembly of Council of Europe, *Ad hoc Judges at the European Court of Human Rights: An Overview*, Council of Europe, Strasbourg, 2011, p. 1-4.

4. Надлежност

Согласно член 32 од ЕКЧП, „надлежноста на Судот се однесува на сите прашања во врска со толкувањето и примената на Конвенцијата и нејзините протоколи, коишто ќе му бидат доставени според условите предвидени во членовите 33, 34, 46 и 47”.

Ова значи дека Судот е надлежен да разгледува и носи одлуки во однос на **жалба доставена до Судот од некоја држава-членка на Конвенцијата**, за секоја наводна повреда на било која одредба на Конвенцијата и нејзините протоколи, извршена од страна на друга држава-членка на Конвенцијата. Оваа надлежност на Судот е предвидена со член 33 од Конвенцијата.

Понатаму, Судот има надлежност да разгледува и носи одлуки во врска со **жалби доставени од страна на физички лица, невладини организации или група поединци**, кои сметаат дека некоја држава-членка на Конвенцијата извршила повреда на некое нивно право, коешто е загарантирано со Конвенцијата и нејзините протоколи. Оваа надлежност на Судот е содржана во член 34 од Конвенцијата.

Согласно измените на Конвенцијата предвидени со Протоколот 14, Комитетот на министри може да упати барање до Судот за **толкување на некоја негова пресуда**. Така, доколку Комитетот на министри смета дека надгледувањето на извршувањето на конечната пресуда е спречено заради проблеми при толкување на пресудата, може, под одредени услови, да се обрати до Судот, со барање Судот да донесе одлука кои мерки треба да се преземат. Исто така, Комитетот на министри може до Судот да упати барање за утврдување дали некоја договорна страна ја исполнила својата обврска да се придржува кон конечната пресуда на Судот. Доколку Комитетот на министри смета дека некоја договорна страна одбива да ја спроведе конечната пресуда на Судот, може, под определени услови, да побара од Судот да утврди дали таа страна ги исполнила своите обврски. Овие надлежности на Судот се предвидени со член 46 од Конвенцијата.

Судот, исто така, има надлежност да дава **советодавни мислења**, на барање на Комитетот на министри, во согласност со член 47 од Конвенцијата. Во оваа смисла, Судот може да дава советодавни мислења за правни прашања, во врска со толкување на Конвенцијата и нејзините протоколи. Овие мислења не може да се однесуваат на прашања во врска со содржината или обемот на правата и слободите

содржани во првиот дел на Конвенцијата и соодветните протоколи, ниту може да се однесуваат на било какви прашања кои би можеле да се разгледуваат од страна на Судот или Комитетот на министри, а кои произлегуваат од постапка која е поведена во врска со тие права, во согласност со Конвенцијата.

Судот одлучува дали барањето за советодавно мислење доставено од страна на Комитетот на министри е во негова надлежност.¹⁹⁰ Мислењето на судот се образложува.¹⁹¹ Притоа, доколку мислењето не го изразува во целост или делумно едногласниот став на судиите, секој судија има право да приложи сопствено мислење.¹⁹² Барањата за советодавно мислење доставени врз основа на член 47 од Конвенцијата ги разгледува Големиот судски совет.¹⁹³

Со стапувањето во сила на Протоколот 16, на 1 август 2018 година, надлежноста на Судот да дава советодавни мислења е проширена. Имено, Судот има надлежност да дава советодавни мислења и во случај кога тоа ќе го побараат највисоките домашни судови и трибунали од државите-членки на Конвенцијата. Во оваа смисла, согласно член 1 од Протокол 16 кон Конвенцијата, судот или трибуналот на договорната страна на тој Протокол може да побара од Судот да даде советодавно мислење за принципиелни прашања, поврзани со толкувањето или примената на правата и слободите во Конвенцијата и нејзините протоколи.¹⁹⁴

Барањето треба да биде образложено и да се однесува на тековен домашен предмет пред домашниот суд или трибунал којшто го поднел барањето.¹⁹⁵ Барањето за советодавно мислење го испитува комисија од петмина судии од Големиот судски совет.¹⁹⁶ Доколку комисијата го прифати доставеното барање за советодавно мислење, Големиот судски совет ќе го разгледа барањето и ќе даде советодавно мислење.¹⁹⁷

---

190 Член 48 од Европската конвенција за човекови права.

191 Член 49(1) од Европската конвенција за човекови права.

192 Член 49(2) од Европската конвенција за човекови права.

193 Член 31(в) од Европската конвенција за човекови права.

194 Правило 92(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

195 Правило 92(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

196 Правило 93(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

197 Правило 94(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

Во определени итни случаи, Судот може да изрекува и **привремени мерки**. За изрекувањето на привремени мерки не постои одредба во самата Конвенција. Меѓутоа, во итни случаи кога животот на жалителот е загрозен или кога постои значителен ризик од сериозно малтретирање, Судот може да примени привремени мерки, според правилото 39 од Деловникот на Судот.

Судскиот совет, или, каде што е соодветно, претседателот на секцијата или судијата што е назначен во согласност со став 4 од правилото 39,¹⁹⁸ може, на барање на странка, или на кое било друго засегнато лице, или по сопствена иницијатива, да им определи на странките привремена мерка за која тие сметаат дека треба да се донесе во интерес на странките или на правилно одвивање на постапката.¹⁹⁹ Онаму каде што се смета дека е соодветно, веднаш може да се даде известување до Комитетот на министри за мерката која е усвоена во конкретен случај.²⁰⁰ Судскиот совет или, кога е соодветно, претседателот на секцијата или судијата назначен во согласност со став 4 од правилото 39, може да побараат информации од странките за секое прашање поврзано со спроведувањето на секоја привремена мерка.²⁰¹

Барањето за привремени мерки може да биде направено од страна на странка (жалител-поединец или жалител-држава) или од кое било друго засегнато лице, како што е роднина на лице во притвор или, во исклучителен случај, Генералниот секретар на Советот на Европа.²⁰² Притоа, и самиот Суд може, во определени случаи, по сопствена иницијатива, да усвојува привремени мерки. Привремените мерки обично се насочени кон тужената држава, но Судот може да се повика на правилото 39 и во однос на жалителот-поединец, како што тоа го сторил во случајот *Ilascu and Others v. Moldova and Russia*,²⁰³ со цел да повика еден од жалителите да се откаже од штрајкот со глад.

---

198 Според правилото 39(4), претседателот на Судот може да ги назначи потпретседателите на секциите како судии на должност да одлучуваат за барања за привремени мерки.

199 Правило 39(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

200 Правило 39(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

201 Правило 39(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

202 *Denmark, Norway, Sweden and the Netherlands v. Greece*, Nos. 3321/67, 3322/67, 3323/67 & 3344/67, 5.11.69, YB, Vol. 13, 1969.

203 *Ilascu and Others v. Moldova and Russia*, No. 48787/99, 8.7.04.

При разгледувањето на барањата за привремени мерки, Судот применува трикратен тест: мора да постои закана од непоправлива штета од многу сериозна природа; штетата од која постои закана мора да биде непосредна и непоправлива; мора да се работи *prima facie* прифатлив случај. Судот истакнал дека издава привремени мерки само во навистина исклучителни случаи и врз основа на ригорозно испитување на сите релевантни околности. Во повеќето од овие случаи, жалителите се соочуваат со вистинска закана за животот и телото, проследена со реален ризик од сериозна, неповратна штета, при што се прекршуваат основните одредби на Конвенцијата.²⁰⁴ Привремените мерки најчесто се применуваат кога на жалителот му се заканува протерување во држава во која постои опасност од мачење или смрт. Мнозинството случаи во кои се изрекуваат привремени мерки се однесуваат на постапки за депортација или екстрадиција.²⁰⁵

5. Постапка

Согласно ЕКЧП, постојат **два вида постапки** коишто можат да се водат пред Судот, и тоа: случаи на индивидуа против држава (индивидуални жалби), согласно член 34 од ЕКЧП и случаи на држава против држава (меѓудржавни случаи), согласно член 33 од ЕКЧП. Притоа, определени правила во однос на постапката се однесуваат и на индивидуалните жалби и на меѓудржавните случаи.

5.1. Индивидуални жалби

Првиот вид на постапка, односно правото на поднесување на индивидуална жалба до Судот, е процесно право предвидено со член 34 од ЕКЧП, со што, всушност, се поведува постапката пред Судот, а која понатаму може да се води само ако не постојат причини за отфрлање на истата, односно ако поднесената жалба ги исполнува критериумите за допуштеност, предвидени со член 35 од ЕКЧП. Притоа, секоја

²⁰⁴ *Amirov v. Russia*, No. 51857/13, § 67, 27.11.14.

²⁰⁵ *Mamatkulov and Askarov v. Turkey*, Nos. 46827/99 & 46951/99, § 108, 4.2.05.

жалба што се смета за недопуштена може да биде отфрлена во било која фаза на постапката.²⁰⁶

Постојат неколку групи на основи за оценување на допуштеноста на жалбата, во согласност со ЕКЧП.²⁰⁷

Првата група на основи за оценување на допуштеноста на жалбата, содржана во членот 35 на ЕКЧП, се однесува на процесните основи за прогласување на една жалба за недопуштена. Така, Судот може да ја разгледа жалбата откако ќе бидат исцрпени сите домашни правни лекови, во согласност со општоприфатените начела на меѓународното право, во рок од шест месеци од денот кога е донесена конечната одлука. Понатаму, Судот нема да ја разгледува жалбата поднесена според членот 34, доколку таа е анонимна или доколку е суштински иста со некоја друга жалба што Судот веќе ја испитува или истата веќе била поднесена до некоја друга инстанца на меѓународно испитување или спогодување и ако истата не содржи нови релевантни факти. Исто така, Судот ќе ја прогласи жалбата поднесена согласно член 34 за недопуштена, ако содржи злоупотреба на права.

Втората група ги опфаќа основите за допуштеноост кои се однесуваат на надлежноста на Судот да решава по жалби од аспект на *ratione personae*, *ratione loci*, *ratione temporis* и *ratione materiae*. Оваа група на основи се базира на член 35(3)(а), според кој „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на член 34, ако оцени дека жалбата е неспоива со одредбите на Конвенцијата или со нејзините протоколи...“ и член 32 од Конвенцијата, кој ја утврдува надлежноста на Судот.

Испитувањето на жалбата од аспект на надлежноста *ratione personae* е детерминирано преку одговорот на прашањето „кој може да достави жалба“ (активна легитимација), односно „против кого може да достави таква жалба“ (пасивна легитимација). Така, жалба до Судот може да поднесат физички лица, невладини организации и групи на индивидуи, кои се наоѓаат под надлежност на државата против која е насочена нивната жалба. Од друга страна, индивидуална жалба може да се поднесе само против оние држави кои се договорни страни на

---

206 Член 35(4) од Европската конвенција за човекови права.

207 European Court of Human Rights, *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 3rd Edition, Council of Europe, Strasbourg, 2014, p. 22-96; Фрчкоски, Љубомир Д., *Меѓународно право за љубави на човекови*, Трето издание, Магор, Скопје, 2012, стр. 198-206; Leach, Philip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Fourth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2017, p. 174-183.

ЕКЧП и нејзините протоколи. Исто така, жалителот во својата жалба треба да тврди дека е жртва на некоја повреда на правата гарантирани со ЕКЧП, па доколку неговото тврдење изгледа издржано, тогаш ќе му се додели статус на жртва и ќе се продолжи со испитување на допуштеноста на жалбата. Во врска со ова, жалителот може да тврди и дека е потенцијална или индиректна жртва.

Согласно надлежноста *ratione loci*, обврските преземени со Конвенцијата и протоколите се применуваат на оние лица кои се во рамки на надлежноста на договорната страна. Ова значи дека, наводната повреда на Конвенцијата мора да настанала во рамки на надлежноста на тужената држава. Имено, се работи првенствено за територијално прашање. Притоа, Судот е надлежен и за дејства на претставници на државните власти, со кои е сторена повреда во странска држава.

Испитувањето на жалбата од аспект на надлежноста *ratione temporis* се однесува на временското дејство на ЕКЧП. Имено, Судот нема надлежност да испитува жалби во кои се објалуваат настани што се случиле пред датумот на стапување во сила на ЕКЧП во однос на определена држава. Тие жалби ќе се отфрлат како недопуштени, врз основа на *ratione temporis*. Доколку некоја договорна страна се откаже од ЕКЧП, во тој случај ЕКЧП се применува кон државата уште шест месеци. Тоа значи дека жалбите коишто се доставени во тој период од шест месеци ќе бидат споиви *ratione temporis*. Во однос на жалбите што се однесуваат на повреди кои настанале пред стапувањето во сила на ЕКЧП, истите може да се сметаат за допуштени, доколку повредата продолжува и по ратификацијата на ЕКЧП од страна на конкретната држава (продолжена повреда).

Испитувањето на жалбата од аспект на надлежноста *ratione materiae* се состои во тоа што се испитува дали жалителот се жали на повреда на право што е гарантирано со ЕКЧП и нејзините протоколи. Доколку жалителот се жали на повреда на право коешто не е заштитено со Конвенцијата или протоколите, жалбата ќе биде отфрлена како неспоива *ratione materiae*.

Третата група на основи за оценување на допуштеноста на жалбата се однесува на основаноста на жалбата. Имено, согласно член 35(3)(а) од Конвенцијата, Судот ќе ја прогласи жалбата поднесена согласно член 34 за недопуштена, ако истата е очигледно неоснована. Ова значи дека во фазата на испитување на допуштеноста на жалбата Судот врши и прелиминарно испитување на основаноста на жалбата,

во смисла на утврдување на постоење на елементарни услови за подоцнежното испитување на нејзината основаност.

Во оваа група спаѓа и критериумот за допуштеноста кој се однесува на значителноста на претрпената штета, воведен со Протоколот 14 кон Конвенцијата. Согласно овој критериум, предвиден со член 35(3) (б) од Конвенцијата, Судот може да ја прогласи жалбата за недопуштена, ако смета дека жалителот не претрпел значителна штета, освен ако почитта кон човековите права, како што е дефинирано во Конвенцијата и протоколите кон неа, не налага мериторно испитување на жалбата и под услов дека ниту еден предмет не смее да се одбие врз оваа основа, доколку не бил темелно разгледан од страна на домашен трибунал. Точното значење на изразот „значителна штета“ не е елаборирано со Протоколот. Оставено е на Судот да воспостави релевантни критериуми базирани врз принципот „од случај, до случај“.

Секоја индивидуална жалба се доставува до некоја од секциите во рамки на Судот, од страна на претседателот на Судот.²⁰⁸ Кога материјалот поднесен од страна на жалителот е сам по себе доволен за да се констатира дека жалбата е недопуштена или треба да биде симната од листата на предмети, жалбата ќе се разгледува од страна на судија-поединец, освен ако не постои некоја посебна причина за да се постапи спротивно.²⁰⁹ Претседателот на Судот назначува судии-поединци и однапред подготвува листа во која определува кој судија-поединец (или судии-поединци) се одговорни за разгледување на жалбите во однос на одредена држава-членка, во текот на целиот период за кој тој судија е назначен да заседава како судија-поединец.²¹⁰

Понатаму, кога жалбата е поднесена според член 34 од Конвенцијата и нејзиното испитување од страна на судски совет или комитет се чини оправдано, претседателот на секцијата во која е доделен предметот ќе назначи судија-известител, кој ќе ја разгледа жалбата.²¹¹ Судскиот совет од седум судии, предвиден во член 26(1) од Конвенцијата, ќе биде формиран од страна на претседателот на секцијата,²¹² а судските совети ќе формираат комитети од тројца судии²¹³ за период

208 Правило 52(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

209 Правило 49(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

210 Правило 27А(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

211 Правило 49(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

212 Правило 52(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

213 Член 26(1) од Европската конвенција за човекови права.

од 12 месеци.²¹⁴ Имено, во рамките на секоја секција се конституираат комитети составени од тројца судии, како и судски совети составени од седум судии.

При разгледувањето на жалбата, судијата-известител ги има следниве надлежности:

- (а) Може да побара од странките да поднесат, во определен временски период, информации за фактите, документи или други материјали за кои сметаат дека се релевантни;
- (б) Ќе одлучи дали жалбата треба да се разгледува од страна на судија-поединец, судски совет или комитет;
- (в) Ќе доставува извештаи, нацрти и други документи кои можат да му помогнат на судскиот совет или комитетот или соодветниот претседател, во извршувањето на нивните функции.²¹⁵

Откако жалбата ќе биде распределена на соодветна судска формација, се пристапува кон испитување на жалбата во однос на критериумите за допуштеност. Судот може да ја отфрли секоја жалба што ја смета за недопуштена во било која фаза на постапката.²¹⁶

Така, согласно член 27 од ЕКЧП, судијата-поединец може да ја прогласи за недопуштена или да ја симне од судската листа на случаи²¹⁷ жалбата поднесена според членот 34, кога таквото решение може да се донесе без дополнително разгледување.²¹⁸ Таквата одлука е конечна.²¹⁹ Притоа, жалителот ќе биде информиран за одлуката со писмо.²²⁰ Доколку судијата-поединец не ја прогласи жалбата за недопуштена или не ја симне од листата на случаи, тој ќе ја прати до комитет или

---

214 Правило 27(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

215 Правило 49(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

216 Член 35(4) од Европската конвенција за човекови права.

217 Член 37(1) од Европската конвенција за човекови права предвидува: „Во секој степен од постапката, Судот може да одлучи да симне определена жалба од списокот на предмети, доколку околностите овозможуваат да се заклучи дека: а) жалителот нема намера да продолжи со неговата жалба; или б) спорот е решен; или в) од било која причина, чие постоење го утврдува Судот, не е повеќе оправдано да се продолжи со разгледување на жалбата. Сепак, Судот продолжува со разгледувањето на жалбата ако тоа го бара почитувањето на човековите права загарантирани со Конвенцијата и нејзините протоколи.“

218 Член 27(1) од Европската конвенција за човекови права.

219 Член 27(2) од Европската конвенција за човекови права.

220 Правило 52А(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

до судски совет на дополнително разгледување.²²¹ Во согласност со членот 26(3) од Конвенцијата, судијата-поединец не може да разгледува било каква жалба поднесена против државата-членка во однос на која е избран тој судија.

Судијата-поединец, како судска формација воспоставена со Протоколот 14, всушност ја презема улогата и на судијата-известител и на комитетот, што ја имале согласно Конвенцијата изменета со Протоколот 11. Имено, судијата-поединец може да распределува предмети како судија-известител (ако не донесе одлука за недопуштеност, решава дали предметот ќе биде расправан од страна на тричлен комитет или од страна на некој од судските совети) и да носи одлука за недопуштеност како комитет.

Тричлениот комитет, согласно член 28 од ЕКЧП, во било која фаза на постапката може, со едногласна одлука, жалбата да ја прогласи за недопуштена или да ја симне од листата на своите предмети, доколку таквата одлука може да се донесе без дополнително разгледување.²²² Комитетот, исто така, може жалбата да ја прогласи за допуштена и, во исто време, да донесе пресуда за основаноста, доколку предметното прашање во конкретниот случај, во врска со толкувањето или примената на Конвенцијата или нејзините протоколи, е веќе предмет на добро утврдена практика на Судот.²²³ И овие одлуки, односно пресуди на Судот, се конечни.²²⁴ Жалителот, како и засегнатите договорни страни, ќе бидат известени со писмо за одлуката на комитетот, донесена согласно член 28(1)(а) од Конвенцијата, освен ако комитетот не одлучи поинаку.²²⁵ Доколку судијата избран во однос на засегнатата договорна страна не е член на комитетот, комитетот може во било која фаза на постапката, со едногласна одлука, да го покани тој судија да замени некој од членовите на комитетот, имајќи ги предвид релевантните фактори, вклучувајќи и дали таа страна се противела на примената на постапката опишана во член 28(1)(б).²²⁶

Според член 29 од Конвенцијата, доколку не е донесена одлука според член 27 или член 28, или не е донесена никаква пресуда

---

221 Член 27(3) од Европската конвенција за човекови права.

222 Член 28(1)(а) од Европската конвенција за човекови права.

223 Член 28(1)(б) од Европската конвенција за човекови права.

224 Член 28(2) од Европската конвенција за човекови права.

225 Правило 53(5) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

226 Член 28(3) од Европската конвенција за човекови права.

според член 28, судски совет составен од седум судии ќе одлучи за допуштеноста и основаноста на индивидуалните жалби поднесени според член 34. Одлуката за допуштеноста може да се донесе посебно.²²⁷

Така, судскиот совет може веднаш да ја прогласи жалбата за недопуштена или да ја отстрани од листата на предмети на Судот. Одлуката на судскиот совет може да се однесува на целата жалба или на дел од жалбата.²²⁸ Алтернативно, судскиот совет или претседателот на секцијата може да одлучи:

- (а) Да побара од странките да поднесат било какви информации за фактите, документи или друг материјал што судскиот совет или неговиот претседател ги сметаат за релевантни;
- (б) Да ја извести тужената договорна страна за целата жалба или за дел од жалбата и да ја покани таа страна да поднесе писмени забелешки, а по приемот на истите да го повика жалителот да достави свои забелешки како одговор;
- (в) Да ги повика странките да поднесат дополнителни забелешки во писмена форма.²²⁹

При спроведувањето на гореспоменатата надлежност во однос на известувањето на тужената договорна страна за жалбата, притоа упатувајќи покана да поднесе свои писмени забелешки, и повикувањето на жалителот да достави свои забелешки како одговор, претседателот на секцијата, постапувајќи како судија-поединец, може веднаш да прогласи дел од жалбата за недопуштена или да симне дел од жалбата од листата на предмети на Судот. Одлуката е конечна, а жалителот, за одлуката ќе биде информиран со писмо.²³⁰ Пред да донесе одлука за допуштеноста, судскиот совет може да одлучи, на барање на некоја од странките или по сопствена иницијатива, да одржи расправа ако смета дека исполнувањето на неговите функции согласно Конвенцијата, го наложува тоа. Во тој случај, освен ако судскиот совет не одлучи поинаку во исклучителни ситуации, странките, исто така,

---

227 Член 29(1) од Европската конвенција за човекови права.

228 Правило 54(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

229 Правило 54(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

230 Правило 54(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

ќе бидат повикани да се осврнат на прашањата кои се појавуваат во врска со основаноста на жалбата.²³¹

Кога тужената договорна страна се известува за жалбата, судскиот совет може, исто така, да одлучи да ја испита допуштеноста и основаноста истовремено, во согласност со членот 29(1) од Конвенцијата. Странките ќе бидат повикани да вклучат во своите забелешки било какви поднесоци во врска со правичен надомест и предлози за пријателска спогодба. Сепак, Судот може да одлучи во било која фаза, доколку е потребно, да донесе посебна одлука за допуштеноста.²³²

Доколку не се постигне пријателска спогодба или не е постигнато друго решение и судскиот совет е задоволен, во смисла на аргументите на странките, дека случајот е допуштен и подготвен за утврдување на основаноста, истиот веднаш ќе донесе пресуда, вклучувајќи ја и одлуката на судскиот совет за допуштеност, освен во случаи кога одлучува да донесе таква одлука одделно.²³³

Инаку, секоја изјава за недопуштеност мора, онолку колку што нејзиниот карактер и околностите дозволуваат, да биде покрената од страна на тужената договорна страна во нејзините писмени или усни забелешки за допуштеноста на поднесената жалба.²³⁴ Ова правило се однесува како на индивидуалните жалби, така и на меѓудржавните случаи. Имено, за разлика од судијата-поединец и комитетите, судските совети имаат надлежност да разгледуваат и меѓудржавни случаи.

Што се однесува до одлуката на судскиот совет, во истата мора да се наведе дали е донесена едногласно или со мнозинство гласови, како и да се наведат причините за нејзиното донесување.²³⁵ Одлуката на судскиот совет ќе биде доставена на жалителот од страна на секретарот на Судот. Одлуката, исто така, ќе се достави до засегнатата договорна страна, или страни, и на било кое трето лице, вклучувајќи го и Комесарот за човекови права на Советот на Европа, кога тие претходно биле информирани за жалбата во согласност со правилата содржани во Деловникот на Судот. Ако се реализира пријателска спогодба, тогаш одлуката со која жалбата се симнува од списокот на

231 Правило 54(5) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

232 Правило 54А(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

233 Правило 54А(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

234 Правило 55 од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

235 Правило 56(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

случаи ќе се достави до Комитетот на министри.²³⁶ И овие правила во однос на одлуката на судскиот совет се однесуваат како на индивидуалните жалби, така и на меѓудржавните случаи.

Откако жалбата поднесена според член 34 од Конвенцијата ќе биде прогласена за допуштена, судскиот совет или неговиот претседател може да ги повика странките да поднесат дополнителни докази и писмени забелешки.²³⁷ Освен ако не е поинаку определено, на странките ќе им биде дозволено исто време за да ги достават своите забелешки.²³⁸ Судскиот совет може да одлучи, на барање на странка, или по сопствена иницијатива, да одржи расправа за основаноста, ако смета дека извршувањето на неговите функции според Конвенцијата го наложува тоа.²³⁹ Претседателот на Советот, кога е соодветно, ќе ја утврди писмената и усната постапка.²⁴⁰

Жалителот кој сака да добие правичен надомест согласно членот 41 од Конвенцијата, во случај Судот да најде повреда на неговите права на Конвенцијата, мора да поднесе конкретно барање за тоа.²⁴¹ Притоа, жалителот мора да поднесе детални податоци за сите побарувања, поединечно наведени, заедно со сите релевантни придружни документи, во рамки на рокот утврден за поднесување на забелешките на жалителот за основаноста, освен ако претседателот на Судскиот совет не наложи поинаку.²⁴² Доколку жалителот не ги почитува претходно наведените услови, Судскиот совет може да ги одбие побарувањата во целост или делумно.²⁴³ Барањата на жалителот се доставуваат до тужената страна за коментар.²⁴⁴

Во случај кога фактите во жалбата ќе покажат дека во засегнатата договорна страна постои структурен или системски проблем или друга слична дисфункција што довела, или може да доведе, до слични пријави, Судот може да поведе постапка за пилот-пресуда и да усвои

---

236 Правило 56(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

237 Правило 59(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

238 Правило 59(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

239 Правило 59(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

240 Правило 59(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

241 Правило 60(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

242 Правило 60(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

243 Правило 60(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

244 Правило 60(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

пилот-пресуда.²⁴⁵ Пред да започне постапката за пилот-пресуда, Судот прво ќе побара од странките мислење за тоа дали поднесената жалба е резултат на постоење на таков проблем или дисфункција во односната договорна страна, како и за соодветноста на процесирањето на жалбата во согласност со таа постапка. Судот може да поведе постапка за пилот-пресуда по сопствена иницијатива, или по барање на едната или двете странки. Секоја жалба која е избрана за постапка во која би се усвоила пилот-пресуда, ќе биде процесирана како приоритетна.²⁴⁶

Судот во пилот-пресудата ќе ги идентификува како природата на структурниот или системскиот проблем, односно некоја друга дисфункција, така и видот на корективни мерки за кои од засегнатата договорна страна се бара да ги преземе на домашно ниво, врз основа на оперативните одредби на пресудата.²⁴⁷ Судот може во оперативните одредби на пилот-пресудата да наложи корективните мерки да бидат усвоени во рамки на одредено време, имајќи ја предвид природата на бараните мерки и брзината со која проблемот кој е идентификуван од страна на Судот може да биде коригиран на домашно ниво.²⁴⁸

Судот може да го одложи испитувањето на сите слични жалби во очекување на усвојувањето на корективните мерки, кое се бара врз основа на оперативните одредби на пилот-пресудата. Засегнатите жалители ќе бидат известени на соодветен начин за одлуката за одложување. Тие, исто така, ќе бидат известувани на соодветен начин за сите релевантни случувања кои влијаат на нивните случаи. Притоа, Судот може во секое време да ја разгледа одложената жалба, кога тоа го бараат интересите на правилното спроведување на правдата.²⁴⁹

Кога странките во пилот-случајот ќе постигнат пријателска спогодба, таквата спогодба ќе содржи изјава на тужената договорна страна за спроведување на општите мерки утврдени во пилот-пресудата, како и обесштетувањето што треба да им се овозможи на други актуелни или потенцијални жалители.²⁵⁰ Во случај кога засегнатата договорна страна нема да се согласи да ги почитува оперативните

---

245 Правило 61(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

246 Правило 61(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

247 Правило 61(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

248 Правило 61(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

249 Правило 61(6) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

250 Правило 61(7) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

одредби од пилот-пресудата, Судот ќе продолжи со испитување на жалбите кои биле одложени.²⁵¹ За усвојувањето на пилот-пресуда, како и било која друга пресуда во која Судот обрнува внимание на постоењето на структурен или системски проблем во договорната страна, ќе бидат известени Комитетот на министри, Парламентарното собрание на СЕ, Генералниот секретар на СЕ и Комесарот за човекови права на СЕ.²⁵²

Еден од начините на решавање на спорот меѓу жалителот и тужената држава е преку постигнување на **пријателска спогодба**, во согласност со член 39 од Конвенцијата. Така, во секоја фаза од постапката, Судот може да се стави на располагање на засегнатите страни, со цел обезбедување на пријателско решение на предметот, врз основа на почитување на човековите права, како што се дефинирани во Конвенцијата и во нејзините протоколи.²⁵³ Во случај на пријателска спогодба, Судот ќе го симне случајот од списокот на предмети со одлука која се ограничува на кратко наведување на фактите и на донесеното решение.²⁵⁴ Одлуката ќе биде упатена до Комитетот на министри на СЕ, кој ќе го надгледува извршувањето на одлуката за пријателско решение, како што е наведено во одлуката.²⁵⁵

Откако жалбата ќе биде прогласена за допуштена, секретарот на Судот, постапувајќи по упатствата на судскиот совет или неговиот претседател, ќе стапи во контакт со странките со цел да обезбеди пријателско решавање на предметот, во согласност со членот 39(1) од Конвенцијата. Судскиот совет презема чекори кои се соодветни за олеснување на таквото решение.²⁵⁶ Во согласност со членот 39(2) од Конвенцијата, преговорите за пријателска спогодба се доверливи и без предрасуди во однос на аргументите на странките во постапката. Никаква писмена или усна комуникација и никаква понуда или отстапка, направена во рамките на обидот да се обезбеди пријателска спогодба, не може да биде на било каков начин употребена во контекстакската постапка.²⁵⁷ Доколку судскиот совет е известен од страна

---

251 Правило 61(8) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

252 Правило 61(9) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

253 Член 39(1) од Европската конвенција за човекови права.

254 Член 39(3) од Европската конвенција за човекови права.

255 Член 39(4) од Европската конвенција за човекови права.

256 Правило 62(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

257 Правило 62(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

на секретарот на Судот дека странките се согласиле за пријателска спогодба, истиот, откако ќе потврди дека спогодбата е постигната врз основа на почитување на човековите права како што е дефинирано во Конвенцијата и нејзините протоколи, ќе го симне случајот од листата на предмети на Судот.²⁵⁸

Покрај постигнувањето на пријателска спогодба, уште еден можен начин на решавање на спорот меѓу жалителот и тужената држава е преку поднесување на **еднострана изјава (унилатерална декларација)** од страна на тужената држава, во согласност со членот 37(1)²⁵⁹ од Конвенцијата и правилото 62А од Деловникот на Судот. Имено, доколку жалителот ги одбие условите предвидени во предлогот за пријателска спогодба, засегнатата договорна страна може да поднесе барање до Судот да ја симне жалбата од листата на предмети, во согласност со член 37(1) од Конвенцијата. Таквото барање е придружено со изјава, во која јасно се потврдува дека имало повреда на Конвенцијата во случајот на жалителот, и преземање обврска да се обезбеди соодветно обесштетување и, доколку е соодветно, да се преземат неопходните корективни мерки. Поднесувањето на претходно споменатата изјава мора да се направи во јавна и контрадикторна постапка, спроведена одделно и со должно почитување на доверливоста на постапката за постигнување пријателска спогодба.²⁶⁰

Онаму каде што тоа го оправдуваат исклучителни околности, барање и придружна изјава можат да бидат поднесени до Судот дури и во отсуство на претходен обид за постигнување пријателска спогодба.²⁶¹ Доколку е убеден дека изјавата нуди доволна основа за да се утврди дека почитувањето на човековите права, како што е дефинирано во Конвенцијата и нејзините протоколи, не бара да се продолжи со испитувањето на жалбата, Судот може да ја симне жалбата од

---

258 Правило 62(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

259 Член 37(1) од Европската конвенција за човекови права предвидува: „Во секој степен од постапката, Судот може да одлучи да симне определена жалба од списокот на предмети, доколку околностите овозможуваат да се заклучи дека: а) жалителот нема намера да продолжи со неговата жалба; или б) спорот е решен; или в) од било која причина, чие постоење го утврдува Судот, не е повеќе оправдано да се продолжи со разгледување на жалбата. Сепак, Судот продолжува со разгледувањето на жалбата ако тоа го бара почитувањето на човековите права загарантирани со Конвенцијата и нејзините протоколи.”

260 Правило 62А(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

261 Правило 62А(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

листата на предмети на Судот, било целосно или делумно, дури и ако жалителот сака да се продолжи со испитување на жалбата.²⁶²

Така, во 2001 година, Судот се повикал на членот 37(1)(в) од Конвенцијата, за да го оправда симнувањето од листата на случаи на серија случаи против Турција, кои се однесувале на сериозни повреди на човековите права: *Akman v. Turkey*²⁶³ (фатално пукање од страна на безбедносните сили), *Haran v. Turkey*,²⁶⁴ *Togçy v. Turkey*²⁶⁵ и *TA v. Turkey*²⁶⁶ (случаи на исчезнување на лице). Во секој од овие случаи, условите за спогодување биле разгледувани и дискутирани помеѓу странките, но сепак, не успеале да се договорат за условите. Владата, потоа, до Судот поднела еднострана изјава, во однос на условите врз основа на кои барала симнување на случаите од листата на случаи, согласно член 37 од Конвенцијата. Жалителите во секој од овие случаи се спротивставиле на симнувањето на случаите од судската листа на случаи, врз основа на тоа што условите изнесени од страна на Владата не успеале да го разрешат случајот или на друг начин да го оправдаат неговото прекинување. Сепак, во низа пресуди донесени од страна на судските совети, овие случаи биле симнати од листата на случаи на Судот.

Големиот судски совет, потоа, одлучил да преземе чекори во насока на разјаснување на овластувањата на Судот и релевантните процедури. Случајот *TA v. Turkey* бил упатен до Големиот судски совет, кој во својата пресуда донесена во случајот *Acar v. Turkey*²⁶⁷ во 2003 година, всушност, ја преиначил одлуката на судскиот совет за симнување на случајот од листата на случаи и случајот бил вратен на листата според член 37(2).²⁶⁸ Судот утврдил дека може, во зависност од околностите на случајот, да биде соодветно да се симне определен случај од листата на случаи на Судот, во согласност со член 37(1)(в), како резултат на едностраната изјава на тужената држава,

---

²⁶² Правило 62A(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

²⁶³ *Akman v. Turkey*, No. 377453/97, 26.6.01.

²⁶⁴ *Haran v. Turkey*, No. 25754/94, 26.3.02.

²⁶⁵ *Togçy v. Turkey*, No. 27601/95, 9.4.02.

²⁶⁶ *TA v. Turkey*, No. 26307/95, 9.4.02.

²⁶⁷ *Acar v. Turkey*, No. 26307/95, 6.5.03.

²⁶⁸ Според член 37(2) од Европската конвенција за човекови права, „Судот може да одлучи повторно да врати во листата на предмети определена жалба, ако оцени дека околностите тоа го оправдуваат“.

дури и во случај кога на тоа се противи жалителот. Притоа, како потенцијално релевантни, се идентификувани следниве фактори:²⁶⁹

- (а) Природата на поднесените жалби;
- (б) Дали покренатите прашања може да се споредат со прашања кои Судот веќе ги утврдил во претходни случаи;
- (в) Природата и обемот на сите мерки преземени од страна на тужената влада, во контекст на извршувањето на пресудите донесени од страна на Судот во сите такви претходни случаи;
- (г) Влијанието на тие мерки врз предметниот случај;
- (д) Дали постои спор за фактите меѓу странките и, доколку е така, до кој степен и која *prima facie* доказна вредност треба да се припише на поднесоците на странките за фактите;
- (ѓ) Дали самиот Суд веќе прибавил докази во случајот заради утврдување на спорните факти;
- (е) Дали во едностраната изјава, тужената влада има наведено било какво признание во врска со наводните повреди на Конвенцијата и, доколку е така, обемот на таквото признание и начинот на кој има намера да обезбеди обесштетување на жалителот.

Понатаму, согласно член 30 од ЕКЧП, доколку случајот што е на разгледување пред определен судски совет предизвикува сериозни прашања во врска со толкувањето на Конвенцијата или на нејзините протоколи, или доколку решението на некое прашање може да доведе до противречност со одлука што Судот претходно ја донел, судскиот совет, доколку не донел одлука, може надлежноста да му ја отстапи на Големиот судски совет, составен од седумнаесет судии, освен ако на тоа не се спротивстави една од страните во спорот.

Исто така, согласно член 43 од ЕКЧП, во рок од три месеци, сметано од датумот на донесување на пресудата од страна на судскиот совет, секоја страна во спорот може да побара предметот да биде доставен до Големиот судски совет, доколку случајот предизвикува сериозно прашање во врска со толкувањето или примената на Конвенцијата или нејзините протоколи, или сериозен проблем од општо значење. За прифаќање на ова барање одлучува комисија од петмина судии на Големиот судски совет.

Големиот судски совет, исто како и судските совети, има надлежност да ги разгледува како индивидуалните жалби, така и меѓудржавните

---

²⁶⁹ Leach, Philip, *supra* note 21, p. 70-71.

случаи. Кога случајот е поднесен до Големиот судски совет, според член 30, или според член 43 од Конвенцијата, претседателот на Големиот судски совет ќе назначи како судија-известител(и) еден или, во случај да се работи за меѓудржавен случај, еден или повеќе од неговите членови.²⁷⁰ Во однос на процесните одредби, сите одредби кои се однесуваат на постапката пред судските совети се применуваат, *mutatis mutandis*, и на постапката пред Големиот судски совет.²⁷¹

Така, Големиот судски совет се произнесува по жалбите доставени врз основа на членот 33 (меѓудржавни случаи) или членот 34 (индивидуални жалби), кога случајот му е отстапен врз основа на членот 30, или врз основа на членот 43.²⁷² Согласно член 44, пресудата на Големиот судски совет е конечна, додека, пак, пресудата на судскиот совет станува конечна кога странките ќе изјават дека нема да бараат случајот да биде доставен пред Големиот судски совет; или кога ќе изминат три месеци од датумот на донесувањето на пресудата, доколку не било побарано случајот да биде доставен пред Големиот судски совет; или доколку Комисијата на Големиот судски совет го отфрли барањето врз основа на членот 43. Конечната пресуда се објавува.

5.2. Меѓудржавни случаи

Вториот вид постапки коишто можат да се водат пред ЕСЧП, се меѓудржавните случаи, согласно член 33 од ЕКЧП. Имено, освен за жалбите на поединци поднесени против определена држава-членка на ЕКЧП, Судот е надлежен и за жалбите на држави-членки поднесени против други држави-членки на ЕКЧП, односно надлежен е и за решавање на меѓудржавни случаи. Така, секоја договорна страна може да се обрати до Судот за секоја наводна повреда на одредбите на Конвенцијата и нејзините протоколи од страна на друга договорна страна. Значи, за разлика од правото на жалба на поединците, коешто е ограничено само на повредите на правата загарантирани со ЕКЧП и нејзините протоколи, кај меѓудржавните случаи жалбата може да се однесува на било која одредба на ЕКЧП и нејзините протоколи.²⁷³

Кога се поднесува жалба во согласност со членот 33 од Конвенцијата, судскиот совет, конституиран за да го разгледа случајот, ќе на-

²⁷⁰ Правило 50 од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

²⁷¹ Правило 71(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

²⁷² Член 31(а) од Европската конвенција за човекови права.

²⁷³ Фрчкоски, *supra* note 152, стр. 217.

значи еден или повеќе свои судии за судија-известител, кој ќе поднесе извештај за допуштеноста откако писмените забелешки на засегнатите договорни страни ќе бидат примени.²⁷⁴ Судијата-известител(и) ќе достави: извештаи, нацрти и други документи што можат да му помогнат на судскиот совет и на неговиот претседател во извршувањето на нивните функции.²⁷⁵

Откако до Судот ќе биде поднесена жалба врз основа на член 33 од Конвенцијата, претседателот на Судот веднаш ќе ја извести тужената договорна страна за жалбата и ќе ја достави жалбата до една од секциите.²⁷⁶ Судиите избрани во однос на жалителот и тужените договорни страни ќе заседаваат како *ex officio* членови на судскиот совет што е конституиран за да го разгледа случајот.²⁷⁷

Откако случајот ќе се додели на определена секција, претседателот на секцијата ќе конституира судски совет и ќе ја повика тужената договорна страна да ги достави своите забелешки за допуштеноста на жалбата во писмена форма. Секретарот ќе ги достави таквите забелешки до договорната страна која е жалител во постапката и која може да поднесе писмени забелешки како одговор.²⁷⁸ Пред да се донесе одлуката за допуштеноста на жалбата, судскиот совет или неговиот претседател може да одлучи да ги повика странките да поднесат дополнителни забелешки во писмена форма.²⁷⁹

Расправа за допуштеноста се одржува доколку една или повеќе од засегнатите договорни страни тоа го бараат, или ако судскиот совет така одлучи по сопствена иницијатива.²⁸⁰ Пред утврдувањето на писмената и, кога е соодветно, усната постапка, претседателот на советот ќе се консултира со странките.²⁸¹

Во однос на испитувањето на допуштеноста на овој вид жалби, се применува само обврската за исцрпување на домашните правни лекови и правилото на шест месеци, но не и другите критериуми за

---

274 Правило 48(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

275 Правило 48(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

276 Правило 51(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

277 Правило 51(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

278 Правило 51(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

279 Правило 51(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

280 Правило 51(5) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

281 Правило 51(6) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

допуштено, кои мора да бидат исполнети кај индивидуалните жалби. Исто така, за разлика од поединецот, кој треба да докаже дека е жртва на повреда на некое право, во овој случај договорната страна којашто ја поднесува жалбата може да ја оспорува легислативата или административната практика на некоја друга договорна страна, којашто причинила очигледна повреда на некое право, без притоа да мора да наведува конкретни примери на таквата повреда. Всушност, меѓудржавните случаи се предвидени со цел да се обезбеди дополнителна и објективна заштита на слободите и правата на човекот, без оглед на државјанството на конкретните жртви.²⁸²

Откако судскиот совет ќе одлучи да допушти жалба поднесена во согласност со членот 33 од Конвенцијата, претседателот на советот, по спроведени консултации со засегнатите страни, ги утврдува временските рокови за поднесување на писмени забелешки за основаноста и за доставувањето на било какви дополнителни докази.²⁸³ Расправа во однос на основаноста ќе се одржи ако една или повеќе од засегнатите договорни страни тоа го побараат, или ако судскиот совет така одлучи по сопствена иницијатива. Притоа, претседателот на судскиот совет ќе ја утврди усната постапка.²⁸⁴

Овие постапки пред Судот се многу ретки во практиката на Судот, поради нивната неизбежна политичка конотација. Познати примери се случаите поднесени од страна на Ирска против Обединетото Кралство во 1970-те години, во врска со безбедносни мерки во Северна Ирска, како и неколку случаи поднесени против Турција од страна на Кипар, во врска со ситуацијата во Северен Кипар.

6. Извршување на пресудите

Државите-членки на ЕКЧП имаат обврска да ги извршуваат пресудите на ЕСЧП, при што Комитетот на министри на СЕ е задолжен да врши надзор над извршувањето. Со цел да се имплементира оваа општа обврска за извршување на пресудите донесени од страна на

---

282 Фрчкоски, *supra* note 152, стр. 217-218.

283 Правило 58(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

284 Правило 58(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

ЕСЧП, којашто е поделена на повеќе видови на посебни обврски, од државите се бара да усвојат индивидуални и општи мерки. Усвојувањето на овие мерки од страна на државите е многу значајно за заштита на човековите права во Европа, од причина што на тој начин се обезбедува правата на поединецот загарантирани со Конвенцијата да се навистина заштитени и се спречува повторување на случаите кои се поднесуваат до Судот.²⁸⁵

Правната основа за општата обврска за извршување на пресудите на ЕСЧП е предвидена во член 46 од ЕКЧП. Така, согласно член 46(1), државите-членки „се обврзуваат да се придржуваат кон конечните пресуди на Судот во спорите во кои тие се странки“, додека член 46(2) предвидува дека „конечната пресуда на Судот му се доставува на Комитетот на министри, којшто ќе го надгледува нејзиното извршување“. Во оваа смисла, конечните пресуди на ЕСЧП се правнообврзувачки во однос на тужената држава.

Имајќи го предвид претходното, може да се каже дека општите принципи на одговорност на државата, признати во меѓународното јавно право во однос на определени меѓународни незаконски дејства, се применливи и на повредите на ЕКЧП. Ова значи дека тужената држава треба да ја исполни прекршената обврска, да стави крај на меѓународното незаконско дејство, да ја поправи сторената штета и да спречи идни повреди.²⁸⁶ Претходно наведените дејства кои треба да ги преземе тужената држава, всушност, претставуваат видови на посебни обврски кои се содржани во општата обврска на државата за извршување на пресудите на ЕСЧП, согласно член 46 од Конвенцијата.

Според ЕСЧП, пресудите на Судот, всушност, се од декларативен карактер.²⁸⁷ Ова значи дека државите, во принцип, се слободни да избираат кои мерки ќе бидат преземени според националното право, во насока на исполнување на обврските, согласно член 46 од Конвенцијата, под услов преземените мерки да бидат во согласност со заклучоците од пресудата на Судот.²⁸⁸ Во секој случај, слободата на државите да избираат кои мерки ќе бидат преземени не е апсолутна,

---

285 Forst, Déborah, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Limits and Ways Ahead*, ICL Journal, Vol. 7, No. 3, 2013, p. 1-4.

286 *Ibid.*

287 *Marckx v. Belgium*, No. 6833/74, Series A, No.31, 13.6.79.

288 Grabenwarter, *supra* note 65, p. 108.

особено имајќи предвид дека истата е предмет на надзор на Комитетот на министри на СЕ.

Основата на оваа обврска за испорачување на резултат може да се најде во фактот што Судот, во принцип, нема надлежност да предлага кои конкретни индивидуални или колективни мерки треба да бидат преземени од страна на државите, со цел да се имплементираат пресудите. Во оваа смисла, исклучок претставува доделувањето на правичен надомест. Исто така, основата на оваа обврска се наоѓа и во тоа што Судот нема надлежност да поништува, укинува и менува законски одредби или индивидуални одлуки на административните, судските и други национални органи.²⁸⁹

Обврската за извршување на определена пресуда на ЕСЧП е ограничена на странките во конкретниот случај. Ова значи дека пресудата има *inter partes* дејство и дека само државите-членки кои се странки во конкретен случај имаат обврска да се придржуваат кон пресудата. Сепак, може да се каже дека член 1²⁹⁰ од ЕКЧП имплицира дека при обезбедување на правата заштитени со ЕКЧП, државите треба да го земат предвид толкувањето на Конвенцијата од страна на Судот, со што на пресудите на Судот ќе им дадат *erga omnes* дејство. Имено, пресудите на Судот имаат „индикативен ефект“ за останатите држави-членки.²⁹¹

Обврската за имплементирање на пресуда донесена од страна на ЕСЧП треба да се изврши веднаш.²⁹² Ова значи дека на тужената држава не ѝ се гарантира преоден период, со цел да ги усвои соодветните индивидуални или општи мерки. Сепак, во определени случаи,

---

289 Forst, Déborah, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Limits and Ways Ahead*, ICL Journal, Vol. 7, No. 3, 2013, p. 4; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 25.

290 Член 1 од Европската конвенција за човекови права гласи: „Високите договорни страни им ги признаваат на сите лица под нивна надлежност правата и обврските утврдени во делот I на оваа Конвенција“.

291 Forst, Déborah, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Limits and Ways Ahead*, ICL Journal, Vol.7, No.3, 2013, p. 4; Grabenwarter, Christoph, *The European Convention on Human Rights: Inherent Constitutional Tendencies and the Role of the European Court of Human Rights*, in *Constitutional Crisis in the European Constitutional Area, Theory, Law and Politics in Hungary and Romania* (Armin von Bogdandy, Pal Sonnevend Eds.), 2014, p. 107.

292 *Vermeire v. Belgium*, Series A, No. 270-A, 4.13.93.

Судот може да дозволи ваков период и да определи рок за усвојување на соодветните мерки.

Индивидуалните мерки се првиот вид мерки кои треба да бидат преземени од страна на државите, во насока на извршување на конечна пресуда на ЕСЧП, со која е констатирана повреда на Конвенцијата од страна на Судот. Притоа, индивидуалните мерки може да се состојат во прекинување на продолжената повреда, обезбедување на *restitutio in integrum* и плаќање на правичен надомест, во случај кога истиот е доделен од страна на Судот.²⁹³

Така, во случај кога е констатирана продолжена повреда на одредбите на ЕКЧП, државите имаат обврска веднаш да го прекинат вршењето на повредата, врз основа на член 46(1) од Конвенцијата (обврската за придржување кон пресудите) и член 1 од Конвенцијата (општата обврска за почитување на човековите права). Од страна на државите се применуваат повеќе видови мерки за исполнување на обврската за прекин на вршењето на повреда: отповикување на национален административен налог, како што е отповикување на налог за депортација;²⁹⁴ забрзување или завршување на тековна постапка во случај кога е констатирана повреда на член 6;²⁹⁵ ослободување на затвореник кој е незаконски лишен од слобода,²⁹⁶ и други.

Обврската *restitutio in integrum* се заснова на член 46(1) од Конвенцијата, при што се работи за примена на европско ниво на обврската на државите за санација на меѓународното незаконско дејство, согласно меѓународното јавно право. Според ЕСЧП, репарацијата треба да биде извршена „на начин што ќе ја врати колку што е можно повеќе ситуацијата која постоела пред повредата“;²⁹⁷ при што „целта на репарацијата треба да биде ставање на жалителот во позиција во која би се нашол доколку повредата не постоела“.²⁹⁸

---

293 Forst, Déborah, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Limits and Ways Ahead*, ICL Journal, Vol.7, No. 3, 2013, p. 4-7; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права*/Харис, О'Бојл & Варбрик, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 874-878.

294 *Omojudi v UK*, No. 1820/08, 24.11.09.; *A.W. Khan v UK*, No. 47486/06, 12.1.10.

295 *Ceteroni and Other similar cases v. Italy*, Reports of Judgments and Decisions 1996-V.

296 *Mehmet Selçuk v. Turkey*, No. 13090/04, 10 June 2008.

297 *Papamichalopoulos v. Greece*, No.14556/89, 31.10.95.

298 *Brumărescu v. Romania* (No. 2), No. 28106/03, 23 June 2009.

Во однос на исполнување на обврската *restitutio in integrum*, можни се најразлични мерки: државите се поттикнуваат да воспостават постапка која овозможува повторување на кривичната постапка врз основа на пресуда на ЕСЧП, особено доколку е констатирана повреда на член 6; од државите се бара да ревидираат, отповикаат или издадат определени административни налози и друго. Сепак, доколку не е можно да се исполни обврската *restitutio in integrum*, државите не се ослободуваат од обврска, туку истите треба да исплатат определена сума на пари, односно правичен надомест.²⁹⁹

Според член 46(1) од Конвенцијата, државите имаат обврска да исплатат правичен надомест, обично во рок од три месеци, во случај кога ЕСЧП досудил штета врз основа на член 41 од Конвенцијата. Судот може да додели правичен надомест според три основи: трошоци и надоместоци за правен застапник, надомест за материјална штета и надомест за нематеријална штета. Доделувањето на правичен надомест е супсидијарно во однос на обврската *restitutio in integrum* и не претставува право на жалителот, од причина што Судот може да одлучи дека самото констатирање на постоење на повреда претставува доволен правичен надомест и да го ограничи надоместот само на трошоците.³⁰⁰

Исто така, треба да се има предвид дека развојот на јуриспруденцијата на Судот се движи во насока на нагласување дека државите не ги исполнуваат целосно нивните обврски согласно член 46(1) само со исплата на правичниот надомест, туку дека истите треба да усвојат и соодветни општи и/или индивидуални мерки, со кои се елиминираат како повредите на Конвенцијата констатирани од страна на Судот, така и последиците од тие повреди.³⁰¹ Имено, на овој начин Судот ја нагласува обврската на државите да преземаат соодветни мерки, со цел нивниот домашен правен поредок да биде во согласност со ЕКЧП.

Оваа промена на улогата на доделувањето на правичен надомест е дополнета и со нова практика на Судот, согласно која „се чини дека правичниот надомест повеќе не претставува алтернатива на индивидуалните и општите мерки, туку се претвора во форма на казнена

---

299 Forst, *supra* note 285, p. 5-6.

300 Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 856-862.

301 *Scozzari and Guinta v. Italy* (No.1), Nos. 39221/98 & 41963/98, 13.7.00.; *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], No. 27765/09, ECHR 2012.

санкција”.³⁰² Притоа, оваа нова практика, како што ќе биде објаснето во продолжение на ова поглавје, произведува последици во однос на способноста на Судот да врши надзор над извршувањето на неговите пресуди.

Вториот вид мерки, кои треба да бидат преземени од страна на државите, со цел да се извршат пресудите на ЕСЧП, се **општите мерки**. Овие мерки се однесуваат, главно, на обврската државите во иднина да спречат настанување на слични повреди на ЕКЧП.³⁰³ Оваа обврска за усвојување на општи мерки од страна на државите, со цел да се спречат идни повреди на Конвенцијата, е релативно нова, при што истата се оправдува со тоа што пресудите на Судот немаат директен ефект.

Имено, иако пресудите на Судот се обврзувачки за странките, тоа не значи дека националниот суд е обврзан со Конвенцијата на истите да им даде директен ефект. Тоа претставува задача на националното право на тужената држава, која е слободна да ги имплементира пресудите согласно правилата на националниот правен систем.

Обврската за усвојување на општи мерки од страна на државите се заснова на обврски кои произлегуваат од член 46(1) и член 1 од Конвенцијата и произлегува од меѓународното јавно право. Имено, според меѓународното јавно право, страните на еден договор, како што е ЕКЧП, имаат обврска да обезбедат дека нивното право и практика е во согласност со одредбите на тој договор. Притоа, обврската за усвојување на општи мерки имплицира обврска за државите да ги решат структурните проблеми, во случај кога ЕСЧП идентификувал структурни или системски повреди на ЕКЧП.

Во однос на имплементирање на обврската за спречување на идни повреди на Конвенцијата, државите преземаат најразлични мерки. Притоа, најголем дел од општите мерки се однесуваат на законски измени. Имено, иако ЕСЧП не ја испитува компатибилноста на определени законски одредби со ЕКЧП, од причина што истиот разгледува индивидуални случаи и носи одлуки *in concreto*, сепак причината за повреда на Конвенцијата во определени случаи потекнува од разни недоследности во рамки на законодавството.

---

302 Forst, Déborah, *supra* note 285, p. 6.

303 Харис, Дејвид Ј., О’Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 878-880.

Овие недоследности може да се однесуваат на законска одредба која директно ја крши Конвенцијата, при што од државите се бара да не ја применуваат спорната одредба, односно да извршат измена на законската регулатива. Недоследностите може да се однесуваат и на недостаток на соодветна законска одредба во домашниот правен поредок. Во овие случаи од државите се бара да се воведат законски измени за да се обезбедат правата заштитени со Конвенцијата.

Иако определена пресуда на ЕСЧП е обврзувачка само за државата која е странка во конкретниот случај и заради тоа има обврска да преземе одредени општи мерки, практиката покажува дека некои држави извршиле измени на нивните закони или практики токму како резултат на пресудите на ЕСЧП кои биле донесени против други држави, како и дека домашните судови го земаат предвид толкувањето на Конвенцијата, изразено во судската практика на Судот. Имено, пресудите на ЕСЧП уживаат статус на убедлив авторитет за законодавците и домашните судови, од причина што државите се свесни за нивниот превентивен ефект во насока на избегнување на ризикот од осуда.

Ова е поврзано со претходно споменатото *erga omnes* дејство на пресудите на ЕСЧП, кое имплицитно произлегува од обврската предвидена со членот 1 на ЕКЧП, според која државите имаат обврска да ги обезбедат правата заштитени со Конвенцијата. Имено, при обезбедување на правата заштитени со ЕКЧП, државите треба да го земат предвид толкувањето на Конвенцијата од страна на Судот. Со тоа, практично, на пресудите на Судот ќе им дадат *erga omnes* дејство. Оваа доктрина е поддржана од страна на ЕСЧП, Комитетот на министри на СЕ и Парламентарното собрание на СЕ.

Комитетот на министри на СЕ е главниот орган којшто е задолжен за вршење на **контрола на извршувањето на пресудите** донесени од страна на ЕСЧП, при што се работи за контрола која е политичка и колективна. Комитетот на министри ги определува постапките наметнети за контрола на исплатата на правичниот надомест, како и усвојувањето на соодветни мерки, за време на неговите, таканаречени, „со-станаци за човекови права“.³⁰⁴

Во 2010 година, Комитетот на министри вовел нови работни методи. Имено, со цел да се подобри ефикасноста на системот на надзор, истовремено биле предвидени две постапки, и тоа: „стандардна постапка“ и „забрзана постапка“. Кај повеќето случаи се применува

---

304 Forst, *supra* note 285, p. 13.

„стандардната постапка“, при што се утврдува дали државата презентирала акционен план или извештај, кој го оценува Секретаријатот и му предлага на Комитетот на министри да усвои конечна резолуција и да го затвори случајот. „Забрзаната постапка“ се применува при надзор на случаи во кои треба да се преземат итни индивидуални мерки, пилот-пресуди, случаи од кои произлегуваат големи структурни или сложени проблеми и меѓудржавни случаи. Надзорот над овие случаи има приоритет во однос на случаите на кои се применува „стандардната постапка“, при што улогата на Секретаријатот е многу поактивна. Имено, истиот им помага на државите да усвојат и имплементираат акциони планови.³⁰⁵

Комитетот на министри има надлежност да врши надзор над извршувањето како на конечните пресуди на Судот, така и на пријателските спогодби. Притоа, главно, дејствува преку донесување на два типа на резолуции, и тоа привремени резолуции и конечни резолуции. Привремените резолуции се носат за да се обезбеди информација за напредокот во извршувањето на пресудата или во случај кога треба да се изрази загриженост или да се дадат сугестии во однос на извршувањето, додека конечните резолуции се носат кога Комитетот на министри ќе утврди дека државата ги презела сите неопходни мерки за извршување на пресудата или дека условите во однос на пријателската спогодба се извршени, со што надзорот се завршува.³⁰⁶

Протоколот 14 кон ЕКЧП вовел уште два начина на кои Комитетот на министри може да дејствува при вршењето на надзор над извршувањето на пресудите. Имено, како што претходно беше споменато, се работи за можноста Комитетот на министри да упати барање до ЕСЧП за толкување на некоја негова пресуда, предвидена со член 46(3) од Конвенцијата и можноста Комитетот на министри да упати барање до ЕСЧП да утврди дали некоја договорна страна на Конвенцијата ја исполнила својата обврска да се придржува до конечната пресуда на Судот, согласно член 46(4) од Конвенцијата.

Иако Комитетот на министри е главниот орган на СЕ кој е задолжен за вршење надзор над извршувањето на пресудите на ЕСЧП, сепак и самиот Суд има на располагање неколку начини за да биде активен на овој план. Имено, неговите основни средства на ова поле се следните: контрола на исплатата на правичен надомест; индикации за можни

---

³⁰⁵ *Ibid.*

³⁰⁶ Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *supra* note 1, стр. 872-873.

мерки за извршување на пресудите; постапка за пилот-пресуда и усвојување на втора пресуда за повреда која следи по неизвршување на претходната пресуда.³⁰⁷

ЕСЧП, преку неговата практика да доделува правичен надомест, на индиректен начин го надгледува извршувањето на неговите пресуди. Така, Судот може да одлучи посебно да ги испита основаноста на случајот и доделувањето на правичен надомест, при што ќе донесе и две различни пресуди во таа смисла, во согласност со член 41 од Конвенцијата. Притоа, Судот чека државата да преземе мерки во насока на *restitutio in integrum* во согласност со првата пресуда, а потоа истите ги анализира во втората пресуда, со што, всушност, врши надзор над извршувањето на мерките кои се преземени за реализација на *restitutio in integrum*. Исто така, Судот може во една пресуда да ги анализира и основаноста и правичниот надомест. Оваа опција, денес почесто се применува, иако е спротивна на текстот на член 41 од Конвенцијата. Овој начин му овозможува на Судот да ја забрза постапката, но истовремено, го оневозможува да врши контрола на преземените мерки и на некој начин го претвора правичниот надомест во форма на казнена санкција.

ЕСЧП повеќе пати истакнал дека „во принцип, не е работа на Судот да утврдува какви мерки за исправање на неправдата може да бидат соодветни за да се исполнат обврските на одговорната држава“.³⁰⁸ Иако, во согласност со овој принцип, Судот се воздржувал од посочување кои конкретни дејства треба да се преземат во насока на извршување на неговите пресуди, тој неодамна, сепак, ја сменил својата позиција во однос на ова прашање. Имено, во определени исклучителни случаи, Судот индицирал кои конкретни мерки државите треба да ги преземат во насока на извршување на пресудата.³⁰⁹

ЕСЧП најактивно учествува во извршувањето на неговите пресуди преку примена на постапката за пилот-пресуда, воведена со донесување на пресудата во случајот *Broniowski v. Poland*.³¹⁰ Како што веќе беше објаснето, примената на оваа постапка е соодветна во случај кога постои повреда на Конвенцијата која произлегува од некој

³⁰⁷ Forst, Déborah, *supra* note 285, p. 17.

³⁰⁸ *Broniowski v. Poland*, No. 31443/96, 22.6.04.

³⁰⁹ *Papamichalopoulos v. Greece*, No. 14556/89, 31.10.95.; *Assandize v. Georgia*, No.71403/01, 8.4.04.

³¹⁰ *Broniowski v. Poland*, No.31443/96, 22.6.04.

системски проблем, кој понатаму може да претставува основа за уште многу нови барања. За време на вршењето на надзор над пилот-пресудата од страна на Комитетот на министри, на чиј надзор му е даден приоритет во согласност со „забрзаната постапка“, Судот го суспендира испитувањето на сите повторливи или „клонирани“ случаи. Притоа, корективните општи мерки кои на државата ѝ се посочени од страна на Судот, со цел да ги елиминираат повредите на човековите права и последиците од тие повреди, треба да имаат ретроактивно дејство за да ги решат сите слични случаи и треба да бидат имплементирани во определен временски период. Имено, преку заканата за повторно отворање на замрзнатите случаи, Судот, всушност, индиректно врши контрола на извршувањето на пилот-пресудата.³¹¹

Сепак, неодамнешната пресуда на ЕСЧП во случајот *Burmych and Others v. Ukraine*,³¹² донесена на 12 октомври 2017 година, значително го префрли институционалниот баланс во рамки на Советот на Европа помеѓу Судот и Комитетот на министри. Имено, Судот одлучи да се повлече од ситуацијата на масовно неизвршување од страна на Украина, како на сопствените национални пресуди, така и на претходната пилот-пресуда која Судот на 15 јануари 2010 година ја донесе во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*.³¹³ Судот одлучи дека сите слични тековни случаи (околу 12.000) ќе бидат симнати од листата на случаи и ќе станат одговорност на Комитетот на министри.

Повеќе од една деценија Украина е држава со голем број на случаи поднесени до Судот и моментално е една од државите со најмногу жалби што чекаат да бидат разгледани од страна на ЕСЧП. Причината за овие статистики е системскиот проблем на Украина во однос на неизвршувањето на националните пресуди, кое претставува јасна повреда на членот 13 од ЕКЧП. Како резултат на тоа, во 2009 година Судот одлучил да донесе пилот-пресуда во врска со прашањето за неизвршување на конечните судски одлуки во Украина. За таа цел, Судот го избрал случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, во кој на

---

³¹¹Grabenwarter, Christoph, *The European Convention on Human Rights: Inherent Constitutional Tendencies and the Role of the European Court of Human Rights, in Constitutional Crisis in the European Constitutional Area, Theory, Law and Politics in Hungary and Romania* (Armin von Bogdandy, Pal Sonnevend Eds.), 2014, p. 109-110; Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009, стр. 26, 851-853.

³¹²*Burmych and Others v. Ukraine* GC, Nos. 46852/13 et al., 12.10.17.

³¹³*Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, No. 40450/04, 15 October 2009.

жалителот не му била исплатена паушалната пензија на која тој имал право по неговото пензионирање од украинската армија.

Судот објаснил дека повеќе од половина од неговите пресуди против Украина помеѓу 2004 и 2009 година се однесувале на неизвршување на конечните одлуки и дека во тој момент во тек се 1.400 слични случаи. Сепак, и покрај оваа постојана судска практика во однос на проблемот, проблемите на домашно ниво продолжиле да опстојуваат, при што не постоел ефективен правен лек на национално ниво за ова прашање. Судот нагласил дека оваа ситуација ќе бара сложени општи мерки кои треба да бидат дизајнирани под надзор на Комитетот на министри.

Слични нерешени случаи биле одложени за период од една година, давајќи ѝ со тоа време на Украина да им додели надомест на жалителите во овие случаи, да создаде домашен правен лек за да се справи со потенцијалните жртви кои сè уште се вклучени во постапки во Украина и да ги организира потребните реформи на домашно ниво. Меѓутоа, украинската Влада не ја исполнила својата обврска да ја изврши пресудата донесена во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*. проблемот и понатаму продолжил да постои и прераснал во голема пречка за идното функционирање на Судот. Имено, од 2004 година Судот добил 29.000 слични жалби, од кои 12.143 жалби сè уште биле во тек на 12 октомври 2017 година.

Овој неуспех на пристапот определен со пилот-пресудата во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, како и натамошното обраќање до Судот на жртвите во слична ситуација кое следело како резултат на тој неуспех, го предизвикало Судот да ја разгледа ситуацијата во случајот *Burmych and Others v. Ukraine*. Имено, Судот утврдил дека треба да употреби нов пристап, во согласност со принципот на супсидијарност.

Така, Судот почнал да го разгледува прашањето дали треба да делува како механизам за доделување надомест на секој жалител во случај на поднесување на повторувачки жалби што следат по пилот-пресудите. Притоа, објаснил дека двојната намена на пилот-пресудата е да ја намали, од една страна, заканата за ефективното функционирање на системот на Конвенцијата и, од друга страна, да го реши проблемот на домашно ниво, при што треба да биде обезбедено и соодветно обесштетување на сите актуелни и потенцијални жртви.

Судот заклучил дека неговата улога во вакви ситуации е да го идентификува системскиот проблем и да ги наведе потребните општи

мерки. Од друга страна, Комитетот на министри има обврска да го надгледува спроведувањето на овие општи мерки од страна на државата. Имајќи предвид дека обврската за санирање на последиците за жртвите во последователните случаи е опфатена со овие општи мерки, Судот утврдил дека прашањето треба да се разгледа во рамките на извршната постапка.

Врз основа на претходно изложените причини, Судот утврдил дека неуспехот да се изврши пилот-пресудата во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* не треба повеќе да биде негова одговорност. Имено, имајќи го предвид фактот дека шеснаесет години се справува со овие случаи, Судот заклучил дека нема ништо да се добие, ниту, пак, ќе се задоволи правдата, доколку продолжи со утврдување на повреда во низа слични случаи.

Судот потоа ја разгледал својата улога според членот 46 од Конвенцијата и утврдил дека истата не се однесува на обезбедување на извршувањето на сопствените пресуди. Со оглед на тоа што во конкретната ситуација извршувањето претставувало централна тема, а проблемите биле претежно од финансиска и политичка природа, Судот одлучил дека неизвршувањето на пилот-пресудата во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine* претставува одговорност на Комитетот на министри.

Сите слични тековни жалби биле симнати од листата на предмети на Судот и апсорбирани во процесот на извршување на пилот-пресудата во случајот *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, кој го спроведува Комитетот на министри. Сепак, Судот го задржал правото повторно да ги отвори случаите, ако околностите тоа го оправдуваат. За таа цел, Судот предвидел да ја преиспита ситуацијата во рок од две години од доставувањето на пресудата во случајот *Burmych and Others v. Ukraine*, со цел да се разгледа дали постојат околности коишто го оправдуваат повторното отворање на случаите.

Преку усвојувањето на втора пресуда за повреда која следи по неизвршување на претходната пресуда, ЕСЧП започнал, во исклучителни случаи, да врши контрола на извршувањето на неговите пресуди, со тоа што во втората пресуда вршел контрола на мерките преземени во однос на претходна пресуда, која се однесува на истото прашање. Имено, иако во случајот *Mehemi v. France* (No. 2)³¹⁴ Судот истакнал дека одбива во рамки на втора пресуда да го коментира извршувањето

---

314 *Mehemi v. France* (No.2), No. 53470/99, 10.4.03.

на претходна пресуда, во пресудата донесена во врска со случајот *Vermeire v. Belgium*,³¹⁵ Судот, сепак, индиректно извршил контрола на извршувањето на претходна пресуда. Така, во оваа пресуда Судот повторно констатирал повреда на член 8 и член 14 од ЕКЧП. Притоа, Судот истакнал дека Белгија не презела соодветни мерки за да ја изврши пресудата донесена во случајот *Marckx v. Belgium*,³¹⁶ согласно која белгискиот закон во однос на децата родени надвор од брак и невенчаните мајки го прекршува член 8 во врска со член 14 од Конвенцијата, од причина што „член на ‚незаконско‘ семејство треба да ги ужива гаранциите на член 8 на исто рамниште со членовите на традиционално семејство“.

7. Реформи

Од своето формирање во 1959 година, ЕСЧП бил реформиран повеќе пати, пред сè, со цел да се подобри ефикасноста на неговото работење. Како што беше погоре веќе објаснето, позначајни реформи се случија со стапувањето во сила на Протокол 11, на 1 ноември 1999 година, и со стапувањето во сила на Протокол 14, на 1 јуни 2010 година, кои ја изменија Конвенцијата, односно го изменија контролниот механизам на Судот.

Со стапувањето во сила на **Протокол 11**, во 1998 година, воспоставен е нов Суд, кој функционира врз постојана основа, а на жалителите им беше дадено право да се жалат директно до Судот. Притоа, почитувањето на ова право стана задолжително за сите држави-членки на Конвенцијата.

Следната голема реформа се случи во 2010 година, кога стапи во сила **Протокол 14**. Главните карактеристики на системот на ЕСЧП, изменет со стапувањето во сила на Протоколот 14, во 2010 година, се следниве:³¹⁷

---

³¹⁵ *Vermeire v. Belgium*, 29 November 1991.

³¹⁶ *Marckx v. Belgium*, No.6833/74, 13.6.7.

³¹⁷ Leach, *supra* note 21, p. 12-13.

- (а) Еден судија е избран во Судот од страна на Парламентарното собрание во однос на секоја држава членка,³¹⁸ чиј мандат изнесува девет години и нема право на повторен избор;³¹⁹
- (б) Секој судија мора да се пензионира на возраст од 70 години.³²⁰ Постои можност за негово отпуштање кога двотретинско мнозинство од судиите сметаат дека судијата престанал да ги исполнува бараните услови;³²¹
- (в) Судот е поделен на пет секции. Составот на секциите има за цел да обезбедува баланс во однос на географијата и полот, при што ги зема предвид и различните домашни правни системи.³²² Составот на секциите е утврден за период од три години;
- (г) Пленарниот суд избира претседател, потпретседатели, претседатели на судски совети, секретар и заменик-секретар и усвојува Деловник.³²³ Тој нема судска улога;
- (д) Судот заседава во формација на судија-поединец, во комитети од тројца судии, во судски совети од седум судии или во Големиот судски совет од седумнаесет судии.³²⁴ Судијата избран во однос на за-сегнатата држава ќе учествува во секој предмет поднесен против таа држава за кој одлучува судски совет или Големиот судски совет (како *ex officio* член на судскиот совет, ако тој, или таа не е член на соодветната секција),³²⁵ но националниот судија не мора задолжително да биде член на комитет. Кога заседава во формација на судија-поединец, судијата не може да разгледува жалба против државата во однос на која тој судија е избран.³²⁶ Комитетот може да прогласи жалба за недопуштена или може да прогласи жалба за допуштена и, во исто време, да донесе пресуда за основаноста, ако основното прашање во случајот, во врска со толкувањето или

³¹⁸ Член 22 од Европската конвенција за човекови права.

³¹⁹ Член 23(1) од Европската конвенција за човекови права.

³²⁰ Член 23(2) од Европската конвенција за човекови права (кога Протокол 15 ќе стапи во сила ќе го укине 70-годишното ограничување на возраста и ќе го замени со барање кандидатите за судија да бидат на возраст помала од 65 години на датумот на кој се бара листата на кандидати од Парламентарното собрание).

³²¹ Член 23(4) од Европската конвенција за човекови права.

³²² Правило 25(2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

³²³ Член 25 од Европската конвенција за човекови права.

³²⁴ Член 26(1) од Европската конвенција за човекови права.

³²⁵ Член 26(4) од Европската конвенција за човекови права.

³²⁶ Член 26(3) од Европската конвенција за човекови права.

примената на Конвенцијата, веќе е предмет на добро утврдена судска практика;³²⁷

- (ѓ) Комесарот за човекови права на Советот на Европа може да поднесе писмени забелешки до Судот и да учествува на расправи;³²⁸
- (е) Судски совет може да ги отстапи најважните случаи на Големиот судски совет од седумнаесет судии, под услов двете страни да се согласат за отстапувањето;³²⁹
- (ж) Големиот судски совет се формира за период од три години, по пат на ротација во рамки на две групи кои се менуваат секои девет месеци. Групите се карактеризираат со географска избалансираност и ги одразуваат различните домашни правни системи на државите-членки;
- (з) Случаи во коишто е одлучено за основаноста од страна на судски совет може да се поднесат до Големиот судски совет, ако случајот покренува сериозно прашање што влијае на толкувањето или примената на Конвенцијата или сериозно прашање од општа важност.³³⁰ Барањата за повторна расправа подлежат на проверка од страна на комисија составена од петмина судии. Ако барањето биде прифатено од страна на комисијата, националниот судија повторно ќе заседава за време на повторната расправа;³³¹
- (с) Судските пресуди се обврзувачки за засегнатата држава која е странка во постапката;³³²
- (и) Надзор над извршувањето на пресудите врши Комитетот на министри;³³³
- (ј) Ако Комитетот на министри смета дека некоја држава одбива да ја почитува пресудата на Судот, истиот може да го упати прашањето до Судот за да утврди дали таа држава не ги исполнила своите обврски според член 46 (1).³³⁴

327 Член 28(1) од Европската конвенција за човекови права.

328 Член 36(3) од Европската конвенција за човекови права.

329 Член 30 од Европската конвенција за човекови права (кога Протокол 15 ќе стапи во сила ќе го укине правото на странките да приговараат на отстапувањето на случајот).

330 Член 43 од Европската конвенција за човекови права.

331 Член 43 и член 26(5) од Европската конвенција за човекови права.

332 Член 46(1) од Европската конвенција за човекови права.

333 Член 46(2) од Европската конвенција за човекови права.

334 Член 46(4) од Европската конвенција за човекови права.

Од 2010 година се одржаа серија конференции за да се разгледаат натамошните реформи во системот на Конвенцијата, што доведе до усвојување на Протоколите 15 и 16 (објаснети подолу): Интерлакен (2010), Измир (2011), Брајтон (2012), Брисел (2015) и Копенхаген (2018). Во 2010 година се одржа министерска конференција во Интерлакен во Швајцарија, што резултираше со усвојување на Декларацијата од Интерлакен, која вклучуваше Акционен план за реформи до 2019 година. Имено, беше предвидено дека од 2012 до 2015 година Комитетот на министри ќе оцени до кој степен спроведувањето на Протокол 14 и Акциониот план од Интерлакен ја подобрило состојбата на Судот. Во 2015 година, во Брисел, беше донесен уште еден Акционен план за реформи, кој вклучуваше посебен акцент на подобрувањето на извршувањето на пресудите на ЕСЧП од страна на државите.³³⁵ На Конференцијата во Копенхаген, која се одржа на 12 и 13 април 2018 година, беше усвоена Декларацијата од Копенхаген, која повикува на намалување на заостанатите случаи пред ЕСЧП, зголемување на комуникацијата меѓу државите кои се договорни страни на Конвенцијата и Судот, како и подобрување на спроведување на пресудите на Судот на национално ниво.³³⁶ За време на одржувањето на Конференцијата во Копенхаген, Франција стана десетта држава која го ратификуваше Протоколот 16 кон ЕКЧП, со што се постигна потребниот праг на ратификации за истиот да стапи во сила, почнувајќи од 1 август 2018 година.

Со Декларацијата од Копенхаген, исто така, повторно се нагласува и потврдува важноста на пристапувањето на Европската унија („ЕУ“) кон Конвенцијата, како начин да се подобри кохерентноста на заштитата на човековите права во Европа, при што се повикуваат институциите на ЕУ да ги преземат неопходните чекори за овој процес да биде завршен што е можно поскоро. Имено, пристапувањето на ЕУ кон Конвенцијата претставува правна обврска согласно Договорот од Лисабон, кој стапи во сила на 1 декември 2009 година, додека правната основа за пристап на ЕУ кон Конвенцијата е предвидена во член 59(2) од Конвенцијата, согласно измените предвидени во Протоколот 14 од Конвенцијата, кој стапи во сила на 1 јуни 2010 година. Целта на пристапувањето на ЕУ кон Конвенцијата е да се постигне поголем степен на хармонизација во однос на толкувањето на стандардите за човекови права низ европскиот континент, при што актите на

---

³³⁵ Leach, *supra* note 21, p. 16.

³³⁶ High Level Conference meeting in Copenhagen, 12-13 April 2018 – Copenhagen Declaration
https://www.echr.coe.int/Documents/Copenhagen_Declaration_ENG.pdf.

институциите на ЕУ ќе станат предмет на надзор од страна на ЕСЧП. Бриселската декларација од 2015, исто така, го потврди значењето на предлогот за пристап. Меѓутоа, овој процес беше блокиран кон крајот на 2014 година, кога Судот на правдата на ЕУ го објави своето мислење за нацрт-договорот за пристапување,³³⁷ и утврди дека предложениот нацрт-договор не е во согласност со определени специфични карактеристики на правото на ЕУ и од тие причини ЕУ не може да пристапи кон Конвенцијата врз основа на конкретниот нацрт-договор.

Како одговор на Бриселската декларација и другите неодамнешни реформски предлози, одлуката за недопуштеност донесена од страна на судија-поединец сега ги вклучува причините за таквата одлука, почнувајќи од 1 јуни 2017 година.³³⁸ Сепак, Судот одби два предлога од државите-членки: да ги наведе причините за одлуката со која се одбива барањето за упатување на случајот до Големиот судски совет и да ги објасни причините за давање привремени мерки.

Протокол 15 беше усвоен во 2013 година, но сè уште не стапил во сила. Протоколот го вметнува принципот на супсидијарност и доктрината на маргина на уважување во рамки на преамбулата на Конвенцијата. Со оглед на тоа што двата принципа со години се применуваат од страна на Судот, логично е да се постави прашањето зошто било неопходно да се додадат такви референци во преамбулата. Според Leach, причините, пред сè, имаат своја основа во критиките кои беа упатувани до Судот, а кои својот врв го достигнаа некаде во времето на одржување на конференцијата во Брајтон, во 2012 година, дека Судот премногу ги проширува своите надлежности.³³⁹

Понатаму, Протоколот 15, исто така, ќе го намали времето во рамките на кое треба да се поднесе жалба до Судот, откако ќе се донесе конечната национална одлука, и тоа од 6, на 4 месеци. Овој Протокол, исто така, ќе го укине правото на било која од странките во предметот да се спротивстави на отстапувањето на предметот на Големиот судски совет од страна на судскиот совет, во согласност со членот 30 од Конвенцијата, и ќе го избрише третиот елемент од критериумот за

---

337 CJEU, Opinion No. 2/13, ECLI:EU:C:2014:2454

338 Соопштение за медиумите издадено од Секретаријатот на Судот на 1 јуни 2017. [file:///C:/Users/User2/Downloads/Launch%20of%20new%20system%20for%20single%20judge%20decisions%20with%20more%20detailed%20reasoning%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/User2/Downloads/Launch%20of%20new%20system%20for%20single%20judge%20decisions%20with%20more%20detailed%20reasoning%20(1).pdf)

339 Leach, *supra* note 21, p. 17.

допуштеноста кој се однесува на значителноста на штетата, предвиден во член 35(3)(б)³⁴⁰ од Конвенцијата.³⁴¹

Протокол 16 беше усвоен во 2013 година и стапи во сила на 1 август 2018 година. Овој Протокол им овозможува на највисоките домашни судови и трибунали во секоја држава-членка на Конвенцијата да побараат од Судот да даде советодавни мислења за принципиелни прашања, поврзани со толкувањето или примената на правата и слободите дефинирани во Конвенцијата или протоколите. Целта на оваа одредба е да се зајакне спроведувањето на Конвенцијата на национално ниво, како и да се промовира дијалогот меѓу Европскиот суд за човекови права и националните судови.³⁴²

Судот, или трибуналот којшто поднесува барање, може да бара советодавно мислење само во контекст на предмет кој пред него е во тек. Притоа, судот којшто бара советодавно мислење од ЕСЧП мора да ги образложи причините за неговото барање и да обезбеди релевантни правни и фактички податоци за односниот предмет. Секое барање ќе биде разгледано од страна на комисија составена од петмина судии од Големиот судски совет, кои ќе одлучат дали ќе го прифатат или нема да го прифатат барањето, при што ќе дадат причини за било какво одбивање. Ако барањето е прифатено, советодавното мислење ќе биде доставено од страна на Големиот судски совет. Како што сугерира и самото нивно име, советодавните мислења нема да бидат обврзувачки. Оттука, јасно произлегува дека е оставено на судот-барател да одлучи за влијанието на советодавното мислење врз домашните постапки.

---

³⁴⁰ Според членот 35(3)(б), Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на член 34, ако оцени дека... подносителот не претрпел значителна штета, освен доколку почитувањето на човековите права, како што се дефинирани во Конвенцијата или нејзините протоколи, бара разгледување на жалбата според основаноста и под услов да не може да се одбие случај врз основа на тоа што не бил соодветно разгледан од страна на домашен суд. Притоа, третиот елемент на овој критериум (кој ќе биде избришан со Протокол 15) се однесува на делот: „и под услов да не може да се одбие случај врз основа на тоа што не бил соодветно разгледан од страна на домашен суд“.

³⁴¹ Council of Europe, *Explanatory report to Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, CETS No. 213.

https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_explanatory_report_ENG.pdf

³⁴² Council of Europe, *Explanatory Report to Protocol No. 16 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*,

https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_explanatory_report_ENG.pdf

III.

КРИТЕРИУМИ ЗА ДОПУШТЕНОСТ

Правото на индивидуална жалба, гарантирано со членот 34 на Конвенцијата, на поединците им дава право да поднесуваат жалби до ЕСЧП. Ова право на индивидуална жалба претставува една од основните гаранции за ефективност на системот на Конвенцијата. Имено, член 34 од ЕСЧП гласи: „Судот може да прима жалби од секое физичко лице, невладина организација или група поединци кои се сметаат за жртва на повреда на правата признаени во Конвенцијата или во нејзините протоколи, што ја извршила една од Високите договорни страни. Високите договорни страни се обврзуваат со никаква мерка да не го спречуваат ефективното вршење на ова право“. Притоа, жалителите може да изберат да бидат застапувани од друго лице како нивен застапник.³⁴³ Во тој случај, обврзани се да достават уредно потпишано полномоштво.³⁴⁴

Од содржината на членот 34 произлегува дека за да може да поднесе жалба согласно овој член од Конвенцијата, жалителот мора да исполнува два услова: да спаѓа во една од категориите на жалители предвидени во член 34 и да покаже дека е жртва на повреда на правата кои се заштитени со Конвенцијата.³⁴⁵

Постапката пред ЕСЧП согласно член 34 се поведува со поднесување на индивидуална жалба до Судот. Притоа, доколку жалителот ги исполнува условите предвидени во член 34 од Конвенцијата, постапката понатаму може да се води само ако поднесената жалба ги

---

³⁴³ Правило 36 од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 година.

³⁴⁴ Правило 45(3) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 година.

³⁴⁵ *Vallianatos and Others v. Greece*[GC], Nos. 29381/09 & 32684/09, § 47, 7.11.13.

исполнува критериумите за допуштеност, предвидени со член 35 од ЕКЧП. Постојат неколку групи на критериуми за оценување на допуштеноста на индивидуалната жалба, во согласност со ЕКЧП: процесни основи за недопуштеност; основи за недопуштеност кои се однесуваат на надлежноста на Судот и основи за недопуштеност кои се однесуваат на основаноста.

1. Категории на жалители

Правилата на ЕСЧП во однос на тоа кој може да биде жалител во постапката пред Судот не се рестриктивни, иако се неразделно поврзани со барањето дека жалителот мора да покаже дека е жртва на повреда на едно или повеќе права кои се заштитени со Конвенцијата. Притоа, Судот не смета дека е обврзан со домашните правила во однос на *locus standi*, од причина што таквите правила може да служат на цел којашто е поинаква од целта на член 34 од Конвенцијата. Според член 34 од Конвенцијата, правото на индивидуална жалба може да го оствари секое физичко лице, невладина организација или група поединци. Секоја од овие категории на жалители има свои специфични карактеристики.³⁴⁶

Така, секое **физичко лице**, без оглед на државјанството, живеалиштето, граѓанскиот статус или деловната способност, може да побара заштита на правата загарантирани со ЕКЧП против некоја држава која е членка на Конвенцијата, кога наводната повреда настанала во рамки на надлежноста на засегнатата држава, во согласност со членот 1 од Конвенцијата.³⁴⁷ Во овој случај: државјанството, живеалиштето, граѓанскиот статус или деловната способност се ирелевантни, а тестот кој се применува е дали жалителот може да тврди дека бил жртва на повреда на правата на Конвенцијата.

Недостатокот на деловна способност, генерално, нема да влијае на правото на жалба. Така, Судот може да му дозволи на лице кое нема деловна способност според домашното право, да поведе постапка согласно Конвенцијата.³⁴⁸ Во случајот *Winterwerp v. Netherlands*,³⁴⁹ жалбата била поднесена од страна на човек кој претрпел сериозни оштетувања на мозокот во несреќа и кој бил задолжително затворен според холандското законодавство за ментално здравје. Во случајот *Zehentner v. Austria*,³⁵⁰ жалителката немала деловна способност според домашното право, од причина што патела од параноидна психоза, но самата ја поднела жалбата до Судот. Нејзиниот старател после тоа

³⁴⁶ Leach, *supra* note 21, p. 121-128.

³⁴⁷ *Van der Tang v. Spain*, Series A, No. 321, § 53, 13 July 1995.

³⁴⁸ *Zehentner v. Austria*, No. 20082/02, § 39, 16 July 2009.

³⁴⁹ *Winterwerp v. Netherlands*, Series A, No. 33, 24.10.79.

³⁵⁰ *Zehentner v. Austria*, No. 20082/02, 16 July 2009.

се обратил до Судот за да изјави дека не го одобрил поднесувањето на жалбата и не сака да ја продолжи постапката. Но, жалителката изјавила дека сака Судот да продолжи да постапува по нејзината жалба и не сака да ја застапува нејзиниот старател. Судот ѝ дозволил на жалителката сама да продолжи со постапката по жалбата. Сепак, во случај кога жалителите се застапувани пред Судот од страна на роднини или друго лице, Судот ќе бара доказ за нивното овластување да го застапуваат жалителот.

Судот прифатил дека близок роднина може да поднесе жалба во име на жртва на наводна повреда на Конвенцијата, особено имајќи ја предвид ранливоста на жртвата³⁵¹ или лошата здравствена состојба на жртвата.³⁵² Исто така, Судот може да му дозволи на едно лице да поднесе жалба во име на друго лице, како, на пример, дете, дури и во случај кога лицето за тоа не е овластено согласно домашното право.³⁵³ Во вакви околности, жалителот треба до Судот да поднесе писмо од жртвата во кое се потврдува неговото овластување да ја поднесе жалбата.³⁵⁴

Децата може да бидат жалители во случаи пред ЕСЧП, како во врска со возрасните жртви кои потекнуваат од истата жалба, така и самостојно. Така, во случајот *Marckx v. Belgium*,³⁵⁵ невенчана мајка и нејзината малолетна ќерка се жалеле на нелегитимните закони во Белгија, во врска со оставината и наследувањето на имотот. Случајот *A v. United Kingdom*³⁵⁶ се однесувал на тешкото малтретирање на детето на жалителот од страна на очувот и неуспехот на државата да му обезбеди на детето заштита од малтретирањето.

Исто така, децата може да бидат застапувани од страна на родител, како во случајот *Campbell and Cosans v. United Kingdom*,³⁵⁷ каде што жалителите се жалеле во име на нивните деца во однос на ризикот од физичка казна во училиште, или од страна на друг член на

---

351 *Y.F. v. Turkey*, No. 24209/94, § 3, ECHR 2003-IX.

352 *Hasan İlhan v. Turkey*, No. 22494/93, §§ 53-55, 9 November 2004.

353 *Kurt Nielsen v. Denmark*, No. 33488/96, §§56-57, 15 February 2000; *Scozzari and Giunta v. Italy* [GC], Nos. 39221/98 and 41963/98, § 138, ECHR 2000-VIII.

354 *Hasan İlhan v. Turkey*, No. 22494/93, § 53, 9 November 2004.

355 *Marckx v. Belgium*, No.6833/74, 13.6.79.

356 *A. v. the United Kingdom*, No. 35373/97, ECHR 2002-X.

357 *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, 25 February 1982.

семејството.³⁵⁸ Ова ќе зависи од тоа дали постои потенцијален конфликт на интереси³⁵⁹ или од тоа дали има причина родителот или некој друг член на семејството да нема такво овластување согласно домашното право. Судот, исто така, ќе земе предвид и дали децата, во спротивно, би биле лишени од ефективната заштита на нивните права согласно Конвенцијата.³⁶⁰

Во случајот *Hokkanen v. Finland*,³⁶¹ таткото поднел жалба во однос на спор за старателство над детето со дедото и бабата на детето од мајчина страна. Таткото, исто така, поднел жалба и во име на неговата ќерка, но тој аспект на случајот бил прогласен за недопуштен, од причина што било утврдено дека тој не бил старател на детето во релевантното време. Од друга страна, во случајот *Scozzari and Giunta v. Italy*,³⁶² Големиот судски совет признал дека онаму каде што има конфликт во однос на интересите на малолетникот меѓу биолошкиот родител и лицето назначено од страна на властите за старател на детето, би можело да постои ризик дека за определени прашања нема да му се обрне внимание на Судот. Од овие причини било утврдено дека жалителот, како биолошка мајка, има овластување да ги застапува нејзините деца, и покрај тоа што ѝ биле одземени родителските права. Сепак, Судот утврдил дека во случаи кои произлегуваат од спорови меѓу родителите, за да ги заштити интересите на детето ќе биде овластен да постапува родителот кој има старателство. Затоа, во такви ситуации, својството на биолошки родител може да не биде доволно за да се поднесе жалба во име на детето.³⁶³

Децата, исто така, може да бидат застапувани пред Судот и од страна на други, како што се правните застапници, под услов застапниците да обезбедат доказ дека имаат овластување да постапуваат.³⁶⁴

---

358 *N.Ts. and Others v. Georgia*, No. 71776/12, 2 February 2016 – жалба поднесена врз основа на член 8 во име на три момчиња од страна на нивната тетка.

359 *P., C. and S. v. the United Kingdom*, No. 56547/00, ECHR 2002-VI.

360 *N.Ts. and Others v. Georgia*, No. 71776/12, 2 February 2016.

361 *Hokkanen v. Finland*, Series A. No. 299-A, 23 September 1994.

362 *Scozzari and Giunta v. Italy* [GC], Nos. 39221/98 and 41963/98, ECHR 2000-VIII.

363 *Sahin v. Germany* [GC], No. 30943/96, ECHR 2003-VIII.; *Petersen v. Germany* (dec.), No. 39793/98, ECHR 2001-XII.; *Eberhard and M. v. Slovenia*, Nos. 8673/05 & 9733/05, 1 December 2009.

364 *SD, DP and T v. United Kingdom*, No.23715/94, 5.96.; *Giusto and Bornacin v. Italy*(dec.), No.38972/06, 15.5.07.; *Šneerson and Campanella v. Italy*, No. 14737/09, 12 July 2011.

Доколку децата станат полнолетни за време на траењето на постапката пред Судот, од нив ќе се бара да потврдат дали сакаат да продолжат со постапката.³⁶⁵

Судот нема да прифати жалби во име на починато лице. Сепак, постои добро утврдена практика дека жалба може да биде поднесена во име на починато лице од страна на близок роднина или наследник, кога се смета дека имаат доволен или легитимен интерес, или кога постои поширок општ интерес кој го оправдува продолжувањето на случајот.³⁶⁶ Исто така, во случај кога жалителот ќе почине додека постапката пред Судот сè уште трае, постапката обично може да биде продолжена од страна на блиски роднини или наследници на жалителот, доколку тие лица имат легитимен интерес³⁶⁷ или доколку Судот смета дека жалбата е од општа важност. Ситуациите кога Судот прифаќа жалби во име на починато лице ќе бидат детално објаснети во продолжение на ова поглавје, во контекст на постоењето на статус на жртва.

Правно лице кое тврди дека е жртва на повреда на правата заштитени со Конвенцијата и нејзините протоколи, извршена од страна на држава која е договорна страна на Конвенцијата, може да има статус на жалител пред Судот само ако се работи за **невладина организација** во смисла на член 34 од Конвенцијата. Имено, терминот „невладина организација“ овде се употребува во пошироко значење, како спротивност на терминот „владина организација“. Ова значи дека терминот „невладина организација“, во смисла на член 34 од Конвенцијата, ги исклучува сите организации што вршат определени владини овластувања. Во оваа смисла, жалител може да биде: компанија, професионално здружение, трговска унија, политичка организација, религиозна организација, НВО,³⁶⁸ и слично.

Имено, во зависност од природата на наводната повреда на Конвенцијата, самата компанија, како организација, може да поднесе жалба согласно Конвенцијата. Притоа, треба да се има предвид дека

---

³⁶⁵ *Lautsi and Others v. Italy* [GC], No. 30814/06, § 1, ECHR 2011; *Raw and Others v. France*, No. 10131/11, § 53, 7 March 2013.

³⁶⁶ *Micallef v. Malta*, No.17056/06, 15.10.09.

³⁶⁷ *Jėčius v. Lithuania*, No. 34578/97, ECHR 2000-IX.; *Ergezen v. Turkey*, No. 73359/10, 8 April 2014.

³⁶⁸ Се мисли на невлладина организација во потесно значење, како непрофитна, граѓанска организација, која обично има за цел да реши определени општествени или политички прашања.

на определени права од Конвенцијата, по дефиниција, може да се повикаат само поединци и тие права не може да се прошират на организациии. Такви права се: слободата на мисла, совест и вера,³⁶⁹ правото на образование,³⁷⁰ правото да не се биде подложен на понижувачко однесување или казнување.³⁷¹

Исто така, важно е да се истакне дека НВО не може да биде жалител во постапката пред Судот, доколку не може да тврди дека самата организација е жртва на повреда на Конвенцијата.³⁷² Во определени ситуации постојат исклучоци од ова правило. Во случајот *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania*,³⁷³ Големiot судски совет исклучително утврдил дека невладината организација-жалител имала право да поднесе жалба врз основа на член 2 во име на Валентин Кампеану, кој починал во сиропиталиште на возраст од 18 години, при што бил ХИВ позитивен и имал тешка ментална попреченост. Судот го зел предвид фактот дека г. Кампеану немал близок жив роднина и дека невладината организација-жалител започнала домашни постапки во негово име, без притоа да има било какви приговори од страна на релевантните домашни органи. Исто така, државните власти не назначиле старател или друга форма на застапник. Од тие причини, Судот заклучил дека доколку одлучи поинаку, тоа би значело спречување таквите сериозни наводи за повреда на Конвенцијата да бидат испитани на меѓународно ниво, со ризик дека тужената држава може да избегне одговорност според Конвенцијата, како резултат на нејзиниот неуспех да назначи законски застапник кој ќе дејствува во негово име, како што била должна да постапи според националниот закон.

Слично било постапено и во случајот *Kondrulin v. Russia*,³⁷⁴ кој се однесувал на несоодветна медицинска грижа во однос на жалителот, кој бил притвореник. Кога жалителот починал од рак во текот

---

369 *X and Church of Scientology v. Sweden*, 1979.

370 *Ingrid Jordebo Foundation & Christian Schools and Ingrid Jordebo v. Sweden*, No.11533/85, 1987.

371 *Kontakt-Information-Therapie and Hengen v. Austria*, No. 11921/86, 1988.

372 *Čonka v. Belgium*, No. 51564/99, ECHR 2002-I – организацијата *Ligue des Droits de L'homme* не можела да тврди дека е жртва на повредите кои ги доживеало семејството-жалител.

373 *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [GC], No. 47848/08, ECHR 2014.

374 *Kondrulin v. Russia*, No. 12987/15, 20 September 2016.

на постапката, невладината организација АГОРА, која го застапувала, побарала да го заземе неговото место во постапката. Ова барање било одобрено од страна на Судот, врз основа на тоа дека жалителот починал во притвор, не оставајќи никакви познати роднини, како и врз основа на тоа што адвокатите на АГОРА го претставувале во домашните постапки, без притоа да има било какви приговори од страна на националните власти.

Терминот „владини организации“, наспроти терминот „невладини организации“ во смисла на член 34 од Конвенцијата, не се однесува само на централните органи на државата, туку и на децентрализираните власти кои вршат јавни функции, без оглед на нивната автономија во однос на централните органи. Овој термин, исто така, се однесува и на локални и регионални власти,³⁷⁵ општина³⁷⁶ или дел од општина која учествува во вршењето на јавните овластувања.³⁷⁷ Ниту една од овие владини организации нема право да поднесува жалба врз основа на член 34 од Конвенцијата.

Исто така, терминот „владина организација“ се однесува и на правни лица кои учествуваат во извршувањето на владини овластувања или вршат јавна услуга под владина контрола. Со цел да се утврди дали определено правно лице, кое не претставува територијална власт, е опфатено со терминот „владина организација“, мора да се земе предвид: неговиот правен статус и, онаму каде што е соодветно, правата што ги дава статусот; природата на дејноста што ја извршува и контекстот во кој се спроведува; како и степенот на неговата независност од политичките власти.³⁷⁸ Така, терминот „владина организација“ не се однесува на компании во државна сопственост, кои уживаат доволна институционална и оперативна независност од државата.³⁷⁹ Таквите компании, и покрај тоа што се во државна сопственост, може да поднесуваат жалби до Судот.³⁸⁰

---

375 *Radio France and Others v. France* (dec.), No. 53984/00, § 26, ECHR 2003-X.

376 *Ayuntamiento de Mula v. Spain* (dec.), No. 55346/00, ECHR 2001-I.

377 *Municipal Section of Antilly v. France* (dec.), No. 45129/98, ECHR 1999-VIII.

378 *Radio France and Others v. France* (dec.), No. 53984/00, § 26, ECHR 2003-X.; *Kotov v. Russia* [GC], No. 54522/00, § 93, 3 April 2012.

379 *Islamic Republic of Iran Shipping Lines v. Turkey*, No. 40998/98, §§ 80-81, ECHR 2007-V.; *Ukraine-Tyumen v. Ukraine*, No. 22603/02, §§ 25-28, 22 November 2007; *Unédic v. France*, No. 20153/04, §§ 48-59, 18 December 2008.

380 European Court of Human Rights, *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 4th Edition, Council of Europe, Strasbourg, 2017, p. 9.

Конечно, жалба може да биде поднесена и од страна на **група поединци**. Имено, се работи за неформални здруженија на неколку поединци, кои најчесто се привремени.³⁸¹ Сепак, треба да се има предвид дека локалните власти или било кое друго владино тело не може да поднесат жалби преку поединците што ги сочинуваат или ги застапуваат, во врска со дела што се казнуваат од страна на државата за која се врзани и во чие име вршат јавни овластувања.³⁸²

2. Статус на жртва

Според член 34 на Конвенцијата, само жалителите кои сметаат дека се жртви на некоја повреда на Конвенцијата можат да се жалат пред Судот. Жалителот мора да тврди дека е жртва на повреда на едно или повеќе права загарантирани со Конвенцијата.³⁸³ Притоа, националните власти се оние кои првенствено треба да ја исправат секоја наводна повреда на Конвенцијата. Во оваа смисла, фактот дали некој жалител може да тврди дека е жртва на наводна повреда е суштински во секоја фаза на постапката пред Судот.³⁸⁴

Зборот „жртва“, во контекст на член 34 од Конвенцијата, подразбира лице или лица, кои на директен или индиректен начин се засегнати од наводната повреда.³⁸⁵ Оттука, членот 34 не се однесува само на директната жртва или жртви на наводната повреда, туку и на сите индиректни жртви на коишто повредата би им предизвикала штета или кои би имале валиден и личен интерес истата да се елиминира.³⁸⁶ Ова значи дека индивидуална жалба може да биде поднесена не само од страна на **директната жртва** на наводна повреда на Конвенцијата, туку дека во одредени специфични ситуации жалител може да биде и

381 *Belgian Linguistic Case* (No. 2) (dec.), Series A, No. 6, 23.7.68.

382 *Demirbaş and Others v. Turkey* (dec.), No. 1093/08 et al, 9.11.10.

383 *Senator Lines GmbH v. 15 Member States of the European Union* (dec.), No. 56672/00, 10.3.04.

384 *Scordino v. Italy* (No. 1) [GC], No. 36813/97, § 179, ECHR 2006-V.

385 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 10.

386 *Vallianatos and Others v. Greece* [GC], Nos. 29381/09 and 32684/09, § 47, ECHR 2013.

потенцијална жртва, како и лице кое се смета за **индиректна жртва** на наводна повреда на Конвенцијата.³⁸⁷

Поимот „жртва“ се толкува автономно и независно од домашните правила, како што се правилата за постоење на интерес или способноста за преземање дејство,³⁸⁸ иако Судот треба да го земе предвид фактот дека жалителот бил странка во домашните постапки.³⁸⁹ Исто така, овој поим не подразбира постоење на штета.³⁹⁰ Доволно би било да постои дејство што има само привремени правни последици.³⁹¹

Според Судот, не е потребно жртвата да претрпела штета. Тоа е релевантно само во однос на доделувањето на правичен надомест, согласно членот 41 од Конвенцијата. Во случајот *De Jong, Baljet u Van Den Brink v. Netherlands*,³⁹² на пример, Владата приговарала на статусот на жртва на г. Ван ден Бринк, поради наводниот недостаток на штета причинета кон него. Тој бил воен регрут, кој одбил да ги почитува наредбите врз основа на совесен приговор и заради тоа бил уапсен и притворен. Владата тврдела дека жалителот не може да тврди дека е жртва, бидејќи неговото време поминато во притвор е одземено од казната изречена за него. Сепак, Судот сметал дека жалителот бил директно засегнат од одлуката во прашање и дека одбивањето на времето поминато во притвор од казната не можело да го лиши жалителот од статусот на жртва.

Слична одлука била донесена и во случајот *CC v. United Kingdom*.³⁹³ Жалителот се жалел на автоматски притвор пред судење. Европската комисија за човекови права во овој случај утврдила дека одбивањето на периодот поминат во притвор од казната не го лишува жалителот од статусот на жртва, бидејќи не претставува потврда дека Конвенцијата била повредена.

---

387 Leach, *supra* note 21, p. 128-136.

388 *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, No. 62543/00, § 35, ECHR 2004-III.

389 *Aksu v. Turkey* [GC], Nos. 4149/04 and 41029/04, § 52, ECHR 2012, *Micallef v. Malta* [GC], No. 17056/06, § 48, ECHR 2009.

390 *Brumărescu v. Romania* [GC], No. 28342/95, § 50, ECHR 1999-VII.

391 *Monnat v. Switzerland*, No. 73604/01, § 33, ECHR 2006-X.

392 *De Jong, Baljet u Van Den Brink v. Netherlands*, Nos. 8805/79, 8806/79 & 9242/81, Series A, No. 77, 18.6.71.

393 *CC v. United Kingdom*, No. 32819/96, 30.6.98.

Во случајот *Eckle v. Germany*,³⁹⁴ кој се однесува на должината на кривичната постапка поведена против жалителот, Судот сметал дека ублажувањето на казната и запирањето на постапката поради прекумерната должина, во принцип, не го лишиле жалителот од статусот на жртва. Тие прашања требало да бидат земени предвид при проценката на степенот на штетата што ја претрпел жалителот. Меѓутоа, позицијата може да биде поинаква во случај кога националните власти признале, експлицитно или во суштина, дека имало повреда на Конвенцијата, при што било обезбедено и обесштетување за жртвата. Имено, ова би можело да доведе до губење на статусот на жртва, за што подетално ќе стане збор во продолжение на ова поглавје.

Толкувањето на поимот „жртва“ треба да се развива и да еволуира во светло на условите во современото општество, како и да се применува без прекумерен формализам.³⁹⁵ Според Судот, прашањето за статусот на жртва може да биде во врска со основаноста на случајот.³⁹⁶ Притоа, Судот може *ex officio* да го испита постоењето на статусот на жртва.³⁹⁷

Жалбите може да се поднесат само од страна на живи лица кои се жртви на определена повреда на Конвенцијата, или во корист на живи лица.³⁹⁸ Починато лице не може да поднесе жалба, дури ниту преку застапник.³⁹⁹ Меѓутоа, ситуацијата е поинаква кога директната жртва ќе почине пред да ја поднесе жалбата до Судот.⁴⁰⁰ Така, на пример, определено лице може да поднесе жалба што се однесува на жалбени наводи поврзани со смртта на негов близок роднина,⁴⁰¹ жалба што се однесува на исчезнувањето на негов близок роднина,⁴⁰² и слично.

---

394 *Eckle v. Germany*, No. 8130/78, Series A, No. 51, 15.7.82.

395 *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, No. 62543/00, § 38, ECHR 2004-III.; *Stukus and Others v. Poland*, No. 12534/03, § 35, 1 April 2008; *Ziętal v. Poland*, No. 64972/01, § 54-59, 12 May 2009.

396 *Siliadin v. France*, No. 73316/01, § 63, ECHR 2005-VII.

397 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 10.

398 *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [GC], No. 47848/08, § 96, ECHR 2014.

399 *Kaya and Polat v. Turkey*, Nos. 2794/05 & 40345/05, 21.10.08.

400 *Fairfield v. the United Kingdom* (dec.), No. 24790/04, 8.3.05.

401 *Velikova v. Bulgaria* (dec.), No. 41488/98, ECHR 1999-V.

402 *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 112, ECHR 2009.

Со цел да покаже дека е **жртва** на повреда на ЕКЧП, во контекст на поднесувањето на жалба во согласност со член 34, жалителот мора да покаже дека е „директно погоден“ од мерката на која се жали.⁴⁰³ Ова е неопходно за да се стави во сила механизмот за заштита на Конвенцијата.⁴⁰⁴ Сепак, овој критериум не треба да се применува на крут, механички и нефлексибилен начин во текот на постапката.⁴⁰⁵

Тестот кој го применува Судот за да утврди дали определен жалител има статус на жртва, се состои во тоа што жалителот мора да покаже дека бил лично или директно погоден од наводната повреда на Конвенцијата. Судот, исто така, утврдил дека, со цел жалителот да може да тврди дека е жртва на повреда на Конвенцијата, мора да постои доволно директна врска помеѓу жалителот и штетата што смета дека ја претрпел како резултат на наводната повреда. Ова прашање било разгледувано во случајот *Brudnicka and Others v. Poland*.⁴⁰⁶

Во случајот *Brudnicka and Others v. Poland*, жалителите биле роднини на морнари кои загинале кога потонал ферибот. Причините за несреќата биле испитувани од страна на неколку дивизии за поморски спорови, кои утврдиле дека екипажот бил небрежен. Жалителите тврделе дека има повреда на правото на независен и непристрасен трибунал во контекст на член 6 од Конвенцијата, кој го гарантира правото на правично судење. Имено, нивните жалбени наводи се однесувале на независноста и непристрасноста на дивизиите за поморски спорови, а го засегаале правото на добар углед на жртвите на бродоломот. Владата тврдела дека жалителите немаат статус на жртва, бидејќи членовите на екипажот не биле именувани поединечно од страна на поморските дивизии. Сепак, Судот ја отфрлил таа позиција, утврдувајќи дека статусот на жртва не е условен исклучиво врз основа на заклучокот дека угледот на жалителот бил повреден и дека применливоста на Конвенцијата не зависи од тоа дали била утврдена вината на секој член на екипажот.

---

403 *Tănase v. Moldova* [GC], No. 7/08, § 104, ECHR 2010; *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, § 33, ECHR 2008; *Lambert and Others v. France* [GC], No. 46043/14, § 89, ECHR 2015.

404 *Hristozov and Others v. Bulgaria*, Nos. 47039/11 and 358/12, § 73, ECHR 2012.

405 *Micallef v. Malta* [GC], No. 17056/06, § 45, ECHR 2009; *Karner v. Austria*, No. 40016/98, § 25, ECHR 2003-IX.; *Aksu v. Turkey* [GC], Nos. 4149/04 and 41029/04, § 51, ECHR 2012.

406 *Brudnicka and Others v. Poland*, No. 54723/00, ECHR 2005-II.

Понатаму, во случајот *Dilipak v. Turkey*,⁴⁰⁷ жалителот бил новинар кој бил кривично гонет за деградирање на вооружените сили, откако напишал статија во која ги критикува разните интервенции на командантите во владината политика. Жалителот се жалел на повреда на правото на слободно изразување, предвидено во член 10 од Конвенцијата. Со оглед на тоа што турските судови констатирале застареност на кривично гонење по 6 и пол годишно траење на постапката, никогаш не била донесена конечна пресуда. Од овие причини, Владата во овој случај тврдела дека кривичната постапка е запрена и поради тоа жалителот нема повеќе статус на жртва. Сепак, овој аргумент бил одбиен од страна на Судот, врз основа на тоа што жалителот останува под ризик да биде прогласен за виновен и казнет, додека самата кривична постапка негативно влијаела врз неговата способност да ја извршува својата улога како политички коментатор.

Постојат бројни примери на случаи во кои се утврдило дека жалителите не успеале да го поминат тестот кој Судот го применува за да се утврди дали имаат статус на жртва.⁴⁰⁸ Во тие случаи жалбите се прогласуваат за недопуштени *ratione personae*. Во случајот *Fédération Chrétienne des Témoins de Jéhovah de France v. France*,⁴⁰⁹ на пример, жалителот, национална асоцијација што ги претставува Јеховините сведоци, се обидел да се жали на парламентарниот извештај за секти, за кој тврдел дека предизвикал политика на репресија и закон за спречување и сузбивање на секти. Жалбата била прогласена за недопуштена, врз основа на тоа што жалителот не можел да тврди дека бил директно засегнат од предметната мерка. Слично на тоа, за жалителите во случаите *Ouardiri v. Switzerland*⁴¹⁰ и *Ligue des musulmans de Suisse and others v. Switzerland*⁴¹¹ било утврдено дека немаат статус на жртва. Тие се обиделе да се спротивстават на предложената забрана за изградба на минариња, но се утврдило дека случаите се слични на *actio popularis*, бидејќи мерката не започнала да се спроведува и не постоело ништо што би сугерирало дека тоа би имало практични ефекти врз жалителите.

---

407 *Dilipak v. Turkey*, No. 29680/05, 15 September 2015.

408 *SEGI v. Germany and others* (dec.), Nos.6422/02 & 9916/02, 23.5.02.; *Akdeniz v. Turkey*, No. 25165/94, 31 May 2005.

409 *Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France v. France* (dec.), No. 53430/99, ECHR 2001-XI.

410 *Ouardiri v. Switzerland* (dec.), No. 65840/09, 28.6.1.

411 *Ligue des musulmans de Suisse and others v. Switzerland* (dec.), No.66274/09, 28.6.11.

Понатаму, во случајот *Magee v. United Kingdom*,⁴¹² жалителот, кој бил адвокат, се жалел на постоењето на обврска за апликантите кои сакаат да станат адвокати на кралицата да мора да положат заклетва на верност, при што тврдел дека оваа обврска претставува повреда на членовите: 9, 10, 13 и 14 од Конвенцијата. Сепак, жалбата била прогласена за недопуштена врз основа на тоа што како резултат на одбивањето на неговото барање да стане адвокат на кралицата, тој не можел да тврди дека е жртва на повреда според член 34 од Конвенцијата.

Во случајот *Leigh, Guardian Newspapers Ltd and Observer Ltd v. United Kingdom*,⁴¹³ во врска со развојот на обичајното право што ја ограничува употребата на „откриени“ документи кои биле прочитани на суд, жалителите биле новинари и компанија за весници кои тврделе дека нивните извори на информации биле негативно засегнати, бидејќи примателите на такви информации нема да им дозволуваат на новинарите да ги видат информациите и дека сето тоа има негативен ефект врз нивното право на слобода на изразување. Сепак, жалителите не биле сметани за жртви, бидејќи не биле самите тие оние на кои нешто им било забрането или кои биле ограничени во однос на нешто. Со цел да се помине успешно тестот наменет да се утврди статусот на жртва, штетата на којашто се жалеле требало да биде од помалку индиректна и далечна природа.

Членот 34 од Конвенцијата не дозволува жалби *in abstracto* за повреда на Конвенцијата.⁴¹⁴ Меѓутоа, во одредени специфични ситуации, Судот прифатил дека жалителот може да биде **потенцијална жртва**. Така, членот 34 може да дозволи жалителот да се жали дека самиот закон ги повредува неговите права загарантирани со Конвенцијата, дури и ако немало конкретни мерки кои биле спроведени против него.

Судот истакнал дека Конвенцијата не предвидува поднесување на *actio popularis* за толкување на правата кои ги содржи и не дозволува поединци да се жалат на одредби од домашен закон кои немале директно влијание врз нив, единствено поради тоа што сметаат дека се

---

⁴¹² *Magee v. United Kingdom* (dec.), No. 24892/95, 6.4.95.

⁴¹³ *Leigh, Guardian Newspapers Ltd and Observer Ltd v. United Kingdom* (dec.), No. 10039/82, 11.5.84.

⁴¹⁴ *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [GC], No. 47848/08, §101, ECHR 2014.

спротивни на Конвенцијата.⁴¹⁵ Сепак, дозволено е определено лице да тврди дека законот ги крши неговите или нејзините права, во отсуство на индивидуална мерка која се имплементира, доколку е обврзано да го модифицира своето однесување, или ризикува да биде кривично гонето, или ако припаѓа на класа (категорија) на лица кои ризикуваат да бидат директно засегнати од законодавството.⁴¹⁶

За да може да тврди дека е жртва во таква ситуација, жалителот мора да даде разумни и убедливи докази за веројатноста дека ќе настапи повреда што го засегнува лично. Само сомнеж или претпоставка не се доволни за да се утврди статус на жртва.⁴¹⁷ Потенцијалните жртви на повреди на Конвенцијата мора да му покажат на Судот дека постои вистински личен ризик да бидат директно засегнати од повредата.⁴¹⁸

Лицата за коишто се смета дека се изложени на ризик, вообичаено се категоризираат во различни категории, вклучувајќи ги тука и оние лица кои се изложени на ризик од кривично гонење. Како пример во оваа смисла би можеле да послужат случаите: *Dudgeon v. United Kingdom*,⁴¹⁹ *Norris v. Ireland*⁴²⁰ и *Modinos v. Cyprus*,⁴²¹ кои се однесуваат на домашното законодавство што ги криминализира хомосексуалните активности. Во случајот *Dudgeon v. United Kingdom*,⁴²² жалителот се жалел дека можел да биде подложен на кривично гонење заради неговото хомосексуално однесување и се жалел на: страв, страдање и психичко вознемирување предизвикани од самото постоење на законите за кои станало збор во овој случај. Тој бил испитуван од страна

---

415 *Aksu v. Turkey* [GC], Nos. 4149/04 and 41029/04, § 50, ECHR 2012; *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, § 33, ECHR 2008.

416 *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, § 34, ECHR 2008; *Tănase v. Moldova* [GC], No. 7/08, § 104, ECHR 2010; *Michaud v. France*, No. 12323/11, §§ 51-52, ECHR 2012; *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina* [GC], Nos. 27996/06 and 34836/06, § 28, ECHR 2009.

417 *Senator Lines GmbH v. Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Ireland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Portugal, Spain, Sweden and the United Kingdom* (dec.) [GC], No. 56672/00, ECHR 2004-IV.

418 *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, Series A No. 246-A, § 44, 29 October 1992; *Johnston and Others v. Ireland*, Series A No. 112, § 42, 18 December 1986.

419 *Dudgeon v. the United Kingdom*, Series A, No. 45, 22 October 1981.

420 *Norris v. Ireland*, Series A, No. 142, 26 October 198.

421 *Modinos v. Cyprus*, Series A, No. 259, 22 April 1993.

422 *Dudgeon v. the United Kingdom*, Series A, No. 45, 22 October 1981.

на полицијата за неговите хомосексуални активности и во неговата куќа бил извршен претрес, но не била покрената кривична постапка против него. Сепак, Судот прифатил дека самото постоење на законодавството постојано и директно влијаело врз неговиот приватен живот. Исто така, било релевантно дека законот за кој станува збор не е „мртво слово“.

Слична одлука била донесена од страна на Европската комисија за човекови права за статусот на жалителот како жртва во случајот *Sutherland v. United Kingdom*,⁴²³ кој се однесувал на одредување на минималната возраст за законски хомосексуални активности на 18 години, а не на 16 години. Имено, било утврдено дека пред жалителот да достигне 18-годишна возраст, постоењето на законодавството директно влијаело врз неговиот приватен живот, иако тој дури и не бил загрозен со преземање на кривично гонење.

Понатаму, оние лица кои припаѓаат на определена група во општеството која би можела да биде засегната од одредена мерка или пропуст, исто така може да се сметаат за потенцијални жртви. Така, во случајот *Balmer-Schafroth v. Switzerland*,⁴²⁴ Владата тврдела дека жалителите, кои живееле во близина на нуклеарна централа, не можеле да тврдат дека се жртви на одлуката за продолжување на лиценцата за работење на електрична централа, бидејќи последиците од повредите од кои тие се жалеле биле премногу далечни за да влијаат врз нив директно и лично. Сепак, Судот ги отфрлил овие аргументи, бидејќи приговорите на жалителите биле сметани за допуштени од страна на Швајцарскиот сојузен совет, како и поради тоа што би можело да има повреда на Конвенцијата дури и во отсуство на штета. Имено, штетата би била релевантна само во контекст на член 41 од Конвенцијата, кој го гарантира правото на правичен надомест.

Во случајот *John Shelly v United Kingdom*,⁴²⁵ жалителот се жалел дека властите не успеале да преземат превентивни чекори во однос на познатите ризици од ширење на вируси во затвор. Иако не тврдел дека тој самиот бил непосредно засегнат, Судот го прифатил статусот на жртва на жалителот, од причина што тој бил притворен во затвор, каде што имало значително поголем ризик од инфекција со ХИВ и ХЦВ и затоа тој можел да тврди дека е засегнат од здравствената политика.

---

⁴²³ *Sutherland v. the United Kingdom* [GC], No. 25186/94, 22 March 2001.

⁴²⁴ *Balmer-Schafroth v. Switzerland*, No. 22110/93, 26.8.97.

⁴²⁵ *John Shelly v United Kingdom*(dec.), No. 23800/06, 4.1.08.

Случајот *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*⁴²⁶ се однесувал на забраната наметната од страна на ирските судови, која го спречува ширењето на информациите наменети за бремени жени, во однос на разни установи каде се врши абортус надвор од Ирска. Владата вложила приговор за статусот на жртва на две жалителки, кои се приклучиле кон жалбата како жени на возраст на која може да се очекува да родат деца, но кои тогаш не биле бремени. Судот утврдил дека двете жалителки припаѓаат на категорија на жени кои се на возраст на која може да се очекува да родат деца и кои може да бидат негативно засегнати од ограничувањата наметнати со забраната. Поради тоа, за нив постоел ризик да бидат директно повредени од мерката на којашто се жалеле.

Жалителот во случајот *Michaud v. France*⁴²⁷ бил француски адвокат кој се спротивставил на правилата воведени од страна на Националниот адвокатски совет, со кои од адвокатите се барало да се известува за постоење на сомневање за перење пари. Иако овие правила не биле активирани против жалителот, имајќи предвид дека тие се однесувале на сите француски адвокати, Судот во овој случај сметал дека жалителот припаѓа на категорија на лица кои ризикувале да бидат директно погодени од нив и затоа има статус на жртва.

Во случајот *Burden v. United Kingdom*,⁴²⁸ жалителките, кои биле сестри и кои живееле заедно, се жалеле (според членот 14 во врска со членот 1 од Протоколот 1) дека кога било која од нив ќе почине, преживеаната сестра ќе треба да плати данок на наследство за делот од семејниот дом на починатата сестра, за разлика од преживеаниот партнер од брачна двојка или преживеаниот партнер од хомосексуален однос регистриран според Законот за граѓанско партнерство од 2004 година. Големиот судски совет прифатил дека, со оглед на нивната возраст, природата на нивната волја и вредноста на нивниот имот, жалителките воспоставиле вистински ризик дека една од нив би била обврзана да плати значителен данок на наследство за имотот наследен од нејзината сестра и поради тоа би можеле да тврдат дека се жртви на таквиот дискриминаторски третман.

---

⁴²⁶ *Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, Series A, No. 246-A, § 44, 29 October 1992.

⁴²⁷ *Michaud v. France*, No. 12323/11, ECHR 2012.

⁴²⁸ *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, ECHR 2008.

Во случајот *Campbell and Cosans v. United Kingdom*,⁴²⁹ Владата тврдела дека жалбата поднесена од страна на родителите во корист на деца кои би можеле да бидат подложени на физичко казнување ако не се однесуваат правилно, не може да го задоволи тестот на жртва. Меѓутоа, Европската комисија за човекови права утврдила дека законата од потенцијална употреба на физичко казнување, како средство за дисциплина, значи дека децата го имаат потребниот директен и непосреден личен интерес.

Потенцијалните прекршувања на Конвенцијата, исто така, може да се појават во случаите кои се однесуваат на конкретни мерки кои, ако се спроведат, ќе ја прекршат Конвенцијата. Ова често се јавува во контекст на случаите на имиграција или екстрадиција.⁴³⁰ Сепак, од жалителите ќе се бара да ја чекаат конечната одлука во било која домашна постапка и да ги исцрпат достапните и ефективни домашни средства за жалба пред нивните жалби да бидат прифатени од Судот.⁴³¹

Судот може да прифати индивидуална жалба и од лице што се смета за **индиректна жртва**. Имено, лицето кое не е директно засегнато од одредена мерка или пропуст, сепак може индиректно да биде засегнато од повредата на правата на Конвенцијата на друго лице, односно директната жртва, доколку има лична или посебна поврзаност меѓу директната жртва и жалителот. Ова често може да биде случај кога се работи за блиски семејни врски, но може да вклучува и други трети страни. На пример, членовите на семејството на лице кое е предмет на одлука за депортирање може да тврдат дека се жртви на повреда на Конвенцијата. Така, во оваа смисла, случајот *Chahal v. United Kingdom*⁴³² се однесувал на предложената депортација на г. Чахал, сикиски лидер на сепаратистите, со образложение дека претставува закана за националната безбедност. Не само што самиот г. Чахал повел постапка согласно Конвенцијата, туку тоа го сториле и неговата сопруга и децата, тврдејќи дека неговата депортација ќе го наруши нивното право на почитување на семејниот живот, според член 8 од Конвенцијата.

---

⁴²⁹ *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, Series A, No. 48, 25 February 1982.

⁴³⁰ *Soering v. the United Kingdom*, Series A, No. 161, 7 July 1989; *Chahal v. the United Kingdom*, 15 November 1996.

⁴³¹ *Vijayanathan and Pusparajah v. France*, Series A, No. 241-B, 27 August 1992.

⁴³² *Chahal v. the United Kingdom*, 15 November 1996.

Случајот *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. United Kingdom*⁴³³ се однесува на Законот за имиграција од 1971 година и правилата со кои се спречувале сопрузите на жалителките да останат со нив или да се приклучат на нив во Обединетото Кралство. Случајот бил поднесен од страна на жени кои биле законски и трајно населени во Обединетото Кралство, при што Судот утврдил повреда на член 8, во врска со член 14 (како жртви на дискриминација врз основа на пол), како и повреда на член 13 од Конвенцијата.

Ако наводната жртва на повредата починала пред поднесувањето на жалбата, можно е лицето кое го има потребниот правен интерес, како најблизок жив роднина на жртвата, да поднесе жалба во однос на смртта, или исчезнувањето на неговиот, или нејзиниот роднина.⁴³⁴ Ова се должи на конкретната ситуација поврзана со природата на наводната повреда и важноста на ефективното спроведување на една од најосновните одредби во системот на Конвенцијата.⁴³⁵ Во такви случаи, Судот прифатил дека членовите на потесното семејство, како што се родителите, на лице чија смрт или исчезнување ја вклучува одговорноста на државата, самите можат да тврдат дека се индиректни жртви на наводната повреда на член 2. Притоа, се смета дека не е релевантно прашањето дали се тие законски наследници на починалиот.⁴³⁶

Најблискиот жив роднина, исто така, може да покрене и други основи за жалба, како што се членовите 3 и 5 од Конвенцијата, во име на починати или исчезнати роднини, под услов наводната повреда да е тесно поврзана со смрт или исчезнување што доведува до покренување на прашања од член 2. Така, во случајот *Kurt v. Turkey*,⁴³⁷ жалбата на жалителката се однесувала на исчезнувањето на нејзиниот син, кој кога последен пат бил виден се наоѓал во притвор на безбедносните сили. Таа успешно се повикала на членовите 5 и 13 во врска со нејзиниот син. Истовремено, Судот во овој случај утврдил и повреда на член 3, имајќи ги, притоа, предвид нејзината болка и вознемиреност, кои жалителката ги претрпела во текот на подолг временски период.

---

433 *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*, Series A, No. 94, 28 May 1985.

434 *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 112, ECHR 2009.

435 *Fairfield v. the United Kingdom*(dec.), No. 24790/04, 8.3.05.

436 *Van Colle v. the United Kingdom*, No. 7678/09, § 86, 13 November 2012.

437 *Kurt v. Turkey*, No. 24276/94, 25.5.98.

Во случаи кога наводната повреда на Конвенцијата не била тесно поврзана со смртта или исчезнувањето на директната жртва, пристапот на Судот е порестриктивен.⁴³⁸ Судот, генерално, одбивал да дозволи статус на жалител на било кое друго лице, освен ако тоа не покажало свој личен интерес.⁴³⁹ На пример, во случајот *Sanles Sanles v. Spain*,⁴⁴⁰ кој се однесува на забрана за помагање на самоубиство и наводна повреда на членовите: 2, 3, 5, 8, 9 и 14, Судот сметал дека правата што ги бара жалителката, која во конкретниот случај била сопруга на братот на починатиот и правен наследник на починатиот, припаѓаат на категоријата права кои не се преносливи и затоа таа не можела да тврди дека била жртва на повреда во корист на починатиот. Слични случаи се *Biç and Others v. Turkey*⁴⁴¹ и *Fairfield v. United Kingdom*.⁴⁴²

Што се однесува до жалбите за малтретирање на починати роднини според членот 3 од Конвенцијата, Судот прифатил *locus standi* на жалителите само во случаи кога малтретирањето било тесно поврзано со смртта или исчезнувањето на нивните роднини.⁴⁴³ Меѓутоа, не ја исклучил можноста дека може да признае *locus standi* во контекст на жалбите согласно член 3, во корист на жалителите кои се жалат на третман во врска со нивниот починат роднина, во случај кога таквите жалители покажуваат силен морален интерес, покрај материјалниот интерес за исходот на домашните постапки, или други релевантни причини, како што е важен општ интерес кој бара да се испита нивниот случај.⁴⁴⁴

Во оние случаи кога статусот на жртва бил одобрен за блиски роднини, дозволувајќи им да поднесат жалба во врска со наводните повреди согласно, на пример, членовите 5, 6 или 8, Судот земал предвид дали тие покажале морален интерес починатата жртва да се

---

438 *Karpylenko v. Ukraine*, No. 15509/12, § 104, 11 February 2016.

439 *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. v. The Netherlands* (dec.), No. 57602/09, § 20, 4.10.11.

440 *Sanles Sanles v. Spain* (dec.), No. 48335/99, ECHR 2000-XI.

441 *Biç and Others v. Turkey*, No. 55955/00, 2 February 2006.

442 *Fairfield v. the United Kingdom* (dec.), No. 24790/04, 8.3.05.

443 *Karpylenko v. Ukraine*, No. 15509/12, § 105, 11 February 2016; *Dzidzava v. Russia*, No. 16363/07, § 46, 20 December 2016.

444 *Boacă and Others v. Romania*, No. 40355/11, § 46, 12 January 2016; *Karpylenko v. Ukraine*, No. 15509/12, § 106, 11 February 2016; *Stepanian v. Romania*, No. 60103/11, §§ 40-41, 14 June 2016.

ослободи од било каква вина,⁴⁴⁵ или интерес да се заштити нивниот сопствен углед и угледот на нивното семејство,⁴⁴⁶ или дали покажале материјален интерес врз основа на директен ефект врз нивните материјални права.⁴⁴⁷ Постоенето на општ интерес, кој придонесувал да биде неопходно натамошното разгледување на жалбите, исто така било земено предвид.⁴⁴⁸

Во определени ситуации може да дојде до **губење на статусот на жртва**. Така, како што повеќе пати веќе беше нагласено, член 34 од Конвенцијата налага секој жалител кој поднел жалба до ЕСЧП да мора да покаже дека е жртва на повреда на Конвенцијата. Сепак, имајќи ги предвид целите на член 34, жалителите може да го изгубат статусот на жртва. Имено, обезбедувањето на обесштетување за наводните повреди на Конвенцијата е најпрво обврска на националните власти. Оттука, прашањето дали жалителот може да тврди дека е жртва на наводната повреда е релевантно во сите фази од постапката пред Судот.⁴⁴⁹ Во оваа смисла, жалителот мора да биде во состојба да го оправда својот статус на жртва во текот на постапката.⁴⁵⁰

Притоа, одлука или мерка која е поволна за жалителот, во принцип не е доволна за да го лиши од неговиот статус на жртва за целите на член 34 од Конвенцијата, освен ако националните власти не ја признале, експлицитно или во суштина, повредата на Конвенцијата и потоа обезбедиле соодветно обесштетување.⁴⁵¹ Единствено во случај кога овие услови се исполнети, супсидијарната природа на заштитниот механизам на Конвенцијата не дозволува испитување на

---

445 *Nölkenbockhoff v. Germany*, 25 August 1987, § 33, Series A No. 123; *Grădinar v. Moldova*, No. 7170/02, §§ 95 & 97-98, 8 April 2008.

446 *Brudnicka and Others v. Poland*, No. 54723/00, §§ 27-31, ECHR 2005-II.; *Armonienė v. Lithuania*, No. 36919/02, § 29, 25 November 2008; *Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain*, No. 34147/06, §§ 31-33, 21 September 2010.

447 *Nölkenbockhoff v. Germany*, Series A No. 123, § 33, 25 August 1987; *Grădinar v. Moldova*, No. 7170/02, § 97, 8 April 2008; *Micallef v. Malta* [GC], No.17056/06, § 48, 15.10.09.

448 *Micallef v. Malta* [GC], No. 17056/06, § 46 & 50, ECHR 2009; *Biç and Others v. Turkey*, No. 55955/00, §§ 22-23, February 2006.

449 *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, § 179, ECHR 2006-V.

450 *Burdov v. Russia* (dec.), No. 59498/00, § 30, ECHR 2001-VI.; *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [GC], No. 38433/09, § 80, ECHR 2012.

451 *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, § 180, ECHR 2006-V.; *Gäfgen v. Germany* [GC], No. 22978/05, § 115, ECHR 2010; *Nada v. Switzerland* [GC], No. 10593/08, § 128, ECHR 2012.

жалба.⁴⁵² Така, жалителот ќе го задржи статусот на жртва ако властите не успеале, експлицитно или во суштина, да признаат дека имало повреда на правата на жалителот,⁴⁵³ дури и ако жалителот добил некаква компензација.⁴⁵⁴

Во случајот *Eckle v. Germany*,⁴⁵⁵ Судот утврдил тест за тоа кога ќе се смета дека жалителот го изгубил статусот на жртва. Според овој тест на Судот, потребно е исполнување на следниве услови за жалителот да го изгуби статусот на жртва: националните власти да признале, експлицитно или во суштина, дека имало повреда на Конвенцијата; на подносителот да му било обезбедено обесштетување.

Значи, во рамки на релевантната судска практика се обрнува внимание на две прашања: адекватноста на признавањето од страна на властите и доволноста на обесштетувањето што е обезбедено на жалителот. Притоа, обезбеденото обесштетување мора да биде соодветно и доволно. Ова ќе зависи од сите околности на случајот, со посебен осврт на природата на повредата на Конвенцијата во прашање. Така, соодветноста на било какво обесштетување ќе биде оценето од страна на Судот во светло на сите околности на случајот и може да вклучи, на пример, проценка за тоа дали износот на било која компензација доделена во домашната постапка е пропорционален со природата на направената штета која е предмет на жалбата.⁴⁵⁶

Од овие причини, статусот на жртва на жалителот може да биде за-сегнат со решавањето на домашната постапка или ослободување во кривичната постапка, со успешна жалба или запирање на домашната постапка.⁴⁵⁷ Така, на пример, едно лице не може да тврди дека е жртва на повреда на неговото право на правично судење според членот 6 од Конвенцијата, што, според него, се случила во текот на постапката во

---

452 *Jensen and Rasmussen v. Denmark*, No. 52620/99, 20.3.03.; *Albayrak v. Turkey*, No. 38406/97, § 32, 31 January 2008.

453 *Albayrak v. Turkey*, No. 38406/97, § 33, 31 January 2008; *Jensen and Rasmussen v. Denmark*, No. 52620/99, 20.3.03.

454 *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [GC], No. 38433/09, § 88, ECHR 2012.

455 *Eckle v. Germany*, Series A, No. 51, 15 July 1982.

456 *R.R. v. Poland*, No. 27617/04, ECHR 2011; *Mironovas and Others v. Lithuania*, Nos. 40828/12 and 6 others, 8 December 2015.

457 Leach, Philip, *supra* note 21, p. 136.

која бил ослободен или која била запрена,⁴⁵⁸ но може да тврди дека е жртва на повреда која се однесува на должината на предметната постапка.⁴⁵⁹ Во некои други случаи, одговорот на прашањето дали жалителот го задржува статусот на жртва, може да зависи и од висината на надоместот кој е доделен од страна на домашните судови, како и од ефективноста, вклучувајќи ја и брзината на правниот лек со кој надоместот е определен.⁴⁶⁰

Во секој случај, предметот може да биде симнат од листата на предмети на Судот, бидејќи жалителот го загубил статусот на жртва (*locus standi*). Судот, исто така, испитува дали предметот треба да биде симнат од неговата листа на предмети врз една или повеќе основи утврдени во членот 37 на Конвенцијата, во контекст на настаните што се случиле непосредно по поднесувањето на жалбата, без оглед на фактот што жалителот сè уште може да тврди дека е жртва,⁴⁶¹ или дури и независно од тоа дали тој може, или не може да продолжи да бара статус на жртва.

Во случај кога дошло до **смрт на жртвата** по поднесување на жалбата, постапката пред Судот, сепак, може да биде продолжена. Имено, и покрај тоа што жалбите може да бидат поднесени само од страна на живи лица или во нивна корист, смртта на жртвата не значи автоматско симнување на предметот од листата на предмети на Судот. Во принцип, жалбата поднесена од страна на првобитниот жалител пред неговата смрт може да биде продолжена од наследниците или членовите на потесното семејство, кои изразуваат желба да се продолжи со постапката, и под услов да имаат доволен интерес во однос на случајот.⁴⁶² Така, на пример, постапката може да ја продолжат: вдовицата

---

458 *Oleksy v. Poland*, No. 64284/01, 28 November 2006.; *Koç and Tambaş v. Turkey*, No. 50934/99, 21 March 2006; *Bouglame v. Belgium*, No. 16147/08, 2.3.10.

459 *Osmanov and Husseinov v. Bulgaria* (dec.), Nos. 54178/00 & 59901/00, 4 September 2003.

460 *Normann v. Denmark* (dec.), No. 44704/98, 14 June 2001; *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, § 202, ECHR 2006-V.

461 *Pisano v. Italy* [GC], No. 48420/99, § 39, 23 October 2001 – предметот е симнат од листата на предмети на Судот.

462 *Hristozov and Others v. Bulgaria*, Nos. 47039/11 and 358/12, § 71, ECHR 2012.; *Malhous v. the Czech Republic* [GC], No. 33071/96, 12 July 2001; *Ergezen v. Turkey*, No. 73359/10, § 30, 8 April 2014.

и децата на починатиот жалител;⁴⁶³ родителите на починатиот жалител;⁴⁶⁴ невенчаниот или *de facto* партнер,⁴⁶⁵ и слично.

Меѓутоа, кога подносителот на жалбата починал во текот на постапката и никој не изразил желба да ја продолжи постапката, или лицата кои изразиле таква желба не се наследници или доволно блиски роднини на жалителот и не можат да покажат дека имаат друг легитимен интерес во однос на продолжувањето на постапката, Судот ќе ја симне жалбата од својата листа.⁴⁶⁶

Сепак, во многу исклучителни случаи кога Судот смета дека почитувањето на човековите права, како што е дефинирано во Конвенцијата и нејзините протоколи, бара продолжување на испитувањето на случајот, Судот има овластување да го продолжи своето испитување за целите на заштитата на човековите права.⁴⁶⁷ Овие овластувања се поврзани со постоењето на прашање од општ интерес.⁴⁶⁸ Тие може да се појават особено тогаш кога жалбата задира во законодавството, или во правниот систем, или во практиката на тужената држава.⁴⁶⁹

3. Процесни основи за недопуштеност

Групата на критериуми за допуштеност на жалбата, која се однесува на процесните основи за недопуштеност, е содржана во членот 35 на ЕКЧП. Во оваа група се вбројуваат следниве критериуми за оценување на допуштеноста на жалбата: неисцрпување на домашните правни средства; непочитување на рокот од шест месеци; анонимна жалба; суштински иста жалба; злоупотреба на правото на жалба.

---

⁴⁶³ *Raimondo v. Italy*, Series A, No. 281-A2, § 2, 2 February 1994; *Stojkovic v. The Former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 14818/02, § 25, 8 November 2007.

⁴⁶⁴ *X v. France*, Series A, No. 234-C, § 26, 31 March 1992.

⁴⁶⁵ *Velikova v. Bulgaria* (dec.), No. 41488/98, ECHR 1999-V.

⁴⁶⁶ *Léger v. France* [GC], No. 19324/02, § 50, 30 March 2009.

⁴⁶⁷ *Karner v. Austria*, No. 40016/98, §§ 25 et seq., ECHR 2003-IX.

⁴⁶⁸ *Karner v. Austria*, No. 40016/98, § 27, ECHR 2003-IX; *Marie-Louise Loven and Bruneel v. France*, No. 55929/00, § 29, 5 July 2005.

⁴⁶⁹ *Karner v. Austria*, No. 40016/98, §§ 26 & 28, ECHR 2003-IX.; *Léger v. France* [GC], No. 19324/02, § 51, 30 March 2009.

3.1. Неисцрпување на домашните правни средства

Обврската за исцрпување на домашните правни средства, како критериум за допуштеност, е предвидена во член 35(1) од Конвенцијата, според кој „Судот може да прифати случај само откако ќе бидат исцрпени сите домашни правни средства, врз основа на општоприфатените принципи од меѓународното право...“. Оваа обврска, всушност, претставува дел од обичајното меѓународно право и е призната во судската практика на Меѓународниот суд на правдата. Исто така, содржана е и во други меѓународни договори за човекови права.⁴⁷⁰

Овој критериум за допуштеност е во согласност со принципот на супсидијарност. Имено, ЕСЧП треба да има супсидијарна улога во однос на националните системи за заштита на човековите права, при што е соодветно на националните судови да им се даде можност да ги утврдат прашањата што се однесуваат на усогласеноста на домашното право со Конвенцијата,⁴⁷¹ односно да им се даде можност да ги спречат или да ги исправат евентуалните повреди на Конвенцијата. Во оваа смисла, доколку подоцна, сепак, биде доставена жалба до ЕСЧП, Судот треба да извлече корист од ставовите на националните судови, од причина што тој е во директен и континуиран контакт со националните власти во тие држави.⁴⁷²

Сето ова се заснова врз претпоставката содржана во членот 13 од ЕКЧП, според кој националниот правен поредок ќе обезбеди право на ефективен правен лек за повреди на правата од Конвенцијата, без оглед дали Конвенцијата е инкорпорирана во домашното право.⁴⁷³ Оцената дали домашните правни средства се искористени или не, обично се прави имајќи го предвид датумот кога жалбата е поднесена до ЕСЧП.

Судот постојано ја нагласува потребата за примена на овој критериум со извесен степен на приспособливост и без прекумерен формализам, во контекст на заштитата на човековите права.⁴⁷⁴ Овој критериум не е ниту апсолутен, ниту може автоматски да се применува.⁴⁷⁵

⁴⁷⁰ European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 19.

⁴⁷¹ *A, B and C v. Ireland* [GC], No. 25579/05, § 142, ECHR 2010.

⁴⁷² *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, § 42, ECHR 2008.

⁴⁷³ *Akdivar v. Turkey*, No. 21893/93, § 65, 16.9.96.

⁴⁷⁴ *Ringeisen v. Austria*, Series A No. 13, § 89, 16 July 1971; *Lehtinen v. Finland* (dec.), No. 39076/97, ECHR 1999-VII.

⁴⁷⁵ *Kozacioglu v. Turkey* [GC], No.2334/03, § 40, 19.2.09.

Во случајот *Financial Times Ltd and Others v. The United Kingdom*,⁴⁷⁶ Судот ги зел предвид тесните временски рокови што биле определени за одговорот на жалителите, притоа истакнувајќи ја итноста со која требало да ги достават своите поднесоци.

Сепак, важно е да се истакне дека жалителите мора да ги почитуваат правилата и постапките на домашното право. Во спротивно, најверојатно нивната жалба нема да ги исполнува условите што се пропишани во членот 35 од Конвенцијата.⁴⁷⁷ Притоа, се смета дека не се почитува членот 35(1) од Конвенцијата, доколку домашниот апелационен суд не ја прифати жалбата за испитување заради процедурална грешка причинета од страна на жалителот.⁴⁷⁸ Од друга страна, се смета дека се почитува членот 35(1) од Конвенцијата, доколку домашниот апелационен суд ја испитува основаноста на барањето, дури и во случај кога го смета за недопуштено.⁴⁷⁹

Доколку на жалителот му се достапни повеќе потенцијални ефективни правни средства, не е потребно да ги искористи сите. Доволно е да искористи само едно од нив.⁴⁸⁰ Имено, тоа значи дека ако е искористено едно правно средство, не е потребно за истата цел да се употреби друго правно средство.⁴⁸¹ Во случај на постоење на повеќе правни средства, жалителот треба да избере кое правно средство е најсоодветно во неговиот предмет.

Во рамки на домашните постапки не е потребно изрично истакнување на правото од Конвенцијата, во случај кога жалбениот навод е истакнат „барем во суштина“.⁴⁸² Имено, ако жалителот не се потпира

---

⁴⁷⁶ *Financial Times Ltd and Others v. the United Kingdom*, No. 821/03, §§ 43-44, 15 December 2009.

⁴⁷⁷ *Ben Salah Adraoui and Dhaime v. Spain* (dec.), No. 45023/98, ECHR 2000-IV.; *Merger and Cros v. France* (dec.), No. 68864/01, 22 December 2004.; *MPP Golub v. Ukraine* (dec.), No. 6778/05, ECHR 2005-XI.

⁴⁷⁸ *Gäfgen v. Germany* [GC], No. 22978/05, § 143, ECHR 2010.

⁴⁷⁹ *Voggenreiter v. Germany*, No. 47169/99, ECHR 2004-I.

⁴⁸⁰ *Jeličić v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), No. 41183/02, ECHR 2005-XI.; *Karakó v. Hungary*, No. 39311/05, § 14, 28 April 2009.; *Aquilina v. Malta* [GC], No. 25642/94, § 39, ECHR 1999-III.

⁴⁸¹ *Riad and Idiab v. Belgium*, Nos. 29787/03 and 29810/03, § 84, 24 January 2008.; *Micallef v. Malta* [GC], No. 17056/06, § 58, ECHR 2009.

⁴⁸² *Ahmet Sadık v. Greece*, § 33, 15 November 1996; *Fressoz and Roire v. France* [GC], No. 29183/95, § 38, ECHR 1999-I.; *Azinas v. Cyprus* [GC], No. 56679/00, §§ 40-41, ECHR 2004-III.

на одредбите на ЕКЧП, тогаш тој мора да истакне аргументи за таа, или за слична цел, врз основа на домашното право, за да им даде можност на домашните судови да ја исправат евентуалната повреда.⁴⁸³ Во спротивно, жалбата ќе биде отфрлена како недопуштена поради неискористување на домашните правни средства.

Жалбата ќе биде отфрлена поради неискористување на домашните правни средства и во случај кога е поднесена предвремено, односно пред да се дочека исходот од домашните постапки. Доколку жалбата е преуранета и поради тоа е прогласена за недопуштена од страна на Судот, жалителот потоа повторно може да поднесе нова жалба до Судот откако ќе бидат искористени соодветните домашни правни лекови. Така, во случајот *Sarisülük v. Turkey*,⁴⁸⁴ кој се однесувал на неефективност на истрагата во врска со полициската акција за растурање на демонстрациите кои настанале како резултат на настани на плоштадот Таксим, Судот ја отфрлил жалбата на жалителите како преуранета, заради тоа што домашната кривична постапка сè уште била во тек, при што во тој момент ниту самата постапка, ниту нејзината должина, не укажувале дека истрагата покажува рани знаци на неефективност. Покрај тоа, во тој момент немало никакви докази кои би ги ослободиле жалителите од исцрпување на домашните правни лекови во врска со поднесување на индивидуална жалба до Уставниот суд. Сепак, Судот нагласил дека ако домашните постапки не дадат соодветни резултати заради нивното долготрајно траење или организација, што ги прави неефективни во смисла на утврдената судска практика на Судот, жалителите ќе можат да поднесат нова жалба до Судот во рамки на определениот временски рок.

Обврската на жалителот да ги искористи сите домашни правни средства се однесува само на оние домашни правни средства кои се **достапни, ефективни и доволни**. Така, во случајот *Uzun v. Turkey*,⁴⁸⁵ Судот во 2012 година го разгледувал воведувањето на нов правен лек пред Уставниот суд на Турција, кој имал надлежност да разгледува индивидуални жалби во врска со повреди на права загарантирани со Конвенцијата, откако сите останати вообичаени правни средства ќе бидат исцрпени. Судот утврдил дека новиот правен лек е достапен на индивидуалните жалители, дека Уставниот суд има доволна

---

⁴⁸³ *Gäfgen v. Germany* [GC], No. 22978/05, §§ 142, 144 & 146, ECHR 2010; *Karapanagiotou and Others v. Greece*, No. 1571/08, § 29, 28 October 2010.

⁴⁸⁴ *Sarisülük v. Turkey*, No. 64126/13, dec. 25.3.14.

⁴⁸⁵ *Uzun v. Turkey*, No. 48544/99, 20 April 2006.

надлежност да одлучува по жалбите за повреда на човекови права, како и дека ги има неопходните алатки за да обезбеди нивна имплементација. Според тоа, од поединците ќе се очекува да го искористат тој нов механизам пред да поднесат жалба до ЕСЧП.

Со цел едно домашно правно средство да биде **достапно**, жалителот мора да биде во можност да поведе постапка директно, односно без да зависи од некој јавен орган или службеник.⁴⁸⁶ Имено, доколку искористувањето на определено правно средство не зависи само од поединецот, туку и од некој јавен орган, тогаш не се бара таквото правно средство да биде искористено пред да се поднесе жалба до Судот.

Недостапноста на правна помош може да има влијание на достапноста на определено правно средство, во зависност од: финансиските средства на жалителот, сложеноста на правното средство, како и од тоа дали законското застапување е задолжително во рамки на домашната постапка.⁴⁸⁷ Судот прифатил дека онаму каде што определено домашно правно средство е воспоставено како резултат на прогресивното толкување од страна на судовите, треба да постои определен разумен временски период, кој ќе варира во зависност од околностите, и со кој ќе се овозможи јавноста да стане ефективно свесна за одлуката во прашање.⁴⁸⁸

Исто така, Судот нема да биде задоволен доколку тужената договорна страна приговара дека не се исцрпени домашните правни средства кои се само теоретски достапни. Во оваа смисла, Судот може да бара од владата да обезбеди примери каде што предметното домашно правно средство било успешно употребено. Така, во случајот

---

486 *Lepojić v. Serbia*, No. 13909/05, 6 November 2007 - за барање за заштита на законитоста, кое може да се поднесе само преку јавен обвинител; *Akçiçek v. Turkey* (dec.), No. 40965/10, 18.10.11 - за жалбена постапка чија примена зависи од дискрецијата на главниот јавен обвинител во касациониот суд; *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], No. 22774/93, ECHR 1999-V - за барање за оценка на уставноста кое може да се поднесе до Уставниот суд од страна на поединци само преку други судови; *lordachi and Others v. Moldova*, No. 25198/02, 10 February 2009; *Tănase v. Moldova* [GC], No. 7/08, ECHR 2010.

487 *Aiery v. Ireland*, Series A, No. 32, 9.10.79.; *Faulkner v. the United Kingdom*, No. 30308/96, 30 November 1999.

488 *Depauw v. Belgium*, No. 2115/04, dec. 15.5.07; *Provide S.R.L. v. Italy* (dec.), No. 62155/00, 5.7.07; *Vinčić and Others v. Serbia* (dec.), No. 44698/06 et seq., 1.12.09.

De Jong, Baljet and vand den Brink v. Netherlands,⁴⁸⁹ во кој жалителите кои служеле во вооружените сили се жалеле дека биле притворени заради тоа што одбиле да почитуваат воени наредби, тужената Влада приговарала дека не биле искористени домашните правни средства, бидејќи жалителите можеле да поднесат тужбено барање до граѓанските судови. Меѓутоа, овие аргументи биле одбиени од страна на Судот затоа што немало ниту еден пример каде лица кои служеле во вооружените сили тужеле за штета, па од тие причини не било сигурно дека таквото домашно правно средство, всушност, е достапно.

Во случајот *Krombach v. France*,⁴⁹⁰ можноста за жалителот, кој бил суден во отсуство, да се одлучи за повторно судење, не била сметана за достапен правен лек, со оглед на тоа што неговата достапност зависела од апсењето на жалителот, што не претставувало доброволно дејство. Во случајот *Conka v. Belgium*,⁴⁹¹ кој се однесува на протерувањето на словачки Роми кои биле баратели на азил, Судот идентификувал неколку фактори кои воделе до заклучок дека домашните правни средства, всушност, не биле достапни за жалителите, и тоа: информацијата за потенцијален правен лек била врачена во полициска станица, но била напишана со ситни букви, на јазик кој жалителите не го разбирале; само еден преведувач бил достапен за голема група на ромски семејства, па според тоа постоеле мали изгледи за нив да можат да стапат во контакт со адвокат од полициската станица; властите не успеале да им обезбедат на жалителите било каква правна помош во полициската станица или во центарот за притвор; адвокат бил информиран за ситуацијата на жалителите во 22.30 часот во петок, а жалителите биле протерани следниот вторник, така што не било можно навремено разгледување на жалба (решавачки фактор).

Иако стандардната позиција на Судот е дека проценката дали се исцрпени домашните правни лекови вообичаено се врши имајќи го предвид датумот кога жалбата била поднесена до Судот, можно е Судот да направи исклучок од ова правило во случај кога е воспоставена нова форма на домашен правен лек кој има ретроспективно дејство. Имено, Судот сè повеќе ги признава исклучоците од овој принцип, при што од жалителите чии случаи се во тек пред Судот може да се бара да се вратат повторно назад во домашниот систем, доколку по

---

489 *De Jong, Baljet u Van Den Brink v. Netherlands*, Nos. 8805/79, 8806/79 & 9242/81, Series A, No. 77, 18.6.71.

490 *Krombach v. France*, No. 29731/96, ECHR 2001-II.

491 *Conka v. Belgium*, No. 51564, 5.2.02.

поднесувањето на нивната жалба бил воспоставен релевантен нов домашен правен лек.⁴⁹² Ова е особено случај кога се работи за нови правни лекови во поглед на прекумерната должина на постапката, за што ќе стане збор во продолжение на ова поглавје. Сепак, треба да се има предвид дека во вакви случаи може да биде релевантна и предвидливоста на измените на домашното право.⁴⁹³

Понатаму, едно домашно правно средство ќе биде сметано за **ефективно и доволно**, доколку може да обезбеди обесштетување за жалителот, во однос на наводната повреда на Конвенцијата.⁴⁹⁴ Ова ги вклучува не само судските правни средства, туку и било какви административни домашни правни средства, кои може да обезбедат обесштетување во рамки на околностите на определен случај.⁴⁹⁵ Честопати ќе биде многу важно внимателно да се анализира природата на обесштетувањето коешто е достапно, да се разгледа дали е ефективно и доволно, во смисла да се осигура дека правото за кое станува збор е навистина обезбедено, а не само дека жалителот е компензиран.

Во случајот *Gherghina v. Romania*,⁴⁹⁶ кој се однесува на неможнота на студент кој бил инвалид да има пристап до универзитетските згради, Големиот судски совет истакнал дека со цел правните средства да бидат сметани за ефективни, тие мора да можат да овозможат, првенствено, спречување или брзо окончување на наводната повреда и, второ, да обезбедат соодветно обесштетување за било какви повреди што веќе настанале. Ако единствените достапни правни средства на тужителите се од компензаторна природа и може да водат единствено кон ретроспективно доделување на паричен надомест, тогаш правата за кои тужената држава се обврзала да ги заштити врз основа на член 2 од Протокол 1, кој бара од секоја држава која има формирано високообразовни институции да обезбеди ефективен пристап до нив, стануваат илузорни.⁴⁹⁷

---

492 *Shibendra Dev v. Sweden*, No. 7362/10, dec. 21.10.14.

493 *Yavuz Selim Güler v. Turkey*, No. 76476/12, 15.12.15.

494 *Sergey Smirnov v. Russia* (dec.), No. 14085/04, 6.7.06 - во Русија, уставната жалба не се смета за ефективен правен лек во однос на наводна повреда која произлегува од погрешната примена или толкување на законска одредба која не е неуставна.

495 *Rodić and 3 Others v. Bosnia and Herzegovina*, No. 22893/05, §§ 57-58, 27.5.08. - петиција до затворски инспектор, заедно со уставна жалба.

496 No. 42219/07, dec. 09.07.2015.

497 *Ibid*, para. 91.

Можноста да се бара од властите повторно да разгледаат определена одлука која веќе ја донеле, генерално, не претставува доволно правно средство.⁴⁹⁸ Исто така, од жалителите нема да се бара да искористат правни средства кои се чисто дискрециони. Така, во случајот *Buckley v. United Kingdom*,⁴⁹⁹ Европската комисија ги одбила аргументите на Владата дека жалителот не ги исцрпил домашните правни средства, бидејќи не било поднесено барање до државниот секретар да го искористи своето овластување според Законот за локалитети на караваните од 1968 година, со цел да наложи на локален орган да обезбеди места за каравани. Имено, Комисијата утврдила дека државниот секретар имал многу широка дискреција и дека реагираше во согласност со релевантната одредба од Законот од 1968 година само во пет случаи.

Во случајот *Devlin v. United Kingdom*,⁵⁰⁰ жалителот навел дека не добил назначување во државната служба во Северна Ирска заради верска дискриминација. Жалителот немал обврска да поднесе жалба до парламентарниот Омбудсман, со оглед на тоа што Омбудсманот немал надлежност да донесе обврзувачка одлука со која се дава надомест, а исто така не можел да влијае ниту на имплементацијата на потврдата издадена од страна на Владата во домашните постапки, каде било утврдено дека жалителот не е назначен, со цел да се заштити националната безбедност и јавната сигурност. Слична одлука била донесена во случајот *Mironovas and Others v. Lithuania*,⁵⁰¹ во однос на литванскиот парламентарен Омбудсман, од причина што Омбудсманот не можел да издаде обврзувачки наредби на затворската служба да се подобрат условите за затвореници, како и заради тоа што не било покажано дека препораките на Народниот правобранител би можеле да обезбедат промена во разумно краток временски период.

Во случај кога постои сомневање за ефективност на определено домашно правно средство, вклучувајќи и постапка по жалба, за целите на тестот на ЕСЧП за исцрпеност на домашните правни средства, правното средство треба да биде искористено.⁵⁰² Според тоа, жалбата

---

498 *B v. UK*, No. 18711/91.

499 *Buckley v. United Kingdom*, No. 20348/92, 25.6.96.

500 *Devlin v. the United Kingdom*, No. 29545/95, 30 October 2001.

501 *Mironovas and Others v. Lithuania*, Nos. 40828/12 and 6 others, 8 December 2015.

502 *Ignats v. Latvia*, No. 38494/05, dec. 24.9.13.; *Ghergina v. Romania*, No. 42219/07, § 106, dec. 9.7.15.

во случајот *Mogos and Krifka v. Germany*,⁵⁰³ во врска со протерувањето на лица без државјанство од романско потекло, била прогласена за недопуштена, бидејќи случајот не бил проследен до Федералниот уставен суд. Имено, не било доволно тоа што правните застапници на жалителите верувале дека такво нешто не би имало изгледи за успех.

Во принцип, од жалителите ќе се бара да ги спроведуваат постапките за жалба достапни во текот на домашните правни лекови, доколку таквиот процес би можел да обезбеди правен лек за наводните повреди на Конвенцијата.⁵⁰⁴ Така, на пример, жалбата во случајот *Epözdemir v. Turkey*⁵⁰⁵ била прогласена за недопуштена, заради неуспехот на жалителот да се жали на одлуката на Јавниот обвинител да не ги гони чуварите на селото, кои, наводно, биле одговорни за смртта на нејзиниот сопруг. Имено, не било утврдено дека жалбата поднесена до судот би била без успех.

Сепак, не е неопходно жалителите да продолжат со потенцијална форма на обезбедување надомест или постапка за жалба,⁵⁰⁶ која, всушност, не би обезбедила правен лек, како на пример, кога е јасно, врз основа на утврдено правно мислење или врз основа на конзистентна практика на домашните судови, дека нема изгледи за успех.⁵⁰⁷ Во таква ситуација, жалителот треба да му покаже да Судот дека не постоеле такви изгледи за успех и би требало да се размисли да се достави до Судот стручно правно мислење за таа цел.

Во случајот *McFeely v. United Kingdom*,⁵⁰⁸ во врска со условите за затворениците во затвор во Северна Ирска, Европската комисија утврдила дека наредбата од повисок суд до понизок суд не можела да обезбеди ефикасен правен лек заради сериозни сомневања за тоа дали правниот лек би бил достапен за жалителите според утврдено то правно мислење, при што иако тоа би можело да биде доволно за да се обезбеди обесштетување во однос на жалбите на жалителите

---

503 *Mogos and Krifka v. Germany*, No. 7804/1, dec 27.3.03.

504 *Civet v. France* [GC], No. 29340/95, ECHR 1999-VI.

505 *Epözdemir v. Turkey*, No. 43926/98, 28 October 2004.

506 *Hilton v. United Kingdom*, No. 5613/72, dec. 5.3.76.; *Csikós v. Hungary*, No. 37251/04, ECHR 2006-XIV.

507 *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, Series A, No. 14, § 62, 10 March 1972; *Salah v. the Netherlands*, No. 8196/02, § 123, 8 March 2007; *Chapman v. Belgium*, No. 39619/06, §§ 32-33, dec. 5.3.13.; *Tarantino and Others v. Italy*, Nos. 25851/09 and 2 others, § 41, ECHR 2013.

508 *McFeely v. United Kingdom*, No. 8317/78, dec. 15.5.78.

според член 6, сепак не би обезбедило обесштетување за нивните жалби според член 3. Во случај во кој определен жалител се жали дека предложеното отстранување од една држава за него би довело до ризик од третман што е спротивен на член 3, Судот сметал дека постапките по жалби кои немаат суспензивен ефект не се сметаат за ефективни во смисла на член 35 (1).⁵⁰⁹

Прашањето за тоа дали домашниот правен лек може да понуди разумни изгледи за успех, веројатно ќе бара анализа на релевантните одлуки донесени од страна на домашни тела. Така, жалителите во случајот *Sufi and Elmi v. United Kingdom*,⁵¹⁰ ги оспориле наредбите за нивна депортација во Сомалија, откако биле осудени за сериозни кривични дела. Судот ги одбил аргументите на Владата дека жалителите не ги искористиле домашните правни средства затоа што не поднеле нови барања за азил во контекст на променливите околности во Могадишу. По разгледувањето на релевантните одлуки на Трибуналот за азил и имиграција, Судот утврдил дека не постоела разумна веројатност за успех.

Кога жалителот сака да ја оспори состојбата на самиот закон, веројатно нема да постојат достапни ефективни домашни правни лекови. Така, во случајот *lordachi and Others v. Moldova*,⁵¹¹ жалителите биле членови на невладината организација „Адвокати за човекови права“, кои се жалеле дека подлежат на државен надзор, иако не тврделе дека имало конкретни случаи. Истакнувајќи дека жалителите се жалеле дека законот не содржи доволно заштитни мерки за да се спречи злоупотребата од страна на властите, Судот утврдил дека нема ефективни правни лекови. Имено, само молдавскиот Парламент би можел да го измени законот и само Уставниот суд би можел да ги прогласи законите за неуставни, но поединци и организации немале директен пристап до нив. Обратно, ограничената надлежност на орган, како што е Уставниот суд, ќе значи дека не нуди ефективен правен лек за одредени жалители. Така, на пример, Судот сметал дека жалбата до полскиот Уставен суд ќе се смета за ефективна само ако се тврди дека

---

⁵⁰⁹ *X v. Germany*, No.7216/75, dec. 20.5.76; *M v. France*, No. 10078/82, p. 41, dec. 13.12.84.; *Sultani v. France*, No. 45223/05, § 50, 20.9.07.

⁵¹⁰ *Sufi and Elmi v. the United Kingdom*, Nos. 8319/07 and 11449/07, 28 June 2011.

⁵¹¹ *lordachi and Others v. Moldova*, No. 25198/02, 10 February 2009.

повредата во прашање произлегува од директната примена на законската одредба која е оспорена како неуставна.⁵¹²

При разгледувањето на ефективностa на домашните постапки, важен фактор претставува и нивната должина. Така, во случајот *Tanly v. Turkey*,⁵¹³ кој се однесува на убиството на синот на жалителот во полициски притвор, била поведена кривична постапка пред домашните органи, но по 1 година и 8 месеци од смртта на синот на жалителот, постапката сè уште била во тек. Имајќи ја предвид сериозната природа на кривичното дело, Европската комисија за човекови права утврдила дека кривичната постапка не претставува ефективно правно средство. Доцнењето во однос на достапноста на правен лек може да значи дека не треба да биде искористен од страна на жалителот.

Во случаите кои се однесуваат на неоправдана должина на постапката, определен правен лек ќе се смета за ефективен доколку може да доведе до забрзување на постапката или доколку обезбеди соодветно обесштетување за одложувањата кои веќе настанале, на пример, преку исплата на надомест.⁵¹⁴ Сепак, со оглед на распространетоста на овој проблем во многу држави, Судот истакнал дека превенцијата, со забрзување на постапката, е секако многу подобра опција.⁵¹⁵ Сепак, во случај кога веќе постојат повреди во однос на должината на постапката, правниот лек за забрзување на постапката, веројатно нема да се смета за соодветен во насока на поправање на ситуацијата.⁵¹⁶

Во случај кога државите последователно воспоставуваат нови правни лекови кои треба да се справат со ова прашање и кои имаат ретроактивно дејство, тогаш тие правни лекови ќе треба да се искористат, доколку се утврди дека се ефективни.⁵¹⁷ Оваа обврска може да

---

512 *R.R. v. Poland*, No. 27617/04, ECHR 2011.

513 *Tanli v. Turkey*, No. 26129/95, ECHR 2001-III.

514 *Vidaković v. Serbia*, No. 16231/07, dec. 24.5.11.

515 *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, §183, ECHR 2006-V.; *Sürmeli v. Germany* [GC], No. 75529/01, § 100, ECHR 2006-VII.

516 *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, §185, ECHR 2006-V.

517 *Holzinger v. Austria*, No. 23459/94, 30.1.01 - кога постапката траела од 1988 до 1993 година и бил воспоставен нов правен лек во 1990 година.

се примени дури и за случаите кои биле поднесени до Судот пред да стапи во сила ефективниот правен лек.⁵¹⁸

Така, во 2001 година во Италија бил воведен „Актот Пинто“, со цел да се обезбеди правен лек во Апелациониот суд во однос на прекумерно долгите правни постапки, вклучително и во однос на случаите што се веќе поднесени до ЕСЧП. Според тоа, од жалителите се бара да ја поведат оваа постапка, со цел да ги исцрпат домашните правни лекови, иако жалителите сè уште можат да поднесат жалба до ЕСЧП доколку и самата постапка предвидена со „Актот Пинто“ е прекумерно долга или не обезбедува соодветно обесштетување, како што, всушност, и многу пати се покажало дека е случај.⁵¹⁹

Во случајот *Parizov v. Former Yugoslav Republic of Macedonia*⁵²⁰ се разгледувал Законот за судовите од 2006 година, кој вовел право на надомест на штета во однос на прекумерната должина на постапката. Сепак, од жалителот не се барало да го искористи ова правно средство заради недостиг на прецизност во повеќе одредби од Законот кој го предвидувал. Освен тоа, 12 месеци по неговото воведување немало ниту една домашна судска одлука што ја разјаснува оваа непрецизност. Меѓутоа, во 2011 година, во случајот *Adži-Sprikoska and Others v. Former Yugoslav Republic of Macedonia*,⁵²¹ Судот утврдил дека дефектите биле решени со измените на Законот за судовите од 2008 година, што значи дека се обезбедил ефективен правен лек.

Имено, иако при вршењето на процена во однос на тоа дали се истрпени домашните правни средства, ЕСЧП обично ја зема предвид

---

518 *Grzinčič v. Slovenia*, No. 26867/02, 3 May 2007; *Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia*, Nos. 27451/09 & 60650/09, dec. 23.9.10.; *Fakhretidinov v. Russia*, Nos. 26716/09, 67576/09 & 7698/10, dec. 23.9.10.; *Ahlskog v. Finland*, No. 5238/07, dec. 9.11.10.; *Balan v. Moldova*, No. 44746/08, dec. 24.1.12.; *Turgut and Others v. Turkey*, No. 4860/09, dec. 26.3.13.; *Balakchiev and Others v. Bulgaria*, No. 65187/10, dec. 18.6.2013.

519 *Brusco v. Italy*, No. 69789/01, dec. 6.9.01; *Daddi v. Italy*, No.15476/09, dec. 2.6.09; исто види и *Mascolo v. Italy*, No. 68792/01, dec. 16.10.03; *Scordino v. Italy* (dec.), No. 36813/97, ECHR2003-IV - несоодветната компензација доделена од апелациониот суд за прекумерната должина на постапката значела дека жалителите сè уште би можеле да тврдат дека се жртви на повреда на Конвенцијата; *Di Sante v. Italy*, No.56079/00, dec. 24.6.04; *Sgattoni v. Italy*, No. 77132/01, 6 October 2005; *Cocchiarella v. Italy*, No. 64886/01, 10 November 2004 - Пинто постапките се покажале како неефективни заради прекумерна должина на постапката, како и заради несоодветна компензација.

520 *Parizov v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 14258/03, 7 February 2008.

521 *Adži-Sprikoska and Others v. Former Yugoslav Republic of Macedonia*, Nos. 38914/05 & 17879/05, dec. 3.11.11.

состојбата во која се наоѓала постапката на денот кога жалителот поднел жалба до Судот, Судот може, сепак, да направи исклучок од ова правило во случај на создавање на нови правни средства.⁵²² Ова, пред сè, особено важи за предмети кои се однесуваат на должината на постапката,⁵²³ или на нов компензациски правен лек во однос на мешање во имотните права,⁵²⁴ или на неуспешно спроведување на домашните пресуди,⁵²⁵ или пренаселеност на затворите.⁵²⁶

Во секој случај, кога тужената држава вовела ново правно средство, Судот ќе испита дали тоа ново правно средство е ефективно.⁵²⁷ Доколку новото правно средство е ефективно, во тој случај и од другите жалители во слични случаи ќе се бара да го искористат новото правно средство, доколку во тоа не се спречени поради настанување на застареност. Имено, Судот ќе ги прогласи ваквите жалби за недопуштени во согласност со членот 35(1), дури и во случај кога тие биле поднесени пред создавањето на новото правно средство.⁵²⁸

Значи, жалителот има обврска да ги исцрпи само оние домашни правни средства кои, теоретски и практично, се достапни во соодветно време и кои можат самите директно да ги вложуваат. Се работи за правни средства коишто се достапни, кои можат да овозможат обештетување во однос на нивните жалбени наводи и кои нудат разумни изгледи за успех.⁵²⁹ Доколку жалителот искористил домашно правно средство кое ЕСЧП го смета за несоодветно, времето коешто му било потребно за да го искористи тоа правно средство нема да го запре

---

522 *İçyer v. Turkey*, No. 18888/02, §§ 72 et seq., dec. 12.1.06.

523 *Andrášik and Others v. Slovakia* (dec.), Nos. 57984/00 and 6 others, ECHR 2002-IX.; *Nogolica v. Croatia* (dec.), No. 77784/01, ECHR 2002-VIII.; *Brusco v. Italy*, No. 69789/01, dec. 6.9.01.

524 *Michalak v. Poland* (dec.), No. 24549/03, 1 March 2005; *Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], Nos. 46113/99 and 7 others, ECHR 2010.

525 *Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia* (dec.), Nos. 27451/09 and 60650/09, §§ 36-40, 23 September 2010.

526 *Łatak v. Poland* (dec.), No. 52070/08, 12 October 2010.

527 *Robert Lesjak v. Slovenia*, No. 33946/03, §§ 34-55, 21 July 2009; *Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], Nos. 46113/99 and 7 others, § 87, ECHR 2010.

528 *Grzinčič v. Slovenia*, No. 26867/02, §§ 102-10, 3 May 2007; *İçyer v. Turkey*, No. 18888/02, §§ 74 et seq., dec. 12.1.06.

529 *Sejdovic v. Italy* [GC], No. 56581/00, § 46, ECHR 2006-II.; *Paksas v. Lithuania* [GC], No. 34932/04, § 75, ECHR 2011.

истекувањето на рокот од шест месеци, при што би можело да дојде до отфрлање на жалбата како ненавремена.⁵³⁰

При определувањето дали одредено правно средство ги задоволува критериумите на достапност и на ефективност, мора да се имаат предвид посебните околности на случајот. Домашните судови мора да заземаат доволно консолидирана позиција во рамки на националниот правен поредок. Имено, ЕСЧП смета дека обраќањето кон повисок суд ја губи својата „ефективност“, при дивергенции во судската практика на тој суд, сè додека постојат ваквите дивергенции.⁵³¹

Судот, покрај формалните правни средства коишто се достапни во националниот правен поредок, мора да го земе предвид и општиот правен и политички контекст во чишто рамки функционираат, како и личните околности на жалителот.⁵³² Притоа, Судот мора да испита дали жалителот направил сè што разумно би можело да се очекува од него, за да ги исцрпи домашните правни средства.⁵³³

Според општоприфатените принципи на меѓународното право, можно е да постојат посебни околности коишто го ослободуваат жалителот од обврската за исцрпување на домашните правни средства кои се на располагање.⁵³⁴ Така, на пример, ова правило не се применува тогаш кога управната практика се состои од повторување на дела кои не се споиви со Конвенцијата, а се покажало дека постои официјална толеранција од страна на државните власти, која ги прави постапките бесмислени или неефективни.⁵³⁵

Жалителите имаат обврска во жалбата да ги наведат чекорите кои ги презеле за да ги искористат домашните правни средства. Доколку владата тврди дека не се исцрпени домашните правни средства, тогаш товарот на докажување преминува на владата. Имено, во тој случај, владата го носи товарот на докажување дека жалителот не успеал

---

530 *Rezgui v. France* (dec.), No. 49859/99, ECHR 2000-XI; *Prystavka v. Ukraine* (dec.), No. 21287/02, ECHR 2002-X.

531 *Ferreira Alves v. Portugal* (No. 6), Nos. 46436/06 and 55676/08, §§ 28-29, 13 April 2010.

532 *Akdivar and Others v. Turkey* [GC], §§ 68-69, 16 September 1996, *Reports* 1996-IV; *Khashiyev and Akayeva v. Russia*, Nos. 57942/00 and 57945/00, §§ 116-17, 24 February 2005.

533 *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], No. 57325/00, §§ 116-22, ECHR 2007-IV.

534 *Sejdovic v. Italy* [GC], No. 56581/00, § 55, ECHR 2006-II.

535 *Aksoy v. Turkey*, § 52, 18 December 1996.

да искористи определено домашно правно средство, кое е ефективно и достапно.⁵³⁶ Според ЕСЧП, достапноста на секое домашно правно средство треба да биде загарантирана во доволен степен, и тоа како во законот, така и во практиката.⁵³⁷ Од овие причини, основата на правните средства во рамки на домашното право мора да биде јасно дефинирана.⁵³⁸ Притоа, аргументите на владата ќе имаат поголема тежина доколку содржат повеќе примери од домашната судска практика,⁵³⁹ кои се покажале како суштински.⁵⁴⁰

Кога владата ќе се ослободи од својот товар на докажување дека жалителот имал на располагање соодветно и ефективно домашно правно средство, во тој случај жалителот треба да докаже дека правното средство, всушност, било искористено,⁵⁴¹ или дека постоеле причини заради кои правното средство не било соодветно и ефективно во определени околности на случајот,⁵⁴² како што е, на пример, случајот на прекумерно одложување на спроведувањето на истрагата,⁵⁴³ или правно средство што вообичаено е достапно, како што е жалба врз основа на закон, но која, во контекст на пристапот што се презема во слични случаи, не била ефективна во околностите на случајот.⁵⁴⁴

Постојат и определени посебни околности, кога може да постојат жалители во слични ситуации, при што некои од нив не се жалеле пред судот што бил определен од страна на владата, туку се ослободени од ваквата обврска бидејќи домашното правно средство искористено од

---

536 *Dalia v. France*, § 38, 19 February 1998; *McFarlane v. Ireland* [GC], No. 31333/06, § 107, 10 September 2010.

537 *Vernillo v. France*, Series A, No. 198, 20 February 1991.

538 *Scavuzzo-Hager and Others v. Switzerland*, No. 41773/98, 7 February 2006; *Norbert Sikorski v. Poland*, No. 17599/05, § 117, 22 October 2009; *Sürmeli v. Germany* [GC], No. 75529/01, §§ 110-12, ECHR 2006-VII.

539 *Doran v. Ireland*, No. 50389/99, ECHR 2003-X.; *Andrášik and Others v. Slovakia* (dec.), Nos. 57984/00 and 6 others, ECHR 2002-IX.; *Di Sante v. Italy*, No.56079/00, dec. 24.6.04.; *Giummarra and Others v. France* (dec.), No. 61166/00, 12 June 2001.; *Paulino Tomás v. Portugal* (dec.), No. 58698/00, ECHR 2003-VIII.; *Johtti Sapmelacat Ry and Others v. Finland* (dec.), No. 42969/98, 18 January 2005.

540 *Sakhnovskiy v. Russia* [GC], No. 21272/03, §§ 43-44, 2 November 2010.

541 *Grässer v. Germany* (dec.), No. 66491/01, 16 September 2004.

542 *Selmouni v. France* [GC], No. 25803/94, § 76, ECHR 1999-V.

543 *Radio France and Others v. France* (dec.), No. 53984/00, § 34, ECHR 2003-X.

544 *Scordino v. Italy* (dec.), No. 36813/97, ECHR 2003-IV.; *Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium*, §§ 26-27, 20 November 1995.

страна на други лица во практиката се покажало како неефективно и би можело и во нивниот случај да се покаже како такво.⁵⁴⁵ Сепак, ова се применува во исклучителни случаи.

Постоењето на сомневање кај жалителот во однос на ефективността на одредено домашно правно средство не го ослободува од обврската да се обиде да го искористи тоа правно средство.⁵⁴⁶ Имено, според ЕСЧП, во интерес на жалителот е да се жали до соодветниот суд, со што на судот му се дава можност да ги развива постојните права преку нивно толкување.⁵⁴⁷ Сепак, доколку предложеното домашно правно средство не нуди разумни изгледи за успех, имајќи ја предвид, на пример, воспоставената домашна судска практика, во тој случај фактот дека жалителот не го искористил тоа правно средство нема да претставува основа жалбата да се прогласи за недопуштена.⁵⁴⁸

Обврската на жалителот да ги исцрпи домашните правни средства, вообичаено се определува со упатување кон денот кога жалителот ја поднел својата жалба до ЕСЧП.⁵⁴⁹ Ова правило може да биде предмет на исклучок поради посебните околности на случајот. Сепак, за Судот е прифатливо последната фаза од искористувањето на домашните правни средства да се достигне кратко време по поднесувањето на жалбата, но пред да се реши прашањето за допуштеноста.⁵⁵⁰

3.2. Нејочитување на рокови од шест месеци

Овој критериум за допуштеноста е предвиден во член 35(1) од Конвенцијата, според кој „Судот може да прифати случај... во рок од 6 месеци сметано од датумот на кој е донесена конечната интерна одлука“.⁵⁵¹ Обврската за почитување на рокот од 6 месеци ја обезбедува

---

⁵⁴⁵ *Vasilkoski and Others v. „The Former Yugoslav Republic of Macedonia“*, No. 28169/08, §§ 45-46, 28 October; *Laska and Lika v. Albania*, Nos. 12315/04 and 17605/04, §§ 45-48, 20 April 2010.

⁵⁴⁶ *Milošević v. the Netherlands* (dec.), No. 77631/01, 19 March 2002; *Pellegriti v. Italy* (dec.), No. 77363/01, 26 May 2005; *MPP Golub v. Ukraine* (dec.), No. 6778/05, ECHR 2005-XI.

⁵⁴⁷ *Ciupercescu v. Romania*, No. 35555/03, § 169, 15 June 2010.

⁵⁴⁸ *Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium*, § 27, 20 November 1995, Series A, No. 332; *Carson and Others v. the United Kingdom* [GC], No. 42184/05, § 58, ECHR 2010.

⁵⁴⁹ *Baumann v. France*, No. 33592/96, § 47, ECHR 2001-V.

⁵⁵⁰ *Karoussiotis v. Portugal*, No. 23205/08, § 57, ECHR 2011.

⁵⁵¹ Откако Протокол 15 ќе стапи во сила, рокот од шест месеци ќе биде намален на четири месеци.

правната сигурност и овозможува случаите кои се однесуваат на прашања од Конвенцијата да бидат испитани во разумен рок.⁵⁵² При тоа, ги заштитува националните власти и другите засегнати лица од можноста да бидат ставени во несигурна и неизвесна ситуација долг временски период.⁵⁵³

Истовремено, овој критериум за допуштеност обезбедува доволно време за потенцијалниот жалител да може да одлучи дали сака да поднесе жалба до Судот и, доколку одлучи да го стори тоа, да има доволно време да определи кои наводи и аргументи ќе ги истакне во жалбата.⁵⁵⁴ Исто така, овој критериум за допуштеност го олеснува утврдувањето на фактичката состојба, од причина што истекот на подолго време може да предизвика проблеми при правичното испитување на покренатите прашања.⁵⁵⁵

Судот може да го примени правилото на 6 месеци и по сопствена иницијатива, дури и во случај кога владата не истакнала приговор во однос на неисполнување на овој критериум за допуштеност.⁵⁵⁶ Имено, ова правило претставува правило на јавна политика на Судот.⁵⁵⁷

Рокот од 6 месеци започнува да тече од денот после датумот на донесување на **конечната домашна одлука** во рамки на домашната постапка, која жалителот треба да ја искористи согласно правилото за исцрпување на домашните правни средства.⁵⁵⁸ Ова, обично, се однесува на денот кога конечната одлука е донесена. Но, ако конечната одлука не е донесена јавно, во тој случај рокот ќе започне да тече од датумот кога жалителот или неговиот застапник е информиран за одлуката,⁵⁵⁹ односно од денот на кој жалителот или неговиот застапник се здобил со доволно сознанија за конечната домашна

---

552 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 27.

553 *Mocanu and Others v. Romania* [GC], Nos. 10865/09 and 2 others, § 39, ECHR 2014; *Walker v. the United Kingdom* (dec.), No. 34979/97, ECHR 2000-I.

554 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 27.

555 *Sabri Güneş v. Turkey* [GC], No. 27396/06, § 40, 29 June 2012.

556 *Sabri Güneş v. Turkey* [GC], No. 27396/06, § 29, 29 June 2012; *Blokhin v. Russia* [GC], No. 47152/06, § 102, ECHR 2016.

557 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 27.

558 *Otto v. Germany* (dec.), No. 21425/06, 10 November 2009; *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom* (dec.), No. 46477/99, 7 June 2001.

559 *KCM v. Netherlands*, No. 21034/92, dec. 9.1.95.; *Karataş v. Turkey* [GC], No. 23168/94, ECHR 1999-IV; *Rudnichenko v. Ukraine*, No. 2775/07, 11 July 2013.

одлука.⁵⁶⁰ Ова значи дека рокот ќе започне да тече кога застапникот на жалителот примил известување за одлуката, дури и во случај кога жалителот подоцна е информиран за одлуката.⁵⁶¹ Притоа, доколку државата истакнува приговор за непочитување на рокот од 6 месеци, треба јасно да го утврди и посочи датумот кога жалителот станал свесен за конечната домашна одлука.⁵⁶²

Значи, во случај кога жалителот има право на директна достава на копија од конечната домашна одлука, рокот од 6 месеци започнува да тече од денот на доставата на копија од одлуката.⁵⁶³ Доколку жалителот има адвокат, рокот од 6 месеци започнува да тече од денот на кој адвокатот на жалителот станал свесен за одлуката со која се комплетира исцрпувањето на домашните правни средства, без оглед на тоа дали жалителот подоцна станал свесен за одлуката.⁵⁶⁴ Во случај кога не е предвидена достава на одлуката во рамки на домашното право, туку одлуката, едноставно, се додава во списите на предметот во судскиот регистар, рокот започнува да тече од датумот кога била финализирана конечната одлука, односно од датумот кога странките биле во можност да се запознаат со нејзината содржина.⁵⁶⁵ Жалителот, или неговиот адвокат, мора да покаже должно внимание при добивањето на копија од одлуката депонирана во регистарот на судот.⁵⁶⁶

Притоа, како што веќе беше објаснето погоре, жалителот има обврска да ги искористи само оние домашни правни средства за кои е извесно дека се достапни, ефикасни и доволни⁵⁶⁷ и не може да го продолжи строгото временско ограничување на рокот преку поднесување на несоодветни жалби до телата или институциите кои немаат надлежност да обезбедат ефективно правно средство во однос на истакнатите жалбени наводи во согласност со Конвенцијата.⁵⁶⁸ Така, Судот нема да го продолжи рокот од 6 месеци за да се исцрпат

---

560 *Koç and Tosun v. Turkey* (dec.), No. 23852/04, 13 November 2008.

561 *Andorka and Vavra v. Hungary*, Nos. 25694/03 & 28338/03, dec. 12.9.06.

562 *Şahmo v. Turkey* (dec.), No. 37415/97, 1 April 2003.

563 *Worm v. Austria*, § 33, 29 August 1997.

564 *Çelik v. Turkey* (dec.), No. 52991/99, ECHR 2004-X.

565 *Papachelas v. Greece* [GC], No. 31423/96, § 30, ECHR 1999-II.

566 *Ölmez v. Turkey* (dec.), No. 39464/98, 1 February 2005.

567 *Moreira Barbosa v. Portugal* (dec.), No. 65681/01, ECHR 2004-V.

568 *Fernie v. the United Kingdom* (dec.), No. 14881/04, 5 January 2006.

домашните правни средства чијашто употреба зависи од дискрецијата на државните службеници и кои, заради тоа, не се директно достапни до жалителот. Правилото на 6 месеци се применува многу строго. Имено, рокот мора да се почитува дури и во случај кога истекува за време на викенд или празник.⁵⁶⁹ Почитувањето на рокот од 6 месеци се утврдува со користење на критериумите кои се предвидени со Конвенцијата, а не со критериумите кои се предвидени во домашното законодавство на тужената држава.⁵⁷⁰

Во случај кога причините за донесената одлука следат по датумот кога самата одлука станала достапна за јавноста или била доставена до жалителот, рокот ќе започне да тече од подоцнежен датум, но само доколку причините дадени за одлуката се релевантни за жалбата поднесена согласно Конвенцијата. Така, во случајот *Worm v. Austria*,⁵⁷¹ жалителот бил новинар кој бил гонет за објавување на статија за која се сметало дека може да влијае врз исходот на кривична постапка во однос на поранешен министер. Владата приговарала на допуштеноста на жалбата, заради тоа што сметала дека не е доставена во рок од 6 месеци од датумот кога оперативните одредби и релевантните причини биле прочитани од страна на апелационен суд. Сепак, на жалителот не му била доставена писмена копија од пресудата уште цели 5 месеци. Во овој случај, Судот утврдил дека рокот започнал да тече по приемот на писмената пресуда, која содржела детално правно објаснување на повеќе од 9 страници.

Доколку не постојат применливи правни средства во рамки на домашното право, рокот од 6 месеци започнува да тече од денот на кој се случило дејството, или кога била донесена одлуката што е предмет на жалбата, или од денот кога жалителот бил директно засегнат од тоа дејство или одлука, или станал свесен за дејството или одлуката, или ги дознал негативните последици од нив.⁵⁷² Ова ќе биде пристап

---

569 *Kadiķis v. Latvia* (dec.), No. 47634/99, 29 June 2000.; *Otto v. Germany* (dec.), No. 21425/06, 10 November 2009.; *Sabri Güneş v. Turkey* [GC], No. 27396/06, 29 June 2012.

570 *BENet Praha, spol. s r.o., v. the Czech Republic* (dec.), No. 38354/06, 28 September 2010; *Büyükdere and Others v. Turkey*, Nos. 6162/04 and others, § 10, 8 June 2010.

571 *Worm v. Austria*, No. 22714/93, 29 August 1997.

572 *Dennis and Others v. the United Kingdom* (dec.), No. 76573/01, 2 July 2002; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 157, ECHR 2009; *X v. United Kingdom*, No. 7379/76, dec. 10.12.76, 8 DR 211; *Scotts of Greenock Ltd. v. United Kingdom*, No. 9599/81, dec. 11.3.85.; *Hazar and Others v. Turkey*, Nos. 62566/00 et seq., dec. 10.1.02.

на Судот кога од самиот почеток е јасно дека на жалителот не му бил достапен ефективен правен лек.⁵⁷³

Доколку постои серија од настани во однос на кои треба да се поднесе жалба, најбезбедна варијанта би било да се поднесе жалба до Судот во рок од 6 месеци од првиот настан. Сепак, доколку настаните се поврзани, постои можност жалбата да се поднесе до Судот во рок од 6 месеци од последниот настан (континуирана повреда).⁵⁷⁴ Во однос на примената на правилото на 6 месеци во поглед на непоследователните периоди на притвор пред судење, Судот имал доста неконзистентен пристап, кој конечно бил решен со пресуда на Големиот судски совет, донесена во 2012 година во случајот *Idalov v. Russia*.⁵⁷⁵ Имено, Судот најпрво го применувал пристапот утврден во случајот *Neumeister v. Austria*,⁵⁷⁶ според кој примената на правилото на 6 месеци се оценувала во однос на секој поединечен период на притвор. Потоа, Судот го изменил пристапот, така што кога имало повеќе последователни периоди ги сметал за една целина и не ја оценувал примената на правилото на 6 месеци во однос на секој период посебно.⁵⁷⁷ Судот ги применувал и двата пристапа во различни случаи сè додека Големиот судски совет не ја разјаснил позицијата на Судот во случајот *Idalov v. Russia*, каде што, всушност, го потврдил пристапот заземен во случајот *Neumeister v. Austria*. Имено, Судот утврдил дека во случај кога притворот пред судење е поделен на неколку непоследователни периоди и кога жалителите се слободни да поднесат жалби за притворот додека се на слобода, непоследователните периоди треба да бидат оценувани посебно, а не како една целина.

Во случај кога жалителот искористил правен лек за кој се покажало дека е неефективен, рокот од 6 месеци може да тече од конечната одлука во однос на ефективното правно средство кое било искористено или од датумот на инцидентот, ако не постојат ефективни правни лекови. Можно е за некои потенцијални жалители до Судот воопшто да не е јасно дали одредена форма на постапка би претставувала домашен правен лек за целите на член 35 од Конвенцијата. Во такви околности постои опасност владата да тврди дека жалителот

---

⁵⁷³ Leach, *supra* note 21, p. 161.

⁵⁷⁴ *Opuz v. Turkey*, No. 33401/02, 9.6.09, § 111.

⁵⁷⁵ *Idalov v. Russia*, No. 5826/03, 22.5.12.

⁵⁷⁶ *Neumeister v. Austria*, Series A, No. 8, 27.6.68.

⁵⁷⁷ *Kemmache v. France* (No.1 and No. 2), Series A, No. 218, 27.11.91.

искористил правен лек кој не бил ефективен за целите на членот 35 и дека жалбата треба да се прогласи за недопуштена, со оглед на тоа што била поднесена по истекот на рокот од 6 месеци.⁵⁷⁸

Така, во случајот *Berdzenishvili v. Russia*,⁵⁷⁹ кривичната осуда на жалителот била потврдена со пресуда на Врховниот суд. Потоа жалителот поднел барање за надзорна ревизија на пресудата, додека жалбата до ЕСЧП ја поднел откако неговото барање за надзорна ревизија на пресудата било одбиено. ЕСЧП утврдил дека постапката за надзорна ревизија на пресудата не се покажала како ефективно правно средство и дека жалбата до ЕСЧП требало да биде поднесена во рок од 6 месеци од донесувањето на пресудата на Врховниот суд.

Кога постои вистинско сомневање во однос на достапноста или ефективноста на домашните правни лекови, Судот може да биде пофлексибилен при примената на рокот од 6 месеци. Генерално, Судот нема да бара од жалителот да поднесе жалба пред да се реши позицијата во однос на предметното прашање на домашно ниво.⁵⁸⁰ Доколку жалителот користи очигледно постоечки правен лек и дури подоцна станува свесен за околностите кои го прават тој правен лек неефективен, рокот од 6 месеци би почнал да тече од денот кога жалителот првпат станал свесен, или требало да стане свесен за околностите кои го направиле тој правен лек неефективен.⁵⁸¹

Така, во случајот *El-Masri v. Former Yugoslav Republic of Macedonia*,⁵⁸² кој се однесува на вонредното предавање на жалителот од страна на македонските власти во притвор на ЦИА, Владата тврдела дека кривичната пријава на жалителот била поднесена премногу доцна, како и дека претставувала неефективен процес, што значи дека жалителот

---

578 *Prystavska v. Ukraine* (dec.), No. 21287/02, ECHR 2002-X; *Tucka v. United Kingdom*, No. 34586/10, dec. 18.1.11 – жалба до Комисијата за ревизија на кривични дела не претставува ефективен правен лек – прогласена за недопуштена; *Kashlan v. Russia* (dec.), No. 60189/15, 19 April 2016 – нова касациона постапка за жалби во кривичната постапка не претставува ефективен правен лек – прогласена за недопуштена.

579 *Berdzenishvili v. Russia* (dec.), No. 31697/03, ECHR 2004-II.

580 *Brecknell v. the United Kingdom*, No. 32457/04, 27 November 2007; *Scotts of Greenock Ltd. v. United Kingdom*, No. 9599/81, dec. 11.3.85.

581 *Laçin v. Turkey*, No. 23654/94, dec. 15.5.95; *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom*, No. 46477/99, ECHR 2002-II.; *Yüksel Erdoğan and Others v. Turkey*, No. 57049/00, 15 February 2007; *Kerimova and Others v. Russia*, Nos. 17170/04 and 5 others, 3 May 2011.

582 *El-Masri v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], No. 39630/09, ECHR 2012.

требало да ја поднесе својата жалба до Судот многу порано отколку што истата била поднесена од негова страна. Овие аргументи на Владата биле одбиени од страна на Судот, кој утврдил дека четиригодишното одложување на поднесувањето на кривична пријава е прифатливо, имајќи ја предвид чувствителноста на прашањето и доказите дека европските влади негирале дека се вклучени во изрекувањето. Според тоа, било разумно жалителот да почека да се завршат случувањата кои би можеле да ги решат клучните фактички или правни прашања. Понатаму, Судот утврдил дека иако кривичната пријава на жалителот била отфрлена во декември 2008 година, рокот од 6 месеци започнал да тече откако жалителот бил информиран за тоа.

Специфична ситуација во однос на примената на рокот од 6 месеци, претставува постоењето на континуирана повреда. Кога наводната повреда предизвикува континуирана ситуација (на пример, времето поминато во притвор), рокот од 6 месеци започнува да тече по завршувањето на континуираната состојба, односно кога престанува континуираниот ефект на повредата.⁵⁸³ Поимот „континуирана ситуација“ означува ситуација која настанува со континуирани активности кои се вршат од страна на државата и кои го доведуваат жалителот во состојба на жртва. Притоа, фактот дека определени дејства доведуваат до значајни последици со текот на времето не значи дека тие активности предизвикуваат „континуирана состојба“.⁵⁸⁴

Кога постои континуирана повреда, жалбата може да биде поднесена до ЕСЧП и по неколку години од моментот кога повредата започнала.⁵⁸⁵ Меѓутоа, треба да се води сметка за тоа дека повредата навистина преставува продолжение, а не еднократна одлука. Така, на пример, континуирана повреда постои кога жалителот се жали на континуирано постоење на определени закони, како во случајот *Dudgeon v. United Kingdom*,⁵⁸⁶ во врска со постоењето на определени закони во Северна Ирска, според кои хомосексуалните активности меѓу

---

583 *Jėčius v. Lithuania*, No. 34578/97, § 44, ECHR 2000-IX.; *Riener v. Bulgaria*, No. 46343/99, § 101, 23 May 2006; *Daróczy v. Hungary*, No. 44378/05, § 18, 1 July 2008; *Kurić and Others v. Slovenia*, No. 26828/06, § 339, 13 July 2010.

584 *lordache v. Romania*, No. 6817/02, § 49, 14 October 2008; *Călin and Others v. Romania*, Nos. 25057/11 and 2 others, §§ 58-60, 19 July 2016.

585 *De Becker v. Belgium*, No. 214/56, Commission decision of 9 June 195 – во врска со законска одредба која создала континуирано ограничување на слободата на изразување на жалителот кој бил новинар, со тоа што го спречувала да објавува.

586 *Dudgeon v. the United Kingdom*, Series A, No. 45, 22 October 1981.

возрасни мажи претставувале кривично дело. Во случајот *Almeida Garrett and Others v. Portugal*,⁵⁸⁷ Судот утврдил дека експропријацијата и национализацијата на земјиштето на жалителот во средината на 1970-тите (пред ЕСЧП да стапи во сила во однос на Португалија) претставува еднократен акт, но дека жалбениот навод кој се однесувал на неплаќањето на надомест претставува континуиран акт, што довело до констатирање на повреда на член 1 од Протоколот 1 кон Конвенцијата.⁵⁸⁸

Исто така, Судот признава дека повторувањето на исти настани може да претставува „континуирана ситуација“ дури и кога тие не се строго континуирани. Таква ситуација може да претставува ситуација на повторување на трансфер на затвореници во слични услови⁵⁸⁹ и ситуација на редовно затворање на осомничените во метален кафез во судницата.⁵⁹⁰

Според Судот, во ситуација кога се повторуваат исти настани, отсуството на забележителни варијации во условите на кои жалителот рутински бил подложен, создава „континуирана ситуација“, при што целиот период на кој се жали жалителот се подведува под надлежност на Судот.⁵⁹¹ Меѓутоа, во случаи кога имало прекин повеќе од 3 месеци меѓу периодите на притвор, Судот не сметал дека станува збор за „континуирана ситуација“.⁵⁹² Слично на тоа, во ситуација кога постојат повеќе последователни апсења, со последователни обвиненија, пресуди и затворски казни кои директно следат по делата извршени од страна на жалителот, истите не претставуваат „континуирана ситуација“ дури и кога жалителот уживал периоди на слобода понекогаш и само неколку минути.⁵⁹³

---

587 *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, Nos. 29813/96 and 30229/96, ECHR 2000-I.

588 Спротивно на тоа, види *Von Maltazan and Others v. Germany*, во врска со непостоење на континуирана повреда на Конвенцијата во однос на имот кој е експроприран за време на советската окупација во периодот 1945-1949 година.

589 *Fetisov and Others v. Russia*, Nos. 43710/07 and 3 others, 17 January 2012.

590 *Svinarenko and Slyadnev v. Russia* [GC], Nos. 32541/08 and 43441/08, ECHR 2014.

591 *Fetisov and Others v. Russia*, Nos. 43710/07 and 3 others, § 75, 17 January 2012; *Svinarenko and Slyadnev v. Russia* [GC], Nos. 32541/08 and 43441/08, §§ 86-87, ECHR 2014.

592 *Shishanov v. the Republic of Moldova*, No. 11353/06, §§ 68-69, 15 September 2015.

593 *Gough v. the United Kingdom*, No. 49327/11, §§ 133-34, 28 October 2014.

Во случај кога наводната повреда претставува „континуирана ситуација“ против која не е достапен домашен правен лек, рокот од 6 месеци започнува да тече кога таа ситуација ќе се оконча.⁵⁹⁴ Сè додека ситуацијата трае, обврската за почитување на рокот од 6 месеци не се применува.⁵⁹⁵

Сепак, важно е да се нагласи дека континуираната ситуација не може да ја одложи примената на правилото на 6 месеци на неодредено време. Имено, на жалителите кои сакаат да се жалат на континуираниот неуспех на државата да ги исполни своите обврски, како што се: актуелни исчезнувања, континуирани повреди на правото на сопственост, неизвршување на паричните долгови од страна на претпријатија во државна сопственост, и слично, Судот им наметнал обврска за должно внимание и иницијатива.⁵⁹⁶

Според ревидираната верзија на правилото 47 од Деловникот на Судот, која стапи во сила на 1 јануари 2014 година, како датум на поднесување на жалбата, во смисла на член 35(1) од Конвенцијата, ќе се смета датумот на кој до Судот бил испратен образец за поднесување жалба што ги исполнува сите критериуми утврдени со ова правило. Имено, жалбата мора да ги содржи сите информации кои се бараат во релевантите делови на образецот за поднесување на жалба.

Пред стапување во сила на ревидираната верзија на правилото 47 од Деловникот на Судот, беше доволно до Судот да се испрати писмо во кое се наведува суштината на жалбата, дури и само во кратки црти, за да прекине течењето на рокот од 6 месеци. Почнувајќи од 1 јануари 2014 година, сепак за датум на поднесување на жалбата, со кој се прекинува течењето на рокот од 6 месеци, се смета датумот на испраќање на комплетен образец за поднесување на жалба.⁵⁹⁷

---

594 *Sabri Güneş v. Turkey* [GC], No. 27396/06, § 54, 29 June 2012; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 159, ECHR 2009; *Ülke v. Turkey* (dec.), No. 39437/98, 1 June 2004.

595 *Oliari and Others v. Italy*, Nos. 18766/11 and 36030/11, §§ 96-97, 21 July 2015; *lordache v. Romania*, No. 6817/02, § 50, 14 October 2008.

596 *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, §§ 159-72, ECHR 2009; *Sargsyan v. Azerbaijan* (dec.) [GC], No. 40167/06, §§ 124-48, 14 December 2011; *Sokolov and Others v. Serbia* (dec.), Nos. 30859/10 and 6 others, §§ 31-36, 14 January 2014.

597 European Court of Human Rights, *Report on the implementation of the revised rule on the lodging of new applications*, 02/2015, p.2; https://www.echr.coe.int/Documents/Report_Rule_47_ENG.pdf

На почетокот на 2014 година, по стапувањето во сила на ревидираната верзија на правилото 47 од Деловникот на Судот, голем број адвокати и жалители ги поднеле своите жалби на самиот крај од предвидениот шестмесечен рок за поднесување на жалба до Судот, заради што, по приемот на писмото со кое се информираат дека нивната жалба е нецелосна според правилото 47, не биле во можност повторно навремено да ги достават нивните комплетирани жалби. На 9 септември 2014 година, во случајот *Malysh and Ivanin v. Ukraine*,⁵⁹⁸ судскиот совет отфрлил два случаи како ненавремени, од причина што жалителите не поднеле комплетна жалба во рамки на рокот од 6 месеци. Затоа, сега во судската практика на Судот е утврдено дека за датум на поднесување на жалбата се смета датумот на испраќање на комплетен образец за жалба и дека претходните нецелосни поднесоци нема да бидат земени предвид.⁵⁹⁹

Правилото 47 од Деловникот на Судот, всушност, ја определува содржината на индивидуалната жалба. Така, секоја жалба што се поднесува врз основа на членот 34 од Конвенцијата треба да биде доставена на образецот за поднесување жалба изготвен од страна на Секретаријатот на Судот, освен доколку Судот не одлучи поинаку. Според правилото 47, жалбата треба да ги содржи сите податоци што се бараат во соодветните делови на образецот:

- (а) Име, датум на раѓање, државјанство и адреса на жалителот, и, доколку жалителот е правно лице, целосен назив, датум на основање или регистрација, официјален регистрациски број (доколку има такв) и службена адреса на правното лице;
- (б) Име, адреса, број на телефон, број на факс и електронска пошта на застапникот, доколку жалителот има застапник;
- (в) Доколку жалителот има застапник, делот наменет за овластување на образецот за поднесување жалба треба да ги содржи: датумот на потпишување на овластувањето и оригиналниот потпис на жалителот; оригиналниот потпис на застапникот, со кој тој ја потврдува својата согласност да настапува во име на жалителот, исто така мора да фигурира во делот наменет за овластување на образецот за поднесување жалба;
- (г) Име на договорната страна или договорните страни против која/кои се поднесува жалбата;

---

⁵⁹⁸ *Malysh and Ivanin v. Ukraine* (dec.), Nos. 40139/14 and 41418/14, 9 September 2014.

⁵⁹⁹ *Ibid.*

- (д) Концизна и читлива изјава за фактичката состојба на предметот;
- (ѓ) Концизна и читлива изјава за наводните повреди на Конвенцијата и релевантни аргументи;
- (е) Концизна и читлива изјава во која жалителот потврдува дека ги испочитувал критериумите за допуштеност утврдени со член 35(1) од Конвенцијата.⁶⁰⁰

Истовремено, сите информации на кои се однесуваат претходно наведените точки (д) до (е), а коишто ќе бидат наведени во соодветниот дел на образецот, треба да му бидат доволни на Судот за да ги утврди суштината и предметот на жалбата без да има потреба да консултира каков и да е друг документ.⁶⁰¹ Сепак, жалителот може да ги дополни овие информации така што кон образецот за поднесување жалба ќе приложи повеќе детали за фактите, наводните повреди на Конвенцијата и релевантни аргументи. Овие прилози не треба да надминуваат 20 страници.⁶⁰²

Образецот за поднесување жалба треба да биде потпишан од жалителот или неговиот застапник и кон него треба да бидат приложени:

- (а) Копии од документи кои се однесуваат на одлуките или мерките - предмет на жалбата (судски или други одлуки);
- (б) Копии од документи и одлуки од кои може да се утврди дека жалителот постапил согласно правилото во однос на искористување на домашните правни средства и рокот утврден со член 35(1) од Конвенцијата;
- (в) Доколку тоа е релевантно за конкретната ситуација, копии од документите за која и да е друга постапка за меѓународна истрага или спогодување;
- (г) Кога жалителот е правно лице, документ или документи од кои може да се утврди дека поединецот кој ја поднел жалбата до Судот е надлежен или овластен да го застапува жалителот.⁶⁰³

Документите кои се доставуваат во прилог на жалбата мора да бидат хронолошки подредени, нумерирани со последователни броеви и јасно означени.⁶⁰⁴

600 Правило 47(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

601 Правило 47(2)(а) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

602 Правило 47(2)(б) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

603 Правило 47(3.1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

604 Правило 47(3.2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

Жалителите кои не сакаат нивниот идентитет да биде достапен за јавноста, мора јасно да го посочат тоа и да ги наведат причините кои го оправдуваат барањето да се направи исклучок од стандардното правило за пристап на јавноста до информациите во постапките пред Судот. Судот може да го прифати барањето за анонимност или да одобри анонимност по сопствена иницијатива.⁶⁰⁵

Доколку не се испочитувани претходно наведените услови утврдени во правилото 47 од Деловникот на Судот, жалбата нема да биде разгледана од Судот, освен доколку:

- (а) Жалителот доставил соодветно објаснување за тоа зошто не го испочитувал ова правило;
- (б) Жалбата се однесува на барање за времена мерка;
- (в) Судот одлучи поинаку, по сопствена иницијатива, или по барање на жалителот.⁶⁰⁶

Во секој случај, Судот може да побара од жалителот во одреден временски рок да достави информации или документи во каква и да е форма, или на кој и да е начин што може да се смета за соодветен.⁶⁰⁷

За датум на испраќање на жалбата ќе се смета датумот на поштенскиот печат, а не датумот што покажува кога била примена жалбата.^{608 609} Судот може, сепак, да одлучи, доколку е тоа оправдано, друг датум да се смета како датум на поднесување на жалбата.⁶¹⁰ Тоа би било случај, на пример, кога е невозможно да се утврди датумот на испраќање на жалбата, при што како датум на испраќање може да се земе датумот наведен во жалбата или, во отсуство на таков датум, како датум на испраќање може да се смета датумот кога жалбата е пристигната во Судот.⁶¹¹

Еден жалбен навод се карактеризира не само со правната основа или аргументите врз кои е заснован, туку и со фактите коишто се

---

605 Правило 47(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

606 Правило 47(5.1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

607 Правило 47(5.2) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

608 Правило 47(6)(а) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

609 *Abdulrahman v. the Netherlands* (dec.), No. 66994/12, 5 February 2013; *Brežec v. Croatia*, No. 7177/10, § 29, 18 July 2013.

610 Правило 47(6)(б) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

611 *Bulinwar OOD and Hrusanov v. Bulgaria*, No. 66455/01, §§ 30-32, 12 April 2007.

наведени во него.⁶¹² Во однос на жалбените наводи кои не се вклучени во првичната жалба, течењето на рокот од 6 месеци нема да биде прекинато сè до датумот кога жалбениот навод првпат ќе биде поднесен до органот на Конвенцијата.⁶¹³ Доколку жалбените наводи се поднесени по истекот на рокот од 6 месеци, тие може да бидат испитани само во случај кога претставуваат одредени аспекти на првичните жалбени наводи кои биле поднесени со почитување на временскиот рок.⁶¹⁴

Во случај кога во првичната жалба не се дадени индикации за фактичката основа на жалбениот навод, ниту, пак, за природата на евентуалната повреда, самиот факт дека жалителот се повикал на членот 6 во својата жалба не е доволен за да послужи како основа за истакнување на сите подоцнежни жалбени наводи во согласност со тој член.⁶¹⁵ Исто така, обезбедувањето документи од домашната постапка не е доволно за да се смета како основа за истакнување на сите подоцнежни жалбени наводи кои се однесуваат на таа постапка. Потребно е да постои барем кратка индикација за природата на наводната повреда според Конвенцијата за да се поднесе жалба и на тој начин да се прекине течењето на рокот од 6 месеци.⁶¹⁶

3.3. Анонимна жалба

Според член 35(2)(а) од Конвенцијата, „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба поднесена врз основа на членот 34, кога жалбата е анонимна...“. Имено, жалителот мора да биде уредно идентификуван во образецот за поднесување жалба.⁶¹⁷ Во спротивно, жалбата ќе биде отфрлена. Само Судот е надлежен да утврди дали жалбата е анонимна во смисла на член 35(2)(а).⁶¹⁸ Ако тужената влада

---

612 *Scoppola v. Italy* (No. 2) [GC], No. 10249/03, § 54, 17 September 2009.

613 *Allan v. the United Kingdom* (dec.), No. 48539/99, 28 August 2001.

614 *Sâmbata Bihor Greek Catholic Parish v. Romania*, No. 48107/99, 12 January 2010.

615 *Allan v. the United Kingdom* (dec.), No. 48539/99, 28 August 2001.; *Adam and Others v. Germany* (dec.), No. 290/03, 1 September 2005.

616 *Bozinovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia* (dec.), No. 68368/01, 1 February 2005.

617 Правило 47(1)(а) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

618 *Sindicatul Păstorul cel Bun v. Romania* [GC], No. 2330/09, § 69, ECHR 2013.

се сомнева во автентичноста на жалбата, таа мора да го извести Судот навремено.⁶¹⁹

Судот утврдил дека жалбата се смета за анонимна кога списите на предметот не укажуваат на елементи што ќе му овозможат на Судот да го идентификува жалителот.⁶²⁰ За анонимна се смета и жалбата која е поднесена од страна на здружение во име на неидентификувани лица, при што здружението не е жртва, туку се жали на повреда на правото на почитување на приватниот живот во корист на неидентификувани поединци, кои на овој начин станале жалители и изјавиле дека се застапувани од здружението.⁶²¹

Исто така, Судот може да одлучи дека идентитетот на жалителот не треба да се објави јавно.⁶²² Имено, во некои случаи, жалителите може да имаат многу добри причини заради кои не сакаат да биде откриен нивниот идентитет. Во такви случаи, податоците за жалителот, вклучувајќи го: неговото име, адреса, датум на раѓање, националност и занимање, ќе мора да бидат наведени во образецот за поднесување жалба до Судот, но жалителот може да побара доверливост. Доколку барањето на жалителот за доверливост се прифати од страна на Судот, жалителот ќе биде назначен во извештаите за случајот со неговите иницијали, или само со буква.

Член 35(2)(а) од Конвенцијата не е применлив кога жалителите поднеле фактички и правни информации што му овозможуваат на Судот да ги идентификува и да ги утврди нивните врски со фактите што се во прашање и покренатата жалба.⁶²³ Исто така, жалбата не се смета за анонимна кога е поднесена од поединци кои користат псевдоними и кои на Судот му даваат образложение дека околностите на вооружениот конфликт ги приморуваат да не ги откриваат своите вистински имиња, со цел да ги заштитат членовите на своите семејства и пријателите. Имено, во случајот *Shamayev and Others v. Georgia and Russia*,⁶²⁴ Судот утврдил дека „зад тактизирањето за прикривање на нивниот вистински идентитет од разбирливи причини, стојат вистински луѓе

---

619 *Ibid.*

620 *Blondje v. the Netherlands* (dec.), No. 7245/09, ECHR 2009.

621 *Federation of French Medical Trade Unions and the National Federation of Nurses v. France* (dec.), No. 10983/84, Commission decision of 12 May.

622 Правило 47(4) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

623 *Sindicatul Păstorul cel Bun v. Romania* [GC], No. 2330/09, § 71, ECHR 2013.

624 *Shamayev and Others v. Georgia and Russia* (dec.), No. 36378/02, 16 September 2003.

кои може да се идентификуваат од доволен број индикации, различни од нивните вистински имиња“, и дека „постои доволно блиска врска меѓу жалителите и настаните за кои станува збор“, заради што не ја сметал жалбата за анонимна.

3.4. Суштински иста жалба

Членот 35(2)(б) од Конвенцијата предвидува дека „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба поднесена врз основа на членот 34, кога..., во суштина, е иста како и жалбата што Судот претходно ја разгледувал или веќе е доставена до друга меѓународна истражна или судска инстанца, и доколку не содржи нови факти“. Имено, жалбата ќе биде отфрлена согласно член 35(2)(б) од Конвенцијата доколку е **суштински иста како жалбата која Судот веќе ја разгледувал** или доколку е **суштински иста како жалбата која е веќе доставена до друга меѓународна истражна и судска инстанца**, при што жалбата **не содржи нови релевантни факти**.

Имено, ќе се смета дека жалбата „во суштина е иста“ со друга жалба кога се исти: странките, жалбените наводи и фактичките состојби.⁶²⁵ Доколку се потврди дека ова е случај, тогаш Судот ќе ја прогласи жалбата за недопуштена.

Првиот дел на член 35(2)(б) има за цел да ја обезбеди конечност на одлуките на Судот и да ги спречи жалителите да се жалат на претходните пресуди или одлуки на Судот преку поднесување на нови жалби.⁶²⁶ Притоа, Судот испитува дали двете жалби поднесени од жалителите суштински се однесуваат на истите: лица, факти и жалбени наводи.⁶²⁷ Овој дел на членот се однесува и на случаите коишто се симнати од листата на случаи на Судот врз основа на пријателска спогодба.⁶²⁸ Но, ако претходната жалба никогаш не била предмет на формална одлука, Судот не е спречен да ја разгледа новата жалба.⁶²⁹

---

625 *Pauger v. Austria*, No. 24872/94, Commission decision of 9 January 1995; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland (No. 2)* [GC], No. 32772/02, § 63, ECHR 2009.

626 *Kafkaris v. Cyprus* (dec.), No. 9644/09, § 67, 21 June 2011; *Lowe v. the United Kingdom* (dec.), No. 12486/07, 8 September 2009.

627 *Vojnović v. Croatia* (dec.), No. 4819/10, § 28, 26 June 2012; *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland (No. 2)* [GC], No. 32772/02, § 63, ECHR 2009; *Amarandei and Others v. Romania*, No. 1443/10, §§ 106-111, 26 April 2016.

628 *Kezer and Others v. Turkey* (dec.), No. 58058/00, 5 October 2004.

629 *Sürmeli v. Germany* (dec.), No. 75529/01, 29 April 2004.

Значи, повторно поднесените жалби од страна на ист жалител, во однос на иста работа, ќе бидат прогласени за недопуштени врз основа на член 35(2)(б), освен доколку не содржат нови релевантни факти. Меѓутоа, важно е да се има предвид и исклучокот во однос на „новите релевантни факти“. Така, жалителот чија жалба претходно била прогласена за недопуштена заради неисцрпување на домашните правни средства, може повторно да го поднесе случајот до ЕСЧП, откако ќе ги искористи ефективните домашни правни средства. Исто така, може да постојат нови информации за фактите, или нови случувања во домашните постапки, што може да ја оправдаат натамошната жалба, како што е зголеменото времетраење на домашните постапки.⁶³⁰ Притоа, треба да се има предвид дека дополнителните правни аргументи не претставуваат „нови релевантни факти.“⁶³¹

Вториот дел од член 35(2)(б) има за цел да ја избегне ситуацијата кога неколку меѓународни тела истовремено се занимаваат со жалби кои се суштински исти. Ситуацијата од овој вид би била неспоива со духот и словото на Конвенцијата, која се обидува да избегне плурализам од меѓународни постапки кои се однесуваат на исти случаи.⁶³²

При утврдувањето дали неговата надлежност е исклучена врз основа на оваа одредба од Конвенцијата, Судот ќе треба да одлучи дали жалбата пред него е суштински иста како жалбата која веќе е доставена пред друга меѓународна инстанца и, ако е така, дали истата може да се смета за „доставена до друга меѓународна истражна или судска инстанца“ во смисла на член 35(2)(б) од Конвенцијата.⁶³³ Притоа, Судот ќе потврди дека не е одлучувачки датумот на иницирање на паралелен сет на постапки, туку дали одлуката за основаноста веќе била донесена во таа постапка до моментот кога го разгледува случајот.⁶³⁴

3.5. Злоупотреба на правото на жалба

Според член 35(3)(а) од Конвенцијата, „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на членот 34,

---

630 *X v. United Kingdom*, No. 8233/78, dec. 3.10.79, 17 DR 122; *Vallan v. Italy*, No. 9621/81, dec. 13.10.83

631 *X v. United Kingdom*, No. 8206/78, dec.10.7.81, 25 DR 147.

632 *ОАО Нефтяная Компания Yukos v. Russia*, No. 14902/04, § 520, 20 September 2011.
Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası v. Turkey, No. 20641/05, § 37, ECHR 2012.

633 *ОАО Нефтяная Компания Yukos v. Russia*, No. 14902/04, § 520, 20 September 2011.

634 *Peraldi v. France* (dec.), No. 2096/05, 7 April 2009.

ако оцени дека... со неа се злоупотребува правото на индивидуална жалба...". Притоа, поимот „злоупотреба“, во смисла на членот 35(3)(а), мора да биде сфатен во неговата вообичаена смисла во согласност со општата правна теорија, односно како погрешна примена на правото за цели поинакви од тие за кои е предвидено.⁶³⁵

Имајќи ја предвид дефиницијата на поимот „злоупотреба“, би можело да се заклучи дека злоупотреба на правото на жалба би претставувало секое однесување на жалителот што е очигледно спротивно на целта на правото на индивидуална жалба, онака како што е предвидено со ЕКЧП, и со тоа го попречува нормалното функционирање на Судот или правилното водење на постапките пред него.⁶³⁶ Доколку Судот утврди злоупотреба на правото на жалба, ќе ја отфрли жалбата како недопуштена, согласно член 35(3)(а) од Конвенцијата.

Случаите во кои Судот открил злоупотреба на правото на жалба може да се групираат во **пет типични категории**:⁶³⁷ информации што доведуваат до заблуда; користење навредлив јазик; повреда на обврската за зачувување на доверливоста на постапката за пријателско спогодување; жалба со вознемирувачки наводи или без вистинска цел; и сите други случаи што не можат да бидат исцрпно наведени.⁶³⁸

Во случај кога жалбата е намерно заснована врз неистинити факти, со цел да го доведе Судот во **заблуда**, истата претставува злоупотреба на правото на жалба.⁶³⁹ Поднесувањето жалба под лажен идентитет⁶⁴⁰ и испраќањето фалсификувана документација до Судот,⁶⁴¹ се едни од најсериозните примери за овој вид на злоупотреба на правото на жалба.

Злоупотребата од овој вид може да биде извршена и при пропуст сторен од страна на жалителот, во случај кога жалителот уште на

---

635 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 37.

636 *Miroļubovs and Others v. Latvia*, No. 798/05, §§ 62 & 65, 15 September 2009; *S.A.S. v. France* [GC], No. 43835/11, § 66, ECHR 2014.

637 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 37-40.

638 *S.A.S. v. France* [GC], No. 43835/11, § 67, ECHR 2014.

639 *Varbanov v. Bulgaria*, No. 31365/96, § 36, ECHR 2000-X.

640 *Drijfhout v. the Netherlands* (dec.), No. 51721/09, §§ 27-29, 22 February 2011.

641 *Jian v. Romania* (dec.), No. 46640/99, 30 March 2004.; *Bagheri and Maliki v. the Netherlands* (dec.), No. 30164/06, 15 May 2007.; *Poznanski and Others v. Germany* (dec.), No. 25101/05, 3 July 2007.; *Gogitidze and Others v. Georgia*, No. 36862/05, §§ 77-78, 12 May 2015.

почетокоот пропушил да го информира Судот за некој фактор што бил од суштинско значење за испитувањето на предметот.⁶⁴² Притоа, таквите информации треба да се однесуваат на суштината на предметот, со цел Судот да може да утврди дека пропустот претставува злоупотреба на правото на индивидуална жалба.⁶⁴³ Исто така, до злоупотреба на правото на жалба од овој вид доаѓа и доколку се случат нови и важни настани додека сè уште трае постапката пред Судот, а жалителот, и покрај обврската предвидена со Деловникот на Судот, пропушил да ги обелодени тие информации пред Судот, со што спречил да се донесе пресуда во конкретен случај со целосно знаење на фактите. Во вакви случаи, Судот ќе ја отфрли жалбата како недопуштена врз основа на злоупотребата на правото на жалба.⁶⁴⁴

Доколку по конечното на пресудата на Судот за основаноста на случајот произлезе дека жалителот скрил факт што би бил релевантен за испитување на жалбата, Судот може да ја преиспита својата пресуда преку поведување постапка за ревизија, согласно одредбите предвидени во правилото 80 од Деловникот на Судот, и да ја отфрли жалбата врз основа на злоупотреба на правото на жалба.⁶⁴⁵ Можноста за ревизија на пресуда постои само во случај кога тужената влада не можела разумно да знае за новиот факт во времето на испитување на предметот од страна на Судот, и доколку барањето за ревизија биде поднесено во рок од 6 месеци по дознавањето за тој факт.^{646 647}

До злоупотреба на правото на жалба ќе дојде и во случај кога жалителот користи особено: **вознемирувачки, навредлив, заканувачки или провокативен јазик** во својата кореспонденција со Судот. Таквиот вознемирувачки и навредлив јазик може да е насочен против:

---

642 *Al-Nashif v. Bulgaria*, No. 50963/99, § 89, 20.6.02.; *Kerechashvili v. Georgia* (dec.), No. 5667/02, ECHR 2006-V.; *Martin Alves v. Portugal* (dec.), No. 56297/11, 21 January 2014; *Gross v. Switzerland* [GC], No. 67810/10, §§ 35-36, ECHR 2014.

643 *Bestry v. Poland*, No. 57675/10, § 44, 3 November 2015.

644 *Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.), Nos. 42165/02 and 466/03, 25 September 2007; *Predescu v. Romania*, No. 21447/03, §§ 25-27, 2 December 2008.

645 *Gardean and S.C. Grup 95 SA v. Romania* (revision), No. 25787/04, §§ 12-22, 30 April 2013; *Vidu and Others v. Romania* (revision), No. 9835/02, §§ 17-30, 17 January 2017; *Petroiu v. Romania* (revision), No. 33055/09, §§ 16-30, 7 February 2017.

646 Правило 80(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

647 *Grossi and Others v. Italy* (revision), No. 18791/03, §§ 17-24, 30 October 2012; *Vidu and Others v. Romania* (revision), No. 9835/02, §§ 20-23, 17 January 2017; *Petroiu v. Romania* (revision), No. 33055/09, §§ 19 and 27-28, 7 February 2017.

одговорната влада, владиниот агент, властите на одговорната држава, самиот Суд, неговите судии, неговиот Секретаријат или неговите членови, и слично.⁶⁴⁸ Притоа, Судот утврдил дека не е доволно јазикот на жалителот да биде само: остар, полемичен или саркастичен, туку дека е потребно да ги надмине „границите на нормален, граѓански и легитимен критицизам“ за да може да се смета како злоупотреба.⁶⁴⁹ Доколку за време на постапката жалителот престане да употребува навредлив јазик по дадено формално предупредување од страна на Судот, ако веднаш ги повлече навредливите забелешки или се изви-ни, жалбата нема да биде отфрлена врз основа на злоупотреба на правото на жалба.⁶⁵⁰

Во согласност со членот 39(2) на Конвенцијата и членот 62(2) од Деловникот на Судот, странките имаат обврска за **доверливост на преговорите за пријателско спогодување**. Доколку дојде до намерна повреда на оваа обврска од страна на жалителот, истото може да се смета за злоупотреба на правото на жалба и, врз таа основа, да доведе до отфрлање на жалбата од страна на Судот.⁶⁵¹

За да се утврди дали жалителот ја повредил обврската за доверливост на преговорите за пријателско спогодување, потребно е најпрво да се дефинираат границите на таа обврска. Притоа, таа секогаш мора да се толкува во контекст на нејзината општа цел, која се состои во тоа да се олесни постапката за пријателско спогодување на начин што ќе се заштитат странките и Судот од можни притисоци. Имајќи го предвид ова толкување, може да се заклучи дека доставувањето на документите што се однесуваат на пријателското спогодување на трето лице, би можело, теоретски, да доведе до злоупотреба на правото на жалба во смисла на членот 35(3)(а) на Конвенцијата. Сепак, тоа не значи дека постои апсолутна и безусловна забрана за прикажување на документите што се однесуваат на спогодувањето или за разговарање за тие документи со било кое трето лице.

---

648 *Řehák v. the Czech Republic* (dec.), No. 67208/01, 18 May 2004.; *Duringer and Grunge v. France* (dec.), Nos. 61164/00 and 18589/02, ECHR 2003-II.; *Stamoulakatos v. the United Kingdom*, No. 27567/95, Commission decision of 9 April 1997.

649 *Di Salvo v. Italy* (dec.), No. 16098/05, 11 January 2007; *Apinis v. Latvia* (dec.), No. 46549/06, 20 September 2011.

650 *Chernitsyn v. Russia*, No. 5964/02, §§ 25-28, 6 April 2006.

651 *Míroľubovs and Others v. Latvia*, No. 798/05, § 66, 15 September 2009; *Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.), Nos. 42165/02 and 466/03, 25 September 2007; *Popov v. Moldova* (No. 1), No. 74153/01, § 48, 18 January 2005.

Имено, при сето ова, исто така, треба да се има предвид дека едно вакво широко и ригорозно толкување би можело да доведе до ризик да биде поткопана заштитата на легитимните интереси на жалителот. Тоа, на пример, би било случај кога жалителот бара совет врз еднократна основа, во случај во кој е овластен да се застапува себеси пред Судот. Освен тоа, веројатно е дека за Судот е многу тешко, скоро невозможно, да го следи придржувањето до забраната за откривање на информации во врска со постапката за пријателско спогодување. Суштината на член 39(2) од Конвенцијата и член 62(2) од Деловникот на Судот се состои, всушност, во тоа што на странките им е забрането да ги објавуваат таквите информации, на пример: преку разни медиуми, во кореспонденција што овозможува да биде прочитана од поголем број луѓе, или на било кој друг начин.⁶⁵² Токму овој вид однесување, со извесен степен на сериозност, претставува злоупотреба на правото на жалба.

Во секој случај, за да може објавувањето на доверливите информации да се смета за злоупотреба на правото на жалба, истите треба да бидат намерно објавени. Притоа, не е доволно само да постои сомневање, туку директната одговорност на жалителот за објавувањето на ваквите информации секогаш мора да биде утврдена со доволна сигурност.⁶⁵³

Злоупотреба на правото на жалба од страна на жалителот ќе има и во случај кога жалителот постојано поднесува **вознемирувачки или очигледно неосновани жалби** до Судот, кои се слични со жалба што ја поднел во минатото, а која веќе била прогласена за недопуштена.⁶⁵⁴ Судот нема задача да се справува со неосновани и непристојни жалби или со некое друго, очигледно навредливо однесување на жалителите или на нивните застапници, што создава работа за Судот. Имено, сето тоа е неспоиво со вистинските функции на Судот, согласно Конвенцијата.⁶⁵⁵ Исто така, Судот може да утврди постоење на злоупотреба на правото на жалба кога жалбата, очигледно, има **недостиг од**

---

652 *Miroļubovs and Others v. Latvia*, No. 798/05, § 68, 15 September 2009.

653 *Ibid.*

654 *M. v. the United Kingdom*, No. 13284/87, Commission decision of 15 October 1987; *Philis v. Greece*, No. 28970/95, Commission decision of 17 October 1996.

655 *Bekauri v. Georgia* (preliminary objections), No. 14102/02, § 21, 10 April 2012; *Migliore and Others v. Italy* (dec.), Nos. 58511/13 and 2 others, 12 November 2013; *Simitzi-Papachristou and Others v. Greece* (dec.), Nos. 50634/11 and 18 others, 5 November 2013.

вистинска цел и/или се однесува на незначителна сума пари.⁶⁵⁶ По стапувањето во сила на Протоколот 14, на 1 јуни 2010 година, ваквите жалби се разгледуваат поефикасно во согласност со членот 35(3)(б) на Конвенцијата, кој го предвидува постоењето на незначителна сума пари како основа за прогласување на жалбата за недопуштена.

Пресудите и одлуките на Судот, како и случаите во однос на кои сè уште се постапува пред Судот, понекогаш се користат за целите на политичките говори на национално ниво во државите кои се договорни страни на Конвенцијата. Судот не може да утврди постоење на злоупотреба на правото на жалба само поради тоа што жалбата е инспирирана од желбата за публицитет или пропаганда.⁶⁵⁷ Сепак, злоупотреба може да постои во случај кога жалителот, мотивиран од политички интереси, дава интервјуа за разни медиуми, во кои изразува неодговорни или несериозни ставови во однос на постапката што е во тек пред Судот.⁶⁵⁸

4. Основи за недопуштеност кои се однесуваат на надлежноста на Судот

Групата на критериуми за допуштеност на жалбата, која се однесува на надлежноста на Судот да решава по жалби од аспект на: *ratione personae*, *ratione loci*, *ratione temporis* и *ratione materiae*, има своја основа во член 35(3)(а), според кој „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на член 34, ако оцени дека жалбата е неспоива со одредбите на Конвенцијата или со нејзините протоколи...“, како и во член 32 од Конвенцијата, кој ја определува надлежноста на Судот. Според член 32 од Конвенцијата, „надлежноста на Судот се протега на сите прашања во врска со толкувањето и примената на Конвенцијата и на нејзините протоколи што ќе му бидат доставени според условите предвидени во членовите 33, 34, 46 и 47“.

---

656 *Bock v. Germany* (dec.), No. 22051/07, 19 January 2010.

657 *McFeeley and Others v. the United Kingdom*, no. 8317/78, Commission decision of 15 May 1980; *Khadzhialiyev and Others v. Russia*, No. 3013/04, §§ 66-67, 6 November 2008.

658 *Georgian Labour Party v. Georgia*, No. 9103/04, ECHR 2008.

додека „во случај на спор во врска со надлежноста на Судот, одлучува Судот.“

Имено, може да се каже дека концептот на **неспоивост со одредбите на Конвенцијата** има **четири аспекти**:

- (а) Неспоивост на жалбата со одредбите на Конвенцијата заради ограничувањата во однос на тоа кој може да поднесе жалба и кој може да биде тужен (*ratione personae*);
- (б) Неспоивост на жалбата со одредбите на Конвенцијата заради ограничувањата во однос на надлежноста на државата (*ratione loci*);
- (в) Неспоивост на жалбата со одредбите на Конвенцијата заради ограничувањата на временскиот аспект во однос на обврските на државата согласно Конвенцијата (*ratione temporis*);
- (г) Неспоивост на жалбата со одредбите на Конвенцијата заради ограничувањата во однос на тоа што опфаќаат правата заштитени со Конвенцијата (*ratione materiae*).

4.1. Неспоивост *ratione personae*

Споивоста *ratione personae* бара, наводните повреди на Конвенцијата да биле сторени од страна на држава којашто е договорна страна на Конвенцијата или, на некој начин, да може тие повреди да ѝ се припишат на засегнатата држава.⁶⁵⁹ Исто така, во случај кога жалбата се поднесува согласно членот 34 од Конвенцијата, споивоста *ratione personae* бара жалителот да може да биде странка во постапката и да покаже дека е жртва на наводната повреда.

Во секој случај, генерално, може да се каже дека надлежноста *ratione personae* ги исклучува жалбите кои не се насочени против државата или било каква форма на државата, како што е: јавен орган, компанија во државна сопственост, суд или трибунал, туку против: приватно лице, или субјект, или против меѓународна организација, или трибунал. Притоа, дури и ако тужената држава не поднесе никаков приговор за надлежноста на Судот во однос на принципот *ratione personae*, Судот по службена должност ќе го разгледа ова прашање.⁶⁶⁰

Имајќи го предвид претходно изложеното во однос на надлежноста на Судот *ratione personae*, може да се заклучи дека жалбата ќе биде

659 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 41.

660 *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina* [GC], Nos. 27996/06 and 34836/06, § 27, ECHR 2009.

прогласена за неспоива *ratione personae* со Конвенцијата, од следниве причини:⁶⁶¹

- (а) Ако жалителот не може да биде странка во постапката според членот 34 на Конвенцијата,⁶⁶²
- (б) Ако жалителот не може да покаже дека е жртва на наводната повреда,⁶⁶³
- (в) Ако жалбата е поднесена против поединец,⁶⁶⁴
- (г) Ако жалбата е поднесена против држава која не ја ратификувала Конвенцијата,⁶⁶⁵ или директно против меѓународна организација која не пристапила кон Конвенцијата,⁶⁶⁶
- (д) Ако жалбениот навод вклучува некој протокол од Конвенцијата кој не е ратификуван од страна на тужената држава.⁶⁶⁷

Доколку се утврди недостаток од надлежност *ratione loci*,⁶⁶⁸ тоа не значи дека Судот е ослободен од испитување дали жалителите се под надлежност на една или повеќе држави кои се договорни страни, во смисла на членот 1⁶⁶⁹ од Конвенцијата.⁶⁷⁰ Од овие причини, за приговорите во

---

661 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 41-42.

662 *Municipal Section of Antilly v. France* (dec.), No. 45129/98, ECHR 1999-VIII.; *Döşemealtı Belediyesi v. Turkey* (dec.), No. 50108/06, 23 March 2010.; *Moretti and Benedetti v. Italy*, No. 16318/07, 27 April 2010.; *Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria* (dec.), Nos. 35653/12 and 66172/12, 28 June 2016.

663 *Kátai v. Hungary* (dec.), No. 939/12, §§ 25-26, 18 March 2014.

664 *Durini v. Italy*, No. 19217/91, Commission decision of 12 January 1994.

665 *E.S. v. Federal Republic of Germany*, No. 262/57, Commission decision of 28 August 1957.

666 *Stephens v. Cyprus, Turkey and the United Nations* (dec.), No. 45267/06, 11 December 2008.

667 *Horsham v. the United Kingdom*, No. 23390/94, Commission decision of 4 September 1995.; *De Saedeleer v. Belgium*, No. 27535/04, § 68, 24 July 2007.

668 Надлежноста *ratione loci* е детално објаснета во продолжение на ова поглавје, а се однесува на тоа наводните повреди на Конвенцијата да настанале во рамки на надлежноста на тужената држава.

669 Член 1 од Европската конвенција за човекови права предвидува: „Високите договорни страни им ги признаваат на сите лица под нивна надлежност правата и слободите утврдени во делот I на оваа Конвенција.“ Притоа, како што веќе беше објаснето во првото поглавје (I. Европска конвенција за човекови права), делот I на ЕКЧП содржи каталог на основните слободи и права, за кои државите кои се договорни страни на ЕКЧП се обврзале дека ќе обезбедат заштита.

670 *Drozd and Janousek v. France and Spain*, § 90, 26 June 1992, Series A, No. 240.

однос на тоа дека жалителот не е под надлежност на тужената држава е повообичаено да бидат истакнати како тврдења дека жалбата е неспои-ва *ratione personae* со Конвенцијата (поднесоците на одговорните влади во *Banković and Others v. Belgium and Others*;⁶⁷¹ *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia*;⁶⁷² *Weber and Saravia v. Germany*⁶⁷³).⁶⁷⁴

Вршењето на надлежноста е неопходен услов државата која е договорна страна на Конвенцијата да може да се смета за одговорна за дејства, или пропуштање на дејства кои може да ѝ се припишат на истата и кои може да резултираат во наводи за повреда на правата и слободите утврдени во Конвенцијата.⁶⁷⁵ Надлежноста на државата според член 1 од Конвенцијата, пред сè, е од територијална природа.⁶⁷⁶ Притоа, се претпоставува дека надлежноста се остварува нормално низ целата територија на државата.⁶⁷⁷

Државите може да бидат одговорни за дејства на своите власти коишто се извршени надвор од територијата на државата, или чиј ефект се одразува надвор од територијата на државата.⁶⁷⁸ Сепак, се работи за исклучителни ситуации,⁶⁷⁹ во случај кога државата која е договорна страна има ефективна контрола врз некоја територија или, барем, пресудно влијание врз неа. Во однос на териториите кои се законски под надлежност на некоја држава која е договорна страна, но не се под ефективна власт, односно контрола на таа држава, жалбите може

---

671 *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, § 35, ECHR 2001-XII.

672 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, § 300, ECHR 2004-VII.

673 *Weber and Saravia v. Germany* (dec.), No. 54934/00, ECHR 2006-XI.

674 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 42.

675 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, § 311, ECHR 2004-VII.; *Al-Skeini and Others v. the United Kingdom* [GC], No. 55721/07, § 130, ECHR 2011.

676 *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, §§ 61 & 67, ECHR 2001-XII.; *Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia* [GC], Nos. 43370/04 and 2 others, § 104, ECHR 2012.

677 *Assanidze v. Georgia* [GC], No. 71503/01, § 139, ECHR 2004-II.; *Sargsyan v. Azerbaijan* (dec.) [GC], No. 40167/06, §§ 129, 139 & 150, 14 December 2011.

678 *Drozd and Janousek v. France and Spain*, § 91, 26 June 1992, Series A, No. 240; *Soering v. the United Kingdom*, §§ 86 & 91, 7 July 1989, Series A, No. 161; *Loizidou v. Turkey* (preliminary objections), § 62, 23 March 1995, Series A, No. 310.

679 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, § 314, ECHR 2004-VII.; *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, § 71, ECHR 2001-XII.

да се сметаат за неспоииви со одредбите на Конвенцијата.⁶⁸⁰ Притоа, сепак, мора да се имаат предвид позитивните обврски на државата во согласност со Конвенцијата.⁶⁸¹

Одговорноста на државите кои се договорни страни за дејствата на приватни лица, иако вообичаено спаѓа под испитување на споивоста *ratione personae*, исто така може да зависи од условите на индивидуалните права од Конвенцијата и од протегањето на позитивната обврска поврзана со тие права.⁶⁸² Одговорноста на државата може да се утврди во согласност со Конвенцијата како резултат на согласноста на властите или на нивното премолчување во однос на дејствата на поединци со кои се повредуваат правата загарантирани со Конвенцијата на други поединци, кои се под нивна надлежност.⁶⁸³ Во оваа смисла, во некои ситуации, одговорност на државата не постои заради определен извршен или правен акт кој има влијание на поединците, туку поради тоа што легислативата е активирана како резултат на дејствата на приватни индивидуи.⁶⁸⁴

Судот истакнал дека државата не може да се из земе од одговорност преку делегирање на нејзините обврски на приватни тела или поединци. Така, во случајот *Costello Roberts v. United Kingdom*,⁶⁸⁵ Судот го применил овој принцип во однос на физичкото казнување во приватно училиште. Судот утврдил дека државата има обврска да им го обезбеди на децата нивното право на образование, вклучувајќи ја и одговорноста за дисциплинскиот систем на училиштето. Притоа, правото на образование се применува еднакво како во однос на учениците во приватни училишта, така и во однос на учениците во државни училишта. Во случајот *Wos v. Poland*,⁶⁸⁶ била утврдена одговорност *ratione personae* на тужената држава во однос на Полско-германската фондација за помирување, која претставувала приватно правно тело

---

680 *An and Others v. Cyprus*, No. 18270/91, Commission decision of 8 October 1999.

681 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, §§ 312-13, §§333 et seq., ECHR 2004-VII.

682 *Söderman v. Sweden* [GC], No. 5786/08, § 78, ECHR 2013; *Siliadin v. France*, No. 73316/01, §§ 77-81, ECHR 2005-VII.; *Beganović v. Croatia*, No. 46423/06, §§ 69-71, 25 June 2009.

683 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, § 318, ECHR 2004-VII.

684 *J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* [GC], No. 44302/02, § 57, ECHR 2007-III.

685 *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, 25 March 1993.

686 *Woś v. Poland*, No. 22860/02, ECHR 2006-VII.

воспоставено согласно меѓународни договори, со цел да биде обезбеден надомест на жртви на прогонот на нацистите. Иако државата не вршела директно влијание врз донесувањето на индивидуалните одлуки, сепак имала значајна улога при утврдување на целокупната рамка во која функционираше Фондацијата.

Исклучок во однос на критериумот *ratione personae* може да постои и кога е утврдено дека државата е одговорна за наводната повреда, на пример, на начин што не успеала да преземе соодветни мерки за да заштити определен поединец од дејствата на други.⁶⁸⁷ Исто така, може да има одговорност на државата во случаи кои се однесуваат на малтретирање од страна на приватни индивидуи, врз основа на комбинирани обврски согласно член 1 и член 3 од Конвенцијата. Имено, со оглед на тоа што член 1 наложува државата да им ги обезбеди на сите лица под нејзина надлежност правата и слободите утврдени со Конвенцијата, државата мора да преземе неопходни чекори со цел да превенира поединци да бидат подложени на нечовечко или понижувачко однесување или казнување, дури и од страна на приватни индивидуи. Ова значи дека е потребно да постои систем на ефективно одвраќање, кој ќе превенира било какво малтретирање, особено во однос на деца и други ранливи лица, како што се лицата кои имаат проблеми со менталното здравје.⁶⁸⁸

Жалбите поднесени до Судот, кои се однесуваат на дејства и пропуштање на дејства од страна на државите кои се договорни страни на Конвенцијата, при што овие дејства и пропуштања имаат основа во резолуциите на Советот за безбедност на ОН и се случуваат пред или за време на мисиите на ОН за обезбедување на меѓународниот мир и сигурност, ќе бидат отфрлени врз основа на критериумот *ratione personae*. Истото се однесува и на жалби во врска со дејства и пропуштање на дејства од страна на разни меѓународни судови и организации, кои имаат седиште во одредена држава која е договорна страна на Конвенцијата. Имено, самиот факт дека еден меѓународен кривичен трибунал има седиште и простории во Холандија, не е доволна основа за припишување на таа држава било какви наводни дејства или пропуштање на дејства од страна на меѓународниот трибунал во врска со осудата на жалителот.⁶⁸⁹

687 *Young, James and Webster v. the United Kingdom*, Series A No. 44, 13 August 1981.

688 *A. v. the United Kingdom*, No. 35373/97, ECHR 2002-X.; *X and Y v. the Netherlands*, Series A, No. 91, 26 March 1985.

689 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 43-44.

Во оваа смисла, Судот утврдил дека дејства или пропуштање на дејства од страна на телата кои се воспоставени со резолуции на Советот за безбедност на ОН за администрација на Косово (КФОР И УНМИК),⁶⁹⁰ одлуките на Високиот претставник за Босна и Херцеговина, чија надлежност произлегува од резолуциите на Советот за безбедност на ОН,⁶⁹¹ и дејства или пропуштање на дејства од страна на Меѓународниот кривичен трибунал за поранешна Југославија, воспоставен согласно Повелбата на ОН како помошна организација на Советот за безбедност⁶⁹² и на Меѓународниот кривичен суд,⁶⁹³ не може да се припишат на тужените договорни страни на Конвенцијата.⁶⁹⁴

Жалбата поднесена против држава која не ја ратификувала Конвенцијата или релевантниот протокол, исто така ќе биде отфрлена врз основа на критериумот *ratione personae*. Разни прашања може да се покренат во врска со распад на државите или сукцесија. Така, жалителите во случајот *Bijelić v. Montenegro and Serbia*⁶⁹⁵ првично се жалеле против Владата на Државната заедница Србија и Црна Гора, поради неуспехот да се спроведе судски налог за иселување. Црна Гора ја објавила својата независност во 2006 година, додека постапката пред ЕСЧП сè уште била во тек. Судот во овој случај го применил принципот според кој основните права што се заштитени со меѓународните договори за човекови права треба да им бидат обезбедени на поединците кои живеат на територијата на засегнатата држава, која е странка во постапката, независно од нејзиниот подоцнежен распад или сукцесија. Од овие причини, со оглед на тоа што ЕКЧП стапила во сила во однос на Државната заедница Србија и Црна Гора во март 2004 година, се сметало дека континуирано е во сила во однос на Црна Гора од 2004 година. Постапката во прашање била опфатена единствено со надлежноста на црногорските власти, па од тие причини жалбата во однос на Србија била прогласена за неспоива *ratione personae*.

---

690 *Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway* (dec.) [GC], Nos. 71412/01 and 78166/01, 2 May 2007; *Kasumaj v. Greece*, No. 6974/05, dec. 5.7.07.; *Azemi v. Serbia* (dec.), No. 11209/09, 5 November 2013.

691 *Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), Nos. 36357/04 and 25 others, 16 October 2007

692 *Galić v. Netherlands*, No. 22617/07, dec. 9.6.09.; *Blagojević v. Netherlands*, No. 49032/07, dec. 9.6.09.

693 *Djokaba Lambi Longa v. Netherlands*, No. 33917/12, dec. 9.10.12.

694 Leach, *supra* note 21, p. 180.

695 *Bijelić v. Montenegro and Serbia*, No. 11890/05, 28 April 2009.

Жалбите поднесени директно против институции на ЕУ, која не е членка на ЕКЧП, ќе бидат прогласени за недопуштени врз основа на неспоивоста *ratione personae*.⁶⁹⁶ Доколку жалбите се поднесени против поединечни држави-членки во однос на примената на правото на ЕУ од нивна страна, истите не мора да бидат прогласени за недопуштени врз оваа основа.⁶⁹⁷

4.2. Неспоивост *ratione loci*

Споивоста *ratione loci* наложува, наводните повреди на Конвенцијата да настанале во рамки на надлежноста на тужената држава или на територија што е под нејзина ефективна контрола.^{698 699} Имено, се работи, пред сè, за територијално прашање, но не и исклучително само за вакво прашање, со оглед на тоа што Судот, во исклучителни ситуации, ќе дозволи и други основи за надлежност на определена држава, во случај кога државата има ефективна контрола врз предметната територија или кога преку: согласност, покана или прифаќање на владата на таа територија, државата ги спроведува сите, или некои од јавните овластувања што нормално ги врши таа влада. Надлежноста на државата вклучува и зависна територија, доколку државата даде изјава според член 56⁷⁰⁰ дека Конвенцијата се применува во однос на територијата.⁷⁰¹

---

696 *Confédération française démocratique du travail v. the European Communities*, No. 8030/77, Commission decision of 10 July 1978.; *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], No. 45036/98, § 152, ECHR 2005-VI.; *Coöperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands* (dec.), No. 13645/05, ECHR 2009.

697 *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], No. 45036/98, § 137, ECHR 2005-VI.; *Matthews v. the United Kingdom* [GC], No. 24833/94, §§ 26-35, ECHR 1999-I.

698 *Cyprus v. Turkey* [GC], No. 25781/94, §§ 75-81, ECHR 2001-IV.; *Drozdz and Janousek v. France and Spain*, Series A No. 240, §§ 84-90, 26 June 1992.

699 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 46.

700 Според член 56(1) од Европската конвенција за човекови права, секоја држава може, во моментот на ратификацијата, или во секој друг момент подоцна, со нотификација упатена до Генералниот секретар на Советот на Европа да изјави дека оваа Конвенција... ќе се применува на сите или само на некоја територија, чии меѓународни односи се во нејзина надлежност.

701 *Quark Fishing Ltd v. the United Kingdom* (dec.), No. 15305/06, ECHR 2006-XIV; *Chagos Islanders v. United Kingdom*, No. 35622/04, dec. 11.12.12.

Така, на пример, во случаите *Cyprus v. Turkey*,⁷⁰² Судот утврдил дека Турција е одговорна за нејзините вооружени сили на Кипар. Судот сметал дека турските вооружени сили на Кипар ги ставиле тамошните лица, или имот, во рамки на надлежноста на Турција, до степен до кој тие вршеле контрола над тие лица, или имот.

Имајќи го предвид претходно изложеното, јасно е дека во случај кога жалбите се засноваат вра настани на територија надвор од државата која е договорна страна на Конвенцијата, при што не постои поврзаност меѓу овие настани и било кои власти под надлежност на таа држава, тие ќе се отфрлат како неспоиви *ratione loci* со Конвенцијата. Исто така, во случај кога жалбените наводи се однесуваат на дејства што се случиле надвор од територијата на државата која е договорна страна на Конвенцијата, Владата може да истакне првичен приговор дека жалбата е неспоива *ratione loci* со одредбите на Конвенцијата.⁷⁰³ Притоа, Судот ќе го испитува ваквиот приговор во согласност со членот 1 на Конвенцијата.⁷⁰⁴

Во случај кога жалбените наводи се однесуваат на дејства извршени во странство од страна на дипломатските и конзуларните претставништва на државата која е договорна страна на Конвенцијата, државата ќе биде одговорна за тие дејства на нејзините дипломатски мисии во странство и не постои основа за да се истакне приговор за неспоивост *ratione loci*.⁷⁰⁵ Исто така, државата е одговорна и за дејствата настанати во воздухоплови и бродови регистрирани во таа држава, или кои летаат под знамето на таа држава.⁷⁰⁶

Генерално, не е можно да се поднесуваат жалби до ЕСЧП во врска со одлуки на меѓународни организации. Сепак, преносот на државната власт на меѓународна организација не мора неопходно да ја исклучува одговорноста на државата, затоа што во спротивно, гаранциите од Конвенцијата лесно би можеле да бидат исклучени или ограничени. Така, во случаи кои се однесуваат на преместувањето

---

702 *Cyprus v. Turkey* [GC], No. 25781/94, ECHR 2001-IV.

703 *Loizidou v. Turkey* (preliminary objections), Series A, No. 310, § 55, 23 March 1995; *Rantsev v. Cyprus and Russia*, No. 25965/04, § 203, ECHR 2010.

704 *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, § 75, ECHR 2001-XII.

705 *X v. Federal Republic of Germany* (dec.), No. 7462/76, Commission decision of 7 March 1977; *M. v. Denmark*, No. 17392/90, § 1, Commission decision of 14 October 1992.

706 *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, § 73, ECHR 2001-XII.; *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], No. 27765/09, § 77 & 78, ECHR 2012.

на жалителите во Европската вселенска агенција, Судот го истакнал принципот дека кога државите воспоставуваат меѓународни организации и им даваат овластувања и имунитет, можно е да има импликации за човековите права, па токму од овие причини би било неспоиво со целите на Конвенцијата, доколку државите кои се договорни страни на Конвенцијата на тој начин се ослободат од нивната одговорност според Конвенцијата.⁷⁰⁷

Во случајот *Bosphorus Hava Yollari Turizm Ve Ticaret AS v. Ireland*,⁷⁰⁸ кој се однесува на заплenuвањето на закупениот авион на жалителот во Ирска, како резултат на директно ефективна регулатива на Европската заедница во врска со имплементирањето на санкциите на ОН во однос на тогашната Федерална Република Југославија, Судот утврдил дека жалбата е споива *ratione loci*. Имено, со оглед на тоа што мерките биле преземени од страна на ирските власти на нивна територија, врз основа на одлука на министерот за транспорт, Судот утврдил дека компанијата-жалител е во надлежност на тужената држава, па заради тоа нејзината жалба била споива *ratione loci*, *ratione personae* и *ratione materiae* со Конвенцијата.

Во секој случај, како што веќе беше претходно објаснето, доколку се утврди недостаток од надлежност *ratione loci*, тоа не значи дека Судот не треба да испита дали жалителите се под надлежност на една или повеќе држави кои се договорни страни, во смисла на членот 1 од Конвенцијата.⁷⁰⁹ Така, приговорите во однос на тоа дека жалителите не биле под надлежност на тужената држава ќе бидат истакнати како барања за неспоивост на жалбите *ratione personae* со Конвенцијата (поднесоците на одговорните влади во *Banković and Others v. Belgium and Others*;⁷¹⁰ *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia*;⁷¹¹ *Weber and Saravia v. Germany*⁷¹²).⁷¹³

---

707 *Beer and Regan v. Germany* [GC], No. 28934/95, 18 February 1999; *Waite and Kennedy v. Germany* [GC], No. 26083/94, ECHR 1999-I.

708 *Bosphorus Hava Yollari Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], No. 45036/98, ECHR 2005-VI.

709 *Drozd and Janousek v. France and Spain*, Series A No. 240, § 90, 26 June 1992.

710 *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, § 35, ECHR 2001-XII.

711 *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, § 300, ECHR 2004-VII.

712 *Weber and Saravia v. Germany* (dec.), No. 54934/00, ECHR 2006-XI.

713 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 46.

4.3. Несъоднесување *ratione temporis*

Споивоста *ratione temporis* бара, наводните повреди на Конвенцијата да настанале по стапувањето во сила на Конвенцијата во однос на засегнатата држава која е договорна страна на Конвенцијата. Имено, принципот на непостоење на ретроактивно дејство на договорите, како едно од општите правила на меѓународното право, наложува одредбите од Конвенцијата да не ја обврзуваат државата која е договорна страна во однос на било кое дејство или фактичка состојба што настанале, или состојба што престанала да постои, пред датумот на стапувањето во сила на Конвенцијата во поглед на таа држава.^{714 715}

Значи, надлежноста *ratione temporis* го опфаќа само периодот по ратификацијата на Конвенцијата и нејзините протоколи од страна на одговорната држава. Од овие причини, жалбата против држава која не ја имала ратификувано Конвенцијата на релевантниот датум (или не го имала прифатено правото на индивидуална жалба на релевантниот датум),⁷¹⁶ ќе биде прогласена за недопуштена врз основа на неспоивост *ratione temporis* со одредбите на Конвенцијата. Притоа, Судот има обврска да ја испита својата надлежност *ratione temporis* по службена должност и тоа може да го стори во која било фаза на постапката, од причина што повеќе се работи за прашање кое се однесува

---

714 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, § 70, ECHR 2006-III.; *Šilih v. Slovenia* [GC], No. 71463/01, § 140, 9 April 2009; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 130, ECHR 2009.

715 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 47.

716 Генерално правило е дека релевантен датум за одредување на временската надлежност на Судот е датумот кога Конвенцијата и нејзините протоколи стапиле во сила во поглед на засегнатата држава. Меѓутоа, според Конвенцијата од 1950 година, надлежноста на Комисијата да ги испитува индивидуалните жалби (поранешен член 25) и надлежноста на Судот (поранешен член 46), зависеле од посебните изјави за согласност на државите кои се договорни страни, дадени за таа цел. Овие изјави може да содржат ограничувања, меѓу кои и временски ограничувања. Овие временски ограничувања остануваат да важат при утврдување на надлежноста на Судот за примање индивидуални жалби според сегашниот член 34 на Конвенцијата (право на индивидуална жалба), врз основа на член 6 од Протокол 11 (*Blečić v. Croatia* [GC], § 72). Имено, согласно член 6 од Протокол 11, кога договорна страна дала изјава со која се признава надлежноста на Комисијата или на Судот според поранешниот член 25 или 46 од Конвенцијата, во однос на прашања кои произлегуваат после било каква изјава или се базирани врз факти кои произлегуваат после било каква изјава, ова ограничување останува важечко за надлежноста на Судот според овој Протокол.

на надлежноста на Судот, отколку за прашање кое се однесува на допущеноста во потесна смисла на зборот.⁷¹⁷

Надлежноста *ratione temporis* мора да биде утврдена од страна на Судот според фактите кои ја конституираат наводната повреда. Според тоа, многу е важно да биде идентификувано точното време на наводната повреда во секој поединечен случај. Притоа, Судот мора да ги земе предвид како фактите во однос на кои жалителот се жали, така и опфатот на правото заштитено со Конвенцијата за кое се тврди дека е повредено.⁷¹⁸ Во оваа смисла, во случај кога постојат различни судски одлуки кои се донесени пред и после меродавниот датум, Судот ќе ја земе предвид конечната пресуда која сама по себе има потенцијал да ги повреди правата на жалителот заштитени со Конвенцијата, но нема да ги земе предвид последователните правни лекови кои единствено придонеле да продолжи постоењето на повредата.

Така, во случајот *Blečić v. Croatia*,⁷¹⁹ кој се однесува на престанок на специјално заштитено право на закуп на жалителот што според хрватските закони настанал кога пресудата на судот во врска со закупот на жалителот станала *res judicata*, ЕСЧП како конечна пресуда ја сметал пресудата на Врховниот суд со која е донесена одлука за правото на закуп на жалителот, наспроти последователната одлука на Уставниот суд која единствено резултирала со тоа што повредата продолжила да постои. Имено, одлуката за престанок на закупот најпрво била донесена од страна на Општинскиот суд во 1994 година, но по изјавената жалба била преиначена од страна на Окружниот суд. Пресудата на Окружниот суд потоа повторно била преиначена од страна на Врховниот суд во 1996 година. Во тој момент жалителот го изгубил својот закуп. Имајќи предвид дека датумот на ратификација на Конвенцијата од страна на Хрватска бил на 5 ноември 1997 година, Судот сметал дека повредата е надвор од неговата временска надлежност. Последователната пресуда на Уставниот суд во 1999 година, со која била одбиена уставната жалба на жалителот, не влијаела на промена на ситуацијата. Според тоа, било констатирано дека жалбата е неспоива *ratione temporis* со Конвенцијата.

---

717 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, § 67, ECHR 2006-III.; *Petrović v. Serbia*, No. 40485/08, § 66, 15 July 2014.

718 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, § 82, ECHR 2006-III.; *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 131, ECHR 2009.

719 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, ECHR 2006-III.

Имено, во случај кога повредата настанала пред ратификацијата на Конвенцијата во однос на засегнатата држава, а неуспехот на последователно искористените правни средства кои имаат за цел да ги исправат повредите настанал по ратификацијата на Конвенцијата во однос на засегнатата држава, не може да се смета дека постои временска надлежност на Судот, од причина што ќе произлезе дека Конвенцијата е обврзувачка за засегнатата држава во врска со факт кој настанал пред Конвенцијата да стапи во сила во однос на таа држава.⁷²⁰ Според Судот, домашните судови немаат обврска ретроактивно да ја применуваат Конвенцијата во врска со повреди кои настанале пред релевантниот датум.⁷²¹

Во случај кога настаните кои се предмет на жалбата започнале пред стапувањето во сила на Конвенцијата и продолжиле по нејзиното стапување во сила, само оној дел од настаните кои се случиле по стапувањето во сила на Конвенцијата може да биде предмет на жалбата. Сепак, Судот може да земе предвид и факти кои настанале пред стапувањето во сила на Конвенцијата.⁷²² Судот заземал став дека може да ги земе предвид фактите што настанале пред ратификацијата, ако може да се смета дека тие создале ситуација што се протега по тој датум или може да имаат суштинска улога при разбирањето на фактите што се случиле по тој датум“.⁷²³

Така, на пример, во случајот *Hokkanen v. Finland*,⁷²⁴ кој се однесува на правата на старателство и пристап до ќерката на жалителот, домашната постапка започнала во 1986 година, а Конвенцијата влегла во сила во однос на Финска во 1990 година. Од овие причини, Судот можел само да разгледува дали има повреда на Конвенцијата која произлегува од фактите кои настанале по 1990 година, кога Конвенцијата стапила во сила. Судот, сепак, ја зел предвид позадината на настаните пред 1990 година, особено големиот број на судски постапки покренати од страна на жалителот, фактот дека бабата и дедото на неговата ќерка ефективно се спротивставувале на сите одлуки во негова полза, како и дека огорчената врска меѓу жалителот и бабата

---

720 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, §§ 77-79, ECHR 2006-III.

721 *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, § 130, ECHR 2009.

722 Leach, *supra* note 21, p. 176.

723 *Broniowski v. Poland* (dec.) [GC], No. 31443/96, § 74, ECHR 2002-X.

724 *Hokkanen v. Finland*, No. 25159/94, Commission decision of 15 May 1996.

и дедото на детето не била во корист на кооперативниот пристап за решавање на спорот.

Судот прифатил проширување на неговата надлежност *ratione temporis* на ситуации коишто вклучуваат континуирана повреда што почнала пред Конвенцијата да стапи во сила, но продолжила да трае и по тој датум.⁷²⁵ Така, во случајот *Sovtransavto Holding v. Ukraine*,⁷²⁶ жалител била руска транспортна компанија која се жалела на преземените мерки за намалување на нејзиното учество во украинска јавна компанија, кои придонеле да ја изгуби контролата на компанијата. Владата тврдела дека предметните настани се случиле пред Украина да ја ратификува Конвенцијата на 11 септември 1997 година. Меѓутоа, Судот прифатил дека мерките во прашање биле спроведени во текот на процес од три фази, при што конечната фаза била спроведена откако Украина ја ратификувала Конвенцијата. Имено, Судот утврдил дека оваа низа на настани создала континуирана ситуација, па од тие причини жалбата не можела да се прогласи недопуштена *ratione temporis*. Судот продолжил да ја разгледува жалбата во однос на третата фаза, но исто така, ги зел предвид и претходните настани.

Во случаите *Chiragov and Others v. Armenia*⁷²⁷ и *Sargsyan v. Azerbaijan*,⁷²⁸ жалителите се жалеле поради тоа што ги изгубиле своите домови и имот откако избегале од борбите за време на вооружениот конфликт во регионот на Нагорно Карабах во 1992 година. Иако Судот сметал дека нивното раселување во 1992 година резултирало од моментален чин што не е во надлежност *ratione temporis* на Судот, сепак последователниот недостаток на пристап до нивните домови и имот претставувал континуирана ситуација која Судот имал надлежност да ја испита од 2002 година, кога двете држави ја ратификувале Конвенцијата.

Посебна ситуација произлегува од жалбите кои се однесуваат на должината на судските постапки, согласно член 6(1) од Конвенцијата, кои биле поднесени пред ратификација на Конвенцијата, но кои продолжуваат да траат и по тој датум. Иако временската надлежност на Судот е ограничена на периодот што следува по релевантниот датум, сепак Судот често пати како мерило го зема предвид статусот на

⁷²⁵ *De Becker v. Belgium*, Series A, No. 4, 27 March 1962.

⁷²⁶ *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, No. 48553/99, ECHR 2002-VII.

⁷²⁷ *Chiragov and Others v. Armenia* (dec.) [GC], No. 13216/05, 14 December 2011.

⁷²⁸ *Sargsyan v. Azerbaijan* (dec.) [GC], No. 40167/06, 14 December 2011.

постапките до тој датум.⁷²⁹ Истиот принцип се применува и во поглед на жалбите кои се однесуваат на притворот пред судење, согласно член 5(3) од Конвенцијата,⁷³⁰ како и во поглед на жалбите кои се однесуваат на условите во притворот, согласно член 3 од Конвенцијата.⁷³¹

Така, случајот *Zana v. Turkey*,⁷³² се однесува на должината на кривичната постапка која започнала пред Турција да го прифати правото на индивидуална жалба. При оценување на разумноста на должината на постапката, Судот земал предвид дека на датумот кога Турција го прифатила правото на индивидуална жалба, домашната постапка веќе траела 2 години и 5 месеци.

Судот, исто така, потврдил дека постои процесна обврска според членот 2 од Конвенцијата за истраги во случај на смрт, во постапки кои се однесуваат на факти надвор од временската надлежност на Судот. Тој смета дека позитивната обврска за спроведување успешна истрага според членот 2 од Конвенцијата претставува посебна обврска за државата, дури и кога смртта настанала пред стапувањето во сила на Конвенцијата.⁷³³

Случајот *Šilih v. Slovenia*⁷³⁴ се однесува на смрт на синот на жалителите во затвор, која настанала пред стапувањето во сила на Конвенцијата, како резултат на анафилактичен шок, при што грешките или пропустите во водењето на истрагата настанале по тој датум. Во овој случај бил применет принципот утврден од страна на Големиот судски совет во случајот *Blečić v. Croatia*,⁷³⁵ според кој со цел да се донесе одлука за временската надлежност на Судот, од суштинско значење е во секој поединечен случај да се идентификува точното време на наводната повреда и дека, за да го стори тоа, Судот мора да ги земе предвид како фактите на случајот, така и опсегот на правото од Конвенцијата за кое се тврди дека е повредено. Така, по разгледувањето на релевантната судска практика во однос на член 2 од Конвенцијата, Судот утврдил дека, покрај суштинскиот аспект на членот 2, и проце-

---

729 *Humen v. Poland* [GC], No. 26614/95, §§ 58-59, 15 October 1999; *Foti and Others v. Italy*, Series A, No. 56, § 53, 10 December 1982.

730 *Klyakhin v. Russia*, No. 46082/99, §§ 58-59, 30 November 2004.

731 *Kalashnikov v. Russia*, No. 47095/99, § 36, ECHR 2002-VI.

732 *Zana v. Turkey*, 25 November 1997, *Reports* 1997-VII.

733 *Šilih v. Slovenia* [GC], No. 71463/01, § 159, 9 April 2009.

734 *Šilih v. Slovenia* [GC], No. 71463/01, 9 April 2009.

735 *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, ECHR 2006-III.

дуралната обврска за спроведување на ефективна истрага според член 2 прераснала во посебна и автономна обврска. Од овие причини, било утврдено дека истата претставува посебна обврска која е обврзувачка за државата, дури и во случај кога смртта настанала пред Конвенцијата да стапи во сила.

Сепак, Судот истакнал дека во такви околности временската надлежност на Судот не е неограничена. Имено, само процесните дејства или пропуштања на дејства кои се јавуваат после релевантниот датум, спаѓаат во надлежност на Судот. Исто така, мора да постои вистинска врска меѓу смртта и стапувањето во сила на Конвенцијата. Според тоа, значителен дел од процедуралните чекори што се бараат со член 2, требало да се извршат по датумот за кој станува збор. Покрај тоа, Судот нагласил дека врската којашто не е вистинска, сепак може и покрај тоа да биде доволна за да се воспостави надлежноста на Судот, доколку е потребно да се обезбеди дека гаранциите и основните вредности на Конвенцијата се заштитени на вистински и ефективен начин.

При применување на овие принципи на фактите во случајот *Šilih v. Slovenia*, Судот утврдил дека процесниот аспект на член 2 спаѓа во негова надлежност, од причина што иако смртта на синот на жалителите се случила нешто повеќе од една година пред стапувањето во сила на Конвенцијата во однос на Словенија во јуни 1994 година, сите кривични и граѓански постапки, освен прелиминарната истрага, биле извршени по тој датум.

Исто така, постои континуирана процесна обврска за истрага во врска со исчезнувања што се случиле пред меродавниот датум, при што Судот прави разлика меѓу обврската да се истражи сомнителна смрт или убиство и обврската да се истражи сомнително исчезнување. Дистинкцијата меѓу истрагата за убиство и истрагата за исчезнување била потенцирана од страна на Големиот судски совет во случајот *Varnava and Others v. Turkey*.⁷³⁶ Имено, во овој случај Судот истакнал дека исчезнувањето се смета за посебен феномен, кој се карактеризира со долготрајна состојба на несигурност и неодговорност, каде што има недостиг од информации, па дури и намерно прикривање и затајување на тоа што се случило. Според Судот, оваа ситуација многу често се развлекува со текот на времето, на тој начин продолжувајќи го мачењето на роднините на жртвата. Од овие причини, не може да се каже дека исчезнувањето е моментно дејство или настан.

⁷³⁶ *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, ECHR 2009.

Притоа, подоцнежниот неуспех да се води сметка за тоа каде се наоѓа исчезнатото лице и нивната судбина, предизвикува континуирана состојба. Според тоа, процесната обврска за истрага потенцијално ќе постои сè додека не се најде објаснување за судбината на исчезнатото лице, при што долготрајниот неуспех да се обезбеди потребната истрага ќе се смета за континуирана повреда, дури и кога, наводно, постојат претпоставки дека лицето починало.

4.4. Неспоивосќи *ratione materiae*

Споивоста *ratione materiae* наложува, наводните повреди да се однесуваат на права кои се заштитени со Конвенцијата. Оваа надлежност произлегува од материјалната надлежност на Судот. Имено, ова значи дека за една жалба да биде споива *ratione materiae* со одредбите на Конвенцијата, правото на кое се повикува жалителот мора да биде гарантирано со Конвенцијата и со нејзините протоколи кои стапиле во сила.⁷³⁷ Притоа, Судот има обврска да испита дали има надлежност *ratione materiae* во секоја фаза на постапката, без оглед на тоа дали владата поднела приговор во оваа насока.⁷³⁸ Доколку жалбата, или жалбените наводи се однесуваат на права кои не се заштитени со Конвенцијата, истите ќе бидат прогласени за недопуштени врз основа на критериумот *ratione materiae*. Така, на пример, жалбата која се однесува на правото на самоопределување ќе биде прогласена за недопуштена, од причина што ова право не е заштитено со Конвенцијата.⁷³⁹

Исто така, жалбата ќе биде прогласена за недопуштена доколку се однесува на права за кои е утврдено дека не спаѓаат во опфатот на членовите на Конвенцијата, како што е, на пример, активност за која не се смета дека претставува составен дел на концептот „приватен живот“, според член 8 од Конвенцијата.⁷⁴⁰ Имено, важно е да се има предвид дека несопоивоста *ratione materiae* се однесува и на права за кои е утврдено дека не спаѓаат во опфатот на членовите на Конвенцијата, особено од причина што голем број на одлуки со кои жалбите

737 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 52.

738 *Tănase v. Moldova* [GC], No. 7/08, § 131, ECHR 2010.

739 *X v. Netherlands* (dec.), No. 7230/75, 4 October 1976, DR 7.

740 *Baytüre v. Turkey*, No. 3270/09, dec. 12.3.13 – жалба според член 8 од Конвенцијата, во врска со парализа која настанала како резултат на вакцина; прогласена е за несопоива *ratione materiae*.

се прогласуваат за недопуштени *ratione materiae* се однесуваат токму на опфатот на членовите на Конвенцијата и нејзините протоколи. Притоа, најголем дел од овие одлуки се однесуваат на опфатот на правата заштитени со: членот 5 (право на слобода и безбедност), членот 6 (право на правично судење), членот 8 (право на почитување на приватниот и на семејниот живот, домот и преписката) и членот 1 од Протоколот број 1 (заштита на сопственоста).⁷⁴¹

Меѓутоа, исто така, важно е да се има предвид принципот дека Конвенцијата треба да се толкува како „жив инструмент“.⁷⁴² Според тоа, Судот има обврска да ја толкува Конвенцијата во контекст на денешните услови, а не преку процена на намерата на креаторите на Конвенција во поглед на определена одредба. Во оваа смисла, треба да постои свесност, особено кај практичарите, за можноста определена одредба да биде развиена со цел да биде усогласена со денешните ситуации. Така, на пример, малку е веројатно дека оние коишто ја изготвиле Конвенцијата предвиделе дека член 8 ќе обезбедува заштита на домот на жалителот од ефектите на постројка за третман на отпад во приватна сопственост, која се наоѓа во близина. Сепак, во случајот *Lopez Ostra v. Spain*,⁷⁴³ Судот утврдил повреда на член 8 во такви околности.

Доколку жалбата се однесува на одредба од Конвенцијата во однос на која тужената држава изразила резерва, таа ќе биде прогласена за неспоива *ratione materiae* со Конвенцијата,⁷⁴⁴ под услов предметното прашање да спаѓа во опфатот на резервацијата,⁷⁴⁵ како и резервацијата да се смета за валидна од страна на Судот во согласност со членот 57 од Конвенцијата.⁷⁴⁶

---

741 European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 53.

742 *Selmouni v. France* [GC], No. 25803/94, § 101, ECHR 1999-V.

743 *López Ostra v. Spain*, 9 December 1994.

744 *Benavent Díaz v. Spain* (dec.), No. 46479/10, 31 January 2017.

745 *Göktan v. France*, No. 33402/96, § 51, ECHR 2002-V.

746 *Grande Stevens and Others v. Italy*, Nos. 18640/10 and 4 others, § 206 et seq., 4 March 2014.

5. Основи за недопуштеност кои се однесуваат на основаноста

Групата на критериуми за допуштеност на жалбата, која се однесува на основаноста, е содржана во членот 35(3) од Конвенцијата. Така, според член 35(3)(а), „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на членот 34, ако оцени дека... очигледно е неоснована...“. Во оваа група спаѓа и критериумот за допуштеност кој се однесува на значителноста на претрпената штета и истиот е содржан во член 35(3)(б), според кој „Судот нема да прифати никаква индивидуална жалба доставена врз основа на членот 34, ако оцени дека... подносителот не претрпел значителна штета...“.

5.1. Очигледна неоснованост

Жалбата може да биде прогласена за недопуштена заради тоа што е очигледно неоснована, доколку прелиминарното испитување не покаже *prima facie* основа дека имало повреда на правата што се заштитени со Конвенцијата.⁷⁴⁷ Имено, дури и кога жалбата е споива со одредбите на Конвенцијата и ги исполнува сите формални услови за допуштеност, Судот, сепак, може да ја прогласи за недопуштена од причини кои се однесуваат на нејзината основаност. Ова значи дека доколку жалбата е очигледно неоснована, тоа ќе доведе до нејзино прогласување за недопуштена уште на почетокот, без да се пристапи кон формално испитување на нејзината основаност, што вообичаено би завршило со донесување на пресуда од страна на Судот.⁷⁴⁸ Во пракса, ова барање претставува прелиминарен тест во однос на основаноста, при што голем број случаи се прогласени за недопуштени врз оваа основа. Всушност, се работи за филтрирачки механизам, кој има за цел да ги искорени најслабите случаи и кој претставува неизбежен дел од системот на ЕКЧП, имајќи го предвид големиот број случаи со кои Судот треба да се справи.

Овој критериум за недопуштеност произлегува од принципот на супсидијарност, како еден од основните принципи врз кои се темели системот на ЕКЧП. Имено, како што беше претходно објаснето, ова

⁷⁴⁷ Leach, Philip, *supra* note 21, p. 183.

⁷⁴⁸ European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 54.

значи дека задачата да се обезбеди почитување, заштита и имплементирање на правата кои се заштитени со Конвенцијата е првентивно обврска на органите на државите кои се договорни страни на Конвенцијата. Домашните органи, заради своите директни и постојани контакти со виталните сила на нивните држави, се во најдобра позиција да ја утврдат фактичката состојба и да го толкуваат правото на домашно ниво, при што имаат можност да дејствуваат со цел да се исправат наводни повреди на Конвенцијата.⁷⁴⁹ Во оваа смисла, Судот повеќе пати истакнал дека неговата улога не се состои во справување со грешки кои, наводно, се направени од страна на домашните судови при утврдување на фактите или толкување и примена на правото, освен доколку е можно да се работи за повреда на права и слободи заштитени со Конвенцијата. Улогата на Судот е супсидијарна и тој може да интервенира само во случај кога домашните органи не успеале да ги исполнат своите обврски согласно Конвенцијата.⁷⁵⁰

Очигледно неоснованите жалби најчесто се прогласуваат за недопуштени од страна на судија-поединец или од страна на комитет од тројца судии, согласно член 27 и член 28 од Конвенцијата. Сепак, во некои случаи овие жалби може да се испитуваат и од страна на судски совет, а во некои исклучителни ситуации и од страна на Големиот судски совет.⁷⁵¹ Притоа, очигледната неоснованост може да се однесува на жалбата во целина или само на определен жалбен навод. Имено, во некои случаи, еден дел од жалбата може да биде прогласен за недопуштен како очигледно неоснован, а остатокот да биде прогласен за допуштен и да доведе дури и до утврдување на повреда на Конвенцијата.

Очигледно неоснованите жалбени наводи може да се поделат во **четири групи**.⁷⁵²

(а) Жалбени наводи од „четврта инстанца“;

(б) Жалбени наводи каде што е јасно или очигледно дека не постои повреда;

---

⁷⁴⁹ *Dubská and Krejzová v. the Czech Republic* [GC], Nos. 28859/11 and 28473/12, § 175, ECHR 2016.

⁷⁵⁰ *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, § 140, ECHR 2006-V.

⁷⁵¹ *Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic (dec.)* [GC], No. 39794/98, §§ 78-86, ECHR 2002-VII.; *Demopoulos and Others v. Turkey (dec.)* [GC], Nos. 46113/99 and 7 others, §§ 130-138, ECHR 2010.

⁷⁵² European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 55-60.

(в) Жалбени наводи кои не се поткрепени со докази;

(г) Конфузни или нереални жалбени наводи.

(а) Жалбените наводи од „четврта инстанца“ произлегуваат од погрешната претстава на жалителите за улогата на Судот и природата на судскиот систем којшто е воспоставен со Конвенцијата. Имено, жалбените наводи од „четврта инстанца“ се прогласуваат за недопуштени, од причина што Судот не претставува апелационен суд или „четврта инстанца“ што може да укинува одлуки кои се донесени од страна на домашните судови во државите кои се договорни страни на Конвенцијата, или повторно да суди во однос на предмети за кои домашните судови веќе донеле одлука. ЕСЧП не претставува национален суд, туку меѓународен суд кој е воспоставен врз основа на меѓународен договор (ЕКЧП) и не може да ги пречекорува овластувањата кои му ги пренеле државите кои се договорни страни на Конвенцијата со својата суверена волја.

Границите на овластувањата на Судот се определени во член 19 од Конвенцијата, според кој ЕСЧП се основа со цел да се обезбеди почитување на обврските кои за договорните страни произлегуваат од Конвенцијата и нејзините протоколи. Според тоа, неговите овластувања се ограничени на вршење на контрола на усогласеноста на државите кои се договорни страни на Конвенцијата со обврските за почитување на човековите права што ги презеле со пристапување кон Конвенцијата и нејзините протоколи. Ова значи дека не е задача на Судот да разгледува и оценува тврдења за погрешно утврдена фактичка состојба или погрешно толкување и примена на правото од страна на домашните судови, освен во случај кога е можно да се работи за повреда на правата и слободите кои се заштитени со Конвенцијата.⁷⁵³

Така, во случајот *García Ruiz v. Spain*,⁷⁵⁴ во кој жалителот, кој безуспешно побарал од неговиот клиент да му плати за административните услуги, советите и техничката помош што ги обезбедил, се жалел на оценувањето на доказите од страна на домашните судови и на резултатот од постапката пред домашните судови, Судот повторил дека, согласно член 19 од Конвенцијата, неговата должност е да обезбеди почитување на обврските преземени од страна на договорните страни

---

⁷⁵³ *De Tommaso v. Italy* [GC], No. 43395/09, § 170, ECHR 2017; *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, § 28, ECHR 1999-I.

⁷⁵⁴ *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, ECHR 1999-I.

на Конвенцијата. Во оваа смисла, Судот понатаму истакнал дека не е негова задача да се справува со грешки во однос на фактите или правото, кои, наводно, се извршени од страна на националниот суд, освен доколку тие може да ги прекршат правата и слободите заштитени со Конвенцијата. Уште повеќе, Судот утврдил дека иако членот 6 од Конвенцијата го гарантира правото на правична расправа, тој не утврдува никакви правила за допуштеноста на доказите или за начинот на кој тие треба да се оценат, при што, главно, се работи за прашања кои ги регулира националното право и националните судови.

Имено, тврдењата кои може да доведат до тоа една жалба или жалбен навод да биде прогласен за недопуштен како жалба или жалбен навод од четврта инстанца од страна на Судот, генерално, се однесуваат на наодите и заклучоците на домашните судови во поглед на: утврдувањето на фактичката состојба, толкувањето и примената на националното право; допуштеноста и оцената на доказите; материјалната правичност на резултатот од граѓански спор и вината или невиноста на обвинетиот во кривична постапка. Притоа, жалбените наводи од четврта инстанца може да бидат поднесени во однос на било која материјална одредба од Конвенцијата и независно од правната област на која постапките припаѓаат во рамки на домашното право.

Сепак, најчест извор на недоразбирање кај жалителите кој доведува до жалбени наводи од четврта инстанца е членот 6(1) од Конвенцијата, кој го гарантира правото на правично судење во граѓанските и кривичните предмети. Имено, најголем број жалбени наводи од четврта инстанца се однесуваат токму на оваа одредба од Конвенцијата. Во оваа смисла, важно е да се има предвид дека оваа одредба не се однесува на материјална правичност, туку на процедурална правичност. Ова значи дека жалителот на домашно ниво имал можност за контрадикторна постапка, во која ги изнел аргументите и доказите за кои сметал: дека се релевантни за случајот; дека имал можност ефективно да им се спротивстави на аргументите и доказите изнесени од спротивната страна; дека сите негови аргументи кои објективно биле релевантни за решавање на случајот биле соодветно разгледани и испитани од страна на судовите; дека фактичките и правните причини за спорната одлука се опширно образложени и дека, според тоа, постапките земени во целина биле правични.⁷⁵⁵

⁷⁵⁵ *De Tommaso v. Italy* [GC], No. 43395/09, § 172, ECHR 2017; *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, §§ 29-30, ECHR 1999-I.

Така, во случајот *García Ruiz v. Spain*,⁷⁵⁶ споменат претходно, каде жалителот тврдел дека е сторена повреда на членот 6(1) од Конвенцијата заради начинот на оценување на доказите од страна на домашните судови и резултатот од постапката пред домашните судови, Судот повторил дека, според воспоставената судска практика која го отсликува принципот во врска со правилното спроведување на правдата, пресудите на судовите и трибуналите треба соодветно да ги наведат причините врз кои се темелат. Притоа, степенот до кој се применува оваа обврска за наведување причини може да варира во зависност од природата на одлуката и мора да се утврди во светло на околностите на случајот. Сепак, Судот истакнал дека иако членот 6(1) ги обврзува судовите да ги образложат своите одлуки, тоа не може да се сфати како барање за детален одговор на секој аргумент. Во контекст на овие размислувања, Судот забележал дека жалителот ја искористил можноста за контрадикторна постапка. Притоа, во разните фази од таа постапка имал можност да ги поднесе аргументите што ги сметал за релевантни за неговиот случај, а фактичките и правните причини за првостепената одлука за одбивање на неговото барање биле утврдени во целост. Во пресудата во фазата на жалба, второстепениот суд ја одобрил фактичката состојба и правното образложение наведени во пресудата од прв степен, со оглед на тоа што се совпаѓале со неговите сопствени наоди. Според тоа, Судот заклучил дека жалителот не може да тврди дека пресудата немала причини и дека постапката, како целина, била правична за целите на член 6(1) од Конвенцијата, и покрај тоа што сметал дека во конкретниот случај имало простор да се даде посуштинска изјава за причините.

(6) Жалбените наводи во кои е јасно и очигледно отсуството на повреда, исто така ќе бидат прогласени за недопуштени како очигледно неосновани. Имено, доколку по испитување на основноста Судот заклучи дека жалбениот навод не открива никаква повреда на права заштитени со Конвенцијата, Судот ќе го прогласи за недопуштен дури и во случај кога се исполнети сите формални услови за допуштеност, при што наводот е споив со одредбите на Конвенцијата и не претставува жалбен навод од четврта инстанца. Жалбените наводи каде што е јасно и очигледно дека има отсуство на повреда, може да се поделат на **три категории**: жалбени наводи во кои нема појава на арбитражност или неправичност; жалбени наводи во кои нема појава на недостиг од пропорционалност меѓу целите и средствата и

---

⁷⁵⁶ *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, ECHR 1999-I.

жалбени наводи кои се однесуваат на други релативно јасни суштински прашања.

Кога жалбените наводи се однесуваат на акт кој е резултат на процес на одлучување кој бил **правичен и не бил арбитрарен**, Судот може да ги прогласи ваквите жалбени наводи за очигледно неосновани. Имено, иако задачата за утврдување на фактичката состојба, како и толкување и примена на правото им припаѓа на домашните судови, согласно принципот на супсидијарност, сепак принципот на ефективна заштита на правата наложува дека Судот треба да се увери дека актот кој е предмет на жалбените наводи е резултат на процес на одлучување кој бил правичен и не бил арбитрарен. Во оваа смисла, Судот може да го прогласи за недопуштен заради очигледна неоснованост жалбениот навод кој бил испитан во суштина од страна на националните судови во текот на постапката, за која, во отсуство на докази за спротивното, може *a priori* да се тврди дека била спроведена пред органи кои се надлежни за предметното прашање врз основа на одредбите од домашното право и во согласност со процедуралните барања на домашаното право, како и дека странката имала можност да ги изнесе своите аргументи и докази за кои било соодветно расправано пред надлежните органи, при што тие ги испитале и ги земале предвид сите фактички и правни елементи, кои објективно биле релевантни за правично разрешување на случајот.

Жалбениот навод може да биде прогласен за недопуштен заради очигледна неоснованост и во случај кога не постои **недостиг од пропорционалност меѓу целите и средствата**. Имено, жалбата може да се однесува на право од Конвенцијата кое не е апсолутно и е предмет на ограничувања во определени околности, најчесто поради заштита на јавниот интерес или заштита на правата и слободите на други во едно демократско општество. Притоа, ограничувањата може да бидат експлицитни и имплицитни. Експлицитните ограничувања се изрично предвидени во Конвенцијата, додека имплицитните ограничувања се дефинирани во рамки на судската практика на Судот. Во случај кога жалбата се однесува на право кое е предмет на експлицитни или имплицитни ограничувања, Судот, обично, има задача да оцени дали постои пропорционалност меѓу обжаленото мешање во остварување на правото и целта која треба да се постигне со таквото мешање.

Во групата на права за кои експлицитно се предвидуваат дозволените ограничувања во рамки на Конвенцијата, припаѓаат: член 8 (право на почитување на приватниот и на семејниот живот), член 9 (слобода

на мислата, совеста и на верата), член 10 (слобода на изразување) и член 11 (слобода на собирање и на здружување). Заедничко за сите овие членови е што имаат иста структура. Имено, во првиот став на овие членови се дефинира правото кое го заштитуваат, додека во вториот став се дефинираат околностите во кои државата може да го ограничи остварувањето на тоа право. Во оваа група спаѓа и член 2 од Протокол 4 (слобода на движење), кој има слична структура.

Така, на пример, првиот став на член 8 предвидува дека, „секој има право на почитување на неговиот приватен и семеен живот, неговиот дом и неговата преписка“, додека вториот став ги предвидува ситуациите во кои може да постои ограничување на овие права. Имено, согласно вториот став на член 8, „јавната власт не смее да се меша во остварувањето на ова право, освен ако тоа мешање е предвидено со закон и е неопходно во едно демократско општество во интерес на државната и јавната безбедност или економската благосостојба на државата, спречување на неред или кривично дело, заштита на здравјето или моралот или заштита на правата и слободите на други“.

Од формулацијата на член 8 може да се заклучи дека истиот се состои од два дела. Првиот дел на овој член, содржан во неговиот прв став, ги предвидува правата кои државата треба да ѝ ги гарантира на индивидуата. Тоа се следните четири права: почитување на приватниот живот, семејниот живот, домот и преписката. Од вториот дел на член 8, кој е изразен во неговиот втор став, може да се заклучи дека овие права не се апсолутни и дека под точно определени околности е дозволено државата да се меша во остварувањето на овие права. Имено, прифатливи ограничувања на овие права би биле само оние коишто се предвидени со закон и се неопходни во едно демократско општество, во согласност со легитимните цели предвидени во вториот став на член 8. Оваа структура ја следат и останатите членови кои припаѓаат на групата на права за кои експлицитно се предвидуваат дозволени ограничувања во Конвенцијата.

Кога Судот го испитува мешањето од страна државата при остварување на некое од споменатите права, најпрво треба да констатира дали воопшто постоело такво мешање од страна на државата. Во оваа смисла, најпрво испитува дали жалбата спаѓа во опфатот на едно од правата заштитени во првиот став на соодветните членови. По потврдниот одговор на ова прашање, Судот испитува дали постои позитивна обврска за државата во однос на заштитеното право и дали истата е исполнета. Откако ќе констатира дека жалбата се однесува

на едно од споменатите права заштитени со Конвенцијата, следниот чекор кој треба да го преземе е да испита дали имало мешање во правото од страна на државата. Доколку констатира дека навистина постоело такво мешање од страна на државата, Судот треба да испита дали тоа мешање е оправдано, односно треба да даде одговор на едно од следните три прашања: дали мешањето е во согласност со закон што бил доволно пристапен и предвидлив; доколку е така, дали е во насока на некоја од предвидените легитимни цели и конечно, доколку одговорот на претходното прашање е позитивен, дали мешањето е неопходно во едно демократско општество за да се постигне таа цел.⁷⁵⁷

Доколку одговорот на секое од споменатите три прашања е потврден, Судот ќе констатира дека мешањето е во согласност со Конвенцијата. Доколку одговорот на било кое од овие прашања е негативен, Судот ќе констатира повреда на Конвенцијата. Притоа, кога испитува дали мешањето е неопходно во едно демократско општество за да се постигне определена легитимна цел, Судот ја зема предвид и маргината на уважување на државата, чиј опсег може да биде различен во зависност од дадените околности, како и од природата на заштитеното право и мешањето.⁷⁵⁸

Така, во случајот *Paradiso and Campanelli v. Italy*,⁷⁵⁹ кој се однесувал на ургентни мерки наложени од страна на Судот за малолетници, со кои на жалителите им било одземено бебето кое по пат на гестациски сурогат го добиле во Русија, Големиот судски совет повторил дека при утврдувањето дали определена оспорена мерка била неопходна во едно демократско општество, ќе земе предвид дали, во светло на случајот како целина, причините кои се наведени за да ја оправдаат таа мерка биле релевантни и доволни за целите предвидени во вториот став на член 8 од Конвенцијата. Според воспоставената судска практика на Судот, поимот неопходност подразбира дека мешањето одговара на неопходната општествена потреба и, особено, дека е пропорционално на легитимната цел кон којашто се стреми, имајќи го предвид правичниот баланс што треба да се воспостави помеѓу релевантните конкурентски интереси. При утврдувањето дали мешањето

---

757 Kilkelly, Ursula, *The Right to Respect for Private and Family Life, A Guide to the Implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights*, Human rights handbooks, No. 1, Reprinted Edition with corrections, Council of Europe, 2003, p. 8-10.

758 *Mouvement raëlien suisse v. Switzerland* [GC], No. 16354/06, §§ 59-61, ECHR 2012.

759 *Paradiso and Campanelli v. Italy* [GC], No. 25358/12, §§ 179-182, ECHR 2017.

било неопходно во едно демократско општество, Судот ќе земе предвид дека маргината на уважување е оставена на националните власти, чија одлука останува предмет на разгледување од страна на Судот во однос на усогласеноста со барањата на Конвенцијата. Понатаму, Судот повторил дека треба да се земат предвид неколку фактори при одредување на ширината на маргината на уважување која треба да ја ужива државата при одлучувањето за секој случај во врска со член 8 од Конвенцијата. Кога станува збор за особено важен аспект на постоенето или идентитетот на поединецот, маргината што ѝ е дозволена на државата вообичаено ќе биде ограничена. Меѓутоа, кога во државите-членки на СЕ не постои консензус во однос на релативната важност на засегнатиот интерес или во однос на најдобрите начини за негова заштита, особено кога случајот допира чувствителни морални или етички прашања, маргината ќе биде поширока. Кога државата е обврзана да постигне рамнотежа меѓу конкурентните приватни и јавни интереси или правата на Конвенцијата, обично постои широка маргина на уважување.

Во однос на групата на права за кои постојат имплицитни ограничувања кои се дефинирани во судската практика на Судот, важат истите принципи кои се применуваат во однос на правата за кои експлицитно се предвидуваат дозволени ограничувања во рамки на Конвенцијата. Такво е, на пример, правото на пристап до суд, кое е заштитено со член 6(1) од Конвенцијата и кое не претставува апсолутно право, туку може да биде предмет на ограничувања што се дефинирани во судската практика на Судот.

Така, во случајот *Cudak v. Lithuania*,⁷⁶⁰ Големiot судски совет утврдил дека правото на пристап до суд, заштитено со член 6(1) од Конвенцијата, не е апсолутно право и може да биде предмет на ограничувања кои се имплицитно дозволени, од причина што се работи за право кое, според својата природа бара да биде регулирано од страна на државата. Притоа, државите кои се договорни страни на Конвенцијата имаат определена маргина на уважување во овој контекст, но сепак, конечната одлука за тоа дали се почитуваат барањата на Конвенцијата ја носи Судот. Имено, не смее да се наметнуваат ограничувања кои го ограничуваат или намалуваат пристапот на поединецот до суд на начин или во мерка што резултира со поткопување на суштината на правото. Исто така, доколку ограничувањето не е насочено кон легитимна цел и ако не постои разумен однос на пропорционалност меѓу

---

⁷⁶⁰ *Cudak v. Lithuania* [GC], No. 15869/02, § 55, ECHR 2010.

средствата што се применети и целта што треба да биде постигната, тоа ограничување нема да биде во согласност со член 6(1) од Конвенцијата. Големiot судски совет го потврдил истиот став и во случајот *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland*.⁷⁶¹

Во случај кога Судот ќе утврди дека се исполнети сите погоре наведени услови и, имајќи ги предвид сите околности, не постои јасен недостиг од пропорционалност меѓу целите кон кои е насочено мешањето во правото од страна на државата и средствата кои биле применети за тие цели, ќе го прогласи жалбениот навод за недопуштен поради очигледна неоснованост. Притоа, причините наведени од страна на Судот во одлуката за недопуштеност заради очигледна неоснованост, вообичаено се идентични или слични на тие што Судот би ги навел во пресуда во која одлучил за основаноста, при што утврдил дека немало повреда.⁷⁶²

Судот може да донесе одлука за недопуштеност на жалбениот навод заради очигледна неоснованост и како резултат на **други релеативно јасни суштински прашања**. Имено, доколку Судот смета дека, од причини поврзани со основаноста, нема појава на повреда на одредбите на Конвенцијата врз кои е заснован жалбениот навод, може да го прогласи за недопуштен како очигледно неоснован. Судот може да постапи на овој начин кога постои стабилна и обемна судска практика на Судот за идентични или слични случаи, врз основа на кои може да утврди дека немало повреда на Конвенцијата во конкретниот случај,⁷⁶³ како и кога може врз основа на постојната судска практика да заклучи дека не постои повреда на Конвенцијата, иако не постојат претходни одлуки што директно и конкретно се однесуваат на предметното прашање.⁷⁶⁴

(в) Жалбените наводи кои не се поткрепени со докази, исто така ќе бидат прогласени за недопуштени од страна на Судот како очигледно неосновани. Имено, со оглед на тоа што постапката пред Судот е контрадикторна, жалителот и одговорната влада, како странки во постапката, се должни своите жалбени наводи да ги поткрепат со докази. Во оваа смисла, странките треба да ги поткрепат своите

---

761 *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland* [GC], No. 5809, § 129, ECHR 2016.

762 *Mentzen v. Latvia* (dec.), No. 71074/01, ECHR 2004-XII.

763 *Galev and Others v. Bulgaria* (dec.), No. 18324/04, 29 September 2009.

764 *Hartung v. France* (dec.), No. 10231/07, 3 November 2009.

фактички аргументи, на начин што ќе ги достават до Судот потребните докази во однос на фактите, како и своите правни аргументи, така што ќе дадат образложение во однос на своите тврдења дека постојат, или не постојат повреди на правата заштитени со Конвенцијата и нејзините протоколи.

Според правилото 47 од Деловникот на Судот, кое ја утврдува содржината на индивидуалната жалба, секоја жалба која се поднесува врз основа на членот 34 од Конвенцијата треба да биде доставена на образецот за поднесување жалба изготвен од страна на Секретаријатот на Судот, освен доколку Судот не одлучи поинаку.⁷⁶⁵ Притоа, жалбата треба да ги содржи сите податоци кои се бараат во соодветните делови на образецот, меѓу кои и: концизна и читлива изјава за фактичката состојба на предметот;⁷⁶⁶ концизна и читлива изјава за наводните повреди на Конвенцијата и релевантни аргументи;⁷⁶⁷ како и концизна и читлива изјава во која жалителот потврдува дека ги испочитувал критериумите за допуштеност утврдени со член 35(1) од Конвенцијата.⁷⁶⁸

Истовремено, согласно правилото 47 од Деловникот на Судот, сите информации на кои се однесуваат претходно наведените барања за податоци, а коишто ќе бидат наведени во соодветниот дел на образецот, треба да му бидат доволни на Судот за да ги утврди суштината и предметот на жалбата, без да има потреба да консултира каков и да е друг документ.⁷⁶⁹ Во оваа смисла, образецот за поднесување жалба треба да биде потпишан од жалителот или неговиот застапник и кон него треба да бидат приложени копии од документи што се однесуваат на одлуките или мерките - предмет на жалбата (судски или други одлуки),⁷⁷⁰ како и копии од документи и одлуки од кои може да се утврди дека жалителот постапил согласно правилото во однос на искористување на домашните правни средства и рокот утврден со член 35(1) од Конвенцијата.⁷⁷¹

---

765 Правило 47(1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

766 Правило 47(1)(д) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

767 Правило 47(1)(f) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

768 Правило 47(1)(e) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

769 Правило 47(2)(а) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

770 Правило 47(3.1)(а) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

771 Правило 47(3.1)(б) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

Доколку не се испочитувани претходно наведените услови утврдени во правилото 47 од Деловникот на Судот, жалбата нема да биде разгледана од Судот, освен доколку жалителот доставил соодветно објаснување за тоа зошто не го испочитувал ова правило, доколку жалбата се однесува на барање за времена мерка или доколку Судот одлучи поинаку, по сопствена иницијатива или по барање на жалителот.⁷⁷²

Во однос на жалбените наводи кои не се поткрепени со докази, треба да се има предвид и правилото 44(Б)(1) од Деловникот на Судот, кое предвидува дека во случај кога странката нема да достави докази, или да обезбеди информации побарани од Судот, или своеволно нема да открие релевантни информации, или кога на друг начин ќе пропушти ефективно да учествува во постапката, Судот може да изведува заклучоци за кои смета дека се соодветни.

Доколку не се исполнети претходно споменатите услови, Судот ќе ја прогласи жалбата за недопуштена како очигледно неоснована. Судот особено може да постапи на овој начин кога жалителот само цитира една или повеќе одредби од Конвенцијата, без да објасни на кој начин биле повредени, освен доколку тоа е очигледно од фактичката состојба на случајот,⁷⁷³ како и кога жалителот ќе пропушти или ќе одбие да достави документарни докази во поткрепа на своите жалбени наводи, особено одлуки на домашните судови или на други домашни органи, освен доколку постојат исклучителни околности надвор од неговата контрола што го спречуваат да го направи тоа, како на пример, во случај кога затворските власти одбиваат да ја препратат до Судот документацијата од списите за предметот на затвореникот.

(г) Последната категорија на очигледно неосновани жалбени наводи се однесува на жалбените наводи кои се **конфузни или нереални**. Имено, доколку жалбените наводи се конфузни до таа мера што за Судот е објективно невозможно да им даде смисла на фактите наведени од страна на жалителот и повредите на кои се жали, Судот ќе ги прогласи за недопуштени како очигледно неосновани. Судот на идентичен начин постапува и во однос на нереалните жалбени наводи, кои се однесуваат на објективно невозможни факти, за кои е очигледно дека се измислени или спротивни на здравиот разум, до таа мера што

---

⁷⁷² Правило 47(5.1) од Деловникот на Судот, во сила од 1 август 2018 г.

⁷⁷³ *Trofimchuk v. Ukraine* (dec.), No. 4241/03, 31 May 2005; *Baillard v. France* (dec.), No. 6032/04, 25 September 2008.

и за просечниот набљудувач е очигледно дека во конкретниот случај не постои повреда на Конвенцијата и нејзините протоколи.

5.2. Нејпостоенење на значителна штета

Со стапувањето во сила на Протокол 14, на 1 јуни 2010 година, беше додаден нов критериум за допуштеност кон критериумите предвидени во членот 35. Имено, се работи за член 35(3)(б), во кој непостоењето на значителна штета е предвидено како основа за прогласување на секоја индивидуална жалба за недопуштена од страна на Судот, но само доколку почитувањето на човековите права како што се дефинирани во Конвенцијата или нејзините протоколи, бара разгледување на жалбата според основаноста и под услов да не може да се одбие случај врз основа на тоа што не бил соодветно разгледан од страна на домашен суд. Оваа одредба се применува за сите жалби за кои се води постапка пред Судот, со исклучок на оние кои се прогласени за допуштени.

Овој критериум, всушност, го рефлектира принципот според кој повредата на некое право, колку и да е реална од чисто правен аспект, треба да содржи минимално ниво на сериозност за да може да го оправда своето разгледување од страна на меѓународен суд.⁷⁷⁴ Имајќи го предвид постојаниот пораст на бројот на случаи кои треба да бидат решени од страна на Судот, воведувањето на овој нов критериум се сметало за неопходност. Имено, овој критериум му овозможува на Судот да располага со дополнителна алатка, со помош на која ќе ги отфрли случаите кои се сметаат за „ситница“, во согласност со принципот *de minimis non curat praetor*, според кој судиите не треба да постапуваат во такви случаи, и која ќе придонесе повеќе да се концентрира на случаи што бараат испитување на основаноста.⁷⁷⁵

Членот 35(3)(б), во кој непостоењето на значителна штета е предвидено како основа за прогласување на една жалба за недопуштена од страна на Судот, се состои од **три посебни елементи**.⁷⁷⁶ Првиот елемент е самиот критериум за допуштеност, според кој Судот може да ја прогласи за недопуштена секоја индивидуална жалба во која жалителот не претрпел значителна штета. Вториот и третиот елемент на член 35(3)(б) се исклучоците од ова правило, кои, всушност,

⁷⁷⁴ *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010.

⁷⁷⁵ European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 60.

⁷⁷⁶ European Court of Human Rights, *supra* note 380, p. 61-69.

претставуваат заштитни одредби. Така, вториот елемент се состои во тоа што Судот не може да ја прогласи за недопуштена жалбата кога жалителот не претрпел значителна штета, во случај кога почитувањето на човековите права како што се дефинирани во Конвенцијата или нејзините протоколи, бара разгледување на жалбата според основноста. Третиот елемент предвидува дека жалбата не може да биде прогласена за недопуштена врз основа на критериумот за непостоење на значителна штета, доколку случајот не бил соодветно разгледан од страна на домашните органи.

Во однос на третиот елемент, односно втората заштитна одредба, треба да се напомене дека Протокол 15, кој сè уште не стапил во сила, предвидува нејзино отстранување. Во секој случај, кога се исполнети сите три услови од критериумот за недопуштеност, Судот ќе ја прогласи жалбата за недопуштена согласно членот 35 (3)(6) од Конвенцијата.

Толкувањето и начинот на примена на овој критериум за допуштеност се во надлежност на самиот Суд, преку воспоставување на објективни критериуми низ постепен развој на судската практика. Во текот на првите две години од воведувањето на овој критериум со стапувањето во сила на Протоколот 14, неговата примена била резервирана исклучително за Големиот судски совет и судските совети. Почнувајќи од 1 јуни 2012 година, овој критериум се применува од страна на сите судски формации.

Судот може да ја оценува допуштеноста на жалбата во поглед на овој критериум врз основа на приговор истакнат од владата,⁷⁷⁷ но и по сопствена иницијатива.⁷⁷⁸ Притоа, во некои случаи Судот го разгледува овој критериум за допуштеност пред останатите критериуми за допуштеност,⁷⁷⁹ додека во други случаи го разгледува откако ќе ги исклучи останатите критериуми за допуштеност.⁷⁸⁰

Иако примената на овој критериум за допуштеност не е ограничена на определено право загарантирано со Конвенцијата и нејзините протоколи, сепак Судот утврдил дека при неговата примена треба да

---

⁷⁷⁷ *Gaglione and Others v. Italy*, Nos. 45867/07 and 69 others, 21 December 2010.

⁷⁷⁸ *Vasyanovich v. Russia* (dec.), No. 9791/05, 27 September 2016; *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010.

⁷⁷⁹ *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010.; *Burov v. Moldova* (dec.), No. 38875/03, 14 June 2011.; *Shefer v. Russia* (dec.), No. 45175/04, 13 March 2012.; *Rinck v. France* (dec.), No. 18774/09, 19 October 2010.

⁷⁸⁰ *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010; *Holub v. the Czech Republic* (dec.), No. 24880/05, 14 December 2010.

се води сметка за важноста и специфичноста на определени права. Така, Судот истакнал дека е тешко да замисли ситуација кога жалбата, која се однесува на забраната за мачење предвидена во член 3 од Конвенцијата, и која не се смета за недопуштена по ниту една друга основа и, истовремено, спаѓа во опфатот на член 3, би била прогласена за недопуштена заради постоење на незначителна штета.⁷⁸¹

Судот во неколку наврати ја нагласил и важноста на личната слобода во едно демократско општество и сè уште не го применил овој критериум на случаи кои го засегаат член 5. Имено, Судот утврдил дека дури и лишувањето од слобода само на неколку часа ќе значи претрпување на штета која не може да се смета за незначителна.⁷⁸² Исто така, Судот истакнал дека кога жалбата се однесува на слободата на изразување заштитена со член 10 од Конвенцијата, критериумот за непостоење на значителна штета треба многу внимателно да се применува од страна на Судот, имајќи ја предвид важноста на ова право за едно демократско општество, при што особено треба да се внимава на придонесот во дебата од јавен интерес и вклученоста на печатот и други медиуми.⁷⁸³

Првиот елемент на член 35(3)(б), кој се состои од самиот критериум за допуштеноста во однос на постоењето на значителна штета, односно дали жалителот претрпел значителна штета, е главниот елемент на овој критериум. Притоа, проценката на минималниот праг во однос на степенот на претрпената штета ќе зависи од околностите на случајот. Имено, Судот ќе ја земе предвид природата на правото кое, наводно, е повредено, сериозноста на влијанието на наводната повреда во однос на остварувањето на правото и потенцијалните последици од повредата на личната ситуација на жалителот.⁷⁸⁴ Меѓутоа, треба да се има предвид дека доколку случајот покренува важни принципиелни прашања, нема да биде прогласен за недопуштен врз оваа основа.⁷⁸⁵

---

781 *Y v. Latvia*, No. 61183/08, § 44, 21 October 2014.

782 *Čamans and Timofejeva v. Latvia*, No. 42906/12, §§ 80-81, 28 April 2016.

783 *Sylka v. Poland* (dec.), No. 19219/07, § 28, 3 June 2014.

784 *Gusti v. Italy*, No.13175/03, § 34, 18.10.11.

785 *Vartic v. Romania* (No. 2), No. 14150/08, 17 December 2013 – случај каде жалителот кој бил притвореник се жалел дека не му бил обезбеден вегетаријански начин на исхрана, како што наложувале неговите будистички убедувања.

При разгледување на жалбата во однос на овој критериум за допуштеноста, Судот ги зема предвид како субјективните перцепции на жалителот,⁷⁸⁶ така и она што е објективно во прашање во конкретен случај.⁷⁸⁷ Така, на пример, значителноста на штетата може да се заснова врз финансиското влијание на спорното прашање или важноста на случајот за самиот жалител.

Во оваа смисла, Судот се повикал на оваа одредба и ја прогласил жалбата за недопуштена во случајот *Kiousi v. Greece*⁷⁸⁸ (во врска со побарување за парична штета во износ од 500 евра), во случајот *Ionescu v. Romania*⁷⁸⁹ (во врска со договорно побарување во износ од 90 евра), во случајот *Korolev v. Russia*⁷⁹⁰ (во врска со неуспехот на државен орган на жалителот да му исплати долг врз основа на пресуда во износ од 22 и пол руски рубли, кој претворен во евра изнесува помалку од едно евро) и во случајот *Rinck v. France*⁷⁹¹ (во врска со парична казна во износ од 150 евра за сообраќаен прекршок, трошоци во износ од 22 евра и одземање на еден поен од возачката дозвола на жалителот). Притоа, во случајот *Rinck v. France*, Судот истакнал дека личното субјективно мислење на жалителот во врска со влијанието на наводната повреда треба да може објективно да се оправда. Имено, Судот сметал дека губењето на еден поен од возачката дозвола на жалителот не оправдува донесување на заклучок дека ова прашање значително влијаело врз неговата лична ситуација, дури и ако жалителот ова прашање го гледал како принципиелно прашање.

Сепак, во случајот *Korolev v. Russia*, Судот прифатил дека, во принцип, дури и скромната материјална штета би можела да биде значајна во контекст на личните околности или економските услови во еден регион или држава, како и дека определена повреда на Конвенцијата може да предизвика значителна штета без да влијае на материјалните интереси.

Слично, во случајот *Giuran v. Romania*,⁷⁹² Судот не го прифатил аргументот на Владата дека жалителот не претрпел значителна штета.

---

786 *Shefer v. Russia* (dec.), No. 45175/04, 13 March 2012.

787 *Ladygin v. Russia* (dec.), No. 35365/05, 30 August 2011.

788 *Kiousi v. Greece* (dec.), No. 52036/09, 20 September 2011.

789 *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010.

790 *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010.

791 *Rinck v. France* (dec.), No. 18774/09, 19 October 2010.

792 *Giuran v. Romania*, No. 24360/04, ECHR 2011.

Имено, овој случај се однесува на постапка во врска со кражба извршена во домот на жалителот, при што му биле одземени предмети во вредност од 350 евра. Покрај вредноста на украдените предмети, Судот ја земал предвид и: личната ситуација на жалителот кој бил пензионер, сентименталната вредност која за него ја имале украдените предмети, како и дека се работело за прашање на принцип, односно дека се работело за правото на жалителот на неговата сопственост и дом.

Сличен исход имало и во случајот *Eon v. France*,⁷⁹³ кога жалителот бил осуден за навреда на францускиот претседател, за што добил условна осуда и парична казна од 30 евра. Во овој случај, Судот ја земал предвид субјективната важност на случајот за жалителот, како и дека, објективно, тоа го засега прашањето дали навредувањето на шефот на државата треба да остане кривично дело.

При примената на критериумот за допуштеност во однос на значителноста на претрпената штета, Судот не е исклучително засегнат со случаи кои се однесуваат на незначителни финансиски износи. Вистинскиот исход на случајот на национално ниво може освен финансиски, да има и други последици.

Така, во случајот *Selmani and Others v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia*,⁷⁹⁴ кој го засега член 6 од Конвенцијата и се однесува на недостатокот од усна расправа во постапката пред Уставниот суд, Владата тврдела дека жалителите не претрпеле значителна штета заради тоа што усната расправа не би придонела за утврдување на нови, или различни факти и дека релевантните факти во врска со отстранувањето на жалителите од галеријата за новинари во Парламентот биле неспорни меѓу страните и тоа можело да се утврди врз основа на пишаните докази поднесени во прилог на уставната жалба на жалителите. Судот сметал дека приговорот на Владата се однесува на суштината на жалбата, заради што го испитувал во фазата за оценување на основаноста на жалбата. Притоа, Судот забележал дека случајот на жалителите бил разгледан само пред Уставниот суд, којшто дејствувал како суд од прва и единствена инстанца. Исто така, утврдил дека, иако отстранувањето на жалителите од галеријата за новинари во Парламентот, како такво, не било спорно меѓу странките, сепак одлуката на Уставниот суд била заснована на факти кои жалителите

⁷⁹³ *Eon v. France*, No. 26118/10, 14 March 2013.

⁷⁹⁴ *Selmani and Others v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 67259/14, 9 February 2017.

ги оспорувале и кои биле релевантни за исходот на случајот. Судот сметал дека овие прашања не биле ниту технички, ниту чисто правни, па од тие причини жалителите имале право на усна расправа пред Уставниот суд. Според тоа, Судот го отфрлил приговорот на Владата во однос на непостоење на значителна штета за жалителите.

Во случајот *Gagliano Giorgi v. Italy*,⁷⁹⁵ жалителот се жалел на повреда на членот 6 од Конвенцијата како резултат на неоправдано долгата кривична постапка против него. Тој бил обвинет за фалсификат, но второто обвинение за поткуп застарело заради прекумерната должина на постапката. Со оглед на тоа што ова значело намалување на казната на жалителот, Судот сметал дека не претрпел значителна штета. Исто така, Судот утврдил непостоење на значителна штета и во случајот *Zwinkels v. Netherlands*,⁷⁹⁶ каде што жалбата на жалителот се однесувала на фактот дека трудова инспекција влегла во неговата приватна гаража без негова дозвола. Во случајот *Galović v. Croatia*,⁷⁹⁷ жалителката се жалела на должината на постапката во однос на судски налог за нејзино иселување од нејзиниот стан. Но, со оглед на тоа што таа имала корист од должината на постапката, од причина што на тој начин се одложило нејзиното иселување, Судот сметал дека не претрпела значителна штета.

Откако Судот ќе утврди, во согласност со претходно наведениот пристап, дека не е предизвикана значителна штета, тој ќе продолжи да испитува дали една од двете заштитни одредби (вториот и третиот елемент), содржани во член 35(3)(б) од Конвенцијата, сепак ќе го обврзе да ја разгледа жалбата во однос на основаноста.

Вториот елемент на член 35(3)(б), кој се состои во тоа што Судот не може да ја прогласи за недопуштена жалбата каде што жалителот не претрпел значителна штета, во случај кога почитувањето на човековите права, како што се дефинирани во Конвенцијата или нејзините протоколи бара разгледување на жалбата според основаноста, претставува заштитна одредба. Текстот на оваа одредба произлегува од втората реченица на член 37(1),⁷⁹⁸ при што тој исполнува слична

---

⁷⁹⁵ *Gagliano Giorgi v. Italy*, No. 23563/07, ECHR 2012.

⁷⁹⁶ *Zwinkels v. Netherlands* (dec.), No. 16593/10, dec. 9.10.12.

⁷⁹⁷ *Galović v. Croatia* (dec.), No. 54388/09, 5 March 2013.

⁷⁹⁸ Втората реченица на член 37(1) од Конвенцијата, кој определува во кои околности жалбите ќе бидат симнати од листата на случаи на Судот, предвидува дека „Судот продолжува со разгледување на жалбата ако тоа го бара почитувањето на човековите права загарантирано со Конвенцијата и нејзините протоколи“.

функција во контекст на одлуките за симнување на жалбите од листата на случаи на Судот. Истиот текст е употребен и во член 39(1),⁷⁹⁹ како основа за обезбедување на пријателско спогодување меѓу странките.

Кога определува дали почитувањето на човековите права бара испитување на основаноста на жалбата, Судот ќе земе предвид, на пример, дали се променил релевантниот закон, дали слични прашања веќе биле решени во други случаи пред Судот, или дали некое системско прашање кое се појавува во однос на определена држава е веќе разгледано од страна на Судот или Комитетот на министри.⁸⁰⁰ Притоа, дури и кога се исполнети други критериуми за отфрлање на жалбата според членот 35(3)(б) од Конвенцијата, почитувањето на човековите права може да бара Судот да го разгледа случајот во однос на основаноста.

Примената на овој критериум за допуштеност треба да обезбеди дека ќе се избегнува отфрлање на случаи кои, и покрај нивната тривијална природа, покренуваат сериозни прашања кои влијаат врз примената или толкувањето на Конвенцијата, или важни прашања кои се однесуваат на националното право.⁸⁰¹ Така, во случајот *Daniel Faulkner v. the United Kingdom*,⁸⁰² Судот сметал дека нема потреба да утврди дали жалителот претрпел значителна штета, бидејќи неговата жалба покренала прашање на принцип според член 5 од Конвенцијата, кое требало да биде разгледано од страна на Судот.

Значи, дури и во случај кога жалителот не претрпел значителна штета, ќе постои потреба од дополнително испитување на случајот доколку се покренуваат прашања од општ карактер, кои влијаат на почитувањето на правата заштитени со Конвенцијата. Такви прашања од општ карактер би се појавиле, на пример, во случај кога постои потреба да се објаснат обврските на државите според Конвенцијата или да се поттикне тужената држава да реши некој структурен недостаток

---

799 Според член 39(1) од Конвенцијата, во секоја фаза од постапката „Судот може да се стави на располагање на засегнатите страни, со цел обезбедување на пријателско решение на предметот, врз основа на почитување на човековите права како што се дефинирани во Конвенцијата и во нејзините протоколи“.

800 *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010.; *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010.; *Holub v. Czech Republic*, No. 24880/05, dec. 14.12.10.; *Juhas Đurić v. Serbia*, No. 48155/06, 7.5.11.; *Nicoleta Gheorghe v. Romania*, No. 23470/05, 3 April 2012.

801 *Maravić Markeš v. Croatia*, No. 70923/11, §§ 50-55, 9 January 2014.

802 *Daniel Faulkner v. the United Kingdom*, No. 68909/13, § 27, 6 October 2016.

што влијае врз други лица што се наоѓаат во иста положба како жалителот.

Во оваа смисла, во случајот *Finger v. Bulgaria*,⁸⁰³ Судот сметал дека не е потребно да се утврди дали жалителот претрпел значителна штета, бидејќи почитувањето на човековите права, во контекст на потенцијалниот системски проблем на неразумно траење на граѓанската постапка и, наводен, недостаток на ефективен правен лек, наложило испитување на случајот во однос на основаноста. Исто така, во случајот *Živić v. Serbia*,⁸⁰⁴ Судот утврдил дека дури и под претпоставка дека жалителот не претрпел значителна штета, случајот покренал прашања од општ интерес што барале испитување. Ова се должело на неконзистентната судска практика на Окружниот суд во Белград во однос на правото на правична плата и еднаква плата за еднаква работа, односно плаќање на истиот пораст на платата доделен на определена категорија полициски службеници.

Третиот елемент на член 35(3)(б) предвидува дека жалбата не може да биде прогласена за недопуштена врз основа на критериумот за непостоење на значителна штета, доколку случајот не бил соодветно разгледан од страна на домашните органи.⁸⁰⁵ Третиот елемент на член 35(3)(б), исто како и неговиот втор елемент, претставува заштитна одредба. Целта на оваа втора заштитна одредба е да обезбеди дека секој случај ќе биде испитан од страна на суд, без оглед на тоа дали тоа судско испитување е на национално или на европско ниво, односно да се избегне негирање на правдата.⁸⁰⁶ Имено, жалителот требало да има можност да ги изнесе своите аргументи во контрадикторна постапка пред, барем, едно ниво на домашна јурисдикција.⁸⁰⁷

Оваа одредба го одразува принципот на супсидијарност, којшто е јасно втемелен во членот 13 на Конвенцијата и кој бара на национално ниво да постои право на ефективен правен лек против повредите на

---

803 *Finger v. Bulgaria*, No. 37346/05, §§ 67-77, 10 May 2011.

804 *Živić v. Serbia*, No. 37204/08, §§ 36-42, 13 September 2011.

805 По стапувањето во сила на Протокол 15, оваа заштитна одредба ќе биде отстранета од член 35(3)(б) на Конвенцијата.

806 *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010; *Gaftoniuc v. Romania* (dec.), No. 30934/05, 22 February 2011.

807 *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010; *Ștefănescu v. Romania* (dec.), No. 11774/04, 12 April 2011.

Конвенцијата. Во случајот *Dudek v. Germany*,⁸⁰⁸ во врска со должината на постапката која се однесувала на побарувања кои се движеле од 71 евро до 312 евра, Судот не го применил критериумот за значителност на штетата, од причина што во Германија не постоело достапно домашно правно средство во поглед на должината на постапката, па според тоа случајот не бил соодветно разгледан од страна на домашен трибунал. И покрај тоа, Судот, сепак, ја прогласил жалбата за недопуштена врз основа на тоа што нејзината незначителност се претворила во злоупотреба на правото на жалба до Судот. Барањето за соодветно разгледување од страна на домашен трибунал не се применува во однос на наводните повреди на Конвенцијата од страна на судските органи кои судат во последна инстанца.⁸⁰⁹

Во случајот *Finger v. Bulgaria*,⁸¹⁰ Судот утврдил дека главната поента покрената во случајот се однесува токму на тоа дали поплаката на жалителот во врска со наводната неразумна должина на постапката, можела соодветно да се разгледува на домашно ниво. Од таа причина, случајот не може да се смета за усогласен со втората заштитна одредба. Истиот пристап бил усвоен и во случајот *Flisar v. Slovenia*,⁸¹¹ кога Судот забележал дека жалителот се жалел токму поради тоа што домашните судови не го разгледале соодветно неговиот случај. Судот, исто така, истакнал дека Уставниот суд не се занимавал со претставките на жалителот во врска со, наводното, прекршување на гаранциите од член 6 од Конвенцијата. Според тоа, Судот го отфрлил приговорот на Владата според овој критериум. Притоа, треба да се има предвид при толкувањето на терминот „соодветно“, дека овој критериум нема да се толкува толку строго колку барањата за правична расправа според членот 6 од Конвенцијата.⁸¹²

---

808 *Dudek v. Germany* (dec.), Nos. 12977/09 and 4 Others, 23 November 2010.

809 *Galović v. Croatia* (dec.), No. 54388/09, 5 March 2013.

810 *Finger v. Bulgaria*, No. 37346/05, §§ 67-77, 10 May 2011.

811 *Flisar v. Slovenia*, No. 3127/09, § 28, 29 September 2011.

812 *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010; *Liga Portuguesa de Futebol Profissional v. Portugal* (dec.), No. 49639/09, 3 April 2012.

НЕКОЛКУ ЗАВРШНИ НАПОМЕНИ

Република Македонија има статус на држава-кандидат за членство во ЕУ. За да биде примена како полноправна членка во семејството на ЕУ, Република Македонија треба да исполни одредени критериуми за пристап, познати како „Копенхашки критериуми“, кои се состојат од политички критериуми, економски критериуми и критериуми во однос на административниот и институционалниот капацитет за ефективна имплементација на *acquis*-то и способноста да се преземат обврските за членство.

Според политичките критериуми, за пристап кон членството во ЕУ државите-кандидати се должни да обезбедат стабилност на институциите, гарантирање на демократијата, владеењето на правото, човековите права и почитувањето и заштитата на малцинствата. Иако сите критериуми се важни, политичките критериуми претставуваат *conditio sine qua non* во насока на отворање на пристапните преговори.

ЕКЧП, како дел од внатрешниот правен поредок на Република Македонија, ужива директна примена пред националните судови. Притоа, судската практика на ЕСЧП, настаната како резултат на толкувањето и примената на ЕКЧП од страна на Судот, претставува неопходно сознание во контекст на исполнување на обврските на една држава-членка на Конвенцијата и примената на Конвенцијата. Имено, ЕКЧП не може да се сведе само на нејзиниот текст, туку текстот мора да се земе предвид заедно со неговото толкување од страна на ЕСЧП. Во оваа смисла, би било погрешно Конвенцијата да се користи само во нејзиниот текстуален контекст, како што, обично, се користат домашните закони, без повикување на судската практика на ЕСЧП.

Извештаите на ЕУ за напредокот на Република Македонија ја истакнаа повеќе пати употребата на судската практика на ЕСЧП во контекст на постигнување поголема конзистентност на судската практика во Република Македонија. Во врска со ова, треба да се има предвид дека судската практика на ЕСЧП е призната како извор на човекови права во рамките на ЕУ и во таа смисла ја користи Судот на правдата на ЕУ, како тело надлежно за спроведување на правото на ЕУ. Уште повеќе, некои од општите принципи на правото на ЕУ, кои се

развиени од страна на Судот на правдата на ЕУ како дел од неговата судска практика и претставуваат извор на правото на ЕУ, се извлечени директно од одредбите на ЕКЧП. Оттука, усогласеноста со одредбите на ЕКЧП и судската практика на ЕСЧП значи и усогласеност со правото на ЕУ.

Покрај тоа, сите држави членки на ЕУ истовремено се и договорни страни на ЕКЧП, со што ја прифатиле надлежноста и судската практика на ЕСЧП, а наскоро и самата ЕУ ќе стане членка на ЕКЧП врз основа на Протоколот 14 кон Конвенцијата и Договорот од Лисабон, со што и актите на институциите на ЕУ ќе станат предмет на надзор од страна на ЕСЧП.

Од сето претходно наведено, јасно произлегува дека примената на ЕКЧП и судската практика на ЕСЧП е од голема важност за евроинтеграциските процеси на Република Македонија. Имено, слободно може да се заклучи дека добар дел од патот на Република Македонија кон ЕУ води токму преку Судот во Стразбур.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

---

1. Akandji-Kombe, Jean-Francois, *Positive Obligations under the European Convention on Human Rights, A Guide to the Implementation of the European Convention on Human Rights*, Council of Europe, 2007
2. Bates, Ed, *The Evolution of the European Convention on Human Rights from its Inception to the Creation of a Permanent Court of Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2011
3. Boyle, Kevin, *The European Experience: The European Convention on Human Rights*, Victoria University of Wellington Law Review, Vol. 40, 2009
4. Christoffersen, Jonas, *Fair Balance: A Study of Proportionality, Subsidiarity and Primarity in the European Convention on Human Rights*, Martinus Nijhoff Publishers, Leiden/Boston, 2009
5. Committee on Legal Affairs and Human Rights of the Parliamentary Assembly of Council of Europe, *Ad hoc Judges at the European Court of Human Rights: An Overview*, Council of Europe, Strasbourg, 2011
6. Costa, Jean-Paul, *The European Court of Human Rights and Its Recent Case Law*, Texas International Law Journal, Vol. 38, 2003
7. Council of Europe and Council of the European Union, *Congress of Europe: The Hague, 7-11 May 1948*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 1999
8. Council of Europe, *Practical Impact of the Council of Europe Monitoring Mechanisms in Improving Respect for Human Rights and the Rule of Law in Member States*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2014a
9. Council of Europe, *The Rule of Law on the Internet and in the Wider Digital World*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2014b
10. Council of Europe, *Explanatory Report to Protocol No. 16 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*
1. https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_16_explanatory_report_ENG.pdf

11. Council of Europe, *Explanatory report to Protocol No. 15 amending the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*, CETS No. 213
https://www.echr.coe.int/Documents/Protocol_15_explanatory_report_ENG.pdf
12. Council of Europe, *Explanatory Report to Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention*, Strasbourg, 13.V.2004
<https://rm.coe.int/16800d380f>
13. European Commission, *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council A new EU Framework to Strengthen the Rule of Law*, European Commission, Brussels, 2014
14. European Court of Human Rights, *Rules of Court*, Registry of the Court, Strasbourg, 1 August 2018
15. European Court of Human Rights, *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 4th Edition, Council of Europe, Strasbourg, 2017
16. European Court of Human Rights, *Practical Guide on Admissibility Criteria*, 3rd Edition, Council of Europe, Strasbourg, 2014
17. European Court of Human Rights, *Report on the implementation of the revised rule on the lodging of new applications*, 02/2015
 2. https://www.echr.coe.int/Documents/Report_Rule_47_ENG.pdf
18. European Court of Human Rights, *Annual Report 2017 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2018
19. European Court of Human Rights, *Annual Report 2016 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2017
20. European Court of Human Rights, *Annual Report 2015 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2016
21. European Court of Human Rights, *Annual Report 2011 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2012
22. European Court of Human Rights, *Annual Report 2005 of the European Court of Human Rights*, Council of Europe, Strasbourg, 2006
23. Flauss, Jean-François, *The European Court of Human Rights and the Freedom of Expression*, Indiana Law Journal, Volume 84, Issue 3, 2009
24. Forst, Déborah, *The Execution of Judgments of the European Court of Human Rights: Limits and Ways Ahead*, ICL Journal, Vol. 7, No. 3, 2013

25. Frantziou, Eleni, *The Margin of Appreciation Doctrine in the European Human Rights Law*, UCL Policy Briefing – October 2014 (Dr. Uta Staiger and Sarah Chaytor Eds.), 2014
26. Фрчкоски Љубомир Д., Георгиевски, Сашо и Петрушевска, Татјана, *Меѓународно јавно право*, Магор, Скопје, 2012
27. Фрчкоски, Љубомир Д., Тупурковски, Васил и Ортаковски, Владимир, *Меѓународно јавно право*, Табернакул, Скопје, 1995
28. Фрчкоски, Љубомир Д., *Меѓународно право за правама на човекои*, Трето издание, Магор, Скопје, 2012
29. Grabenwarter, Christoph, *The European Convention on Human Rights: Inherent Constitutional Tendencies and the Role of the European Court of Human Rights, in Constitutional Crisis in the European Constitutional Area, Theory, Law and Politics in Hungary and Romania* (Armin von Bogdandy, Pal Sonnevend Eds.), 2014
30. Greer, Steven, *The Margin of Appreciation: Interpretation and Discretion under the European Convention on Human Rights*, Human rights files No.17, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2000
31. Greer, Steven, *Europe, in International Human Rights Law* (Daniel Moeckli, Sangeeta Shah & Sandesh Sivakumaran Eds.), Third Edition, Oxford University press, Oxford, 2018
32. Harris, David J., O'Boyle Michael, Bates Ed P., and Buckley, Carla M., *Law of the European Convention on Human Rights/Harris, O'Boyle and Warbrick*, Third Edition, Oxford University Press, Oxford, 2014
33. Харис, Дејвид Ј., О'Бојл, Мајкл, Бејтс, Ед П., Бакли, Карла М., *Право на Европската конвенција за човекови права/Харис, О'Бојл & Варбрик*, [превод: Билјана Ванковска], Второ издание, Просветно дело, Скопје, 2009
34. Hart, James W., *The European Human Rights System*, Law Library Journal, Vol. 102, 2010
35. Helfer, Laurence, *Redesigning the European Court of Human Rights: Embeddedness as a Deep Structural Principle of the European Human Rights Regime*, The European Journal of International Law, Vol. 19, No. 1, 2008
36. Jackson, Donald W., *The United Kingdom Confronts the European Convention on Human Rights*, University Press of Florida, Gainesville/Tallahassee/Tampa/BocaRaton/Pensacola/Orlando/Miami/Jacksonville, 1997

37. Јанкулоски, Звонимир, *Меѓународни човекови ѓрава*, ЈП Службен весник на Република Македонија, Скопје, 2009
38. Kilkelly, Ursula, *The Right to Respect for Private and Family Life, A Guide to the Implementation of Article 8 of the European Convention on Human Rights*, Human rights handbooks, No. 1, Reprinted Edition with corrections, Council of Europe, 2003
39. Lautnebach, Geranne, *The Concept of the Rule of Law and the European Court of Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2013
40. Leach, Philip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*, Fourth Edition, Oxford University Press, Oxford, 2017
41. Lemmens, Paul, *Single-Judge Formations, Committees, Chambers and Grand Chamber, in Protocol 14 and the Reform of the European Court of Human Rights* (Paul Lemmens and Wouter Vandenhole Eds.), Intersentia, Antwerpen - Oxford, 2005
42. Liisberg, Jonas Bering, *Does the EU Charter of Fundamental Rights Threaten the Supremacy of Community Law? Article 53 of the Charter: a fountain of law or just an inkblot?*, The Jean Monnet Program, Jean Monnet Working Paper 4/01, 2001
43. Lorenz, Nina-Louisa Arold, Groussot, Xavier, Petursson, Gunar Thor, *The European Human Rights Culture - A Paradox of Human Rights Protection in Europe?* Martinus Nijhoff Publishers, Leiden-Boston, 2013
44. Madsen, Mikael R., *From Cold War Instrument to Supreme European Court: The European Court of Human Rights at the Crossroads of International and National Law and Politics*, Law & Social Inquiry, Volume 32, Issue 1, 2007
45. Marochini, Masha, *The Interpretation of the European Convention on Human Rights*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 51, 1/2014, 2014
46. McKaskle, Paul, *The European Court of Human Rights: What It Is, How It Works, and Its Future*, University of San Francisco Law Review, Vol.40, 2005
47. Merrills, J.G., *The Development of International Law by the European Court of Human Rights*, Manchester University Press, 1990
48. Miller, Vaughne, *The European Convention on Human Rights and the Court of Human Rights: Issues and Reforms*, House of Commons Library, Standard Note: SN/IA5939, 2011
49. Rainey, Bernadette, Wicks Elizabeth and Ovey, Clare, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2017

50. Reid, Karen, *A Practitioner's Guide to the European Convention on Human Rights*, Fourth Edition, Sweet & Maxwell, London, 2011
51. Ristik, Jelena, *Court Practice of the Republic of Macedonia and Court Practice of the European Court of Human Rights: A Need for Symbiosis?* International Scientific Journal Annual of the Institute for sociological, political and juridical research, Year XLI, Number 2, 2017
52. Ristik, Jelena, *Satisfyng Admissibility Criteria Set Out in the European Convention on Human Rights: Stumbling Block to the Protection of Human Rights in the Republic of Macedonia*, International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR), Volume 36, No. 5, 2017
53. Sardaro, Pietro, *The Right of Individual Petition to the European Court, in Protocol 14 and the Reform of the European Court of Human Rights* (Paul Lemmens and Wouter Vandenhole Eds.), Intersentia, Antwerpen - Oxford, 2005
54. Steering Committee of Human Rights, *Reforming the European Convention of Human Rights: A Work in Progress*, Council of Europe Publishing, 2009
55. Wildhaber, Luzius, *Sovereignty and International Law, in The Structure and Process of International Law: Essays in Legal Philosophy Doctrine and Theory* (R. St. J. Macdonald & Douglas M. Johnston Eds.), 1983
56. Wildhaber, Luzius, *The European Court of Human Rights in Action*, Ritsumeikan Law Review, Vol. 21, Issue No. 83, 2004
57. Wildhaber, Luzius, *The European Court of Human Rights: The Past, The Present, The Future*, American University International Law Review, Volume 22, Issue 4, 2007

КОРИСТЕНИ СЛУЧАИ ОД СУДСКАТА ПРАКТИКА НА ЕВРОПСКИОТ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

---

1. *A. v. the United Kingdom*, No. 35373/97, ECHR 2002-X
2. *A, B and C v. Ireland* [GC], No. 25579/05, ECHR 2010
3. *A.W. Khan v UK*, No. 47486/06, 12.1.10
4. *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*, Series A No. 94, 28 May 1985
5. *Abdulrahman v. the Netherlands* (dec.), No. 66994/12, 5 February 2013
6. *Acar v. Turkey*, No. 26307/95, 6.5.03
7. *Adam and Others v. Germany* (dec.), No. 290/03, 1 September 2005
8. *Adži-Sprikoska and Others v. former Yugoslav Republic of Macedonia*, Nos. 38914/05 & 17879/05, dec. 3.11.11
9. *Ahlskog v. Finland*, No. 5238/07, dec. 9.11.10
10. *Ahmet Sadik v. Greece*, 15 November 1996
11. *Aiery v. Ireland*, Series A, No. 32, 9.10.79
12. *Akçiçek v. Turkey*, No. 40965/10, dec. 18.10.11
13. *Akdeniz v. Turkey*, No. 25165/94, 31 May 2005
14. *Akdivar and Others v. Turkey* [GC], 16 September 1996, *Reports* 1996-IV
15. *Akman v. Turkey*, No. 377453/97, 26.6.01
16. *Aksoy v. Turkey*, 18 December 1996
17. *Aksu v. Turkey* [GC], Nos. 4149/04 and 41029/04, ECHR 2012
18. *Al Adsani v. United Kingdom*, No. 35763/97, 21.11.01
19. *Albayrak v. Turkey*, No. 38406/97, 31 January 2008
20. *Al-Dulimi and Montana Management Inc. v. Switzerland* [GC], No. 5809, § 129, ECHR 2016

21. *Almeida Garrett, Mascarenhas Falcão and Others v. Portugal*, Nos. 29813/96 and 30229/96, ECHR 2000-I
22. *Al-Nashif v. Bulgaria*, No. 50963/99, 20.6.02
23. *Al-Skeini and Others v. the United Kingdom* [GC], No. 55721/07, ECHR 2011
24. *Amarandei and Others v. Romania*, No. 1443/10, 26 April 2016
25. *Amirov v. Russia*, No. 51857/13, 27.11.14
26. *An and Others v. Cyprus*, No. 18270/91, Commission decision of 8 October 1991
27. *Andorka and Vavra v. Hungary*, Nos. 25694/03 & 28338/03, dec. 12.9.06
28. *Andrášik and Others v. Slovakia* (dec.), Nos. 57984/00 and 6 others, ECHR 2002-IX
29. *Annagi Hajibeyli v. Azerbaijan*, No. 2204/11, 22.10.15
30. *Apinis v. Latvia* (dec.), No. 46549/06, 20 September 2011
31. *Aquilina v. Malta* [GC], No. 25642/94, ECHR 1999-III
32. *Armonienė v. Lithuania*, No. 36919/02, 25 November 2008
33. *Artico v. Italy*, Series A, No. 37, 13.5.80
34. *Assanidze v. Georgia* [GC], No. 71503/01, ECHR 2004-II
35. *Autonic AG v. Switzerland*, No. 12726/87, Seris A, No. 178, 22.90
36. *Ayuntamiento de Mula v. Spain* (dec.), No. 55346/00, ECHR 2001-I
37. *Azemi v. Serbia* (dec.), No. 11209/09, 5 November 2013
38. *Azinas v. Cyprus* [GC], No. 56679/00, ECHR 2004-III
39. *B v. UK*, No. 18711/91
40. *Baczkowski and Others v. Poland*, No. 1543/06, 3 May, 2007
41. *Bagheri and Maliki v. the Netherlands* (dec.), No. 30164/06, 15 May 2007
42. *Baillard v. France* (dec.), No. 6032/04, 25 September 2008
43. *Balakchiev and Others v. Bulgaria*, No. 65187/10, dec. 18.6.2013
44. *Balan v. Moldova*, No. 44746/08, dec. 24.1.12
45. *Balmer-Schafroth v. Switzerland*, No. 22110/93, 26.8.97
46. *Banković and Others v. Belgium and Others* (dec.) [GC], No. 52207/99, ECHR 2001-XII
47. *Baumann v. France*, No. 33592/96, ECHR 2001-V

48. *Baytüre v. Turkey*, No. 3270/09, dec. 12.3.13
49. *Beer and Regan v. Germany* [GC], No. 28934/95, 18 February 1999
50. *Beganović v. Croatia*, No. 46423/06, 25 June 2009
51. *Behrami v. France and Saramati v. France, Germany and Norway* (dec.) [GC], Nos. 71412/01 and 78166/01, 2 May 2007
52. *Bekauri v. Georgia* (preliminary objections), No. 14102/02, 10 April 2012
53. *Belgian Linguistic Case*(No. 2)(dec.), Series A, No. 6, 23.7.68
54. *Ben Salah Adraqui and Dhaima v. Spain* (dec.), No. 45023/98, ECHR 2000-IV
55. *Benavent Díaz v. Spain* (dec.), No. 46479/10, 31 January 2017
56. *BENet Praha, spol. s r.o., v. the Czech Republic* (dec.), No. 38354/06, 28 September 2010
57. *Berdzenishvili v. Russia* (dec.), No. 31697/03, ECHR 2004-II
58. *Berić and Others v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), Nos. 36357/04 and 25 others, 16 October 2007
59. *Bestry v. Poland*, No. 57675/10, 3 November 2015
60. *Biç and Others v. Turkey*, No. 55955/00, 2 February 2006
61. *Bijelić v. Montenegro and Serbia*, No. 11890/05, 28 April 2009
62. *Blagojević v. Netherlands*, No. 49032/07, dec. 9.6.09
63. *Blečić v. Croatia* [GC], No. 59532/00, ECHR 2006-III
64. *Blokhin v. Russia* [GC], No. 47152/06, ECHR 2016
65. *Blondje v. the Netherlands* (dec.), No. 7245/09, ECHR 2009
66. *Boacă and Others v. Romania*, No. 40355/11, 12 January 2016
67. *Bock v. Germany* (dec.), No. 22051/07, 19 January 2010
68. *Bosphorus Hava Yolları Turizm ve Ticaret Anonim Şirketi v. Ireland* [GC], No. 45036/98, ECHR 2005-VI
69. *Bouglame v. Belgium*, No. 16147/08, 2.3.10
70. *Bozinovski v. the Former Yugoslav Republic of Macedonia* (dec.), No. 68368/01, 1 February 2005
71. *Brecknell v. the United Kingdom*, No. 32457/04, 27 November 2007
72. *Brežec v. Croatia*, No. 7177/10, 18 July 2013
73. *Broniowski v. Poland* (dec.) [GC], No. 31443/96, ECHR 2002-X
74. *Brudnicka and Others v. Poland*, No. 54723/00, ECHR 2005-II

75. *Brumărescu v. Romania* [GC], No. 28342/95, ECHR 1999-VII
76. *Brusco v. Italy*, No. 69789/01, dec. 6.9.01
77. *Buckley v. United Kingdom*, No. 20348/92, 25.6.96
78. *Bulgarian Helsinki Committee v. Bulgaria* (dec.), Nos. 35653/12 and 66172/12, 28 June 2016
79. *Burden v. the United Kingdom* [GC], No. 13378/05, ECHR 2008
80. *Burdov v. Russia* (dec.), No. 59498/00, ECHR 2001-VI
3. *Burmych and Others v. Ukraine* GC, Nos. 46852/13 et al., 12.10.17
4. *Burov v. Moldova* (dec.), No. 38875/03, 14 June 2011
5. *Büyükdere and Others v. Turkey*, Nos. 6162/04 and others, 8 June 2010
6. *Călin and Others v. Romania*, Nos. 25057/11 and 2 others, 19 July 2016
7. *Čamans and Timofejeva v. Latvia*, No. 42906/12, 28 April 2016
8. *Campbell and Cosans v. the United Kingdom*, Series A No. 48, 25 February 1982
9. *Carson and Others v. the United Kingdom* [GC], No. 42184/05, ECHR 2010
81. *Catan and Others v. the Republic of Moldova and Russia* [GC], Nos. 43370/04 and 2 others, ECHR 2012
82. *CC v. United Kingdom*, No. 32819/96, 30.6.98
83. *Çelik v. Turkey* (dec.), No. 52991/99, ECHR 2004-X
84. *Centre for Legal Resources on behalf of Valentin Câmpeanu v. Romania* [GC], No. 47848/08, ECHR 2014
85. *Centro Europa 7 S.r.l. and Di Stefano v. Italy* [GC], No. 38433/09, ECHR 2012
86. *Ceteroni and Other similar cases v. Italy*, Reports of Judgments and Decisions 1996 V
87. *Chagos Islanders v. United Kingdom*, No. 35622/04, dec. 11.12.12
88. *Chahal v. the United Kingdom*, 15 November 1996
89. *Chapman v. Belgium*, No. 39619/06, dec. 5.3.13
90. *Chernitsyn v. Russia*, No. 5964/02, 6 April 2006
91. *Chiragov and Others v. Armenia* (dec.) [GC], No. 13216/05, 14 December 2011
92. *Ciupercescu v. Romania*, No. 35555/03, 15 June 2010

93. *Civet v. France* [GC], No. 29340/95, ECHR 1999-VI
94. *Cocchiarella v. Italy*, No. 64886/01, 10 November 2004
95. *Confédération française démocratique du travail v. the European Communities*, No. 8030/77, Commission decision of 10 July 1978
96. *Čonka v. Belgium*, No. 51564/99, ECHR 2002-I
97. *Cooperatieve Producentenorganisatie van de Nederlandse Kokkelvisserij U.A. v. the Netherlands* (dec.), No. 13645/05, ECHR 2009
98. *Costello-Roberts v. the United Kingdom*, 25 March 1993
99. *Cruz Varas v. Sweden*, No. 15576/89, 20.3.91
100. *Csikós v. Hungary*, No. 37251/04, ECHR 2006-XIV
101. *Cudak v. Lithuania* [GC], No. 15869/02, ECHR 2010
102. *Cyprus v. Turkey* [GC], No. 25781/94, ECHR 2001-IV
103. *D.H. and Others v. the Czech Republic* [GC], No. 57325/00, ECHR 2007-IV
104. *Daddi v. Italy*, No. 15476/09, dec. 2.6.09
105. *Dalia v. France*, 19 February 1998
106. *Daniel Faulkner v. the United Kingdom*, No. 68909/13, 6 October 2016
107. *Daróczy v. Hungary*, No. 44378/05, 1 July 2008
108. *De Becker v. Belgium*, Series A, No. 4, 27 March 1962.
109. *De Jong, Baljet u Van Den Brink v. Netherlands*, Nos. 8805/79, 8806/79 & 9242/81, Series A, No. 77, 18.6.71
110. *De Saedeleer v. Belgium*, No. 27535/04, 24 July 2007
111. *De Tommaso v. Italy* [GC], No. 43395/09, ECHR 2017
112. *De Wilde, Ooms and Versyp v. Belgium*, Series A No. 14, 10 March 1972
113. *Delcourt v. Belgium*, Series A, No. 11, 17.1.70
114. *Demirbaş and Others v. Turkey*, No. 1093/08 et al, dec. 9.11.10
115. *Demopoulos and Others v. Turkey* (dec.) [GC], Nos. 46113/99 and 7 others, ECHR 2010
116. *Denmark, Norway, Sweden and the Netherlands v. Greece*, Nos. 3321/67, 3322/67, 3323/67 & 3344/67, 5.11.69, YB, Vol. 13, 1969
117. *Dennis and Others v. the United Kingdom* (dec.), No. 76573/01, 2 July 2002
118. *Depauw v. Belgium*, No. 2115/04, dec. 15.5.07
119. *Devlin v. the United Kingdom*, No. 29545/95, 30 October 2001

120. *Di Salvo v. Italy* (dec.), No. 16098/05, 11 January 2007
121. *Di Sante v. Italy*, No. 56079/00, dec. 24.6.04
122. *Dickson v. United Kingdom*, No. 44362/04, 4.12.07
123. *Dilipak v. Turkey*, No. 29680/05, 15 September 2015
124. *Djokaba Lambi Longa v. Netherlands*, No. 33917/12, dec. 9.10.12
125. *Doran v. Ireland*, No. 50389/99, ECHR 2003-X
126. *Döşemealtı Belediyesi v. Turkey* (dec.), No. 50108/06, 23 March 2010
127. *Drijfhout v. the Netherlands* (dec.), No. 51721/09, 22 February 2011
128. *Drozd and Janousek v. France and Spain*, Series A No. 240, 26 June 1992
129. *Dubská and Krejzová v. the Czech Republic* [GC], Nos. 28859/11 and 28473/12, ECHR 2016
130. *Dudek v. Germany* (dec.), Nos. 12977/09 and 4 others, 23 November 2010
131. *Dudgeon v. the United Kingdom*, Series A No. 45, 22 October 1981
132. *Duringer and Grunge v. France* (dec.), Nos. 61164/00 and 18589/02, ECHR 2003-II
133. *Durini v. Italy*, No. 19217/91, Commission decision of 12 January 1994
134. *Dzidzava v. Russia*, No. 16363/07, 20 December 2016
135. *E.S. v. Federal Republic of Germany*, No. 262/57, Commission decision of 28 August 1957
136. *Eberhard and M. v. Slovenia*, Nos. 8673/05 & 9733/05, 1 December 2009
137. *Eckle v. Germany*, No. 8130/78, Series A, No. 51, 15.7.82
138. *El-Masri v. the former Yugoslav Republic of Macedonia* [GC], No. 39630/09, ECHR 2012
139. *Eon v. France*, No. 26118/10, 14 March 2013
140. *Epözdemir v. Turkey*, No. 43926/98, 28 October 2004
141. *Ergezen v. Turkey*, No. 73359/10, 8 April 2014
142. *Eskelinen and Others v. Finland*, No. 43803/98, 8 August 2006
143. *Fairfield v. the United Kingdom*, No. 24790/04, dec. 8.3.05
144. *Fakhretdinov v. Russia*, Nos. 26716/09, 67576/09 & 7698/10, dec. 23.9.10
145. *Faulkner v. the United Kingdom*, No. 30308/96, 30 November 1999

146. *Fédération chrétienne des témoins de Jéhovah de France v. France* (dec.), No. 53430/99, ECHR 2001-XI
147. *Federation of French Medical Trade Unions and the National Federation of Nurses v. France* (dec.), No. 10983/84
148. *Fernie v. the United Kingdom* (dec.), No. 14881/04, 5 January 2006
149. *Ferreira Alves v. Portugal* (no. 6), Nos. 46436/06 and 55676/08, 13 April 2010
150. *Fetisov and Others v. Russia*, Nos. 43710/07 and 3 others, 17 January 2012
151. *Financial Times Ltd and Others v. the United Kingdom*, No. 821/03, 15 December 2009
152. *Finger v. Bulgaria*, No. 37346/05, 10 May 2011
153. *Flisar v. Slovenia*, No. 3127/09, 29 September 2011
154. *Foti and Others v. Italy*, Series A No. 56, 10 December 1982
155. *Foxley v. the United Kingdom*, No. 33274/96, 20.6.00
156. *Fressoz and Roire v. France* [GC], No. 29183/95, ECHR 1999-I
157. *Gäfgen v. Germany* [GC], No. 22978/05, ECHR 2010
158. *Gaftoniuc v. Romania* (dec.), No. 30934/05, 22 February 2011
159. *Gagliano Giorgi v. Italy*, No. 23563/07, ECHR 2012
160. *Gaglione and Others v. Italy*, Nos. 45867/07 and 69 others, 21 December 2010
161. *Galev and Others v. Bulgaria* (dec.), No. 18324/04, 29 September 2009
162. *Galić v. Netherlands*, No. 22617/07, dec. 9.6.09
163. *Galović v. Croatia* (dec.), No. 54388/09, 5 March 2013
164. *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, ECHR 1999-I
165. *García Ruiz v. Spain* [GC], No. 30544/96, ECHR 1999-I;
166. *Gardean and S.C. Grup 95 SA v. Romania* (revision), No. 25787/04, 30 April 2013
167. *Gaskin v. the United Kingdom*, No. 10454/83, Series A, No. 160, 7.7.89
168. *Georgian Labour Party v. Georgia*, No. 9103/04, ECHR 2008
169. *Gherghina v. Romania*, No. 42219/07, dec. 09.07.2015
170. *Giummarra and Others v. France* (dec.), No. 61166/00, 12 June 2001
171. *Giuran v. Romania*, No. 24360/04, ECHR 2011

172. *Giusto and Bornacin v. Italy*, No. 38972/06, dec. 15.5.07
173. *Glimmerveen and Hagenbeek v. Netherlands*, 1979
174. *Gogitidze and Others v. Georgia*, No. 36862/05, 12 May 2015
175. *Göktan v. France*, No. 33402/96, ECHR 2002-V
176. *Golder v. United Kingdom*, Series A, No. 18, 21.2.75
177. *Gorraiz Lizarraga and Others v. Spain*, No. 62543/00, ECHR 2004-III
178. *Gough v. the United Kingdom*, No. 49327/11, 28 October 2014
179. *Grădinar v. Moldova*, No. 7170/02, 8 April 2008
180. *Grande Stevens and Others v. Italy*, Nos. 18640/10 and 4 others, 4 March 2014
181. *Grässer v. Germany* (dec.), No. 66491/01, 16 September 2004
182. *Gratzinger and Gratzingerova v. the Czech Republic* (dec.) [GC], No. 39794/98, ECHR 2002-VII
183. *Gross v. Switzerland* [GC], No. 67810/10, ECHR 2014
184. *Grossi and Others v. Italy* (revision), No. 18791/03, 30 October 2012
185. *Grzinčič v. Slovenia*, No. 26867/02, 3 May 2007
186. *Guerra and others v. Italy*, No. 14967/89, 19.2.98
187. *Gusti v. Italy*, No. 13175/03, 18.10.11
188. *Hadrabová and Others v. the Czech Republic* (dec.), Nos. 42165/02 and 466/03, 25 September 2007
189. *Hakansson and Sturesson v. Sweden*, No. 11855/85, 12.2.90
190. *Handyside v. the United Kingdom*, Series A, No. 24, 7.12.76
191. *Haran v. Turkey*, No. 25754/94, 26.3.02
192. *Hartung v. France* (dec.), No. 10231/07, 3 November 2009
193. *Hasan İlhan v. Turkey*, No. 22494/93, 9 November 2004
194. *Hazar and Others v. Turkey*, Nos. 62566/00 et seq., dec. 10.1.02
195. *Hilton v. United Kingdom*, No. 5613/72, dec. 5.3.76
196. *Hirsi Jamaa and Others v. Italy* [GC], No. 27765/09, ECHR 2012
197. *Hizb Ut-Tahrir and others v. Germany*, No. 31098/08, dec. 12.6.12
198. *Hokkanen v. Finland*, No. 25159/94, Commission decision of 15 May 1996
199. *Holub v. the Czech Republic* (dec.), No. 24880/05, 14 December 2010
200. *Holzinger v. Austria*, No. 23459/94, 30.1.01

201. *Horsham v. the United Kingdom*, No. 23390/94, Commission decision of 4 September 1995
202. *Hristozov and Others v. Bulgaria*, Nos. 47039/11 and 358/12, ECHR 2012
203. *Humen v. Poland* [GC], No. 26614/95, 15 October 1999
204. *Huving v France*, No. 11105/84, Series A, No. 176-B, 24.4.90
205. *İçyer v. Turkey*, No. 18888/02, dec. 12.1.06
206. *Idalov v. Russia*, No. 5826/03, 22.5.12
207. *Ignats v. Latvia*, No. 38494/05, dec. 24.9.13
208. *Ilaşcu and Others v. Moldova and Russia* [GC], No. 48787/99, ECHR 2004-VII
209. *Immobiliare Saffi v. Italy* [GC], No. 22774/93, ECHR 1999-V
210. *Ingrid Jordebo Foundation & Christian Schools and Ingrid Jordebo v. Sweden*, No. 11533/85, 1987
211. *Ionescu v. Romania* (dec.), No. 36659/04, 1 June 2010
212. *İordache v. Romania*, No. 6817/02, 14 October 2008
213. *İordachi and Others v. Moldova*, No. 25198/02, 10 February 2009
214. *Ireland v. the United Kingdom*, Series A, No. 25, 18.1.78
215. *Islamic Republic of Iran Shipping Lines v. Turkey*, No. 40998/98, ECHR 2007-V
216. *J.A. Pye (Oxford) Ltd and J.A. Pye (Oxford) Land Ltd v. the United Kingdom* [GC], No. 44302/02, ECHR 2007-III
217. *James v. the United Kingdom*, Nos. 8793/79, Series A, No. 98, 21.2.86
218. *Jėčius v. Lithuania*, No. 34578/97, ECHR 2000-IX
219. *Jeličić v. Bosnia and Herzegovina* (dec.), No. 41183/02, ECHR 2005-XI
220. *Jensen and Rasmussen v. Denmark*, No. 52620/99, 20.3.03
221. *Jersild v. Denmark*, No. 15890/8, Series A, No. 298, 23.9.94
222. *Jian v. Romania* (dec.), No. 46640/99, 30 March 2004
223. *John Shelly v United Kingdom*, No. 23800/06, dec. 4.1.08
224. *Johnston and Others v. Ireland*, No. 9697/82, Series A, No. 112, 18.12.86
225. *Johtti Sappmelaccat Ry and Others v. Finland* (dec.), No. 42969/98, 18 January 2005
226. *Juhas Đurić v. Serbia*, No. 48155/06, 7.5.11
227. *Kadiķis v. Latvia* (dec.), No. 47634/99, 29 June 2000

228. *Kafkaris v. Cyprus* (dec.), No. 9644/09, 21 June 2011
229. *Kalashnikov v. Russia*, No. 47095/99, ECHR 2002-VI
230. *Karakó v. Hungary*, No. 39311/05, 28 April 2009
231. *Karapanagiotou and Others v. Greece*, No. 1571/08, 28 October 2010
232. *Karataş v. Turkey* [GC], No. 23168/94, ECHR 1999-IV
233. *Karner v. Austria*, No. 40016/98, ECHR 2003-IX
234. *Karoussiotis v. Portugal*, No. 23205/08, ECHR 2011
235. *Karpulyenko v. Ukraine*, No. 15509/12, 11 February 2016
236. *Kashlan v. Russia* (dec.), No. 60189/15, 19 April 2016
237. *Kasumaj v. Greece*, No. 6974/05, dec. 5.7.07
238. *Kátai v. Hungary* (dec.), No. 939/12, 18 March 2014
239. *Kaya and Polat v. Turkey*, Nos. 2794/05 & 40345/05, 21.10.08
240. *KCM v. Netherlands*, No. 21034/92, dec. 9.1.95
241. *Kemmache v. France* (No. 1 and No.2), Series A, No. 218, 27.11.91
242. *Kerechashvili v. Georgia* (dec.), No. 5667/02, ECHR 2006-V
243. *Kerimova and Others v. Russia*, Nos. 17170/04 and 5 others, 3 May 2011
244. *Kezer and Others v. Turkey* (dec.), No. 58058/00, 5 October 2004
245. *Khadzhialiyev and Others v. Russia*, No. 3013/04, 6 November 2008
246. *Khashiyev and Akayeva v. Russia*, Nos. 57942/00 and 57945/00, 24 February 2005
247. *Kioui v. Greece* (dec.), No. 52036/09, 20 September 2011
248. *Kjeldsen, Busk Madsen and Pedersen v. Denmark*, Nos. 5095/71, 5920/72 & 5926/72, Series A, No. 23, 7.12.76
249. *Klass and Others v. Germany*, Series A, No. 28, 6.9.78
250. *Klyakhin v. Russia*, No. 46082/99, 30 November 2004
251. *Koç and Tosun v. Turkey* (dec.), No. 23852/04, 13 November 2008
252. *Kondrulin v. Russia*, No. 12987/15, 20 September 2016
253. *Kontakt-Information-Therapie and Hengen v. Austria*, No. 11921/86, 1988
254. *Korolev v. Russia* (dec.), No. 25551/05, ECHR 2010
255. *Kotov v. Russia* [GC], No. 54522/00, 3 April 2012
256. *Kozacıođlu v. Turkey* [GC], No. 2334/03, 19.2.09
257. *Krombach v. France*, No. 29731/96, ECHR 2001-II

258. *Kruslin v France*, No. 11801/85, Series A, No. 176-B, 24.4.90
259. *Kuhnen v. Germany*, No. 12194/86, 12.5.88
260. *Kurić and Others v. Slovenia*, No. 26828/06, 13 July 2010
261. *Kurt Nielsen v. Denmark*, No. 33488/96, 15 February 2000
262. *Kurt v. Turkey*, No. 24276/94, 25.5.98
263. *Laçin v. Turkey*, No. 23654/94, dec. 15.5.95
264. *Ladygin v. Russia* (dec.), No. 35365/05, 30 August 2011
265. *Lambert and Others v. France* [GC], No. 46043/14, ECHR 2015
266. *Laska and Lika v. Albania*, Nos. 12315/04 and 17605/04, 20 April 2010
267. *Łatak v. Poland* (dec.), No. 52070/08, 12 October 2010
268. *Lautsi and Others v. Italy*[GC], No. 30814/06, ECHR 2011
269. *Lawless v. Ireland*, Series A, No. 3, 1.7.61
270. *Le Compte, Van Leuven and De Meyere v. Belgium*, Nos. 6878/75 & 7238/75, Series A, No. 43, 23.6.81
271. *Léger Karapanagiotou and Others v. Greece*, No. 1571/08, § 29, 28 October 2010
272. *Lehtinen v. Finland* (dec.), No. 39076/97, ECHR 1999-VII
273. *Leigh, Guardian Newspapers Ltd and Observer Ltd v. United Kingdom*, No. 10039/82, dec. 11.5.84
274. *Lepojić v. Serbia*, No. 13909/05, 6 November 2007
275. *Liga Portuguesa de Futebol Profissional v. Portugal* (dec.), No. 49639/09, 3 April 2012
276. *Ligue des musulmans de Suisse and others v. Switzerland*, No.66274/09, dec. 28.6.11
277. *Lingens v Austria*, No. 9815/82, Series A, No. 103, 8.7.86
278. *Loizidou v. Turkey* (preliminary objections), Series A No. 310, 23 March 1995
279. *López Ostra v. Spain*, 9 December 1994
280. *Lowe v. the United Kingdom* (dec.), No. 12486/07, 8 September 2009
281. *M v. France*, No.10078/82, dec. 13.12.84
282. *M. v. Denmark*, No. 17392/90, Commission decision of 14 October 1992
283. *M. v. the United Kingdom*, No. 13284/87, Commission decision of 15 October 1987

284. *Magee v. United Kingdom*, No. 24892/95, dec. 6.4.95
285. *Malhous v. the Czech Republic* [GC], No. 33071/96, 12 July 2001
286. *Malone v UK*, No. 8691/79, Series A, No. 82, 2.8.84
287. *Malysh and Ivanin v. Ukraine* (dec.), Nos. 40139/14 and 41418/14, 9 September 2014
288. *Mamatkulov and Askarov v. Turkey*, Nos. 46827/99 & 46951/99, 4.2.05
289. *Maravić Markeš v. Croatia*, No. 70923/11, 9 January 2014
290. *Marckx v. Belgium*, No. 6833/74, Series A, No. 31, 13.6.79
291. *Marie-Louise Loyen and Bruneel v. France*, No. 55929/00, 5 July 2005
292. *Martin Alves v. Portugal* (dec.), No. 56297/11, 21 January 2014
293. *Mascolo v. Italy*, No. 68792/01, dec. 16.10.03
294. *Matthews v. the United Kingdom* [GC], No. 24833/94, ECHR 1999-I
295. *McCann v. the United Kingdom*, No. 18984/91, 27.9.95
296. *McFarlane v. Ireland* [GC], No. 31333/06, 10 September 2010
297. *McFeeley and Others v. the United Kingdom*, No. 8317/78, Commission decision of 15 May 1980
298. *McFeely v. United Kingdom*, No. 8317/78, dec. 15.5.78
299. *Mehemi v. France* (No.2), No. 53470/99, 10.4.03
300. *Mehmet Selçuk v. Turkey*, No. 13090/04, 10 June 2008
301. *Mentzen v. Latvia* (dec.), No. 71074/01, ECHR 2004-XII
302. *Merger and Cros v. France*(dec.), No. 68864/01, 22 December 2004
303. *Micallef v. Malta* [GC], No. 17056/06, ECHR 2009
304. *Michalak v. Poland* (dec.), No. 24549/03, 1 March 2005
305. *Michaud v. France*, No. 12323/11, ECHR 2012
306. *Migliore and Others v. Italy* (dec.), Nos. 58511/13 and 2 others, 12 November 2013
307. *Milošević v. the Netherlands* (dec.), No. 77631/01, 19 March 2002
308. *Miroļubovs and Others v. Latvia*, No. 798/05, 15 September 2009
309. *Mironovas and Others v. Lithuania*, Nos. 40828/12 and 6 others, 8 December 2015
310. *Mocanu and Others v. Romania* [GC], Nos. 10865/09 and 2 others, ECHR 2014
311. *Modinos v. Cyprus*, Series A No. 259, 22 April 1993

312. *Mogos and Krifka v. Germany*, No.7804/1, dec 27.3.03
313. *Monnat v. Switzerland*, No. 73604/01, ECHR 2006-X
314. *Moreira Barbosa v. Portugal* (dec.), No. 65681/01, ECHR 2004-V
315. *Moretti and Benedetti v. Italy*, No. 16318/07, 27 April 2010
316. *Mouvement raëlien suisse v. Switzerland* [GC], No. 16354/06, ECHR 2012
317. *MPP Golub v. Ukraine* (dec.), No. 6778/05, ECHR 2005-XI
318. *Municipal Section of Antilly v. France* (dec.), No. 45129/98, ECHR 1999-VIII
319. *N.Ts. and Others v. Georgia*, No. 71776/12, 2 February 2016
320. *Nachova and others v. Bulgaria*, Nos. 43577/98 & 43579/98, 6.7.05
321. *Nada v. Switzerland* [GC], No. 10593/08, ECHR 2012
322. *Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia* (dec.), Nos. 27451/09 and 60650/09, 23 September 2010
323. *Nagovitsyn and Nalgiyev v. Russia*, Nos. 27451/09 & 60650/09, dec. 23.9.10
324. *Nagula v. Estonia*, No. 39203/02, dec. 25.10.05
325. *Nassau Verzekering Maatschappij N.V. v. The Netherlands*, No. 57602/09, dec. 4.10.11
326. *Naydyon v. Ukraine*, No. 16474/03, 14.10.10
327. *Neumeister v. Austria*, Series A, No. 8, 27.6.68
328. *Nicoleta Gheorghe v. Romania*, No. 23470/05, 3 April 2012
329. *Nizomkhon Dzhurayev v. Russia*, No. 31890/11, 3.10.13
330. *Nogolica v. Croatia* (dec.), No. 77784/01, ECHR 2002-VIII
331. *Nolan and K. v. Russia*, No. 2512/04, 12.2.09
332. *Nölkenbockhoff v. Germany*, 25 August 1987, Series A No. 123
333. *Norbert Sikorski v. Poland*, No. 17599/05, 22 October 2009
334. *Normann v. Denmark* (dec.), No. 44704/98, 14 June 2001
335. *Norris v. Ireland*, Series A No. 142, 26 October 1988
336. *Novinskiy v. Russia*, No. 11982/02, 10.2.09
337. *OAD Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Russia*, No. 14902/04, 20 September 2011
338. *Observer and Guardian v. the United Kingdom*, No. 13585/88, 26.11.91
339. *Oleksy v. Poland*, No. 64284/01, 28 November 2006

340. *Oliari and Others v. Italy*, Nos. 18766/11 and 36030/11, §§ 96-97, 21 July 2015
341. *Ölmez v. Turkey* (dec.), No. 39464/98, 1 February 2005
342. *Omojudi v UK*, No. 1820/08, 24.11.09
343. *Öneryildiz v. Turkey*, No. 48939/99, 30.11.04
344. *Open Door and Dublin Well Woman v. Ireland*, Series A No. 246-A, 29 October 1992
345. *Opuz v. Turkey*, No. 33401/02, 9.6.09
346. *Osmanov and Husseinov v. Bulgaria* (dec.), Nos. 54178/00 & 59901/00, 4 September 2003
347. *Otto v. Germany* (dec.), No. 21425/06, 10 November 2009
348. *Ouardiri v. Switzerland*, No. 65840/09, dec. 28.6.11
349. *P., C. and S. v. the United Kingdom*, No. 56547/00, ECHR 2002-VI
350. *Paksas v. Lithuania* [GC], No. 34932/04, ECHR 2011
351. *Papachelas v. Greece* [GC], No. 31423/96, ECHR 1999-II
352. *Papamichalopoulos v. Greece*, No. 14556/89, 31.10.95
353. *Paradiso and Campanelli v. Italy* [GC], No. 25358/12, ECHR 2017
354. *Parizov v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 14258/03, 7 February 2008
355. *Pauger v. Austria*, No. 24872/94, Commission decision of 9 January 1995
356. *Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom* (dec.), No. 46477/99, 7 June 2001
357. *Paulino Tomás v. Portugal* (dec.), No. 58698/00, ECHR 2003-VIII
358. *Pellegriti v. Italy* (dec.), No. 77363/01, 26 May 2005
359. *Peraldi v. France* (dec.), No. 2096/05, 7 April 2009
360. *Perez v. France*, No. 47287/99, 12.2.04
361. *Petersen v. Germany* (dec.), No. 39793/98, ECHR 2001-XII
362. *Petroiu v. Romania* (revision), No. 33055/09, 7 February 2017
363. *Petrović v. Serbia*, No. 40485/08, 15 July 2014
364. *Philis v. Greece*, No. 28970/95, Commission decision of 17 October 1996
365. *Pisano v. Italy* [GC], No. 48420/99, 23 October 2001

366. *Polanco Torres and Movilla Polanco v. Spain*, No. 34147/06, 21 September 2010
367. *Poleshchuk v. Russia*, No. 60776/00, 7.10.04
368. *Poltoratskiy v. Ukraine*, No. 38812/97, 24.4.03
369. *Popov v. Moldova (No. 1)*, No. 74153/01, 18 January 2005
370. *Poznanski and Others v. Germany* (dec.), No. 25101/05, 3 July 2007
371. *Predescu v. Romania*, No. 21447/03, 2 December 2008
372. *Pressos Compania Naviera S.A. and Others v. Belgium*, 20 November 1995
373. *Pretto v. Italy*, No. 7984/77, 8.12.83
374. *Prodan v. Moldova*, No. 49806/99, 18.5.04
375. *Provide S.R.L. v. Italy*, No. 62155/00, dec. 5.7.07
376. *Prystavka v. Ukraine* (dec.), No. 21287/02, ECHR 2002-X
377. *Quark Fishing Ltd v. the United Kingdom* (dec.), No. 15305/06, ECHR 2006-XIV
378. *R.R. v. Poland*, No. 27617/04, ECHR 2011
379. *Radio France and Others v. France* (dec.), No. 53984/00, ECHR 2003-X.
380. *Raimondo v. Italy*, Series A No. 281-A2, 2 February 1994
381. *Rantsev v. Cyprus and Russia*, No. 25965/04, ECHR 2010
382. *Raw and Others v. France*, No. 10131/11, 7 March 2013
383. *Řehák v. the Czech Republic* (dec.), No. 67208/01, 18 May 2004
384. *Retimag AG v. Germany*, No. 712/60, 1962
385. *Rezgui v. France* (dec.), No. 49859/99, ECHR 2000-XI
386. *Riad and Idiab v. Belgium*, Nos. 29787/03 and 29810/03, 24 January 2008
387. *Riener v. Bulgaria*, No. 46343/99, 23 May 2006
388. *Rinck v. France* (dec.), No. 18774/09, 19 October 2010
389. *Ringelsen v. Austria*, Series A No. 13, 16 July 1971
390. *Robert Lesjak v. Slovenia*, No. 33946/03, 21 July 2009
391. *Rodić and 3 Others v. Bosnia and Herzegovina*, No. 22893/05, 27.5.08
392. *Rudnichenko v. Ukraine*, No. 2775/07, 11 July 2013
393. *S.A.S. v. France* [GC], No. 43835/11, ECHR 2014
394. *Sabri Güneş v. Turkey* [GC], No. 27396/06, 29 June 2012
395. *Sahin v. Germany* [GC], No. 30943/96, ECHR 2003-VIII

396. *Şahmo v. Turkey* (dec.), No. 37415/97, 1 April 2003
397. *Sakhnovskiy v. Russia* [GC], No. 21272/03, 2 November 2010
398. *Salah v. the Netherlands*, No. 8196/02, 8 March 2007
399. *Sâmbata Bihor Greek Catholic Parish v. Romania*, No. 48107/99, 12 January 2010
400. *Sanles Sanles v. Spain* (dec.), No. 48335/99, ECHR 2000-XI
401. *Sargsyan v. Azerbaijan* (dec.) [GC], No. 40167/06, 14 December 2011
402. *Sarisülük v. Turkey*, No. 64126/13, dec. 25.3.14
403. *Savitsky v. Ukraine*, No. 38773/05, 26.7.12
404. *Scavuzzo-Hager and Others v. Switzerland*, No. 41773/98, 7 February 2006
405. *Scoppola v. Italy (No. 2)* [GC], No. 10249/03, 17 September 2009
406. *Scordino v. Italy* (dec.), No. 36813/97, ECHR 2003-IV
407. *Scordino v. Italy (No. 1)* [GC], No. 36813/97, ECHR 2006-V
408. *Scotts of Greenock Ltd. v. United Kingdom*, No. 9599/81, dec. 11.3.85
409. *Scozzari and Giunta v. Italy* [GC], Nos. 39221/98 and 41963/98, ECHR 2000-VIII
410. *SD, DP and T v. United Kingdom*, No. 23715/94, 5.96
411. *SEGI v. Germany and others*, Nos. 6422/02 & 9916/02, dec. 23.5.02
412. *Sejdić and Finci v. Bosnia and Herzegovina* [GC], Nos. 27996/06 and 34836/06, ECHR 2009
413. *Sejdovic v. Italy* [GC], No. 56581/00, ECHR 2006-II
414. *Selmani and Others v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 67259/14, 9 February 2017
415. *Selmouni v. France* [GC], No. 25803/94, ECHR 1999-V
416. *Senator Lines GmbH v. Austria, Belgium, Denmark, Finland, France, Germany, Greece, Ireland, Italy, Luxembourg, the Netherlands, Portugal, Spain, Sweden and the United Kingdom* (dec.) [GC], No. 56672/00, ECHR 2004-IV
417. *Sergey Smirnov v. Russia*, No. 14085/04, dec. 6.7.06
418. *Sgattoni v. Italy*, No. 77132/01, 6 October 2005
419. *Shamayev and Others v. Georgia and Russia* (dec.), No. 36378/02, 16 September 2003
420. *Shefer v. Russia* (dec.), No. 45175/04, 13 March 2012
421. *Shibendra Dev v. Sweden*, No. 7362/10, dec. 21.10.14

422. *Shishanov v. the Republic of Moldova*, No. 11353/06, 15 September 2015
423. *Siliadin v. France*, No. 73316/01, ECHR 2005-VII
424. *Šilih v. Slovenia* [GC], No. 71463/01, 9 April 2009
425. *Simitzi-Papachristou and Others v. Greece* (dec.), Nos. 50634/11 and 18 others, 5 November 2013
426. *Sindicatul Păstorul cel Bun v. Romania* [GC], No. 2330/09, ECHR 2013
427. *Šneersone and Kampanella v. Italy*, No. 14737/09, 12 July 2011
428. *Söderman v. Sweden* [GC], No. 5786/08, ECHR 2013
429. *Soering v. United Kingdom*, No. 14038/88, Series A, No. 161, 7.7.89
430. *Sokolov and Others v. Serbia* (dec.), Nos. 30859/10 and 6 others, 14 January 2014
431. *Sorensen and Rasmunssen v. Denmark*, Nos. 52562/99 & 52620/99, 11.1.06
432. *Sovtransavto Holding v. Ukraine*, No. 48553/99, ECHR 2002-VII
433. *Stamoulakatos v. the United Kingdom*, No. 27567/95, Commission decision of 9 April 1997
434. *Stec v. United Kingdom* [GC], Nos. 65731/01 and 65900/01, ECHR 2006-VI
435. *Ștefănescu v. Romania* (dec.), No. 11774/04, 12 April 2011
436. *Stepanian v. Romania*, No. 60103/11, 14 June 2016
437. *Stephens v. Cyprus, Turkey and the United Nations* (dec.), No. 45267/06, 11 December 2008
438. *Stojkovic v. the former Yugoslav Republic of Macedonia*, No. 14818/02, 8 November 2007
439. *Stukus and Others v. Poland*, No. 12534/03, 1 April 2008
440. *Sufi and Elmi v. the United Kingdom*, Nos. 8319/07 and 11449/07, 28 June 2011
441. *Sultani v. France*, No. 45223/05, 20.9.07
442. *Sunday Times v UK (No. 1)*, Series A, No. 30, 26.4.79
443. *Sürmeli v. Germany* (dec.), No. 75529/01, 29 April 2004
444. *Sürmeli v. Germany* [GC], No. 75529/01, ECHR 2006-VII.
445. *Sutherland v. the United Kingdom* [GC], No. 25186/94, 22 March 2001
446. *Svinarenko and Slyadnev v. Russia* [GC], Nos. 32541/08 and 43441/08, ECHR 2014
447. *Sylka v. Poland* (dec.), No. 19219/07, 3 June 2014

448. *TA v. Turkey*, No. 26307/95, 9.4.02
449. *Tănase v. Moldova* [GC], No. 7/08, ECHR 2010
450. *Tanlı v. Turkey*, No. 26129/95, ECHR 2001-III
451. *Tarantino and Others v. Italy*, Nos. 25851/09 and 2 others, ECHR 2013
452. *The Georgian Labour Party v. Georgia*, No. 9103/04, ECHR 2008
453. *Toğçy v. Turkey*, No. 27601/95, 9.4.02
454. *Trofimchuk v. Ukraine* (dec.), No. 4241/03, 31 May 2005
455. *Tucka v. United Kingdom*, No. 34586/10, dec. 18.1.11
456. *Turgut and Others v. Turkey*, No. 4860/09, dec. 26.3.13
457. *Tyrer v. United Kingdom*, No. 5856/72, Series A, No. 26, 25.4.78
458. *Ukraine-Tyumen v. Ukraine*, No. 22603/02, 22 November 2007
459. *Ülke v. Turkey* (dec.), No. 39437/98, 1 June 2004
460. *Unédic v. France*, No. 20153/04, 18 December 2008
461. *United Communist Party of Turkey and others v Turkey*, No. 19392/92, 30.1.98
462. *Uzun v. Turkey*, No. 48544/99, 20 April 2006
463. *Vallan v. Italy*, No. 9621/81, dec. 13.10.83
464. *Vallianatos and Others v. Greece* [GC], Nos. 29381/09 & 32684/09, 7.11.13
465. *Van Colle v. the United Kingdom*, No. 7678/09, 13 November 2012
466. *Van der Tang v. Spain*, Series A No. 321, 13 July 1995
467. *Varbanov v. Bulgaria*, No. 31365/96, ECHR 2000-X
468. *Varnava and Others v. Turkey* [GC], Nos. 16064/90 and 8 others, ECHR 2009
469. *Vartic v. Romania (No. 2)*, No. 14150/08, 17 December 2013
470. *Vasiliu Ivashchenko v. Ukraine*, No. 760/03, 26.7.12
471. *Vasilkoski and Others v. „the former Yugoslav Republic of Macedonia”,* No. 28169/08, 28 October 2010
472. *Vasyanovich v. Russia* (dec.), No. 9791/05, 27 September 2016
473. *Velikova v. Bulgaria* (dec.), No. 41488/98, ECHR 1999-V
474. *Verein gegen Tierfabriken Schweiz (VgT) v. Switzerland (No. 2)* [GC], No. 32772/02, ECHR 2009
475. *Vermeire v. Belgium*, 29 November 1991
476. *Vernillo v. France*, Series A No. 198, 20 February 1991

477. *Vidaković v. Serbia*, No. 16231/07, dec. 24.5.11
478. *Vidu and Others v. Romania* (revision), No. 9835/02, 17 January 2017
479. *Vijayanathan and Pusparajah v. France*, Series A No. 241-B, 27 August 1992
480. *Vinčić and Others v. Serbia*, No. 44698/06 et seq., dec. 1.12.09
481. *Voggenreiter v. Germany*, No. 47169/99, ECHR 2004-I
482. *Vojnović v. Croatia* (dec.), No. 4819/10, 26 June 2012
483. *Waite and Kennedy v. Germany* [GC], No. 26083/94, ECHR 1999-I
484. *Walker v. the United Kingdom* (dec.), No. 34979/97, ECHR 2000-I
485. *Weber and Saravia v. Germany* (dec.), No. 54934/00, ECHR 2006-XI
486. *Winterwerp v. Netherlands*, Series A, No. 33, 24.10.79
487. *Worm v. Austria*, No. 22714/93, 29 August 1997
488. *Woś v. Poland*, No. 22860/02, ECHR 2006-VII
489. *X and Church of Scientology v. Sweden*, 1979
490. *X and Y v. Netherlands*, Series A No. 91, 26 March 1985
491. *X v. Federal Republic of Germany* (dec.), No. 7462/76, Commission decision of 7 March 1977
492. *X v. France*, Series A No. 234-C, 31 March 1992
493. *X v. Germany*, No. 7216/75, dec. 20.5.76
494. *X v. Netherlands* (dec.), No. 7230/75, 4 October 1976, DR 7
495. *X v. United Kingdom*, No. 7379/76, dec. 10.12.76, 8 DR 211
496. *X v. United Kingdom*, No. 8233/78, dec. 3.10.79, 17 DR 122
497. *X v. United Kingdom*, No. 8206/78, dec. 10.7.81, 25 DR 147
498. *Y v. Latvia*, No. 61183/08, 21 October 2014
499. *Y.F. v. Turkey*, No. 24209/94, ECHR 2003-IX
500. *Yavuz Selim Güler v. Turkey*, No. 76476/12, 15.12.15
501. *Young, James and Webster v. the United Kingdom*, Nos. 7601/76 & 7807/77, Series A, No. 44, 26.06.81
502. *Yüksel v. Turkey*, No. 19311/92, 10 April 2001
503. *Yüksel Erdoğan and Others v. Turkey*, No. 57049/00, 15 February 2007
504. *Yuriy Nikolayevich Ivanov v. Ukraine*, No. 40450/04, 15 October 2009
505. *Zana v. Turkey*, 25 November 1997, Reports 1997-VII
506. *Zehentner v. Austria*, No. 20082/02, 16 July 2009

507. *Ziętal v. Poland*, No. 64972/01, 12 May 2009
508. *Živić v. Serbia*, No. 37204/08, 13 September 2011
509. *Zwinkels v. Netherlands*, No. 16593/10, dec. 9.10.12

ISBN 978-9989-109-88-1